

[22.] De för år 1917 till förfogande ställda anslagsmedlen, sammanlagt 20,000 kronor, hava av Kungl. Maj:t den 16 mars 1917 utdelats sålunda:

till styrelsen för hingstuppfoädningsanstalten å Vängen	kronor 10,000: —
» Umeåortens hästavelsförening	» 2,000: —
» Norrbottens läns hushållningssällskap	» 1,000: —
» Nya aktiebolaget Upplands lanthäst	» 1,000: —
» Gottlands läns hushållningssällskap	» 1,000: —
» Västerbergslagens hästavelsaktiebolag	» 1,000: —
» Göteborgs och Bohus läns hästavelsförening	» 1,000: —
» Örebro läns bergslagers hästavelsförening	» 1,000: —
» Vedbo härads hästavelsförening	» 750: —
» Leksands hästavelsförening	» 750: —
» föreningen Södra Dalarnes hästvänner	» 500: —

Summa kronor 20,000: —.

Nu har stuteriöverstyrelsen i skrivelse den 22 augusti 1917 hemställt om anslag å 20,000 kronor för år 1919 till åtgärder för inhemska häststammar och därvid anført, att å det för år 1918 anvisade anslaget av 20,000 kronor någon behållning icke torde kunna påräknas, enär erfarenheten från såväl år 1917 som föregående år visat, att de för dessa år till motsvarande belopp beviljade anslagsmedlen icke varit tillräckliga för utdelande av bidrag i så stor omfattning, som de inkomna ansökningarna avsett. De skäl, som anfördes för anslaget beviljande, då frågan därom för första gången förelåg, vore alltjämt lika giltiga, och det skulle otvivelaktigt vara till men för resultatet av de strävanden, som flerstädes inom landet påginge för tillvaratagandet och utvecklandet av de inhemska häststammarna, ifall understöd från statens sida icke kunde påräknas i samma omfattning som hittills.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 20,000, att under de villkor, Kungl. Maj:t må bestämma, utgå för tillvaratagande och utveckling av sådana i Sverige förekommande s. k. lanthästar, som kunna innefattas under benämningen »inhemska häststammar».

d. *Stamboksföring rörande hästar.*

Riksdagen anvisade på Kungl. Maj:ts förslag å extra stat för vartdera av åren 1914 och 1915 ett anslag av 10,000 kronor att under de villkor, Kungl. Maj:t skulle äga bestämma, utgå för understödjande av stamboksföring rörande hästar.

[23.]
Stamboksföring rörande hästar.

(extra anslag.)

Bidragsbehovet för ifrågavarande ändamål under år 1916 tillgodosågs med behållningen å de båda föregående årens anslag. För år 1917 funnos ställda till förfogande dels behållningen vid 1916 års utgång, uppgående till 6,000 kronor, dels ock ett nyanvisat anslag å samma belopp eller tillhopa 12,000 kronor. Av sistnämnda summa har enligt beslut den 23 februari 1917 ett belopp av 6,000 kronor disponerats på följande sätt, nämligen

till styrelsen för hingstuppfoädningsanstalten å Vången	
för upprättande och förande av rasstambok för	
nordsvenska hästar	kronor 2,500: —
» Skånes stuteribokstyrelse	
dels för upprättande och förande av rasstambok	
för ädla hästar inom Malmöhus län och Kristian-	
stads län	» 2,000: —
dels ock för upprättande och förande av rasstam-	
bok för ardennerhästar inom dessa två län ...	» 1,500: —
	<hr/>
	eller tillhopa kronor 6,000: —.

Vid 1917 års utgång fanns sålunda en behållning å anslaget av 6,000 kronor. Tillika med det av riksdagen å extra stat för år 1918 anvisade reservationsanslag å 8,000 kronor finnes alltså för innevarande år tillgängligt ett belopp av 14,000 kronor.

Kungörelse angående statsbidrag för ifrågavarande ändamål är utfärdad den 24 oktober 1913.

I skrivelse den 22 augusti 1917 har nu stuteriöverstyrelsen gjort framställning om utverkande av anslag för år 1919 till stamboksföring rörande hästar, och har styrelsen därvid anført, att av det för år 1918 disponibla anslagsbeloppet, 14,000 kronor, syntes 12,000 kronor böra beräknas erforderliga till utdelning. Ty förutom bidrag till samma sökande, som för år 1917 tillerkänts sådant, hade styrelsen anledning antaga, att såväl stamboksföreningen för svenska ardennerhästen som föreningen till den ädla hästavelns befrämjande komme att söka bidrag av ifrågavarande anslagsmedel. Enligt denna beräkning kunde en be-

- [23.] hållning av 2,000 kronor antagas förefinnas å anslaget vid 1918 års utgång, och ansåge stuteriöverstyrelsen, att därefter för ändamålet årligen komme att erfordras ett anslag av 12,000 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med stuteriöverstyrelsen finner jag önskligt, att medel för ifrågavarande ändamål beredas även för år 1919. I sin ovannämnda skrivelse har emellertid stuteriöverstyrelsen beräknat medelsbehovet från och med innevarande år till 12,000 kronor årligen. Även med hänsyn tagen till en väntad ökning ifråga om anspråken å bidrag för ifrågavarande ändamål kan jag icke tillstyrka, att utgifterna från nu ifrågavarande anslag vare sig för innevarande år eller för år 1919 beräknas till högre belopp än 10,000 kronor, vartill anslaget vid dess första anvisande bestämdes. Jag vill erinra, att under senare år, då uppkomna behållningar medgivit årsanslagets bestämmande till lägre belopp, anslaget likväl städse beräknats så, att 10,000 kronor för år skulle finnas tillgängliga. Att den verkliga tillgången blivit större, har berott på att behållningarna överstigit beräknade belopp. Om nu för år 1918 blott 10,000 kronor tagas i anspråk, kommer att av de för året tillgängliga medlen, uppgående till 14,000 kronor, ett belopp av 4,000 kronor återstå oanvänt till år 1919, varför således allenast 6,000 kronor behöva äskas av innevarande års riksdag.

Jag hemställer alltså allenast, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understödjande av stamboksföring rörande hästar under de villkor Kungl. Maj:t må bestämma å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 6,000.

5. Boskapsskötsel m. m.

a. Förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren, *oförändrat ordinarie förslagsanslag*..... kronor 50,000.

b. *Karantänsanstalten i Haparanda för husdjur.*

[24.]

Karantäns-
anstalten i
Haparanda
för husdjur.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställningar har riksdagen anvisat anslag på extra stat för vart och ett av åren 1915, 1916 och 1917 av 750 kronor samt för år 1918 av 1,000 kronor till karantänsanstalten i Haparanda för husdjur.

(extra anslag.)

Medicinalstyrelsen har nu i skrivelse den 30 augusti 1917 anfört, att behovet av ifrågavarande anslag kvarstode i oförminskad grad, och hemställt om anvisande av anslag för år 1919 å 1,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

[24.]

I enlighet härmed tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till karantänsanstalten i Haparanda för husdjur å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 1,000.

c. *Avelscentra för nötboskap.*

Till avelscentra för nötboskap har riksdagen anvisat anslag å extra stat för varje år från och med år 1903. Enligt framlagd plan skulle för år 1919 anvisas till de nuvarande avelscentra anslag å 12,000 kronor. Emellertid har lantbruksstyrelsen förmått sig hava för avsikt att framlägga förslag till förnyad tävlan för utseende av avelscentra, vartill skulle för år 1919 erfordras anslag å 15,000 kronor.

[25.]

*Avelscentra
för nötboskap.
(extra anslag.)*

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag till avelscentra för nötboskap, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 27,000.

d. *Nötboskapsaveln inom Norrbottens län.*

Till främjande av nötboskapsaveln inom Norrbottens län har riksdagen anvisat å extra stat för vart och ett av åren 1907—1918 ett anslag av 5,000 kronor.

[26.]

*Främjande av
nötboskaps-
aveln inom
Norrbottens
län.*

Med skrivelse den 19 september 1917 har lantbruksstyrelsen med tillstyrkan överlämnat en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse från Norrbottens läns hushållningssällskap, däri sällskapet gjort framställning om lika stort anslag för samma ändamål för år 1919.

(extra anslag.)

Då det för främjandet av nötboskapsaveln inom Norrbottens län är av betydelse, att särskilt anslag av statsmedel därtill beredes jämväl

*Departement-
schefen.*

[26.] för nästkommande år, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till främjande av nötboskapsaveln inom Norrbottens län anvisa å *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst kronor 5,000.

e. *Förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.*

[27.] Riksdagen har för varje år från och med år 1898 anvisat anslag å *extra stat* till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen. Anslagens belopp hava växlat allt efter behovet för året och tillgången på besparade medel för ändamålet. På 1918 års stat har riksdagen för ifrågavarande ändamål uppfört ett reservationsanslag av 90,000 kronor, varjämte riksdagen medgivit, att vad vid utgången av år 1917 möjligen icke blivit använt av tidigare för ändamålet beviljade anslag finge under år 1918 användas för enahanda ändamål.

Förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.
(extra anslag.)

Lantbruksstyrelsen har nu i skrivelse den 10 november 1917 gjort framställning angående anslagsbehovet för år 1919. Styrelsen har därvid framlagt en tabell rörande tuberkulinundersökningarna från dessa undersökningars början den 15 oktober 1897 till och med år 1916, varjämte en preliminär statistik för år 1917 intill den 1 september sammanförts med övriga utgifter. Tabellen är beträffande tiden från och med år 1912 av följande lydelse:

År	Sammanlagda antalet undersökta djur	För första gången prövade besättningar			Antal besättningar, reaktionsfria vid första undersökningen	Omprövade besättningar		
		Antal	Antal djur inom dessa	Procent reagerande av djuren		Antal	Antal djur inom dessa	Procent reagerande av djuren
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1912	95,360	998	17,501	29.5	516	1,666	69,773	3.0
1913	101,383	1,159	18,987	29.5	622	1,708	73,767	2.5
1914	96,247	896	14,230	27.6	455	1,706	75,193	2.8
1915	93,057	858	13,241	26.4	494	1,613	71,938	2.4
1916	88,579	840	13,470	24.0	470	1,581	70,619	2.3
1917 till 1/9	60,259	398	6,345	30.2	210	1,044	50,914	1.9

Lantbruksstyrelsen har vidare framhållit, att enligt tabellen undersökningarna med tuberkulin under år 1916, det senaste av de år, från

vilka fullständiga uppgifter föreläge, lidit en ogynnsam inverkan av kristiden, om ock icke i den grad, som med skäl kunnat befaras. [27.]

Till tabellens uppgifter kunde läggas, att av ovan nämnda under år 1916 med tuberkulin prövade besättningar 1,059 om sammanlagt 36,316 djur visat sig fullkomligt reaktionsfria. Motsvarande siffror för år 1915 vore 1,080 och 37,267.

Vidkommande storleken av det belopp, som borde av riksdagen äskas för år 1919 till bestridande av kostnaderna för tuberkulosens bekämpande inom ladugårdarna, här lantbruksstyrelsen anfört följande:

Av de medel, som för år 1917 vore tillgängliga för tuberkuloskampens drivande och som enligt statskontorets uppgift utgjorde 111,961 kronor 46 öre, hade tagits i anspråk intill den 30 oktober sammanlagt 69,563 kronor 79 öre. För tiden efter den 30 oktober till årets slut beräknades ytterligare åtgå omkring 16,000 kronor, i vilket fall kostnaderna för tuberkulosens bekämpande under år 1917 skulle uppgå till i runt tal 85,600 kronor och en behållning till år 1918 å omkring 26,400 kronor uppstå.

De för år 1918 tillgängliga medel för ifrågavarande ändamål kunde alltså antagas uppgå till omkring 116,400 kronor. Under förutsättning att traktamentsersättningen höjdes till 12 kronor för förrättningsdag samt att undersökningarna verkställdes under år 1918 i samma utsträckning som under 1916, skulle tuberkuloskampen under år 1918 draga en kostnad av omkring 107,000 kronor, varigenom skulle uppstå en behållning å sagda års medel av ej fullt 10,000 kronor.

Emellertid syntes försiktigheten bjuda att vid beräkning av medelsbehovet för år 1919 lämna nämnda behållning utan avseende, enär det kunde antagas att, därest taxan för undersökningar med tuberkulin höjdes, på sätt styrelsen föreslagit, en livligare verksamhet i tuberkuloskampen från veterinärernas sida därav skulle bliva följden.

Om sålunda någon behållning å 1918 års medel icke beräknades uppkomma och tuberkuloskampen antoges bliva i det stora hela av samma omfattning år 1919 som år 1918, ansåge styrelsen anslagsbehovet för år 1919 utgöra i runt tal 117,000 kronor, vilket belopp dock utan olägenhet torde kunna avrundas nedåt till 115,000 kronor.

Då medel för ifrågavarande ändamål även för år 1919 böra finnas tillgängliga samt jag icke har något att erinra mot det av lantbruksstyrelsen beräknade anslagsbeloppet, får jag, under erinran att den av lantbruksstyrelsen omnämnda taxeförhöjningen för tuberkulinundersökningar numera blivit av Kungl. Maj:t beslutad, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departementschefen.

att till förekommande och hämmande av tuberkel-sjukdomar hos nötkreaturen å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 115,000.

f. *Svinavelns höjande.*

[28.] Till åtgärder för höjande av landets svinavel har riksdagen anvisat å extra stat för vart och ett av åren 1912—1914 ett anslag av 30,000 kronor, för vardera av åren 1915 och 1916 ett anslag av 40,000 kronor, för år 1917 ett anslag av 50,000 kronor samt för år 1918 ett anslag av 65,000 kronor.

*Åtgärder för
svinavelns
höjande.
(extra anslag.)*

För den med statsmedel understödda svinpremieringen har den 19 oktober 1911 fastställts reglemente, vilket sedermera genom kungörelser den 16 mars och den 7 september 1917 undergått vissa ändringar.

*Departement-
schefen.*

Då medel för ifrågavarande ändamål böra finnas tillgängliga jämväl för år 1919 samt anledning synes saknas vare sig till höjning eller sänkning av det för innevarande år beviljade beloppet, får jag, i enlighet med vad lantbruksstyrelsen hemställt i skrivelse den 15 oktober 1917, tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till åtgärder för höjande av landets svinavel å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 65,000.

g. *Fåravelns befrämjande.*

[29.] Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen till fåravelns befrämjande å extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 35,000 kronor.

*Fåravelns be-
främjande.
(extra anslag.)*

I skrivelse den 3 oktober 1917 har lantbruksstyrelsen hemställt, att till ändamålet måtte för år 1919 av riksdagen äskas anslag å samma belopp som för år 1918.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fåravelns befrämjande å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 35,000.

h. *Fjäderfäavelns befrämjande.*

Till fjäderfäavelns befrämjande har riksdagen för varje år från och med år 1904 anvisat anslag å extra stat. Beloppet av detta anslag utgjorde för vart och ett av åren 1904—1906 5,000 kronor och för vartdera av åren 1907 och 1908 10,000 kronor samt har för vart och ett av de efterföljande åren utgjort 20,000 kronor. I innevarande års stat är anslaget betecknat såsom reservationsanslag. [30.]
*Fjäderfäavelns
befrämjande.*
(extra anslag.)

Lantbruksstyrelsen har nu i skrivelse den 24 augusti 1917 anfört, att medel för ifrågavarande ändamål borde finnas tillgängliga jämväl för år 1919, samt förmäلت sig anse, att anledning saknades att vare sig höja eller sänka det nuvarande anslagsbeloppet.

Därefter har Sveriges allmänna fjäderfäavelsförening, till vilken det av riksdagen beviljade anslaget plägat av Kungl. Maj:t under vissa villkor anvisas, i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhållit om förhöjt anslag. Såsom skäl härför har huvudsakligen anförts följande:

Sedan år 1908 hade statsanslaget behållits oförändrat vid 20,000 kronor, ehuru föreningens verksamhet på flera sätt betydligt utvidgats och penningvärdet — icke minst under de sista åren — väsentligt sjunkit. Såväl sistnämnda omständighet som en måhända för tidigt uppstånden förhoppning om förnyad ökning av statsunderstödet hade emellertid dels ådragit föreningen en ganska stor svävande skuld-börda, dels gjort det så gott som omöjligt för föreningen att konsekvent och planmässigt utföra sitt arbete, vilket dock måste anses vara av allra största betydelse, då fjäderfäaveln genom ogynnsamma produktpriser och stora utfodringssvårigheter nu vore på väg att övergivas av det övervägande antalet mindre idkare av näringen, särskilt de som icke ägde eller dreve eget jordbruk.

Beträffande de svårigheter, som vållats genom penningvärdets fall, borde följande anföras:

De löner, som utginge till föreningens tjänstemän, vilkas antal för att hålla denna post nere de senare åren reducerats under vad som egentligen ansetts behöfligt, hade, sedan de för 10 à 15 år sedan bestämdes, icke kunnat höjas, trots att under de senaste åren icke obilliga framställningar därom upprepade gånger gjorts. Intör nuvarande förhållanden, som av tjänstemännen krävde ett betydligt ökat arbete, syntes emellertid en löneförhöjning utefter hela linjen bliva en tvingande nödvändighet. Vad som i detta fall kunde anses rimligt syntes vid jämförelse med stats- och bolagsanställdes dyrtidstillägg icke kunna beräknas till mindre än 1,500 kronor.

Den avsevärda utgiftstiteln rese- och traktamentsersättningar, som i 1917 års stat försöksvis upptagits till allenast 3,500 kronor, syntes för framtiden icke kunna beräknas lägre än det belopp, vartill de uppgått under 1916 eller i runt tal till 6,000 kronor. Tvärtom vore en förhöjning av detta anslag alldeles nödvändig, enär de ökade prisen å järnvägs- och ångbåtsbiljetter samt husrum och vivre på

[30.] ett eller annat sätt måste gottgöras. Vid gjord undersökning hade befunnits, att rese- och traktamentsersättningar icke kunde sättas lägre än till 8,000 kronor, alltså en ökning av 2,000 kronor.

Utgivandet av föreningens tidskrift hade trots ett kraftigt arbete på nödiga besparingar år efter år ökats, tidigare med hänsyn till föreningens växande antal medlemmar, vilka erhöles tidskriften mot en mycket låg avgift, som det visat sig omöjligt att höja, och senare genom den oerhörda stegringen av priset på driftutensilier och ökade arbetslöner inom tryckeribranschen. Kostnaden för tidskriftens utgivande, inklusive expedition m. m., hade i 1917 års stat, säkerligen icke för högt, upptagits till 12,000 kronor.

För fackutställningar av olika slag och omfång — för löpande året beräknade endast till 300 kronor såsom understöd åt s. k. länsutställningar — måste för framtiden ävenledes högst avsevärda belopp årligen anslås. Det syntes nödvändigt att härtill beräkna en årlig utgiftspost av minst 1,000 kronor för flera år framåt.

Även utbildandet av kunniga fjäderfäskötare vid föreningens fackskola och upprätthållande av den till Ekenäs hönsgård förlagda värpkontrollen, var i sitt slag av största betydelse för fjäderfäavelns framtida utveckling, kunde med hänsyn till höjda arbetslöner och foderpriser helt säkert beräknas mer eller mindre avsevärt överskrida de anslag, som för dessa ändamål upptagits i årets stat, eller respektive 800 och 1,000 kronor. Skolundervisningen syntes med inberäkning av stipendier o. d. hädanefter kräva 1,500 kronor.

Med hänsyn tagen till vad sålunda anförts skulle en normalstat för år 1919 och följande år komma att visa en utgiftssiffra av lägst 33,500 kronor. Under förutsättning att även för framtiden kunde beräknas en årsinkomst från medlemsavgifter av 7,000 kronor skulle alltså utöver statsanslaget å 20,000 kronor en årlig brist av 6,500 kronor återstå att fylla.

Sorgligt att säga måste det emellertid anses vara en otillåten optimism att beräkna något dylikt. Dels måste det tagas i beräkning, att den tillfälliga förhöjning av cirka 2,000 kronor i medlemsavgifter (20 öre per person), varmed man vid uppgörande av 1917 års stat haft att räkna, icke för framtiden kunde tagas i anspråk, dels kunde icke lämnas ur sikte, att en stor mängd av de mindre hönsgårdsägarna, som nu under hösten och vintern av omständigheterna tvingades att nedslakta sina djur, ingalunda skulle vilja betala vidare föreningsavgifter. En avsevärd nedgång i det belopp, som beräknats, vore sålunda oundgänglig och syntes icke kunna sättas lägre än 3 å 4,000 kronor.

Med hänsyn härtill vore det av behovet väl påkallat att för upprätthållande och, där så kunde ske, utvidgande av verksamheten erhålla en förhöjning av statsunderstödet från 20,000 kronor till 30,000 kronor.

Då under 1900-talets första år en stark stegring gjorde sig gällande i verksamheten å fjäderfäavelns område, hade bristen på dugliga och kunniga skötare snart blivit kännbar. Följden härav hade blivit de första försöken att upprätta en fackskola för utbildandet av dylika, där såväl teoretisk som praktisk undervisning skulle meddelas åt intresserade personer, såväl kvinnor som män. Efter åtskilliga försök hade man slutligen kommit till det resultat, att svårigheterna bäst skulle övervinnas genom skolans förläggning till Osby i Kristianstads län, där anknytning till en statens lantmannaskola av B-typen, som redan genom goda specialkurser i trädgårdsskötsel och slöjd gjort sig fördelaktigt bemärkt bland allmänheten, lämpli-

gen kunde ernås på för föreningen gynnsamma villkor. Bland annat hade Osby kommun upplåtit 8 tunnland lämplig mark invid rinnande vatten till skolans fria begagnande. Angelägen att få skolan ordnad på bästa sätt hade föreningen skyndat att begagna sig av det tillfälle härtill, som i detta fall syntes erbjuda sig. Kostnaderna för förflyttningen till Osby hade emellertid visat sig uppgå till vida betydligare belopp än man beräknat.

Då skolans förflyttning till Osby icke blott under frågans förberedande behandling i föreningens förvaltningsutskott tillstyrkts utav statens ombud utan även gillats av samtliga föreningens revisorer, även den av staten tillsatte, vågade föreningen med hänsyn till de utomordentliga förhållanden, som rådde och som gjorde företagets fullbordan för varje dag svårare, hemställa, att för denna åtgärd måtte beviljas ett engångsanslag av 5,000 kronor.

Länge hade behovet av en svensk standard för mera brukliga raser inom fjäderfäområdet varit trängande och för flera år sedan hade föreningen beslutat att föranstalta om utgivande av en dylik samt uppdragit utförandet av nödiga förarbeten åt sakkunniga. Dessa omfattande och krävande arbeten nalkades nu sin fullbordan och det måste anses vara av största vikt, att bokens utgivande icke onödigt fördröjdes, sedan de blivit vederbörligen slutförda. Utställningar måste i stort antal hållas efter kristidens slut för att åter uppväcka och stärka det förut vikande intresset för fjäderfäaveln, och härvid vore det av stor betydelse att vid bedömandet av de utställda djuren hava tillgänglig en efter svenska förhållanden och raser lämpad standard, som med grundlighet i sak förenade lättfattlighet i form samt vore på lämpligaste sätt illustrerad med exakta bilder i färgtryck.

Ett dylikt arbete måste emellertid medföra så stora kostnader, att inkomsterna av förlagsrätten icke på något sätt kunde beräknas skola täcka desamma. För att boken icke måtte erhålla för liten spridning måste emellertid priset sättas lågt. För att våga inlåta sig på utgivande av arbetet ifråga måste föreningen kunna påräkna ett offentligt understöd av 2,000 kronor.

I utlåtande häröver den 24 november 1917 har lantbruksstyrelsen yttrat följande:

»De skäl, som föreningen anfört för höjande av det senast till föreningens förfogande ställda, jämförelsevis höga anslaget till fjäderfäavelns befrämjande, eller 20,000 kronor, synas lantbruksstyrelsen icke bindande.

Vad först angår föreningens ekonomiska ställning, så synes denna lämpligast förbättras genom vidtagande av erforderliga besparingar beträffande föreningens utgifter. Sålunda synas några fackutställningar, varför föreningen i förslaget till stat för år 1919 upptagit ett belopp av 1,000 kronor, under nuvarande förhållanden icke behöva ifrågakomma. Vidare bör den beräknade kostnaden för tidskriften, 12,000 kronor, kunna väsentligen nedsättas, likaså även den i 1917 års stat med 3,500 kronor upptagna, nu till 8,000 kronor höjda posten rese- och traktamentsersättningar.

Det synes ej heller vara obilligt, att årsavgiften för föreningens medlemmar, vilken i 1919 års stat upptagits till endast 4,000 kronor, medan den i staten för år 1917 efter en höjning av 20 öre för medlem upptagits till 7,000 kronor, fortfarande beräknas till samma belopp som år 1917, varigenom föreningens inkomster skulle komma att höjas med omkring 3,000 kronor.

Om också det med fog kan anses lämpligt, att föreningens skola förflyttas

[30.] till Osby i Kristianstads län, så synes någon kostnad härför icke behöva beräknas, då såväl landsting som hushållningssällskap i sistnämnda län torde finnas villiga att för den fördel, som härigenom tillskyndas länet, lämna erforderliga bidrag.

Slutligen torde det icke möta svårigheter för föreningen att för utgivandet av en standard eller typbeskrivning rörande de olika raserna av höns och annat fjäderfä erhålla en förläggare, varigenom det begärda statsanslaget, 2,000 kronor, skulle bliva obehövt.»

Departements-
chefen.

Anslag till fjäderfäavelns befrämjande torde böra anvisas även för år 1919. I likhet med lantbruksstyrelsen finner jag tillräckliga skäl icke föreligga för höjning av det sedvanliga anslagsbeloppet.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fjäderfäavelns befrämjande anvisa å *extra stat* för år 1919 ett reservationsanslag av kronor 20,000.

i. Biskötselns befrämjande.

[31.]
Biskötselns
befrämjande.
(extra anslag.)

Till biskötselns befrämjande har riksdagen å *extra stat* för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 6,000 kronor.

Kungörelse angående statsbidrag till åtgärder för biskötselns befrämjande har utfärdats den 9 oktober 1917.

I enlighet med vad lantbruksstyrelsen hemställt i skrivelse den 3 oktober 1917, tillstyrker jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till biskötselns befrämjande å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 6,000.

6. Lantbruksmöten.

Bidrag till
kostnaderna
för allmänna
lantbruks-
möten.

Prisbelöningar
vid allmänna
lantbruks-
möten.

Under en lång följd av år anvisade riksdagen anslag å *extra stat* såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för allmänna lantbruksmöten samt till prisbelöningar vid dylika möten. På senare tid utgingo dessa anslag med respektive 7,500 och 17,500 kronor årligen.

Vid aumälandet den 14 januari 1915 av anslagsbehoven under nionde huvudtiteln för år 1916 anförde dåvarande departementschefen, att när beslut fattats om uppskjutande tillsviare av det till år 1916 utsatta tjuguantra allmänna svenska lantbruksmötet samt auledning icke torde föreligga att för det möte, som närmast härefter komme att hållas, bevilja högre statsanslag än vanligt, med ytterligare bidrag beviljande

svntes kunna anstå lika många år, som mötet uppsköttes. På grund härav ansåg han någon framställning om anslag för detta ändamål å 1916 års stat icke böra avlåtas till riksdagen. Av enahanda anledning har ej heller för åren 1917 eller 1918 något anslag härtill äskats.

Då samma förhållande fortfarande är förhållanden, är anslag för ifrågavarande ändamål icke heller för år 1919 erforderligt.

7. Redskapsprovningssanstalter.

Riksdagen har för vart och ett av åren 1908—1918 anvisat medel till maskin- och redskapsprovningssanstalter vid Ultuna och Alnarp. För år 1918 utgår detta anslag med 23,000 kronor. Därjämte har riksdagen för samma år såsom personligt ålderstillägg till föreståndaren för ifrågavarande anstalter Karl Fredrik Theodor Adelsköld under viss förutsättning anvisat 500 kronor.

[32.]
Redskaps-
provningssan-
stalter.
(extra anslag.)

I skrivelse den 5 december 1917 har lantbruksstyrelsen gjort framställning om anslag för ändamålet för år 1919 och därvid meddelat huvudsakligen följande.

Uti en till lantbruksstyrelsen ställd skrift hade styrelsen för statens maskin- och redskapsprovningssanstalter hemställt, att lantbruksstyrelsen måtte söka utverka ett med 5,000 kronor förhöjt statsanslag för provningsverksamheten under år 1919. Såsom skäl för denna sin framställning ville styrelsen hänvisa till de ständigt ökade kostnaderna för material, arbete och resor och till nödvändigheten av att genom anlåtande av skrivbiträden minska föreståndarens arbetsbörda i avseende på löpande göromål, så att hans tid mera odelat kunde disponeras för provningar och provningsredogörelsernas utarbetande. Av ovan föreslagna höjning beräknades komma på

tryckningskostnader	kronor 2,000
kontorslokal och skrivbiträde	» 1,500
provningssnämnderna	» 500
arbete, transporter m. m.	» 500
instrument och inventarier	» 500.

Det för år 1919 erforderliga statsanslagets storlek skulle, då någon väsentlig ökning av andra inkomster icke kunde påräknas, sålunda utgöra 28,500 kronor.

Sedan med anledning härav lantbruksstyrelsen anmodat provningssanstalternas styrelse att inkomma med närmare utredning rörande behovet av ökat anslag till tryckningskostnader samt till anslag för kontorslokal och skrivbiträde åt föreståndaren, hade bemälda styrelse inkommit med en skrift, vari anförts, att de prisstegringar, som under de senare åren inträffat i avseende på boktryckeriarbeten, kunde i genomsnitt skattas till omkring 50 procent, nämligen egentliga tryckningskostnader omkring 40 procent och stegrade papperspris omkring 200 procent. Pappersprisets höjning vore tydligen i stort sett oberoende av var tryckningen utfördes, varför eventuellt nedbringande av denna kostnad skulle kunna åvägabringas endast genom användandet

[32.]

av sämre kvalitet papper, en utväg, som med hänsyn till »meddelandenas» karaktär och efter inhämtande av sakkunnigt råd icke syntes kunna ifrågakomma. I avseende på tryckningen av meddelandena ville styrelsen erinra, att till en början allt tryck för provningsanstaltarnas räkning utförts av centraltryckeriet i Stockholm, men att sedermera försök gjorts att trycka provningsredogörelserna i landsorten. Dessa försök hade emellertid slagit mindre väl ut. Då provningsredogörelsernas tryckning på grund av arbetets egenart med specialtabeller m. m. vore ett särdeles makt-påliggande arbete, måste redaktören av meddelandena, d. v. s. provningsanstaltarnas föreståndare, ofta träda i personlig beröring med tryckerifaktorn för uppnående av bästa möjliga resultat och det syntes därför oundgängligen nödvändigt, att tryckningen utfördes å föreståndarens boningsort, Stockholm. För att i den mån, så låte sig göra, vinna en översikt av tryckningskostnaderna hade styrelsen gjort ett förslag, som slutade på 5,494 kronor, vartill komme kostnaden för rättelser, klichéer, bindning och tryck av kungörelser m. m., för vilka ändamål minst 500 kronor syntes bära beräknas. På grund av rådande förhållanden vore tydligen en exakt kostnadsberäkning av förevarande utgiftsposter under år 1919 utesluten.

Beträffande kontorslokal och skrivbiträde åt föreståndaren funne styrelsen det av behovet påkallat att bereda föreståndaren lättnad i utförandet av löpande kontors-göromål, så att hans tid mera odelat kunde ägnas åt provningar och provningsredo-görelsens utarbetande. De härav föranledda ökade kostnaderna beräknades för skriv-biträde till omkring 1,200 kronor och för kontorslokal till 300 kronor.

Lantbruksstyrelsen har förmått sig icke kunna underkåna vikten av de skäl, som sålunda anförts för anslagets höjning, och därför hem-ställt, att anslag å 28,500 kronor måtte äskas av riksdagen.

Departementsschefen.

Jag vill erinra, att anslaget till provningsanstaltarna i fjol höjdes med 2,000 kronor för att åt assistenten vid provningarna bereda över-assistents ställning och möjliggöra en uppdelning av föreståndarens arbete på dessa bägge tjänstemän. Genom denna åtgärd måste alltså föreståndaren anses hava fått lindring i sitt arbete. Innan erfarenhet vunnits om verkningarna av denna förändring, kan jag icke tillstyrka någon anslagshöjning för att bereda honom ytterligare lindring genom anställande av ett skrivbiträde åt föreståndaren. Även behovet av kontors-lokal synes ej tillräckligt styrkt.

Ätt under nuvarande förhållanden ökade kostnader måste uppstå såväl för meddelandenas tryckning som för provningsnämnderna, även-som för arbete, transporter och instrument m. m., finner jag däremot vara oundvikligt. Anslaget torde därför bära något ökas. Då jag emellertid icke är övertygad om, att icke besparingar kunna göras, särskilt i fråga om kostnaderna för meddelandena, anser jag en höjning med inalles 3,000 kronor bära vara tillräcklig.

Under återopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 anvisa såsom särskilda förslagsanslag, högst, [32.]
dels till maskin- och redskapsprovninganstalterna vid Ultuna och Alnarp..... kronor 26,000;
dels ock såsom personligt ålderstillägg till föreståndaren för ifrågasatt anstalt Karl Fredrik Theodor Adelsköld, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgör i denna egenskap, ... kronor 500;
 eller tillhopa » 26,500.

8. Kemiska stationer m. m.

a. Kemiska stationer.

Såsom bidrag till underhåll av kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behov har under en lång följd av år anvisats anslag å extra stat.

[33.]
 Kemiska
 stationer.

(extra anslag.)

Sedan Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida icke de kemiska stationerna borde helt övertagas av statsverket, samt Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott under viss förutsättning instämt i denna anhållan, har lantbruksstyrelsen efter inhämtade av yttrande av hushållningssällskapens ombud i utlåtande den 30 november 1917 framlagt utredning i ämnet och för egen del hemställt om åtgärder i det av nämnda bägge förvaltningsutskott angivna syfte.

Emellertid anser jag ytterligare utredning erforderlig, innan detta förslag kan föreläggas Kungl. Maj:t till avgörande.

Oberoende huruvida den av lantbruksstyrelsen ifrågasatta förändringen må efter närmare prövning finnas böra vidtagas, hemställer jag att, i likhet med föregående år, Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till underhåll av åtta kemiska stationer för jordbrukets och näringarnas behov — inom de orter, där landsting eller hushållningssällskap, vart för sig eller i förening, förbundet sig att upprätta la-

[33.]

laboratorium och bekosta ej mindre lokal för detta jämte bostad eller hyresmedel för kemist och assistent än även avlöning till dessa och laboratorietjänaren ävensom de årliga utgifterna för laboratoriets underhåll samt till inköp av böcker och inventarier för stationens behov — å *extra stat* för år 1919 anvisa högst 6,000 kronor för varje station eller tillhopa ett förslagsanslag, högst.....kronor 48,000.

b. *Kemisk-växtbiologisk anstalt inom Norrbottens län.*

[34.]

*Kemi-k-
växtbiologisk
anstalt inom
Norrbottens
län.*

(extra anslag.)

Till den år 1895 inrättade kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå har riksdagen å *extra stat* årligen anvisat anslag, som utgått för vart och ett av åren 1895—1898 med 5,000 kronor, för vart och ett av åren 1899—1903 med 6,250 kronor, för vart och ett av åren 1904—1912 med 11,250 kronor, för vart och ett av åren 1913—1916 med 13,750 kronor samt för vardera av åren 1917 och 1918 med 15,000 kronor. Såsom villkor för dessa statsbidrag har varje gång uppställts fordran på bidrag från länets landsting och hushållningssällskap eller eljest till belopp motsvarande minst tre femtedelar av statsbidraget, alltså för närvarande minst 9,000 kronor.

Höjningen för de bägge sista åren föranleddes därav, att anstaltens utgifter för avlöningar ansågos böra ökas med 1,000 kronor för lönetillägg till två assistenter samt att till kostnad för driften vid anstaltens försöksgårdar vid Sunderbyn och Luleå krävdes ytterligare 250 kronor. Ökningen i ortsbidraget erhöles genom att ränta å en till föreningen skänkt fond inräknades i bidraget.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av lanbruksstyrelsen med utlåtande den 24 oktober 1916 överlämnad skrift har nu anstaltens styrelse gjort framställning om anslag till anstalten för år 1919 och därvid anført huvudsakligen följande.

De tre för Norrbottens läns hushållningssällskaps verksamhetsområde avsedda kringresande jordbrukskonsulenter, till vilkas avlöning Kungl. Maj:t anvisat medel ur anslaget till avlöande av kringresande jordbrukskonsulenter i Norrland och Dalarna, hade enligt de av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna anställt vid kemisk-växtbiologiska anstalten, till vilken alltså utgått även det för deras avlöande anvisade statsbidrag av 7,500 kronor. Till bestridande av dessas resekost-

nader bidroge Norrbottens läns landsting med ett årligt anslag av 7,000 kronor. Sedan en lång följd av år hade grosshandlaren Moritz Frænckel i Göteborg och efter hans död hans son Gösta Frænckel ställt till anstaltens förfogande de för anstaltens omfattande försöksverksamhet behövlige kvantiteterna av kalk och konstgjorda gödslingsämnen. Under åren 1915 och 1916 hade värdet av detta frikostiga bidrag uppgått till respektive 3,156 kronor 94 öre och 4,401 kronor 1 öre, varav dock ett belopp av 1,025 kronor 10 öre, respektive 1,561 kronor 15 öre använts till särskilda av grosshandlaren Frænckel bekostade s. k. tunnlands- och cirkulationsförsök. De för anstaltens egentliga försöksverksamhet använda gödslingsämnena hade därför uppgått till ett värde för år 1915 av 2,131 kronor 84 öre och för år 1916 av 2,839 kronor 86 öre. Då detta anslag emellertid vore ett helt och hållet frivilligt, är för år förnyat bidrag, som när som helst kunde indragas, hade styrelsen icke i sitt förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1919 vågat upptaga detsamma på inkomstsidan, ehuru styrelsen livligt hoppades, att anstalten fortfarande finge åtnjuta det ifrågakvarande stödet för anstaltens försöksverksamhet. För denna verksamhet hade styrelsen under de senare åren dessutom haft att tillgå avkomsten av en utav grosshandlaren Seth Kempe och änkeprofessorskan Lotty Bruzelius till anstalten överlämnad donationsfond å tillhopa 40,000 kronor, av vilken fond 10,000 kronor vore nedlagda uti anstaltens försöksgård vid Sunderbyn och 30,000 kronor stode inne i bank. Räntheavkomsten av detta sistnämnda belopp hade under år 1915 uppgått till 1,587 kronor 99 öre och under år 1916 till 1,555 kronor 66 öre. Omkostnaderna för försöksgården, vilkens iordningställande såsom ett centralt försöksfält under de nämnda åren som bäst pågått, hade emellertid dragit ett långt större belopp än dessa avkomstmedel eller i medeltal för båda åren 3,522 kronor 79 öre, vadan av anstaltens övriga medel för detta ändamål fått användas i medeltal för de nämnda åren 1,945 kronor 97 öre. I övrigt hade anstalten icke haft andra inkomster än analysavgifterna för de vid det kemiska laboratoriet utförda analyserna, vilka i medeltal för åren 1915 och 1916 uppgått till 1,589 kronor 30 öre.

Vid uppgörande av sitt förslag till inkomst- och utgiftsstat för år 1919 hade anstaltens styrelse, på grund av flera samverkande omständigheter, men främst på grund av penningvärdets sjunkande och på grund av de på alla områden stegrade prisen kommit till det resultat, att anstalten för att i oförändrad utsträckning kunna uppehålla sin verksamhet vore i behov av väsentligt ökade anslag.

Såsom framginge av ett i skrivelsen intaget förslag till inkomst- och utgiftsstat för anstalten för år 1919, komme utgifterna nämnda år att överstiga inkomsterna med icke mindre än 8,375 kronor. Utav detta belopp fölle i jämförelse med utgifterna under åren 1915 och 1916 ett belopp av bortåt 4,000 kronor på avlöningarna. Orsaken härtill vore den, att anstaltens äldste försöksassistent, jordbrukskonsulenten W. L. Wanhainen under åren 1915 och 1916 åtnjutit tjänstledighet på grund av ett utav Kungl. Maj:t erhållet uppdrag att tjänstgöra uti den s. k. renbeteskommissionen och att hans lön, 3,000 kronor om året, under tiden kunnat inbesparas, då det lyckats styrelsen att få kompetent person att under sommarhalvåret uppehålla hans plats emot tillgodonjutande av rese- och traktamentsersättningen för de med befattningen förenade resorna. Endast därigenom hade det för övrigt varit möjligt att få anstaltens inkomster att täcka utgifterna under de

[34.] nämnda åren. Den återstående delen av utgiftsökningen å denna post föranleddes därav, att två av anstaltens tjänstemän under mellantiden erhållit det dem tillerkända lönetillägget av 500 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring. Den andra nya utgiftsposten utgjordes av ett belopp av 3,975 kronor, som upptagits såsom dyrtidstillägg för anstaltens tjänstemän, motsvarande 15 procent av lönen, vilket belopp styrelsen ansett sig böra söka bereda även de i anstaltens tjänst anställda tjänstemännen, sedan staten numera lämnat ett dylikt tillägg ej blott till sina tjänstemän, utan även till flera andra med statsmedel understödda institutioner. Anstaltens styrelse anhölle, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja till anstalten ett till 20,000 kronor höjt anslag för år 1919.

Av det i skriften intagna inkomst- och utgiftsförslaget för år 1919 jämte där ävenledes lämnade uppgifter angående medeltalet av motsvarande utgifter under åren 1915 och 1916 torde här böra lämnas följande sammanställning.

Inkomster.

	Medeltal för 1915 och 1916.	Statförslag för 1919.
Statsanslag till anstalten	13,750	15,000
» » tre konsulenter	7,500	7,500
Anslag av landsting och hushållningssällskap	15,250	15,250
Kempeska fondens avkastning	1,577	1,500
Grosshandlare G. Frænkels anslag	3,779	—
Analysavgifter	1,589	1,500
Diverse inkomster	363	350
	Kronor 43,808	41,100
Brist	—	8,375
	Summa 43,808	49,475

Utgifter.

Avlöningar	22,542	26,500
Assistenternas andel i analysavgifter	795	750
Fältförsök i 5 konsulentdistrikt	6,637	7,000
Försöksgården och försöksfältet	4,459	4,000
Frænkelska tunnlands och cirkulationsförsöken	1,293	—
Konsulentverksamheten	3,675	4,000
Dyrtidstillägg, 15 procent å avlöningarna	—	3,975
Lokal, bränsle, böcker, kemikalier, telefon m. m.	3,004	3,250
	Kronor 42,405	49,475
Överskott	1,403	—
	Summa 43,808	49,475

Avlöningarna hava specificerats sålunda:

[34.]

Föreståndaren	6,500	6,500
Förste assistenten	3,500	3,500
Konsulent Wanhainen	—	3,000
» Falk	3,000	3,000
Tre konsulenter, avlönade med bidrag från konsulentanslaget	7,542	8,500
Extra assistent, vaktmästare och räkenskapsbiträde	2,000	2,000
Kronor	22,542	26,500

Av dessa sammanställningar framgår, att inkomsternas minskning, oaktat det höjda statsbidraget, så gott som uteslutande beror på att icke något anslag beräknats från grosshandlare Frænckel. Till följd av denna uteslutning har ej heller någon utgift till de av honom speciellt bekostade försöken upptagits. Att utgifterna icke desto mindre utvisa en ökning på över 7,000 kronor beror förnämligast på höjda avlöningar samt å dyrtidstillägg (vardera ungefär 4,000 kronor). Dyrtidstillägget är beräknat även för de konsulenter, som avlönas med bidrag från konsulentanslaget. Övriga utgiftsposter visa blott smärre förändringar, vilka i huvudsak motväga varandra. Vad speciellt avlöningarna angår beror ökningen på att arvode nu beräknas för assistenten Wanhainen samt att avlöningen till de från konsulentanslaget avlönade konsulenterna föreslås höjd med ungefär 1,000 kronor.

I sitt utlåtande över denna framställning har lantbruksstyrelsen anfört huvudsakligen följande.

»Vad ökningen av avlöningarna angår, så är denna beroende på att under de senaste åren en konsulent, vilken, enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat, avlönas uteslutande med anstaltens medel, åtnjutit tjänstledighet och hans avlöning inbesparats för täckande av andra förhöjda utgifter, och torde sålunda mot den för detta ändamål ifrågasatta förhöjningen icke något vara att erinra. Vad däremot ett dyrtidstillägg av 15 procent å avlöningarna under år 1919 angår, så anser sig lantbruksstyrelsen icke kunna tillstyrka, att ett dylikt tillägg beviljas så långt i förväg, enär ovisst är, huruvida dyrtiden kommer att räcka så länge, och riksdagen icke hittills beviljat dylikt tillägg till statens egna tjänstemän annat än för löpande år. — — — Enär emellertid onekligen ett tillfälligt lönetillägg för år 1918 synes böra beredas kemisk-växtbiologiska anstaltens tjänstemän lika väl som tjänstemän vid andra statsunderstödda institutioner, anser lantbruksstyrelsen, att styrelsens för

- [34.] kemisk-växtbiologiska anstalten ansökning om anslag till anstalten för år 1919 bör bifallas på det sätt, att av det begärda beloppet, 20,000 kronor, 3,800 kronor beviljas att utgå redan under år 1918 till krigstidstillägg åt anstaltens tjänstemän i enlighet med bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 29 maj 1917 och återstoden, 16,200 kronor, under år 1919.»

Såsom villkor för åtnjutande av det sålunda tillstyrkta anslaget å 20,000 kronor borde enligt lantbruksstyrelsens mening uppställas fordran på ortsbidrag till belopp av minst 12,000 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 14 december 1917 yttrat sig sålunda.

»I anstaltens underdåniga framställning har för åren 1915 och 1916 upptagits bland inkomsterna en post av — i medeltal — 3,778 kronor 97 öre, utgörande grosshandlaren G. Frænckels anslag till anstalten. För år 1919 har något motsvarande anslag icke beräknats av skäl, som styrelsen i sin skrivelse angivit. Vad utgiftssidan angår finnes för åren 1915 och 1916 en post av 1,293 kronor 12 öre under beteckning »Frænckelska tunnlands- och cirkulationsförsöken», medan för år 1919 någon motsvarande utgift icke upptagits. Enligt vad från anstaltens föreståndare inhämtats, förklaras den bristande överensstämmelsen mellan dessa båda poster därav, att de av grosshandlaren Frænckel till anstalten in natura överlämnade bidragen även använts till fältförsök och att, därest sådant bidrag för år 1919 skulle komma anstalten till del, icke blott en utgiftspost för berörda tunnlands- och cirkulationsförsök bör tillkomma utan även posten till fältförsök i erforderlig mån höjas. Vid sådant förhållande synes i nu berörda hänseende intet vara att erinra mot den i anstaltens underdåniga skrivelse gjorda uppställningen för jämförelse mellan medeltalet av 1915 och 1916 års utgifter å ena sidan och de beräknade utgifterna för 1919 å andra sidan.

Vidkommande den angivna bristen i staten för år 1919, 8,375 kronor, är till en början att märka, att den för dyrtidstillägg upptagna posten, 3,975 kronor, ej i sin helhet torde böra belasta anstaltens stat. För de tre av anstaltens tjänstemän, till vilkas avlöande medel — med 2,500 kronor för en var eller tillsammans 7,500 kronor — utgå från det under nionde huvudtiteln uppförda anslaget till bidrag åt jordbrukskonsulenter, torde nämligen krigstidstillägg i annan ordning komma att beredas. För dessa tre tjänstemän skulle efter den beräkning av dyrtidstillägget, som av anstalten tillämpats, på avlöningen av statsmedel falla ett belopp av 1,125 kronor.

Vad angår dyrtidstillägg till återstående befattningshavare vid anstalten torde det till en början, på de skäl, som lantbruksstyrelsen i sitt underdåniga utlåtande anført, vara uteslutet att för år 1919 bevilja ökning i statsanslaget till anstalten med hänsyn till en sådan avlöningsförhöjning. Däremot synes billigheten tala för den av lantbruksstyrelsen förordade anordningen, att ett tillfälligt löne-tillägg för 1918 skulle beredas anstaltens tjänstemän. Tillägget ifråga torde skäligen ej kunna beräknas till lägre belopp än det krigstidstillägg, som för år 1917 tilldelats befattningshavare i statens tjänst.

Därest krigstidstillägg för år 1918 till de med statsbidrag avlöande jord-

brukskonsulenterna — beträffande vilken fråga statskontoret yttrat sig i annat denna dag avgivet underdånigt utlåtande — skulle komma att bestämmas till högre belopp än det, som skulle komma att gälla för de vid kemisk-växtbiologiska anstalten anställda, med dess egna medel helt avlönade tjänstemännen, synas de därstädes anställda, med statsmedel avlönade jordbrukskonsulenterna icke böra tillgodoräknas krigstidstillägg å det från anstalten utgående ålderstillägget.

Vid jämförelsen mellan utgifterna för år 1919 och medeltalet av utgifterna för åren 1915 och 1916 har anstaltens styrelse framhållit, att två av anstaltens tjänstemän under mellantiden erhållit dem tillerkänt lönetillägg av 500 kronor efter 5 års tjänstgöring. Med anledning härav vill statskontoret i underdånighet erinra, att hänsyn till dessa ålderstillägg redan tagits vid bestämmandet av 1917 års anslag till anstalten.

På grund av ovan anmärkta förhållanden borde rätteligen vid beräklandet av statsbidraget för år 1919 avdrag göras för sammanlagt 2,125 kronor. Därest emellertid från 1919 års beräknade utgifter dragas dels följande kostnader, vilka hänföra sig till de statsavlönade jordbrukskonsulenterna, nämligen ovanberörda 7,500 kronor och 1,125 kronor jämte 7,000 kronor, som enligt vad inhämtas av 1916 års statsverksproposition för konsulenternas resor utgå av landstingets anslag, dels ock ett belopp, svarande mot den beräknade inkomsten av analysavgifter, vilka delvis tillfalla anstaltens tjänstemän, eller 1,500 kronor, återstår i allt fall ett sammanlagt utgiftsbelopp av 32,350 kronor. Om statens bidrag bestämmes till vad som enligt 1916 års statsverksproposition förut tillämpats eller $\frac{5}{8}$ av detta belopp, skulle på staten falla 20,218 kronor 75 öre. Vid sådant förhållande synes det kunna ifrågasättas, om någon nedsättning, under det av anstaltens styrelse begärda statsanslaget av 20,000 kronor bör vidtagas. I motsvarighet till vad tidigare tillämpats torde för beviljande av bidrag till detta belopp böra uppställas det villkor, att från länets landsting och hushållningssällskap eller eljest bidrag lämnas till anstaltens underhåll med sammanlagt minst 12,000 kronor.

Därest krigstidstillägget till de befattningshavare, som helt avlönas med anstaltens medel, bestämmes efter samma grunder, som gällt för 1917 års krigstidstillägg till befattningshavare i statens tjänst, och om samma avlöningsbelopp, som upptagits i staten för år 1919, utgår jämväl under år 1918, skulle till krigstidstillägg till anstaltens ifrågavarande tjänstemän för år 1918 erfordras sammanlagt 2,715 kronor. Strängt taget borde av detta belopp endast $\frac{5}{8}$ beviljas av statsmedel. Emellertid synes det, i anslutning till vad lantbruksstyrelsen i sitt underdåniga utlåtande föreslagit, vara ändamålsenligare, att för hela krigstidstillägget för år 1918 anslag uppföres å tilläggsstat för samma år och att statsanslaget till anstalten för år 1919 nedsättes i motsvarande mån.

I enlighet med vad ovan anförts skulle alltså dels för beredande av krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare vid kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län beviljas ett tilläggsanslag till anstalten för sagda år med 2,715 kronor, att uppföras å tilläggsstat, dels såsom bidrag till anstalten — under villkor, att från länets landsting och hushållningssällskap eller eljest bidrag lämnas till anstaltens underhåll med sammanlagt minst 12,000 kronor — å 1919 års riksstat anvisas ett anslag av 17,285 kronor.»

[34.]
Departement-
schefen.

Anslag till ifrågavarande anstalt bör utgå även för år 1919.

För bestämmandet av det härtill erforderliga beloppet torde först böra ur beräkningen avskiljas vad som från anslaget till jordbrukskonsulenter utgår till avlönande av tre konsulenter, nämligen 7,500 kronor, ävensom vad av landsting och hushållningssällskap tillskjutes för fullgörandet av det för sådant statsbidrag uppställda villkor, att konsulenternas rese- och traktamentsersättning bekostas av landsting, hushållningssällskap eller eljest. Dessa belopp motsvaras bland utgifterna av 7,500 kronor å avlöningsanslaget samt, såsom statskontoret erinrat, 7,000 kronor till rese- och traktamentsersättningar, vilket belopp torde ingå i statförslagets rubriker »fältförsök i 5 konsulentdistrikt» och »konsulentverksamheten».

Vidare bör, då frågan om krigstidstillägg till med bidrag av statsmedel avlönade eller hos statsunderstödda institutioner anställda befattningshavare bör bedömas i ett sammanhang och jag har för av-ikt att särskilt anmäla frågan härom till Kungl. Maj:ts prövning, det till dylikt tillägg avsedda beloppet av 3,975 kronor nu icke medtagas i beräkningen.

Om sålunda från statförslagets utgifter drages ett sammanlagt belopp av 18,475 kronor, återstå utgifter å 31,000 kronor. Till dessas bestridande finnas att i första hand tillgå anstaltens egna inkomster av analysavgifter samt diverse inkomster, tillhopa beräknade till 1,850 kronor. Alltså återstår en summa av 29,150 kronor, som måste täckas medelst anslag. Enligt den förut tillämpade propörtionen av 5:3 skulle härav falla å staten 18,218 kronor 75 öre, under det att från landsting, hushållningssällskap eller eljest skulle tillskjutas 10,931 kronor 25 öre. Statens bidrag torde böra avjämnas till 18,200 kronor.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till underhåll av kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län — under villkor att från länets landsting och hushållningssällskap eller eljest bidrag lämnas till anstaltens underhåll med sammanlagt minst 10,950 kronor — å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 18,200.

9. **Befrämjande av mossodlingar.**a. *Svenska mosskulturföreningen.*

Till understöd åt svenska mosskulturföreningen har riksdagen på extra stat för varje år från och med år 1890 anvisat statsanslag, som från och med år 1914 utgått med 50,000 kronor. I 1918 års riksstat är anslaget betecknat såsom förslagsanslag, högst.

[35.]
Svenska moss-
kultur-
föreningen.
(extra anslag.)
Föreningen.

Nu har föreningen i en till Kungl. Maj:t ställd skrift anhållit om anslag för år 1919 å 83,000 kronor, därav 73,000 kronor till uppehållande av föreningens verksamhet samt 10,000 kronor till anläggande av fasta försöksfält i Norrland för provande av spörsmål rörande dikning och bearbetning för slättervallar på myrjord samt anläggning och skötsel av betesvallar på samma jordslag. Vid skriften hava fogats förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen för år 1919 samt särskilt kostnadsförslag angående försöksfältens anläggning. Sistnämnda kostnad ingår bland utgifterna i statförslaget.

I förslaget till stat för år 1919 upptagas inkomsterna till 80,750 kronor, däri inräknat sedvanligt statsbidrag å 50,000 kronor. Då emellertid utgifterna upptagits till icke mindre än 114,200 kronor, visar staten en brist av 33,450 kronor, för vars täckande nu begärts ökat statsbidrag med tillhoppa 33,000 kronor. Vid staten hava i anmärkningar redogjorts för de grunder, på vilka beräkningarna för år 1919 grunda sig.

I föreningens skrift anföres huvudsakligen följande.

Föreningen hade år 1917 erhållit anslag från 14 hushållningssällskap med tillsammans 6,150 kronor och från 11 landsting med 3,500 kronor. Dessa anslag beviljades emellertid av flertalet hushållningssällskap och även av en del landsting endast år för år, så att man ej på förhand kunde beräkna, om man till ett kommande år hade att röra sig med samma belopp som förut. Så vore för år 1919 anslag beviljade från 7 hushållningssällskap med ett sammanlagt belopp av 3,300 kronor och från 8 landsting med 2,300 kronor. Resterande anslag av 2,850 kronor från sällskap och 1,200 kronor från landsting vore osäkra. allra helst tendenser visat sig under de senare åren att draga in anslag, som ej enbart berörde en viss landsända utan hela landet. Emellertid hade i förslaget till inkomst- och utgiftsstat dessa belopp dock upptagits, i hopp om att de skulle kunna erhållas.

Föreningens övriga inkomstkällor hade bestått i medlemsavgifter, inkomster av annonser i dess tidskrift, av å dess laboratorium utförda kemiska analyser och inkomster av jordbruksalster från de båda fasta försöksgårdarna vid Flahult och Torestorp. Vad medlemsavgifterna beträffade, hade de under årens lopp minskats, då det visat sig svårt att med nuvarande många föreningar och sällskap bibehålla medlemsantalet vid förutvarande numerär. Detta trots att ett synnerligen energiskt

[35.] arbete årligen nedlades på insamlande av adresser och försök att kalla nya medlemmar. Annonssavgifterna hade ökats något, likaså bruttoinkomsterna från försöksfälten.

Med de ökade utgifter, som penningvärdets sjunkande och stegrade priser på alla områden medfört, uppstode emellertid, även med iakttagande av den största sparsamhet, en icke obetydlig brist, som måste fyllas, såvida föreningen skulle kunna fortsätta sin för landet gagneliga verksamhet i den utsträckning, som hitills skett och som motsvarade de krav landets mossodlare ställde på densamma.

De huvudsakliga utgiftstegringarna berörde tidskriften, försöksverksamheten, resor, avlöningar samt kemikalier, lyse och bränsle.

Föreningens tidskrift vore det organ, genom vilket de vunna erfarenheterna och försöksresultaten bekantgjordes och bleve spridda till landets mossodlare, vilka också däri funne vad nytt, som rörde sig på detta specialområde i utlandet. Tidskriften hade härvidlag en stor mission att fylla, och därför syntes det ej vara något skäl i att inskränka densamma eller minska dess omfång. Under de senare åren hade också i större utsträckning än förut illustrationer medtagits för att tydliggöra texten, en åtgärd som tillvunnit sig erkännande och borde bibehållas.

Vad försöksverksamheten beträffade hade kostnaderna härför ovillkorligen måst sättas högre än senaste gången föreningen begärde höjt anslag eller för år 1914, och detta till följd av stegrade pris på alla varor, utsäden, redskap, etc. samt höjda arbetskostnader, då jordbruksarbetarnas krav härvidlag i den mån möjligt vore måst tillfredsställas, för att man skulle kunna påräkna att erhålla något så när pålitligt och arbetsdugligt folk. Därtill komme, att föreningen varit nödsakad att genom rätt omfattande reparationer och delvis nybyggnader förbättra arbetarnas bostadsförhållanden, så att de kunde någorlunda tillfredsställa nutidens fordringar härvidlag.

De båda fasta försöksfälten eller rättare försöksgårdarna besöktes årligen av flera hundra lantmän vid kurser och demonstrationer samt andra studiebesök, varifrån de besökande skulle hämta impulser till höjandet av avkastningen på egna mossmarker, uppodling av nya eller beredning av torvströ och brännatorv för eget behov hemma hos sig, och därvidlag hade föreningen sökt så mycket den förmått lämna efterföljansvärda förebilder.

Utom på dessa båda försöksgårdar utfördes av föreningen dels försök på smärre spridda fält i skilda delar av riket, dels vore så kallade förevisnings- eller demonstrationsfält utlagda i olika län. Sammanlagda antalet av dessa fält hade år 1916 uppgått till 41 inom 21 län. Dessa fält omfattade i allmänhet blott ungefär $\frac{1}{3}$ hektar utom i Jämtland, där ett större fält om $1\frac{1}{2}$ hektar varit i gång sedan några år vid Hallviken och varit till mycket stor nytta för trakten samt för utredande av en del gödslings- och andra spörsmål för liknande norrländska myrmarker.

Särskilt för Norrland spelade emellertid myrödlingen en så ofantligt stor roll, att mycket mer borde göras för att stimulera densamma och få odlingarna rätt skötta och ledda. Att intresset också vore stort, framginge bäst av det stora antalet studieresande lantmän från de norrländska provinserna, som årligen deltog i de av föreningen anordnade kurserna samt av besöken vid Flahult och den stora utsträckning, i vilken föreningens kulturingenjörer anlätades för råds lämnande just i norra delen av Sverige.

För att kunna få bättre kännedom om betingelserna för de norrländska myrmarkernas lämpligaste odling till foderproduktion och särskilt gräs fordrades

några på försök i litet större skala grundade erfarenheter om verkan av olika torrläggning samt om olika odlings- och brukningssätt. I synnerhet vore diknings-spörsmålet så viktigt, att dylika försökssiffror vore synnerligen önskvärda. Visserligen hade vid Flahult och Torestorp försök häröver utförts, men dels vore de klimatiska och jordförhållandena därstädes ganska avvikande mot i Norrland, dels hade försöken till följd av de lokala förhållandena icke kunnat göras så omfattande, som önskvärt varit. De erforderliga arealerna måste nämligen tilltagas betydligt mycket större än vid gödslings- och andra försök för att ge nägorlunda tillförlitliga värden.

En annan för den norrländska kreatursskötseln vital fråga vore sommarbetet. I de flesta fall bleve betet där uppe en avmagringskur för kreaturen och svårigheterna för mejerierna och andra att under sommaren erhålla nöjaktiga kvantiteter mjölk vore allmänt kända, vilket berodde på att sommarens utfodring vore sämre än den under vintern, ehuru det borde vara omvänt.

På föreningens försöksgårdar i Småland finnes sådana betesvallar på torvjord; och många besökare samt andra, som läst redogörelserna därifrån, hade på sina gårdar följt exemplet. Norrlänningen hyste dock ofta misstro mot möjligheten att omsätta sydsvenska metoder däruppe. Även då de vore lämpliga trots det nordliga läget. Säkert skulle därför mönsterbetesvallar på myrjord i Norrland verka betydligt stimulerande på företagsamheten i berörda hänseende.

Föreningen hade länge närt en önskan att få till stånd försöksfält för dessa spörsmåls utredning och demonstration på ett par platser i Norrland, vilka fält då skulle ligga kvar under en tid av minst 10 år hos enskilda myrägare, som genom kontrakt bundes att följa av kulturingenjören givna föreskrifter och sköta fältet mot skälig ersättning, men då själva anläggningskostnaden härför bleve rätt avsevärd, hade föreningens redan förut strängt anlitade tillgångar ej medgivit något dylikt.

Som det borde vara ett hela landets intresse att få dylika myrmarker bättre tillgodosedda och kunskapen om bättre metoder för anläggning av slätter- och betesvallar på norrländska myrjordar kända, ville därför föreningen anhålla om ett särskilt anslag för år 1919 för sådana försöks anställande, vilka skulle fordra en areal av sammanlagt omkring 15 hektar och draga en anläggningskostnad av 10,450 kronor. De årliga driftkostnaderna skulle bliva rätt små och syntes kunna inskränka sig till 1,000 à 2,000 kronor.

En utgiftspost, vars ökning vore i ögonen fallande, vore reskostnaderna. Delvis motiverades ökningen med det ökade antalet förrättningar de tre kulturingenjörerna haft att utföra, och vilka varit till fromma för mossodlare samt i sin mån ej obetydligt bidragit till att sprida kunskapen om av föreningen vunna rön samt att direkt undervisa brukarna av detta jordslag om dess rätta skötsel och behandling, dels vore ökningen att tillskriva betydligt stegrade direkta utlägg för järnvägs- och ångbåtsbiljetter samt för skjutslega. I dessa resor inginge även en hel del resor i olika län för hållande av populära föredrag i mosskultur och om torvberedning som hemindustri. Antalet sådana föredrag hade år från år ökat och hade år 1916 uppgått till sammanlagt 206 i 17 län.

Avlöningskontoret vore en mycket stor post på budgeten och även den hade i förslaget upptagits betydligt högre än år 1914. Detta berodde på den ofrånkomliga nödvändigheten att förbättra tjänstemännens löneförmåner, vilka hittills varit synnerligen lågt tilltagna och ännu stode vid minimigränsen, samt därpå att

[35.] föreningen till följd av ökat arbete måst under senare år anställa två ytterligare tjänstemän, nämligen en andre botanist och torvgeolog samt ett skrivbiträde.

Dyrtidens krav hade även av föreningen måst tillgodoses, varför år 1917 beviljats tjänstemännen i likhet med vad fallet varit för innehavare av statstjänster ett provisoriskt tillägg av 15 procent på ordinarie lön. Som denna dyrtid väl icke kunde tänkas upphöra inom närmaste tid, hade i utgiftsförslaget även detta tillägg upptagits.

Av övriga utgiftsposter vore egentligen endast den för kemikalier, bränsle och lyse anmärkningsvärd men förklarades av de abnormt stegrade priserna på dessa varor.

Då föreningen icke såge sig i stånd att med hittillsvarande anslagsbelopp kunna fortfarande upprätthålla sin verksamhet med de tillgångar, över vilka föreningen härtill förfogade, vågade föreningen anhålla om höjt statsbidrag med förut angivet belopp.

Ur förberörda anmärkningar vid statförslaget må följande här meddelas.

Inkomsterna av försöksfälten hade utgjort i medeltal för åren 1912—1915 vid Flahult kronor 10,252.31 och vid Torestorp kronor 1,573.22. För år 1916 hade inkomsterna varit resp kronor 12,556.71 och kronor 1,710.41. I förslaget upptagas dessa inkomster till resp. 10,000 och 1,500 kronor.

Tidskriftens medelkostnad för åren 1912—1916 uppges till något över 6,200 kronor. I förslaget beräknas kostnaden till 7,700 kronor, beroende huvudsakligen på ökade pris å papper, tryck och illustrationer.

Försöksverksamhetens medelkostnad under de fem åren 1912—1916 synes hava utgjort omkring 16,700 kronor. I förslaget upptages härtill ett belopp av 18,300 kronor förutom kostnaden för de föreslagna nya norrländska försöksfälten. Ökningen motiveras av höjda avlöningar och stegrade materialpris.

Medelkostnaden för resor under åren 1912—1916 synes hålla sig inemot 11,000 kronor. För år 1919 upptages förslagsvis en summa av 12,700 kronor, varvid framhålls stegringen i taxor och övriga reskostnader.

Avlöningsstaten för föreningens ordinarie befattningshavare för år 1917 slutar på 39,800 kronor och upptager: föreståndare och sekreterare (7,500), förste botanist (4,500), andre botanist (3,000), förste kemist (4,000), andre kemist (2,500), tre kulturingenjörer (två à 3,000, en à 3,500), assistent (3,000), kassörska (1,500), skrivbiträde (900), vaktmästare (1,200) samt inspektör vid Flahult (2,200). Sex av dessa befattningshavare hava varit anställda hos föreningen i mer än tio år. År 1919 skulle flera av tjänstemännen vara i tur att erhålla lönetillägg, vartill beräknades 5,000 kronor. Utgiftsposten har därför i förslaget upptagits till 44,800 kronor.

Härtill kommer en post å 6,720 kronor till dyrtidstillägg med 15 procent under år 1919.

Till kemikalier, lyse, bränsle, vatten m. m. hade under förenämnda femårsperiod 1912—1916 i medeltal åtgått omkring 1,750 kronor, dock med stark stegring de sista åren. Då denna stegring fortginge, har posten upptagits för år 1919 till 3,000 kronor.

Å övriga utgifter i statförslaget äro ökningarna jämförelsevis små.

Förslaget beträffande fasta försöksfält å myrjord i Norrland upptager specificerad beräkning för betesvallsförsök, 3,600 kronor, för dikningsförsök till slättervallar enligt två olika metoder, 6,350 kronor, samt för resor för anläggning och inspektion, 500 kronor; tillhoppa 10,450 kronor.

I en senare skrift har föreningen anhållit, att Kungl. Maj:t måtte till 1918 års riksdag avlåta hemställan om ett anslag å 6,400 kronor att utgå som dyrtidstillägg för föreningens tjänstemän och arbetare under samma år.

(35.)

Till följd av remiss å bägge dessa framställningar från föreningen har lantbruksstyrelsen avgivit utlåtande den 12 oktober 1917 och däri anfört huvudsakligen följande.

Lantbruks-
styrelsen

»Vid granskning av förslaget till inkomst- och utgiftsstat för föreningen under år 1919 har anmärkts, att några inkomstposter beräknats för låga i förhållande till närmast föregående år, under det att flertalet utgiftsposter höjts icke oväsentligt utöver motsvarande poster år 1916. Försiktigheten manar visserligen till en sådan åtgärd, då en inkomst- och utgiftsstat så långt i förväg skall uppgöras. Men det är dock tydligt att, när såsom för närvarande är fallet, penningvärdet är i sjunkande och utgiftsposterna hava benägenhet att stiga, vissa inkomster även kunna beräknas högre än de nuvarande och i alla händelser icke böra upptagas till medeltalet för åren 1912—1915 i de fall, då året 1916 visar ett betydligt högre resultat. Så är förhållandet med inkomsterna från försöksfälten vid Flahult och Torestorp. Bruttoinkomsterna i medeltal för åren 1912—1915 uppgå nämligen från det förra försöksfältet till 10,252 kronor 31 öre mot för år 1916 12,556 kronor 71 öre samt från det senare försöksfältet till 1,573 kronor 22 öre mot 1,710 kronor 41 öre för år 1916. Det kan då icke anses riktigt att upptaga bruttoinkomsterna i 1919 års stat från Flahult till 10,000 kronor och från Torestorp till 1,500 kronor samtidigt som de beräknade utgifterna upptagits till de verkliga under år 1916.

Lantbruksstyrelsen anser därför, att inkomsterna från Flahult böra i staten upptagas till minst 12,300 kronor och vid Torestorp till minst 1,700 kronor eller med en ökning av inkomsterna av 2,500 kronor.

Såsom förut anförts har i fråga om utgifterna anmärkts, att de samtliga mer eller mindre höjts utöver de hittills utgående verkliga beloppen och upptagits avsevärt högre än i 1917 års stat. Den största ökningen kommer på avlöningarna. För år 1917 äro dessa beräknade till 39,800 kronor och för år 1919 till 44,800 kronor med den motiveringen, att flera av tjänstemännen äro i tur att erhålla lönetillägg. Då i en uti förevarande skrivelse intagen tablå upptagits tjänstetiden, torde härmed avses ålderstillägg. Lantbruksstyrelsen anser sig icke kunna tillstyrka, att statsanslagets storlek skall göras beroende av en dylik beräkning. En given följd härav skulle bliva, att, när en tjänsteman avgår och en ny antages samt därigenom ålderstilläggen bortfalla, en minskning i statsanslaget skulle ske. Den ifrågasatta höjningen av statsanslaget för täckande av ifrågavarande post torde sålunda icke få anses berättigad.

Vad det till 15 procent av lönerna beräknade dyrtidstillägget angår eller 6,720 kronor, så anser sig lantbruksstyrelsen icke kunna tillstyrka det begärda beloppet så långt i förväg, enär ovisst är, huruvida dyrtiden kommer att räcka även under år 1919, och riksdagen icke hittills beviljat dylikt tillägg till statens egna tjänstemän annat än för löpande år. — — — — —

Rörande föreningens framställning om ett anslag av 10,000 kronor för an-

[35.] ordnande av fasta försök på myrjord i Jämtland har lantbruksstyrelsen i skrivelse denna dag vid avgivande av yttrande över riksdagens skrivelse om anordnande av fasta försöksgårdar på myrjord i Norrland och Dalarna uttalat såsom sin mening, att dylika försöksgårdar äro synnerligen av behovet påkallade, samt hemställt, att anslag måtte utverkas till anläggande av försöksfält å myrjord i Norrbottens län, och, då mot den förebragta utredningen rörande kostnaderna för försökens anläggande i Jämtland intet finnes att erinra, anser lantbruksstyrelsen, att det begärda anslaget bör beviljas. Såsom villkor torde dock böra uppställas, att försöken planläggas i samband med styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå, vid vilken anstalt dylika försök för Norrbottens län komma att anläggas, därest ovannämnda framställning bifalles, samt att den sålunda för försöken gemensamt uppgjorda planen underställes styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet för granskning och godkännande.»

De ändringar i det uppgjorda förslaget till stat för föreningen för år 1919, som enligt lantbruksstyrelsens mening alltså borde vidtagas, skulle medföra en minskning i anslagsbehovet för samma år med tillhoppa 14,220 kronor. Bristen å 33,450 kronor skulle härigenom minskas till 19,230 kronor och det behövliga anslaget för år 1919 kunna begränsas till 69,230 kronor, som avjämnats till 70,000 kronor, därav 60,000 kronor till föreningens vanliga verksamhet samt 10,000 kronor till de nya norrländska försöksfälten.

Central-
anstalten.

Med infordrat utlåtande den 22 december 1917 har styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet överlämnat yttrande av föreståndarna för centralanstaltens jordbruks- och agrikulturkemiska avdelningar, professorerna S. Rhodin och H. G. Söderbaum, vilka anfört bland annat följande.

Med fäst avseende vid de stora vanskligheter, som vore förknippade med att flera år i förväg exakt kunna beräkna bruttoinkomsten från försöksgårdar och med hänsyn till gårdarnas osäkra jordmåner, på Flahult övervägande högmosse, på Torestorp uteslutande lågmosse, samt klimatet, som åtminstone vid Flahult vore så hårt, att knappast ett enda av de sista tjugu åren skonat högmossen för sommarfroster, hade de intet att erinra därvid, att mosskulturföreningen i sitt budgetförslag upptagit inkomsten från nämnda gårdar blott till 11,500 kronor.

De kunde icke finna annat än att de av mosskulturföreningen föreslagna löneförmånerna vore väl avvägda, och de ansåge, att föreningen måste tillse, att lönerna till föreningens tjänstemän vore så avpassade, att de betryggade dem en sorgfri existens. Om lönerna sattes lägre än vad föreningen föreslagit, vore fara värt att vid eventuella ledigheter platserna, vilka helst borde innehavas på längre tid, skulle emottagas såsom övergångsplatser och alltså såsom kortvarigt levebröd, i vilket fall föreningen icke kunde påräkna att få platserna besatta med ansvarsfulla tjänstemän, vilkas hela verksamhet vore inriktad på uppfyllande av sitt kall. Man borde tillse, att föreningens ändamål icke förfelades och att statsverkets vid dess uppoffringar för föreningen knutna förhoppningar bleve uppfyllda.

Beträffande det av föreningen begärda anslaget av 10,000 kronor till anläggande av fasta försöksfält å myrjord i Jämtland, så, då föreningen i sin inlaga icke nämnt något om kostnaderna för besittningsrätten av dylik försöksmark, om genom köp eller arrende på viss tid, ej heller lämnat några detaljerade kostnadsberäkningar över dikning, kalkning, gödsling, brukning etc. på grundvalen av nu gällande höga priser, hade de intet att erinra mot den sålunda beräknade kostnaden, men kunde icke underlåta att anmärka, att anslaget med fäst avseende vid de nu enormt höga kostnaderna för arbete, transporter, redskap etc. tvivelsutan behövt i någon mån förökas.

Centralanstaltens styrelse har i sitt utlåtande uttalat sig huvudsakligen sålunda.

»Styrelsen utgår ifrån, att mosskulturföreningens förtjänstfulla och för landet gagnande verksamhet gör föreningen förtjänt av att liksom Sveriges utsädesförening bliva i ekonomiskt hänseende i huvudsak likställd med en statsinstitution och att den av dyrtiden förorsakade starka stegringen i utgifterna för föreningens verksamhet därför bör täckas genom extra statsanslag. Då den ökning i föreningens hittillsvarande utgifter, som framgår av det ansökningen bifogade statförslaget, jämfört med de före kristiden tillämpade, med undantag blott för ett tillägg för anordnande av fasta vallförsök i Jämtland, synes vara förorsakade av i allmänhet skäligen lågt beräknade stegringar i åtskilliga förutvarande utgiftsposter, anser sig styrelsen böra tillstyrka, att dessa höjningar täckas genom motsvarande höjning i statsanslaget. Visserligen kan, såsom lantbruksstyrelsen i sitt utlåtande över statförslaget gjort, mot detta anmärkas, att inkomsten från försöksgårdarna Flahult och Torestorp bort beräknas skola ökas till följd av de stegrade produktprisen, men även om någon ökning i dessa inkomstposter bort göras, så synes å andra sidan höjningen å åtskilliga expensposter, såsom för trycksaker och resor, icke svara mot de inträdda prisstegringarna.

I avseende på avlöningarna synes det styrelsen, från den ovan angivna synpunkten av mosskulturföreningens verksamhets jämförlighet med en statsinstitution, önskvärt, att tjänstemännens avlöningar bleve likställda med dem, som statstjänstemän i motsvarande ställning åtnjuta, vilket i huvudsak genomförts beträffande Sveriges utsädesföreningens tjänstemän men ej beträffande mosskulturföreningens. Det synes därför styrelsen hava varit önskvärt, att viss grundlön och ålderstillägg blivit bestämda för mosskulturföreningens tjänstemän, men då så nu ej skett och de föreslagna avlöningarna, däri inräknade lönetilläggen, icke uppgå till belopp, som motsvara lönerna vare sig hos Sveriges utsädesförening eller vid centralanstalten, anser sig styrelsen även i denna del böra tillstyrka mosskulturföreningens ansökan.

Det nya anslaget å 10,000 kronor till anläggning av fasta vallförsök i Jämtland vill ock styrelsen tillstyrka — — —.»

Statsanslag till mosskulturföreningen bör givetvis utgå även för år 1919.

Departementschefen.

Vad angår den av föreningen begärda förhöjningen i det under senare år utgående anslagsbeloppet, vill jag först uttala min anslutning till lantbruksstyrelsens mening, att inkomsterna av försöksgårdarna vid Flahult och Torestorp böra beräknas till 2,500 kronor högre belopp än

[35.] föreningen upptagit. Då emellertid på grund av ytterligare stegrade biljettpris och andra reseomkostnader utgifterna för tjänstemännens resor torde böra beräknas högre än som skett, läser en icke obetydlig del av nämnda inkomstökning komma att motsvaras av dylika ökade utgifter. Mer än 1,500 å 2,000 kronors ökad inkomst torde därför icke nu böra beräknas.

Beträffande avlöningarna delar jag lantbruksstyrelsens principiella åsikt, att en sådan omständighet som ålderstilläggs medgivande åt tjänstemän vid en statsunderstödd förening icke bör föranleda ökat statsanslag med därav följande fluktuationer i anslagsbeloppet. Då såsom skäl för den nu av föreningen begärda ökningen med 5,000 kronor i jämförelse med 1917 års avlöningar, vilka här ovan meddelats, anförts allenast behovet av att ge flera av tjänstemännen ålderstillägg, kan jag icke understödja denna framställning.

Då frågan, huruvida staten bör bidra till krigstidstillägg åt befattningshavare vid föreningar och andra institutioner, till vilka statsbidrag utgår, bör prövas i ett sammanhang, kan jag icke tillstyrka, att vid behandlingen av nu förevarande anslagsfråga något avseende fästes vid föreningens framställningar därom. Frågan om dylikt bidrag för år 1919 synes i varje fall vara för tidigt väckt. Det härtill i statsförslaget upptagna beloppet av 6,720 kronor bör därför utgå ur beräkningen.

Anläggandet av fasta försök å myrjord i Jämtland sammanhänger med en av riksdagens skrivelse nr 170 den 6 juni 1916 angående anordnande av försöksgårdar å myrjord i Dalarna och Norrland föranledd plan till dylika anläggningar. Till detta ämne återkommer jag utförligare under nästa punkt. För närvarande kan jag inskränka mig till att tillstyrka, att det härtill begärda beloppet av 10,000 kronor nu tages i beräkning. Därest anslag härtill beviljas av riksdagen, torde de av lantbruksstyrelsen föreslagna villkoren böra iakttagas vid anslagets anvisande av Kungl. Maj:t.

Då jag sålunda anser, att anslagsbehovet för mosskulturföreningen för år 1919 bör beräknas inalles omkring 13,500 kronor lägre än föreningen upptagit, minskas härigenom den beräknade bristen från 33,450 kronor till omkring 20,000 kronor. Det behöfliga anslaget blir då, såsom lantbruksstyrelsen ock tillstyrkt, 70,000 kronor.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt svenska mosskulturföreningen
å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 70,000.

b. *Försöksgård vid Alträsk.*

I skrivelse nr 170 den 6 juni 1916 har riksdagen med anledning av enskild motion anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida och i vad mån åtgärder måtte från statens sida kunna vidtagas till befrämjande av myrodlingen i Norrland och Dalarna, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Riksdagen förklarade sig dela den i motionen uttalade mening, att ett bättre tillvaratagande av myrjorden, vilken förekomme i Norrland i stor utsträckning, vore av avsevärd vikt för lösande av den för hela landet betydelsefulla frågan om åstadkommande av en planmässig och omfattande kolonisation i nämnda del av landet. Ehuru detta spörsmål redan i åtskilliga hänseenden varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, syntes ännu mycket kunna åtgöras för den betydelsefulla angelägenhetens främjande. Måhända skulle en av motionärerna förordad utväg att anlägga försöksgårdar visa sig vara ett medel för myrodlingens befrämjande. Emellertid borde en allsidig utredning ske angående frågan i dess helhet.

[36.]
Försöksgård
vid Alträsk.
(extra anslag.)

I motionen hade bland annat föreslagits, att ett anslag av 34,000 kronor måtte ställas till svenska mosskulturföreningens förfogande för anläggande av två försöksgårdar.

Denna riksdagens skrivelse remitterades till lantbruksstyrelsen, som i ärendet hört hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Kopparbergs län och de norrländska länen. I samtliga förvaltningsutskottens yttranden framhålls den stora betydelsen av myrmarkernas uppodling. Ur nämnda yttranden må för övrigt följande antecknas.

Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har vitsordat betydelsen av att vid odlingsföretagen användas fullt rationella och arbetsbesparande metoder samt att man vid åkerns fortsatta brukning tillgodogör sig de framsteg, som vunnits genom vetenskap och erfarenhet. Det förefölle emellertid, som om de föreslagna försöksgårdarna skulle bli för dyra i inköp och underhåll i förhållande till den verkliga nytta, som därav skulle vinnas. Det syntes, som om man genom anläggande av försöks- eller föreläsningsfält i likhet med de av svenska mosskulturföreningen anordnade eller ock genom fasta försöksstationer lika med dem, som centralanstalten för jordbruksförsök hade förlagda till enskilda egeudomar, skulle med mindre kostnader kunna åtminstone i många hänseenden nå samma, kanske bättre resultat. Dessa anläggningar skulle till följd av sin mindre kostnad kunna förekomma i större antal och bliva till gagn för en större allmänhet.

[36.] Förvaltningsutskottet i Gävleborgs län har uttalat sin anslutning till de synpunkter, som framhållits i den motion, som legat till grund för riksdagsskrivelsen.

Förvaltningsutskottet i Västernorrlands län har ansett, att med hänsyn till mosskulturföreningens mångåriga och omfattande rön på myrodlingens område särskilda försöksgårdar för de nordliga länen ej vore så av behovet påkallade, att de med desamma anläggning och skötsel förenade kostnaderna kunde anses väl använda. De vid sådana gårdar vunna rönen hade avgörande betydelse endast för försöksgården och dess närmaste omgivning. Dyliga gårdar bleve också förr eller senare utexperimenterade. Statens hjälp borde lämnas till premier för myrodling, helst i form av bidrag till inköp av konstgödsel eller för andra åtgärder.

Förvaltningsutskottet i Jämtlands län har livligt tillstyrkt, att en försöksgård å myrjord måtte anläggas inom länet. För att tydligt framhålla sådan jords lämplighet till odling, sättet för dess rationella uppodling, dikning, brukning och gödsling samt utrönande av vilka kulturväxter och särskilt vilka fröblandningar, som lämnade rikt givande avkastning, kunde nämligen knappast något medel bliva mer effektivt än en försöksgård, som av sakkunnig person sköttes som en verklig mönstergård. Den viktiga frågan om rationell beteskultur kunde då även föras framåt genom att eventuellt ett gemensambetsbete å myrjord anordnades, vars anläggning och skötsel övervakades av försöksgårdens föreståndare.

Förvaltningsutskottet i Västerbottens län meddelar, att utskottet år 1914 genom en kommitté förhört sig hos centralanstalten för jordbruksförsök för att få till stånd kulturförsök å myrjord men erhållit till svar, att centralanstalten icke disponerade medel för dylikt ändamål. Därefter hade underhandlingar inletts med mosskulturföreningen, som ställt sig särdeles välvillig till saken. Då förenämnda riksdagsmotion väcktes och därefter riksdagsskrivelsen avläts, hade emellertid ansetts lämpligt att låta de planlagda försöken anstå. Utskottet ville nu på det livligaste tillstyrka bifall till riksdagens framställning och ville särskilt framhålla önskvärdheten av att Västerbottens län, där myrodlingen väckt synnerligt intresse, måtte såsom det främsta jordbrukslänet i Norrland företrädesvis tillgodoses.

Förvaltningsutskottet i Norrbottens län erinrar, att kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå enligt sitt reglemente har till uppgift bland annat att låta verkställa försök med konstgödsel för utrönande av vilka slag därav, som bäst lämpa sig för övre Norrlands moss- och myrmarker. Genom det stora antal gödslingsförsök, nämnda anstalt verkställt, hade dessa markers gödslingsbehov blivit till sina huvuddrag

fastställt. Emellertid finnes många frågor rörande jordbruk på myrjord, som behöfde ytterligare utredas, särskilt ifall på grundvalen av den pågående inventeringen av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna en väsentligen på myrjordsodling grundad kolonisation i någon större utsträckning skulle komma till stånd. Utskottet har även erinrat, hurusom försöksfrågan beaktats vid de beslut, som fattats, och de åtgärder, som vidtagits angående kolonisationen vid Alträsk, varom förslag framlades till riksdagen i propositionen nr 44 år 1909. Tillkallade sakkunniga hade då i utlåtande den 31 januari 1908 framlagt plan till dylik försöksverksamhet vid Alträsk. En del av dessa försök hade också påbörjats genom att kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå anlagt ett försöksfält hos en kolonist för utrönande av vissa frågor. Därför hade Alträsk nybyggesnämnd, som sköter kolonisationsföretaget därstädes, bestämt, att å det s. k. Frænckelska normalkolonatet skulle av samma anstalt anordnas täckdikningsförsök. Förvaltningsutskottet har vidare yttrat huvudsakligen följande.

»Det nämnda normalkolonatet, till vars bebyggande och iordningställande framlidne grosshandlaren Moritz Frænckel i Göteborg ställt medel till förfogande, skulle enligt förvaltningsutskottets åsikt mycket väl lämpa sig till att bliva en av de försöksgårdar, som omnämnas i den motion, som legat till grund för den ifrågasvarande riksdagsskrivelsen. Av flera skäl torde det emellertid vara olämpligt, att den försöksverksamhet, som å densamma kan komma till stånd, ställes under överinseende av svenska mosskulturöreningen, vars ledning är förlagd till Jönköping, utan bör den ifrågasvarande försöksverksamheten enligt förvaltningsutskottets åsikt lämpligen ledas och övervakas av den till Luleå förlagda kemisk-växtbiologiska anstalten.

Växtbiologiska anstalten förfogar för övrigt redan över en försöksgård, som delvis ligger på myrjord. Det markområde, som anstalten inköpt till försöksgård, har nämligen vunnits genom ett med statsmedel understött utdikningsföretag, för vilket Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 13 april 1883 fastställt torrläggingsplan. Det var till stor del den omständigheten, att stora områden odlingsmark av samma beskaffenhet som å den ifrågasvarande hemmansdelen funnos i trakten, som föranledde anstaltens styrelse att till Sunderby station förlägga den försöksgård, till vars iordningställande grosshandlaren Seth Kempe och hans syster änkeprofessorskan Lotty Bruzelius ställt medel till anstaltens förfogande. — — — Som myrjordslagret å försöksgården är ganska tunt och det ansågs önskligt att få fasta försök anordnade även på djupare myrjord, vidtog anstaltens styrelse redan år 1909 åtgärder för att till försöksfält arrendera en närbelägen med bidrag från norrländska avdikningsanslaget torrlagd, ännu ej odlad myr, — — — På grund av bristande medel har anstaltens styrelse emellertid icke kunnat fullfölja denna plan, utan nödgats avstå ifrån det ifrågasatta nyodlingsarbetet och de i samband därmed planerade försöken.

Då frågan om ett kraftigare understödjande av den för myrodlingarna i Norrland och Dalarna avsedda försöksverksamheten genom riksdagens skrivelse i

[36.]

ämnet nu blivit bragt på tal, vågar förvaltningsutskottet emellertid vördsamt framhålla önskvärdheten av att staten genom anvisande av härför nödiga medel sätter växtbiologiska anstalten i stånd att å sin redan anlagda försöksgård i Sunderbyn och å myrjordsområde, som ytterligare kan för försöksverksamheten genom arrende eller på annat sätt erhållas, verkställa en mera allsidig utredning av de spörsmål, som omnämnas i den nu föreliggande riksdagsskrivelsen.

Då försöksgården vid Sunderbyn redan är bebyggd och det Fræncckelska normalkolonatet å Alträsk under nästa år kommer att bli bebyggt, så kunna de i motionen beräknade anläggningskostnaderna för till dessa förlagda försöksgårdar avsevärt nedbringas. Förvaltningsutskottet har icke på frågans nuvarande stadium ansett sig böra i detta avseende verkställa några mera detaljerade kostnadsberäkningar, men har ansett sig approximativt kunna beräkna kostnaderna för en komplettering av anläggningen vid Sunderbyns försöksgård och vid Alträsk's normalkolonat till inalles 8,000 kronor för båda gårdarna tillsammans. Driftkostnaderna skulle också kunna bliva avsevärt lägre för de båda ifrågavarande gårdarna tillsammans än vad som beräknats för var och en av de i motionen föreslagna försöksgårdarna. I det att en med försöksverksamheten van arbetsförman redan finnes anställd vid försöksgården i Sunderbyn och mönsterkolonatet vid Alträsk och den försöksverksamhet, som dit skulle förläggas, därest kolonatet bleve taget i anspråk såsom försöksgård, enligt förvaltningsutskottets åsikt mycket väl skulle kunna skötas av en på platsen bosatt rättare eller arbetsförman, under ledning av den utav växtbiologiska anstaltens tjänstemän, som närmast skulle få sig försöksgårdarnas tillsyn anförtrödd. Enligt utskottets åsikt skulle de av motionärerna för varje försöksgård beräknade årliga driftkostnaderna mer än väl räcka till för båda de nu ifrågasatta försöksgårdarnas drift.

Den vid växtbiologiska anstaltens försöksgård i Sunderbyn och vid det Fræncckelska normalkolonatet å Alträsk ifrågasatta försöksverksamheten kan emellertid ej anses tillfyllas för hela Norrlands behov av försöksverksamhet på detta område. Enligt förvaltningsutskottets åsikt borde en försöksgård i huvudsaklig anslutning till den av motionärerna framlagda planen anordnas å lämplig plats t. ex. i Jämtland, för att utreda en del särskilt för dessa traktens myrodlingar betydelsefulla frågor.

Denna försöksgård torde lämpligen böra ställas under svenska mosskultur-föreningens överinseende. Såväl för denna för de södra delarna av Norrland avsedda försöksgård som för den för övre Norrland avsedda försöksgården vid Alträsk bör försöksplanen uppgöras gemensamt av svenska mosskultur-föreningen och av kemisk-växtbiologiska anstalten. På detta sätt skulle ett gott och för Norrlands myrodling säkerligen fruktbarande samarbete kunna komma till stånd emellan de båda försöksanstalterna. och de erfarenheter, som komma att göras å de olika försöksgårdarna, också bäst kunna komma jordbruket till godo.»

I en till lantbruksstyrelsen ingiven, till Kungl. Maj:t ställd skrift den 8 oktober 1917 har Alträsk's nybyggesnämnd meddelat, att byggnaderna å Fræncckelska normalkolonatet nu vore uppförda och färdiga till avsyning, och framhållit, att det då borde tillses, på vad sätt detta kolonat skulle bäst fylla sin uppgift att vara i första hand ett stöd för

kolonisterna vid Alträsk och indirekt gagna hela Norrland. Detta skulle bäst ske, om det bleve en försöksgård under kemisk-växtbiologiska anstaltens inseeende. De av hushållningssällskapets förvaltnings-utskott helt approximativt till 8,000 kronor beräknade anläggningskostnaderna för två försöksgårdar vore emellertid alldeles för låga. Vid en omräkning av mosskulturföreningens kalkyl över anläggningskostnaderna för ett fast försöksfält å myrjord, vilken verkställdes av nybyggesnämndens ombudsman med användande av de i Norrbotten nu gällande arbets- och materialpriser, hade framgått en totalsumma av 17,550 kronor. Då emellertid vid nämnda normalkolonat det markutrymme, som skulle tagas i anspråk för försöken, vore väsentligt mindre än mosskulturföreningen beräknat, kunde kostnaden uppskattas till 10,000 kronor. Nämnden hemställde därför, att det måtte uppdragas åt densamma att i samråd med kemisk-växtbiologiska anstalten anordna en försöksgård å berörda normalkolonat samt att 10,000 kronor måtte anvisas härtill.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 12 oktober 1917 meddelat, att mosskulturföreningen gjort framställning om anslag å 10,000 kronor för fasta försöksfält i Jämtland, varöver styrelsen avgåve särskilt utlåtande. Därjämte har lantbruksstyrelsen uttalat sig väsentligen sålunda.

»De ojämförligt största odlingsmöjligheterna inom Norrland förekomma enligt vad känt är på myrjord. Lantbruksstyrelsen, som till fullo instämmer med riksdagen och de hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vilka i ärendet hörts, rörande önskvärdheten att från statens sida vidtagas åtgärder för främjande av myrodlingen i Norrland, håller före, att detta bäst sker genom statsunderstöd till anläggande och drift därstädes av fasta försöksgårdar på myrjord. Det är nämligen tydligt, att anläggandet av dylika försöksgårdar skulle komma att i hög grad icke allenast befrämja uppodlingen utan jämväl bidra till en ändamålsenligare skötsel av den sålunda uppodlade myrjorden.

Då för utförandet av dylika försök erfordras, att de ställas under en institution, försedd med för ändamålet skolade tjänstemän, kan lantbruksstyrelsen icke tillstyrka den av nybyggesnämnden gjorda framställningen men anser sig böra uttala önskvärdheten därav att, om den erbjudna marken å kolonatet upplåtes för de ifrågasatta försöken, dessa utföras av kemisk-växtbiologiska anstalten, vilken i sådan händelse bör för ändamålet uppbära erforderligt anslag, vilket torde på de skäl, som av nybyggesnämnden anförts, böra beräknas till 10,000 kronor.

Försöksresultatet från Alträsk torde i stort sett äga giltighet för kuststräckorna även i en del av de andra norrlandslänen, men för Jämtlands betydligt skiljaktiga förhållanden torde en särskild försöksgård böra anläggas, vilken borde ställas under svenska mosskulturföreningens överinseeende.

I förberörda underdåniga framställning har svenska mosskulturföreningen hemställt om 10,000 kronor i anslag till anläggande av fasta försöksfält i Norrland. Mot den utredning angående kostnaderna för anläggningen av försöken, som svenska

[36.] mosskulturföreningen framlagt, har lantbruksstyrelsen intet att erinra. Kostnaderna för anläggningen av ifrågavarande båda försöksfält skulle sålunda uppgå tillhoppa till 20,000 kronor. Några särskilda anslag för de årliga kostnaderna hava icke begärts, utan torde dessa komma att bestridas utav de svenska mosskulturföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten beviljade årsanslagen. Därest de begärda anslagen till sagda försöksfält varda svenska mosskulturföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten beviljade, skulle sålunda fasta försöksfält å myrjord kunna anordnas såväl i Jämtlands som i Norrbottens län. Det lider visserligen icke något tvivel, att det vore önskvärt, att flera dylika försöksfält å myrjord kunde anordnas på olika ställen inom Norrland, men lantbruksstyrelsen håller före, att till en början och intill dess närmare erfarenhet vunnits angående kostnaderna, anslag endast bör beviljas till de ovannämnda, genom vilkas anordnande ock det mest trängande behovet bleve fyllt. Det är självfallet, att planerna för försöken vid gårdarna böra uppgöras gemensamt av svenska mosskulturföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten, och, för att erhålla så mycket större enhetlighet, underställas styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

På grund av vad sålunda anförts, får lantbruksstyrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte, med avslag å Alträskis nybyggesnämnds förberörda hemställan, uti proposition till riksdagen föreslå, att riksdagen må å extra stat för år 1919 uppföra ett förslagsanslag, högst 10,000 kronor att, under förutsättning att erforderlig mark å förberörda kolonat vid Alträsk varder för ändamålet upplåten, utgå till kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå för anordnande av fasta försöksfält å nämnda kolonat, med skyldighet för anstalten att gemensamt med svenska mosskulturföreningen uppgöra plan för försöken samt att underställa styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet förslag till plan för granskning och godkännande.»

Därefter har styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet med utlåtande den 22 december 1917 överlämnat yttrande från anstaltens avdelningsföreståndare professorerna S. Rhodin och H. G. Söderbaum, vilka förklarar sig finna behovet av sådana försöksgårdar, som föreslagits, vara synnerligen trängande. Hade sådana anlagts för flera år sedan, skulle de varit kolonisationsväsendet till stort gagn. Ville man undvika att förvandla delar av Norrlands kronoparker till en proletärkoloni, borde man medelst försök på foderodlingens och betesdriftens område, anordnade på dessa nu vattensjuka kärrmarker, förvissa sig om, att kolonisten där kunde påräkna att driva en vinstgivande boskapsskötsel. Mot mosskulturföreningens kalkyler kunde anmärkas, att prisen beräknats i flera fall alldeles för lågt för nuvarande förhållanden. Med vidtagande av andra åtgärder för myrodlingens i Norrland befordrande borde anstå, tills sådana åtgärder blivit prövade vid de föreslagna bägge försöksgårdarna.

Centralanstaltens styrelse har för egen del yttrat:

»Det i den remitterade skrivelsen utförligt avhandlade förhållandet, att den önskvärda ökningen av den odlade jordvidden i allmänhet och framför allt i Norr-

land bör sökas i uppodling av myrjord, är så ofta framhållet och så allmänt erkänt, att styrelsen icke anser sig behöva ytterligare anföra bevis därför. Lika litet synes det vara behöfvligt att, utöver vad redan skett, framhålla vikten av att nyodlingen och anordningen av de nya eller vidgade jordbruken så mycket som möjligt sker efter rationella grunder. I mellersta och södra Sverige, där talrika gårdar, skötta av i sitt fack grundligt utbildade personer med begagnande av alla nutida hjälpmedel, verka vägledande för de mindre förfarne, kan arbetet för en rationell odlingsfrämjande för övrigt överlämnas åt de rådgivare och undervisare, som genom statens och hushållningssällskapens försorg stå jordbrukarna till buds, under det att däremot i Norrland, där jordbruken med få undantag äro små och skötas av personer utan teoretisk utbildning i sitt yrke, det är synnerligen önskvärt, att behöfvliga centralhärdar för en rationell odling skapas genom inrättande av särskilda möstergårdar. Som sådana verka lantbruksskolegårdarna och i förbindelse med lantmannaskolor skötta jordbruk likasom de i Västerbotten med enskilt understöd anordnade och under länsagronomens tillsyn ställda, enskilda mönsterjordbruken, men deras antal är allt för litet i förhållande till denna landsdels oerhörda vidder.

Då det nu föreslagits att inom norra Sverige med statsmedel anordna en eller två mönstergårdar, är detta uppenbarligen ett, om ock obetydligt, steg i rätt riktning, och likaså är det på grund av myrodlingens ovan framhållna övervägande betydelse för norra Sverige lämpligt, att de förläggas till myrjord. För att verkligen kunna tjäna som mönster och på samma gång till plats för försöks anställande böra de ifrågasatta gårdarna väljas så, att de även omfatta fast jord.

De nya mönstergårdarna borde tillika enligt förslaget tjäna som försöksgårdar och styrelsen, som redan år 1912 hos Eders Kungl. Maj:t gjort underdånig framställning om inrättande av försöksgårdar i rikets olika delar, en framställning, som dock icke vann önskat beaktande, vill framhålla som ett önskemål, att om än de nu föreslagna försöksgårdarna i främsta rummet ägnas myrodlingens främjande och därför ställas under mosskulturforeningens ledning, de även bliva tillgängliga för sådana försök, som centralanstalten kan finna behöfvliga för särskilda frågors utredning.

Gent emot det i Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts yttrande gjorda uttalande får styrelsen, i överensstämmelse med vad i hennes nämnda framställning framhölls, som sin på erfarenhet grundade mening uttala, att det med mönster- och försöksgårdar avsedda syftet icke kan i samma mån förverkligas genom vid enskildas jordbruk anordnade försöksfält. Först och främst kunna pålitliga försök ej utföras annat än vid tidsenliga och väl skötta egendomar, vilkas sparsamma förekomst i norra Sverige just skulle vara en anledning till inrättande av nu föreslagna mönstergårdar. Och vidare är säkerheten att under en längre tid få följä försök å enskildas egendomar allt för ringa, i det att brukaren lätt tröttnar på de med försöksverksamheten förenade för jordbrukets regelbundna gång hinderliga arbetena.

Även om full visshet finnes, att ett försöksfält får bibehållas orubbat så länge, att påbörjade försök kunna avslutas, så fylla dylika försöksfält ej de ändamål, som avsetts med förslaget om inrättande av mönstergårdar, vilka skola tjäna allmänheten som ledning och föredöme vid hela hushållningens anordning. För detta syfte kunde inrättande av försök vid Alträsk och Sunderbyn synas tillfredsställande. Däremot synes icke bifall till mosskulturforeningens förslag om inrättande av försöksfält i

[36.] Jämtland fylla detta ändamål utan för dettas ernående inrättande av en fast försöks- och mönstergård också vara önskvärd.

I avseende på gårdarnas storlek och utrustning finner styrelsen icke anledning till annan anmärkning, än att, då frågan är om mönstergårdar och dessa förlagda till Norrland, där kreatursskötseln bör utgöra hushållningens tyngdpunkt, det synes vara synnerligen olämpligt att, som i motionen föreslås, gården ej skulle hava någon fast kreatursbesättning, utan djur skulle inköpas vid betestidens början för att åter avyttras vid dess slut. Även om anläggningskostnaden därigenom ökas med kostnaden för en något större ladugårdsbyggnad och möjligen ett enklare hushållsmejeri samt för inköp av ett tiotal nötkreatur, synes det uppenbart, att ändamålet med gården fordrar en fast och även den mönstergill kreatursbesättning.

Vad platsen för de ifrågasatta mönster- och försöksgårdarna angår, så synas dessa i främsta rummet behöfliga i mellersta och övre Norrland, under det att Kopparbergs och Gävleborgs län äro mindre i behov därav, emedan inom dessa redan finnas så många tidsenligt skötta jordbruk, att behovet av nu ifrågavarande anstalter där synes vara mindre trängande. Då endast två dylika gårdar nu ifrågasättas, synes den ena av dessa böra förläggas till mellersta Norrland, och på i de remitterade skrivelserna anförda skäl helst till Jämtland. Den andra försöksgården borde tillfalla övre Norrland. Vid valet mellan de två hithörande länen synas väl starka skäl tala för, att Västerbotten skulle få företräde särskilt på grund av det stora intresse, som dess hushållningssällskap visat, men då nu tillfälle erbjudits att för jämförelsevis lindrig kostnad inrätta en mönster- och försöksgård vid Alträsk, där redan en härd för myrodlingens arbetet i övre Norrland uppstått, bekvämt åtkomlig för besökande, synes den andra försöksgården böra anordnas därstädes, synnerligen som behovet av mönstergårdar i Västerbotten i viss mån är tillgodosett av de där, med understöd av grosshandlare Seth Kempe upprättade mönsterjordbruken.

I avseende på ledningen av de nu föreslagna mönster- och försöksgårdarna genom mosskulturföreningen och kemisk-växtbiologiska anstalten i samverkan med centralanstalten för jordbruksförsök vill styrelsen fullt instämma i lantbruksstyrelsens yttrande.»

*Departement-
schefer.*

Då riksdagen i sin skrivelse behjärtat behovet av åtgärder för främjande av myrodlingen i Norrland och detta behov blivit i de avgivna yttrandena enstämmigt visordat och tydligt ådagalagt, torde jag icke behöva särskilt yttra mig över denna del av frågan.

Beträffande sättet, huruledes sådant främjande bäst bör ske, har förslaget om inrättande av fasta försöksgårdar vunnit stor anslutning. Med hänsyn härtill och särskilt de synpunkter, som framhållits av centralanstaltens styrelse och anstaltens avdelningsföreståndare, anser jag det vara lämpligt, att de omedelbara åtgärderna nu inriktas på att skapa några dylika försöksgårdar.

Lantbruksstyrelsens förslag innefattar två dylika försöksgårdar, en å Franckels normalkolonat vid Alträsk och en i Jämtland, anordnad av mosskulturföreningen. Huruvida jämtlandsförslaget avser en verklig försöksgård, synes emellertid i någon mån ovisst. Det är dock önskligt,

att det utvecklas därhän. Jag anser anläggandet av dessa två gårdar böra vara tillsvidare tillfyllest. I avseende å försöksgårdarnas anordning anser jag den av centralanstaltens styrelse framställda erinringen om önskvärdheten av att de äro försedda med en fast, för orten lämplig kreatursbesättning, helst av den beskaffenhet, som bör fordras vid en mönstergård, vara värd all uppmärksamhet. Även om detta skulle draga ytterligare kostnader, finner jag en sådan utvidgning av planen önskelig. Någon beräkning över kostnaderna därför föreligger dock ej nu.

[36.]

Beträffande förslaget i övrigt instämmer jag med lantbruksstyrelsen, dock med tillägg att kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå och mosskulturföreningen böra vara skyldiga att, var för sin försöksgård, lämna centralanstalten för jordbruksförsök tillfälle att, i den mån utrymmet medgiver, få försök utförda å försöksgårdarna.

Under erinran att jag redan i nästföregående punkt tillstyrkt anslag till mosskulturföreningen för inrättande av fasta försök i Jämtland, hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anordnande vid Alträsk i Norrbottens län av en försöksgård å myrjord under ledning av kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 10,000.

10. Befrämjande av fröodlingen.

a. Frökontrollanstalter.

Till understöd åt av hushållningssällskap eller landsting, vart för sig eller i förening, understödda frökontrollanstalter har riksdagen från och med år 1887 ställt till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag å extra stat till belopp av 10,000 kronor, vilket årligen på förslag av lantbruksstyrelsen av Kungl. Maj:t fördelats bland dem av dessa anstalter, som gjort framställning om statsbidrag och i övrigt uppfyllt för anslags åtnjutande stadgade villkor.

[37.]

*Frökontroll-
anstalter.*
(extra anslag.)

I skrivelse den 24 augusti 1917 har lantbruksstyrelsen hemställt om beredande av anslag med oförändrat belopp till detta ändamål för år 1919.

I enlighet härmed får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t i likhet med föregående år måtte föreslå riksdagen

[37.]

att å *extra stat* för år 1919 till Kungl. Maj:ts förfogande anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 10,000 för att — med högst 1,000 kronor för varje anstalt — användas till understöd åt sådana frökontrollanstalter, som av landsting eller hushållningssällskap, vart för sig eller i förening, understödjas med minst samma belopp som statsbidraget och vilka anstalter vilja underkasta sig de villkor och föreskrifter i avseende på analysmetoder och övriga förhållanden, som fastställas av Kungl. Maj:t.

b. *Befordrande av inhemsk fröodling.*

[38.]

*Befordrande
av inhemsk
fröodling.
(extra anslag.)*

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar anvisade riksdagen såsom bidrag till åtgärder för befordrande av den inhemska klöver- och gräsfröodlingen på *extra stat* för vart och ett av åren 1908—1912 ett belopp av 15,000 kronor.

För år 1913 beviljade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t enahanda belopp såsom bidrag till åtgärder för befordrande av den inhemska odlingen av frö utav klöver, gräs och foderrotfrukter. Anslagets användning utsträcktes alltså till frö av foderrotfrukter.

För vartdera av åren 1914 och 1915 anvisade riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t för enahanda ändamål ett till 20,000 kronor höjt anslag.

På framställning av Kungl. Maj:t medgav 1915 års riksdag, att vad vid utgången av år 1915 kvarstode oanvänt å förenämnda anslag finge av Kungl. Maj:t under år 1916 användas för dylika åtgärder beträffande odling av frö utav vallväxter och foderrotfrukter, och anvisade tillika för samma ändamål å *extra stat* för år 1916 ett belopp av 20,000 kronor. Anslagets användning utsträcktes alltså till frö även av andra vallväxter än klöver och gräs.

För vartdera av åren 1917 och 1918 har motsvarande medgivande lämnats samt anslag anvisats till belopp av 20,000 kronor för år 1917 och 15,000 kronor för år 1918. Sistnämnda belopp är uppfört som reservationsanslag.

De för år 1918 tillgängliga medlens ändamål har bestämts att omfatta även befrämjande av odlingen av köksväxtfrö. Lantbruksstyrelsen hade hemställt, att på grund av denna utsträckning av anslagets användning anslagsbeloppet måtte höjas till 22,000 kronor. Någon erinran mot behövligheten av detta ökade belopp gjordes icke, men på grund av befintliga besparingar kunde årets anslag begränsas till 15,000 kronor.

Den 8 oktober 1915 utfärdades kungörelse angående statsbidrag till åtgärder för befordrande av den inhemska odlingen av frö utav vallväxter och foderrotfrukter samt den 3 juli 1917 angående sådana åtgärder i fråga om frö utav köksväxter. [38.]

I skrivelse den 15 oktober 1917 har nu lantbruksstyrelsen hemställt, att anslag för år 1919 måtte äskas av riksdagen till samma belopp som för år 1918.

Medel för ifrågavarande ändamål böra finnas tillgängliga även för år 1919 till belopp icke understigande det av lantbruksstyrelsen för år 1918 såsom behövt angivna beloppet av 22,000 kronor. Enligt utredningen vid 1917 års statsverksproposition fanns för år 1917 för ändamålet disponibel en summa av nära 32,800 kronor. Härav har Kungl. Maj:t den 31 augusti 1917 till åtgärder för fröodlingens främjande anvisat 17,450 kronor, vadan något mer än 15,000 kronor återstå. Då härtill kommer 1918 års anslag å 15,000 kronor, finnes för detta år tillgängligt ett belopp av ungefär 30,000 kronor. Om härav för året av Kungl. Maj:t disponeras det i föl av lantbruksstyrelsen beräknade beloppet av 22,000 kronor, bör ett belopp av 8,000 kronor kunna beräknas kvarstå disponibelt till år 1919. För att fylla en summa av 22,000 kronor för sistnämnda år skulle alltså krävas nytt anslag å 14,000 kronor. För säkerhets skull anser jag det nya anslaget böra, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, bestämmas till 15,000 kronor. *Departementschefen.*

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till åtgärder för befordrande av den inhemska odlingen av frö av vallväxter, foderrotfrukter och köksväxter å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 15,000.

c. Sveriges utsädesförening.

Riksdagen har å *extra stat* för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisat *dels* till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet 66,000 kronor, *dels* till uppehållande av verksamheten vid föreningens filial i Västernorrlands län 8,000 kronor, *dels* för inrättandet av en föreningens filial i Jämtlands län 1,500 kronor och för uppehållande av verksamheten vid denna filial 8,000 kronor eller tillhopa 9,500 kronor, *dels ock* för inrättande av en föreningens filial i Värmlands län 1,500 kronor och för uppehållande av verksamheten vid [39.] *Sveriges utsädesförening.* (extra anslag.)

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[39.] denna filial 8,000 kronor eller tillhopa 9,500 kronor eller sålunda inalles 93,000 kronor.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift har Sveriges utsädesförening, med överlämnande av åtskilliga handlingar, däribland provisoriskt förslag till stat för föreningen för år 1919, anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes till instundande riksdag avlåta hemstallan om anvisande för år 1919 av anslag till belopp av sammanlagt 106,000 kronor såsom bidrag till uppehållet och utvidgandet av föreningens praktiskt vetenskapliga verksamhet.

Lantbruksstyrelsen har den 13 november 1917 avgivit infortrat utlåtande över föreningens framställning.

Till närmare utveckling av sin förevarande ansökning har föreningen anfört bland annat, att de anslag, som föreningen ansåge oundgängligen nödvändiga för att kunna på ett tillfredsställande sätt fullfölja och utveckla sin verksamhet under år 1919, skulle, oberäknat det bidrag av 15,000 kronor ur anslaget för befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar, varom föreningen särskilt komme att ansöka, vara följande:

anslag till verksamheten vid huvudanstalten och de äldre filialerna, samma belopp som utgått från och med år 1914	kronor	66,000
anslag till uppehållet av verksamheten vid filialerna i Västernorrland, Jämtland och Värmland, samma belopp som beviljats för år 1918	»	24,000
fyllnadsanslag för utvidgande av verksamheten vid föreningens filialer i Öster- och Västergötland samt vid Ultuna och Luleå	»	14,000
anslag till de med ledningen av de nya filialerna och samarbetet mellan dessa och huvudanstalten ökade kostnaderna	kronor	2,000
	tillhopa kronor	106,000.

Rörande dessa särskilda anslagskrav har lantbruksstyrelsen framhållit att, då de två förstnämnda anslagsposterna, 66,000 kronor och 24,000 kronor avsåge utgifter, till vilka 1917 års riksdag för år 1918 anvisat enahanda belopp, samt förhållandena betingade samma anslags beviljande för år 1919, lantbruksstyrelsen icke hade något att erinra mot dessa anslagskrav. I förstnämnda belopp inginge anslag till huvudanstalten med 48,000 kronor samt till följande äldre filialer anslag med nedanstående i föreningens årsstat för år 1915 upptagna belopp:

till filialen vid Ultuna	kronor	5,500	[39.]
» » i Luleå	»	5,500	
» » » Östergötland	»	3,500	
» » » Västergötland	»	3,500	
		tillhopa kronor	18,000.

Förberörda anslag, 24,000 kronor, avsåge att utgå med lika belopp eller 8,000 kronor till föreningens tre nya filialer i Västernorrland, Jämtland och Värmland.

Om de nya anslagskraven ville lantbruksstyrelsen framhålla, huru-
som det visat sig omöjligt att, vad anginge föreningens äldre filialer,
kunna med de medel, som för dessa ändamål stode till buds, på ett
fullt tillfredsställande sätt uppehålla dessa, varför de borde i ekonomiskt
avseende likställas med de nya filialerna. Detta syntes nämligen först
kunna bliva möjligt därigenom, att en någorlunda likartad utrustning
av arbetskrafter och inventarier komme dem till del, varförutan försök
vid de olika filialerna knappast skulle kunna med varandra jämföras.

Om föreningens äldre filialer skulle likställas med de nya filialerna
och således erhålla 8,000 kronor varje i statsanslag, skulle, enligt vad
lantbruksstyrelsen vidare framhållit, härtill erfordras, utöver de dem enligt
det föregående tillgodoräknade belopp, ytterligare

för filialen vid Ultuna	kronor	2,500
» » i Luleå	»	2,500
» » » Östergötland	»	4,500
» » » Västergötland	»	4,500
		tillhopa kronor
		14,000,

motsvarande det av föreningen begärda beloppet, mot vilket styrelsen
således icke hade något att erinra.

Lantbruksstyrelsen ansåge emellertid följdriktigheten bjuda att för
de äldre filialerna, i likhet med vad fallet vore beträffande de nya fili-
alerna, särskilt anslag beviljades för varje filial med det densamma till-
kommande beloppet. Härigenom komme förberörda anslag, 66,000 kronor,
att minskas till 48,000 kronor eller med 18,000 kronor, motsvarande
det belopp, som beräknats till de äldre filialerna, vilka ytterligare skulle
erhålla statsanslag med tillhopa 14,000 kronor, varigenom sammanlagda
anslaget till dessa äldre filialer skulle komma att uppgå till 32,000
kronor. På detta sätt komme också den fördelen att vinnas, att kontroll
kunde övas däröver, att anslagen till filialerna komme att användas för
de med dem avsedda ändamålen. Samma villkor borde dock i sådan

[39.] händelse stadgas för dessa anslags erhållande, som bestämts för Jämtlandsfilialen, eller att hushållningssällskapen inom de respektive länen skulle vara skyldiga att anvisa lämplig plats och därstädes mot skälig hyra tillhandahålla nödiga arbetslokaler med loge och lada.

Slutligen har lantbruksstyrelsen funnit det vara av behovet påkallat, för att ett nöjaktigt samarbete mellan huvudanstalten och filialerna ostört måtte komma till stånd, att det beräknade anslaget till ökade kostnader härför eller 2,000 kronor bleve, på sätt föreningen begärt, beviljat. Dessa kostnader föranledas av resor och andra åtgärder, utan vilka gagnet av filialerna ej skulle bli det avsedda.

Departementschefen.

Mot förevarande framställning har jag icke något att erinra. Beslutet torde böra avfattas i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag, dock att anslag till den ökade kostnaden för filialernas ledning torde böra sammanslås med anslaget till själva föreningen.

Jag vill i detta sammanhang omförmåla, att från allmänna svenska utsädesaktiebolaget inkommit framställning om Kungl. Maj:ts medgivande till vissa ändringar i bolagets bolagsordning, vilka skulle öva inverkan jämväl på förhållandet mellan bolaget och utsädesföreningen. Denna framställning är nu remitterad till lantbruksstyrelsen. Huruvida, sedan detta ärende erhållit vederbörlig utredning, detsamma bör föranleda något meddelande till riksdagen, kan icke för närvarande avgöras.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa

dels till uppehållande av Sveriges utsädesförenings praktiskt vetenskapliga verksamhet samt för ledning av och samarbete med föreningens filialer kronor 50,000;

dels ock till uppehållande av verksamheten vid en var av föreningens sju filialer vid Ultuna, i Östergötland, Västergötland, Värmland, Västernorrland och Jämtland samt i Luleå 8,000 kronor eller tillhopa

» 56,000;

eller sålunda inalles

» 106,000.

11. Mindre jordbruket.

a. Höjande av det mindre jordbruket.

Alltsedan år 1901 har riksdagen anvisat medel å extra stat till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket. För vartdera av åren 1914 och 1915 anvisade riksdagen för detta ändamål ett anslag av 270,000 kronor och medgav därjämte, att Kungl. Maj:t finge för dylika åtgärder under vartdera året disponera jämväl vad som vid utgången av föregående år möjligen icke blivit använt av tidigare för enahanda ändamål anvisade anslag. Därefter hava anvisats för år 1916 120,000 kronor, för år 1917 240,000 kronor och för år 1918 210,000 kronor. Då riksdagen därjämte för vart och ett av sistnämnda tre år medgivit, att föregående års behållning å anslaget finge disponeras, har enligt beräkning ett årligt belopp av 270,000 kronor alltjämt ställts till förfogande.

Lantbruksstyrelsen har nu i skrivelse den 15 oktober 1917 anfört, att medel till ifrågakvarande ändamål torde böra finnas tillgängliga även för år 1919 till samma belopp som det för år 1918 beräknade eller omkring 270,000 kronor, samt hemställt, att av riksdagen måtte begäras så stort anslag, som behövdes för att tillsammans med vid 1918 års utgång eventuellt påräknelig behållning uppgå till sagda belopp.

Den 6 juli 1917 företog Kungl. Maj:t till avgörande frågan om fördelning för samma år av statsbidrag från detta anslag och anvisade därvid ett sammanlagt belopp av 261,495 kronor 33 öre. Enligt vad lantbruksstyrelsen anmält, hade då å föregående års anslag till ifrågakvarande ändamål återståt odisponerat ett belopp av 115,603 kronor 75 öre. Tillsammans med 1917 års anslag, 240,000 kronor, fanns alltså disponibelt ett belopp av ungefär 355,000 kronor. Efter anvisandet av nyssberörda 261,495 kronor 33 öre återstå härav i runt tal 94,000 kronor. Tillsammans med det för år 1918 av riksdagen anvisade anslaget å 210,000 kronor skulle alltså medelstillgången för sistnämnda år utgöra omkring 304,000 kronor.

Därest härav icke mer än 270,000 kronor i år av Kungl. Maj:t anvisas såsom statsbidrag, skulle en behållning å omkring 34,000 kronor kunna påräknas vid slutet av år 1918. Till fyllande för år 1919 av det under senare år vanliga årsbeloppet skulle i detta fall erfordras ett anslag av högst 240,000 kronor.

[40.]
Åtgärder för
höjande av
det mindre
jordbruket.
(extra anslag.)

[40.] Emellertid hava framställningar gjorts om vissa ändringar i fråga om bestämmelserna om statsbidrag till det mindre jordbrukets främjande.

Jag vill härvid först nämna, att i de yttranden, som hushållningssällskapens förvaltningsutskott avgivit över riksdagens skrivelse den 6 juni 1916, nr 169, angående åtgärder för jordbrukets främjande, från flera håll framhållits önskvärdheten av höjning i premielånens maximibelopp och att Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i sitt yttrande framhållit, att om än under senare år genom statsmakternas medverkan mycket åtgjorts för nyodling av jord, bland annat genom inrättande av särskilda lånefonder, den största odlingshågen syntes hava skapats genom premiering av mindre odlingsföretag, samt anført, att om det härför nu utgående anslaget bleve så förhöjt, att såväl premiebeloppen kunde till storleken fördubblas som ock jordbruk med åkerareal intill 12 hektar göras delaktiga av odlingspremierna, skulle förvisso för varje år mycket ökade arealer obruten mark och mossar bliva lagda under bruk.

Vidare har jag att anmäla en framställning om ökade medel till småbrukspremieringen från Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, som framhållit, att efter den minskning i penningvärdet, som ägt rum, belöningsarna numera vore för små. Visserligen borde alla slag av premieringar och penningpris utgå allenast med mindre belopp och endast medföra en uppmuntran till fortsatt arbete, men å andra sidan borde penningprisen ha sådan storlek, att de stode i lämpligt förhållande till fordringarna för belönings erhållande, så att de värderades av jordbrukarna. Även maximibeloppet för premielånen av statsmedel, 75 kronor, måste anses för lågt i betraktande av den mycket stora prisstegringen å de materialier, som måste inköpas för de med lånen avsedda arbetena, samt de höga arbetskostnaderna. Sagda maximibelopp borde höjas till 150 kronor. Hushållningssällskapet självt kunde ej på grund av otillräckliga årsinkomster pekuniärt understödja småbrukspremieringen inom länet mer än hittills.

Jämväl Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har hemställt om höjning i premielånens maximibelopp till 150 kronor. Utskottet har anført:

»Dessa premielån hava varit av synnerlig betydelse genom det ekonomiska stöd småbrukaren erhållit vid genomförande av förbättringar såsom iordningställande och cementering av stallar, cementering av gödselstäder, uppförande av gödselhus m. m. Men premielånen hava mången gång därjämte varit av stort värde genom den allmänna uppräckning de medfört. En mindre jordbrukare med ett föga väl-

skött jordbruk, som beviljats premielån, har stundom efter några år icke blott utfört den förbättring, för vilken premielånet varit avsett, utan han har sedermera förbättrat jordbruket i sin helhet på ett sådant sätt, att det kunnat framstå såsom mönster för sin bygd, eller med andra ord, premielånet har varit början till en synnerligen glädjande uppryckning inom hela jordbruksdriften och, i mån exemplen verka, även inom andra jordbruk i trakten.

På grund av premielånens stora både direkta och indirekta värde för småbrukets utveckling har Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ansett sig böra framhålla, att det synes utskottet, som om premielånen under de senaste åren inom Kristianstads län varit mindre efterfrågade än förut, emedan relativt få ansökningar om dylika lån inkommit. Förnämsta orsaken härtill synes vara, att lånen äro alltför små i förhållande till de stegrade kostnader, för vars täckande de delvis varit avsedda. Daglönerna hava stigit avsevärt, cement och trä hava mer än fördubblats i pris, medan det högsta premielån, som kan med nuvarande bestämmelser utgå av statsmedel, utgör 75 kronor och täcker en så ringa del av omkostnaderna, att småbrukarna icke hava samma förmån av lånen som förut.»

Över sistnämnda bägge framställningar har lantbruksstyrelsen avgivit utlåtande den 5 december 1917 och därvid anfört följande:

»Da, såsom av Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts förevarande ansökning framgår, kostnaderna för utförandet av de med premielånen avsedda arbetena stigit i högst betydlig grad, tala alla skäl för en höjning av premielånens belopp. Men samtigt synes de prisbelopp, som utgå av statsmedel, i enlighet med vad som anförts av Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, böra höjas. I motsatt fall skulle prisbeloppen komma att ligga så mycket under beloppen för premielånen, att, då det icke kan förutsättas, att hushållningssällskapen själva kunna anslå medel för dessas avsevärda höjande, själva premieringen skulle komma att förlora i betydelse. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande torde prisbeloppen sålunda böra fördubblas lika väl som premiebeloppen.

För att en dylik åtgärd skall bliva verksam fordras emelleitid, att anslaget till premieringen höjes. I motsatt fall blir följd, att endast omkring halva antalet premielån och pris kunna komma att utdelas. De summor, som av statsmedel använts till pris och premielån, hava under de senaste åren utgjort omkring 40,000 kronor för de förra och 53,000 till 59,000 kronor för de senare. Sålunda skulle i runt tal krävas ett ökat anslag härtill av 100,000 kronor för år.

På grund av vad sålunda blivit anfört och då medel för de av Örebro och Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningssutskott ifrågasatta ändamål synas böra finnas tillgängliga redan under år 1918, får lantbruksstyrelsen, med ändring av vad styrelsen i dess skrivelse den 15 oktober 1917 föreslagit, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte till nästinstundande riksdag avlåta proposition, att riksdagen må till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket å extra stat för år 1919 såsom reservationsanslag anvisa så stort belopp, som efter närmare utredning kan finnas erforderligt för att detsamma tillsammans med det vid 1918 års utgång oanvända beloppet skall komma att utgöra 470,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1918 för ifrågavarande ändamål förskjuta 100,000 kronor.»

[40.]
Departements-
chefen.

För min del finner jag goda skäl föreligga för ökning av de statsmedel, som må tagas i anspråk för åtgärder till höjande av det mindre jordbruket. Då dessa åtgärder äro av flera olika slag, böra de behandlas var för sig.

Till en början vill jag meddela, att enligt lantbruksstyrelsens berättelse för år 1914, det sista då under åtminstone större delen av året normala förhållanden inom jordbruket förelågo, de verkliga utgifterna för åtgärder till höjande av det mindre jordbruket fördelade sig sålunda:

	Av stats- medel	Av hushåll- ningssällska- pens medel	Summa
Småbrukspremiering			
till pris	42,100	4,590	46,690
» premielån	53,344	2,977	56,321
» resekostnader	—	30,185	30,185
» övriga kostnader	—	5,380	5,380
Kontrollföreningar			
till organisationsanslag	10,200	1,800	12,000
» årsanslag	24,830	79,993	104,823
Studieresor	31,573	38,647	70,220
Undervisningskurser	33,338	35,539	68,877
Premiering av mindre odlingsföretag	50,000	8,837	58,837
Särskild undervisning	13,925	—	13,925
Undervisningsmateriel	415	—	415
Beskrivning öfver premierade jordbruk m. m.	742	—	742
Summa	260,468	207,950	468,418

Att icke hela det tillgängliga statsanslaget, 270,000 kronor, åtgick, beror på sättet för medlens anvisande. Detta sker med vissa maximibelopp till de särskilda hushållningssällskapen för varje ändamål. Oaktat jämkningar därefter vidtagas, kan det icke undvikas, att på ett eller annat ställe ett överskott uppstår, som icke kommer till användning.

Jag vill vidare erinra, att statens åtgärder för höjande av det mindre jordbruket ske enligt reglementet den 19 oktober 1911 med detaljändringar den 1 november 1912 och den 24 oktober 1913. Angående statsanslagets användning för dylika åtgärder gäller kungörelsen den 19 oktober 1911.

Vad därefter de särskilda ändamålen angår, synes någon anslagsökning för beredande av flera eller större penningpris vid småbrukspremieringen icke vara oundgängligen erforderlig. Jag vill visserligen icke bestrida, att prisbeloppen numera på grund av penningvärdets fall icke hava samma värde för mottagaren som förut, men själva prisbelöningen torde i detta fall spela större roll än prisets belopp.

Annorlunda är förhållandet med premielånen. Dessa utdelas för verkställande av visst förbättringsarbete, vanligen gödselanordningar samt cementeringar i byggnader och gödselstäder men även, ehuru i mindre omfattning, nybyggnader, dikningsarbeten och andra förbättringar. Om det avsedda förbättringsarbetet blivit inom föreskriven tid utfört på tillfredsställande sätt, skall premielånet anses vara därigenom guld. Eljest skall det återbetalas. Premielån må av statsmedel utgå med belopp intill hälften av den beräknade kostnaden för företaget, dock ej över 75 kronor. Något bidrag från hushållningssällskap till dylika premielån kräves icke. Såsom av tabellen synes, hava också nästan alla premielån utgått av statsmedel.

Jag vill erinra, att sagda maximibelopp bibehållits oförändrat sedan år 1903. Prisen på material av alla slag hava sedan dess stigit i hög grad. Om än denna prisstegring varit synnerligen häftig under de senaste krisåren, bör icke förbises, att detta åtminstone delvis lär bero på omständigheter, som komma att kvarstå även sedan nuvarande kristidsförhållanden upphört, vadan en återgång ända till de förra prisen ej torde vara att räkna med. På grund härav anser jag det vara lämpligt att höja maximibeloppet och biträder gärna förslaget, att höjningen sker till 150 kronor. Då därjämte dessa premielån synas mig vara ett synnerligen lämpligt sätt för framkallandet vid det mindre jordbruket av förbättringar, vilka höja dess avkastning eller leda till bättre tillvaratagande av dess produkter, anser jag, att det skulle vara till betydande gagn, om de kunde utdelas i större antal än hittills. Av båda dessa skäl finner jag de medel, som kunna avses till premielån, vara i behov av förstärkning och vill, med hänsyn därjämte till att premielånens belopp under år 1916 betydligt överstigit 1914 års summa och uppgått till nära 60,000 kronor av statsmedel, tillstyrka, att anslaget höjes med 70,000 kronor.

Då denna angelägenhet synes mig synnerligen viktig, och jag finner den avsedda höjningen i maximibeloppet böra träda i tillämpning så snart som möjligt, vill jag tillstyrka, att denna höjning må gälla redan vid innevarande års premieringar. Härtill bör dock ej krävas nytt anslag, utan torde det få anses för detta år tillräckligt, om förenämnda beräknade överskottsbelopp av omkring 34,000 kronor tages i anspråk för året. Någon behållning till år 1919 kommer då icke att kunna påräknas.

Då kontrollföreningarna under kristiden kämpat med stora svårigheter och många dylika föreningar nedlagt sin verksamhet, torde, även om kontrollföreningsrörelsen under år 1919 tager ny fart, några ökade medel härtill icke behövas för sagda år.

[40.]

Studieresorna, som äro av så stor betydelse för att öppna lantmännens blick för yrkets möjligheter genom att bereda dem tillfälle att se vad som utträttats på framstående jordbruksgårdar, hava till följd av stegringen i biljettpris å järnvägar och ångbåtar blivit kostsammare än förr. Då dessa biljettkostnader gäldas uteslutande av statsmedel, torde sagda prisstegring medföra att, om anslaget ej höjes, studieresorna måste inskränkas till antal eller längd eller starkare begränsning ske i antalet deltagare. Jag anser, att anslaget bör för att i någon mån motverka dessa ogynnsamma påföljder höjas med 10,000 kronor.

Även undervisningskurserna torde till följd av befogade anspråk från lärarnas sida å högre arvoden till följd av dyrtiden samt på grund av ökade omkostnader i övrigt draga större utgifter än förut. Då emellertid av statsmedel härtill utgår bidrag med allenast hälften av kostnaden för undervisningen, synes den härav föranledda utgiftsstegringen icke bliva så stor, att den behöver medföra anslagshöjning.

Det belopp, som av statsmedel må utgå till premiering av mindre odlingsföretag, är bestämd till högst 50,000 kronor. Därutöver hava av sällskapens medel för ändamålet använts under år 1914 nära 9,000 kronor. Odlingspremie utgår med högst 150 kronor, dock ej över hälften av odlingskostnaden, samt endast till den, som före odlingen hade högst 6 hektar åker eller odlad äng.

Vad Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i fråga om premieringen av mindre odlingsföretag anfört i sitt förut omförmälda utlåtande synes mig särdeles behjärtansvärt. De senaste årens erfarenhet har ytterligare bekräftat vikten av att så stora arealer till odling lämplig jord som möjligt bliva lagda under plog och bidraga att framalstra näringsmedel för människor och djur. Det torde vara en riktig iakttagelse, att hågen till odling livas genom utsikten att genom belöning efteråt få en stor del av kostnaderna ersatta. Sistnämnda sätt att uppmuntra odlingsfliten synes vara i hög grad lämpligt särskilt för de minsta jordbrukarna, vilka icke torde komma sig för att anlita statens avdikningsanslag och lånefonder i annat fall, än då de såsom delägare ingå i ett större företag, och vilkas odlingsarbete för övrigt ofta icke torde kräva något mera vidlyftigt torrlägningsarbete. Jag vill därför förorda en utvidgning av detta system och vill i sådant avseende föreslå, dels att odlingspremiens maximibelopp höjes till 250 kronor och dels att kretsen av de jordbrukare, som må kunna erhålla dylik premie, utsträcker till dem, som förut haft högst 10 hektar åker eller odlad äng.

För att bereda medel till denna utvidgade prisbelöningsverksamhet bör det härför avsedda beloppet höjas. Då anslaget redan med nuva-

rande begränsningar visat sig vara väl knappt tilltaget, vilket framgår bland annat därav, att ansökningarna för år 1917 med omkring 18,000 kronor överstego maximibeloppet, anser jag denna höjning icke böra göras med mindre belopp än med 50,000 kronor eller till 100,000 kronor, som alltså skulle bliva det högsta belopp, som finge av statsmedel tagas i anspråk härtill.

[40.]

Övriga i tabellen upptagna utgiftsändamål torde icke kräva höjda anslag.

De av mig nu tillstyrkta höjningarna utgöra sammanlagt 130,000 kronor, varigenom det erforderliga årsbeloppet höjes till 400,000 kronor.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 400,000.

b. *Statskonsulent för det mindre jordbruket.*

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen på extra stat för år 1918 anvisat såsom särskilda förslagsanslag, högst, dels för anställande av en statskonsulent för det mindre jordbruket 6,500 kronor, dels ock under viss förutsättning såsom personligt ålderstillägg till nuvarande innehavaren av denna befattning August Östergren 500 kronor eller tillhoppa 7,000 kronor. Av förenämnda belopp å 6,500 kronor äro 4,000 kronor avsedda till arvode åt konsulenten och 2,500 kronor till bestridande av hans reskostnader.

[41.]

Statskonsulent för det mindre jordbruket.

(extra anslag.)

I skrivelse den 24 augusti 1917 har lantbruksstyrelsen hemställt om anvisande av enahanda belopp för samma ändamål för år 1919.

Frågan om lönereglering för övriga statskonsulenter är överlämnad till de för utredning angående lantbruksstyrelsens omorganisation m. m. tillkallade sakkunniga, vilka inom den närmaste tiden lära inkomma med utlåtande. Förslag till reglering av den nu ifrågavarande konsulentens avlöning har emellertid undantagits från deras uppdrag, enär det ansetts lämpligt att hålla frågan om denne konsulents ställning i förvaltningen öppen i avvaktan på lösning av egnahemsfrågan och vad därmed sammanhänger.

Departementschefen.

Emellertid torde hans avlöning böra i tillämpliga delar bestämmas i överensstämmelse med vad som kan bliva stadgat för övriga konsulenter. Efter inhämtad upplysning angående den antagliga innebörden av de

[41.] sakkunnigas blivande förslag har jag med hänsyn härtill och med beaktande av de fördyrade reskostnaderna och den i utsikt ställda höjningen av dagtraktamentena funnit ett belopp av inalles 9,100 kronor böra beräknas för ändamålet.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående anslag till en statskonsulent för det mindre jordbruket, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst..... kronor 9,100.

c. *Ordnad bokföring vid mindre jordbruk.*

[42.] Såsom bidrag till åtgärder för främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag för vart och ett av åren 1912—1918 anvisat ett förslagsanslag av 15,000 kronor. För vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918 har riksdagen tillika medgivit; att Kungl. Maj:t finge härav använda högst 5,000 kronor till åtgärder för åstadkommande av räntabilitetsberäkningar angående jordbruk.

Kungl. Maj:t har den 31 december 1915 utfärdat kungörelse angående statsbidrag från ifrågavarande anslag.

I skrivelse den 22 november 1917 har lantbruksstyrelsen hemställt, att anslag för år 1919 måtte äskas av riksdagen till samma belopp och på samma sätt som för år 1918.

Departementschefen.

I enlighet härmed och då anledning synes saknas att vidtaga någon ändring i anslagsbeloppet, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till åtgärder för främjande av ordnad bokföring vid mindre jordbruk å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av ... kronor 15,000, ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t må härav använda högst 5,000 kronor till åtgärder för åstadkommande av räntabilitetsberäkningar angående jordbruk.

12. Smörprovningar m. m.

Under en följd av år har Kungl. Maj:t till smörprovningar i Malmö och Göteborg anvisat statsbidrag från ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar, vilket bidrag under de senare åren utgått med 15,000 kronor årligen. Såsom ökat statsbidrag till dessa smörprovningar har därjämte riksdagen, på framställning av Kungl. Maj:t, för vart och ett av åren 1906—1918 anvisat å extra stat 10,000 kronor, varjämte ytterligare beviljats för varje av åren 1910—1918 6,000 kronor till anställande av särskilda undersökningar av vattenhalten i svenskt exportsmör.

[43.]
Smörprov-
ningar m. m.
(extra anslag.)

Lantbruksstyrelsen har nu med utlåtande den 5 december 1917 överlämnat en av styrelsen för smörprovningarna gjord framställning om beredande av anslag för år 1919.

Till stöd för denna sin framställning har styrelsen för smörprovningarna huvudsakligen anfört följande.

Ehuruväl antalet i svenska smörprovningarna deltagande mejerier under senaste tiden till följd av de för närvarande för mejerihanteringen liksom för näringarna i allmänhet tryckande förhållandena vore något mindre än förut under normala tider, försportes dock från det stora flertalet bland landets mejerier — särskilt de större och i fråga om landets smörexport viktigaste — en bestämd önskan att bibehålla rätten att begagna det svenska kvalitetsmärket för smör — runmärket — och att för ernående härav stå under den offentliga kontroll, som representerades av svenska smörprovningarna. Med hänsyn såväl härtill som till den vikt det ostridigt finge anses innebära att, när en gång normala handelsförhållanden ånyo inträdde och landets smörexport kunde återupptagas, svenskt smör kunde föras i den utländska marknaden under detta märke, som redan hade — särskilt i England — ett stadgat anseende, samt då dessutom ett avbrott i svenska smörprovningarnas verksamhet under längre eller kortare tid skulle i väsentlig grad försvåra eller till och med omöjliggöra upprätthållandet av detta vårt exportmärkes goda anseende och även på annat sätt skada vår mejerihantering, så syntes svenska smörprovningarna böra i avvaktan på bättre tider utan avbrott fortgå såsom hittills. Då kostnaderna för svenska smörprovningarna för året 1919 svårigen kunde beräknas lägre än för år 1918 och då större bidrag från rikets hushållningssällskap än hittills sannolikt icke kunde påräknas, vore jämväl för år 1919 ett statsanslag av 25,000 kronor behövt för fortsatt bedrivande av ifrågavarande smörprovningar.

Smörprovningarnas styrelse har vidare åberopat en för innevarande år uppgjord inkomst- och utgiftsstat för ifrågavarande provningar, enligt vilken icke någon behållning från år 1917 upptagits såsom tillgång och icke heller något överskott vid 1918 års slut beräknats uppstå. Statsbidraget har därvid uppförts till det för innevarande år till de fortgående smörprovningarna beviljade beloppet, 25,000 kronor. Anslagen

[43.] från hushållningssällskapen och provningsavgifter från mejerier hava beräknats till 18,000 kronor samt avgifter för rätt att begagna runmärket till 2,000 kronor. Genom tillhandahållande av runmärkta stäver och smörpapper m. m. beräknas inflyta netto omkring 13,000 kronor.

För egen del har lantbruksstyrelsen anfört, att för år 1919 medel till enahanda belopp som för innevarande år erfordrades såväl till de fortgående smörprovningarna som ock till bestridande av kostnaderna för kontrollen över efterlevnaden av gällande föreskrifter rörande vattenhalten hos svenskt exportsmör.

Departements-
chefen.

Under år 1917 var smörprovningarnas verksamhet i viss mån inskränkt och detsamma gällde i än högre grad om vattenhaltsundersökningarna rörande exportsmör. Då det syntes antagligt, att enahanda förhållanden skulle göra sig gällande under åtminstone någon del av år 1918, föreskrev Kungl. Maj:t vid anvisande av anslag för dessa ändamål för år 1918, att visserligen anslaget å extra stat å 10,000 kronor till smörprovningarna skulle utanordnas till dessas styrelse, men att det sedvanliga ytterligare statsbidraget å 15,000 kronor från ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar skulle ställas till lantbruksstyrelsens förfogande och endast i mån av behov tillhandahållas smörprovningarnas styrelse. Anslaget till vattenhaltsundersökningar anvisas alltid till lantbruksstyrelsens förfogande och användes endast i mån som förhållandena kräva.

Till smörprovningarna synas för år 1919 fortfarande böra utgå i mån av behov högst 15,000 kronor från anslaget till befrämjande i allmänhet av jordbruk och lantmannanäringar. Såsom av den nu ingivna framställningen jämte lantbruksstyrelsens utlåtande framgår, bör emellertid även för sistnämnda år ytterligare anslag å 10,000 kronor beredas till dessa provningar. Likaså bör anslag till vattenhaltsundersökningar av exportsmör fortfarande finnas att tillgå till oförändrat belopp.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 såsom särskilda reservationsanslag anvisa

dels till statsbidrag till fortgående smörprovningar kronor 10,000;

dels ock till bestridande av kostnaderna för kontrollen örer vattenhalten i svenskt exportsmör kronor 6,000;

eller tillhopa » 16,000.

13. Vattenavtappningar m. m.

a. *Norrländska avdikningsanslaget.*

Under benämning »norrländska avdikningsanslaget» hava sedan flera år medel anvisats å extra stat till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget är uppodling av till åker och äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd. Anslagsbeloppet har utgjort för vartdera av åren 1913 och 1914 1,100,000 kronor, för år 1915 1,900,000 kronor, varav dock 400,000 kronor voro avsedda att utgå redan under år 1914, för år 1916 1,500,000 kronor samt för vartdera av åren 1917 och 1918 1,900,000 kronor. För innevarande år har anslaget reservationsanslags natur.

[44.]
Norrländska
avdiknings-
anslaget.
(extra anslag.)

Lantbruksstyrelsen har nu i skrivelse den 20 september 1917 hemställt om beredande av anslag för detta ändamål för år 1919 och därvid yttrat sig sålunda:

»Beträffande norrländska avdikningsanslaget utgör detta för år 1917 1,900,000 kronor. Intet belopp återstod av 1916 års anslag att överföras till år 1917. Av anslaget för år 1917 hava enligt till lantbruksstyrelsen inkomna meddelanden redan 967,960 kronor blivit under året beviljade att utgå till sammanlagt 361 företag, varförutom 2,250 kronor blivit av lantbruksstyrelsen tillstyrkta till 1 företag, om vilket hittills meddelande icke lämnats, huruvida bidrag kommer att till detsamma beviljas. Av anslagssumman torde därför 970,210 kronor böra anses vara redan tagna i anspråk.

För närvarande återstå ineliggande hos lantbruksstyrelsen 167 planer, till vilkas utförande bidrag ur norrländska avdikningsanslaget begärts. Avdikningskostnaderna m. m. till dessa 167 företag hava av förslagsställarna beräknats utgöra sammanlagt 1,492,665 kronor, och synas de till dessa företag utgående anslag böra beräknas till halva kostnadsförslagssumman, d. v. s. i runt tal till 750,000 kronor. Om bidrag kommer att beviljas även till de sistnämnda företagen, åtgå sålunda av anslaget 1,720,210 kronor till bidragens täckande, och kommer alltså ett belopp av 179,790 kronor att återstå för under återstående del av året möjligen inkommande förslag. Dessa senare böra då, om anslaget skall komma att helt tagas i anspråk under året, beräknas sammanlagt kosta $2 \times 179,790$ kronor = 359,580 kronor, ett belopp, till vilket de under året ytterligare inföväntade förslagen anses komma att ungefärligen uppgå, då under fjolårets tre sista månader liknande förslag inkommo, representerande en beräknad kostnadssumma av omkring 267,800 kronor.

För täckande av erforderliga bidrag till redan beviljade belopp och till de företag, som dels nu finnas hos lantbruksstyrelsen ineliggande och dels äro att

[44.] under året förvänta, synes alltså hela anslagssumman 1,900,000 kronor böra beräknas åtgå. Sannolikt kommer dock ej hela anslagssumman att under året tagas i anspråk, enär troligt är, att en del förslag och ansökningar inkomma först så sent på året, att de ej under detta år kunna hinna slutbehandlas. Men intet av anslagssumman för år 1917 kan, enligt vad ovan anförts, anses komma att återstå, om alla till 1917 års slut påräknade ansökningar skola av sagda anslag tillgodoses.

För år 1918 är, såsom ovan anförts, anslagssumman även 1,900,000 kronor, och synes denna summa helt komma att utgå till de under år 1918 inföväntade ansökningarna.

I vad mån avdikningsverksamheten under år 1919 i Norrland och Dalarna kan komma att till omfattning och storlek bliva olik den, som ägt rum under de sista åren, torde nu ej kunna med säkerhet förutsägas. Lämpligt torde därför vara, att anslagssumman för år 1919 förblir oförändrad, 1,900,000 kronor.»

Departements-
chefen.

Jag vill först erinra, att genom beslut av Kungl. Maj:t intill slutet av år 1917 av de för året tillgängliga medlen å ifrågavarande anslag tagits i anspråk ett belopp av 1,358,620 kronor. Jämlikt riksdagens medgivande får återstoden användas under år 1918.

Enär minskningen i anslagets användning under år 1917 torde sammanhänga med kristiden och större livaktighet i avdikningsföretagen torde vara att framdeles ånyo förvänta, anser jag i likhet med lantbruksstyrelsen anslagsbeloppet böra för år 1919 bestämmas till det under senare år vanliga eller 1,900,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget är uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å *extra stat* för år 1919 anvisa under benämning »norrländska avdikningsanslaget» ett reservationsanslag av kronor 1,900,000.

b. *Allmänna avdikningsanslaget.*

[45.]
Allmänna
avdiknings-
anslaget.
(extra anslag.)

Riksdagen ställde för vart och ett av åren 1913, 1914 och 1915 till Kungl. Maj:ts förfogande, under benämning »allmänna avdikningsanslaget», till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalnings-

skyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd, ett belopp av 450,000 kronor, därav högst 150,000 kronor finge utgå till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avsåge endast minskning av frostländighet för närliggande bygd. Även för år 1912 hade riksdagen beviljat ett liknande anslag till belopp av 300,000 kronor, ehuru med annat användningsområde och under något olika villkor.

Då befintliga behållningar ansågos räcka till anvisande av statsbidrag för år 1916, begärde Kungl. Maj:t år 1915 av riksdagen allenast bemyndigande att använda dessa behållningar, vilket riksdagen medgav. Även till åren 1917 och 1918 ansågos behållningar kunna påräknas, men för tillökning av det tillgängliga beloppet begärdes och anvisades anslag av respektive 250,000 och 400,000 kronor. Anslaget för år 1918 har reservationsanslags natur.

I skrivelse den 20 september 1917 har nu lantbruksstyrelsen hemställt om anvisande av ytterligare anslag för ifrågakvarande ändamål och därom anfört följande.

»Vidkommande allmänna avdikningsanslaget tillåter sig lantbruksstyrelsen erinra, att av detta anslag återstod en summa av 275,589 kronor 56 öre oanvänd vid slutet av år 1916. Detta belopp tillika med den för år 1917 anslagna summan 250,000 kronor för ifrågakvarande ändamål, sammanlagt alltså 525,589 kronor 56 öre, utgör det anslag, som för år 1917 ställts till förfogande. Av detta belopp hava enligt till lantbruksstyrelsen hittills inkomna meddelanden redan 293,530 kronor blivit beviljade att utgå till sammanlagt 59 företag, varförutom 17,570 kronor blivit av lantbruksstyrelsen hos Eders Kungl. Maj:t tillstyrkta att utgå till 10 företag, om vilka hittills meddelanden icke lämnats, huruvida bidrag komma att till dem beviljas. Summan av statsbidragen till hittills granskade företag skulle, om de av lantbruksstyrelsen tillstyrkta bidragen komma att beviljas, utgöra 311,100 kronor. För året oanvänt anslag skulle under nu anförda förhållanden uppgå till 214,489 kronor 56 öre.

Inneliggande ännu icke slutgranskade förslag, till vilkas utförande bidrag från allmänna avdikningsanslaget sökas, äro till antalet 82. Bland dessa äro 21 på grund av remisser nu ej tillgängliga i lantbruksstyrelsen och därför kunna kostnadssummorna för dem ej exakt uppgivas. För de övriga 61 nu inneliggande, ej slutgranskade förslagen uppgår sammanlagda kostnadsförslagssumman till 841,739 kronor och för de 21 övriga torde kostnadssumman i medeltal böra beräknas till omkring 10,000 kronor för ett vart företag. I överslag torde alltså, utan att väsentliga avvikelser från verkliga slutresultatet kunna anses uppstå, sammanlagda kostnaderna till de nu inneliggande 82 förslagen böra beräknas till $841,739 + 210,000 = 1,051,739$ kronor och erforderliga anslagssumman härtill till $\frac{1}{3}$ därav, d. v. s. till i helt tal 350,579 kronor. Komma härtill de under oktober—december detta år inföväntade

[45.]

förslagen, som att döma av fjolårets erfarenhet kunna uppskattas till omkring 500,000 kronor, vartill anslag med omkring $\frac{1}{3}$ av kostnadssumman, d. v. s. 166,666 kronor 67 öre eller i helt tal 166,667 kronor erfordras, skulle till de nu inneliggande och de under året ytterligare tillkommande förslagen en anslagssumma av 517,246 eller i runt tal 500,000 kronor behövas.

Såsom ovan visats, återstå av 1917 års anslag blott 214,489 kronor. vadan en ytterligare anslagssumma av 285,511 eller i avrundat tal 280,000 kronor torde bliva behöfvig redan detta år. Dessa beräkningar giva vid handen, att anslagssumman för att motsvara behovet bort vara 280,000 kronor större än den för året tillgängliga, som enligt vad ovan visats utgör 525,589 kronor, och att hela anslaget bort för att räcka till uppgå till 805,589 kronor eller i runt tal 800,000 kronor.

Efter nu angivna beräkningar skulle för år 1918 återstå blott det vid 1917 års riksdag beviljade anslaget, 400,000 kronor. Intet tecken har emellertid kunnat finnas tyda på, att anslagsbehovet skall år 1918 bliva mindre än under år 1917, vadan sålunda anslagssumman bort för år 1918 vara 800,000 kronor i stället för 400,000 kronor för att räcka till endast för de under år 1918 införfväntade ansökningarna. Därtill kommer att, enligt vad ovan visats, ett tillskott av ytterligare 280,000 kronor synes behöfvigt för de företag, angående vilka ansökningar om anslag under år 1917 redan inkommit och förväntas inkomma till lantbruksstyrelsen, och till vilka medel saknas av 1917 års anslag. För år 1918 skulle anslaget sålunda behöva beräknas till $800,000 + 280,000 = 1,080,000$ kronor eller i avrundat tal 1,000,000 kronor.

Under år 1919, då lantbrukarna säkerligen mera än vad hittills varit fallet vunnit insikt om de avsevärda förmåner, som genom allmänna avdikningsanslaget enligt nu gällande villkor kunna komma dem till godo, torde ansökningar om sådana bidrag komma att avse företag med större omfattning, än vad beräknats under åren 1917 och 1918. Anslagsbehovet för år 1919 torde därför icke kunna beräknas lägre än till 800,000 kronor. Emellertid har det, såsom ovan framhållits, visat sig, att anslagsbehovet för år 1918 sannolikt med 600,000 kronor kommer att överstiga tillgängliga medel, vadan alltså, under förutsättning att hela det beräknade anslagsbehovet skulle kunna täckas, anslaget för 1919 skulle behöva höjas till 1,400,000 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att därav under år 1918 få disponera 600,000 kronor. Huruvida ett så stort belopp under nu rådande förhållanden kan för ändamålet göras tillgängligt, saknar lantbruksstyrelsen förutsättningar att kunna bedöma.

Enligt de angående allmänna avdikningsanslaget gällande bestämmelser har allt från och med år 1913 varit stadgat, att högst 150,000 kronor skulle av det för varje år tillgängliga anslaget få användas till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avsåge endast minskning av frostländighet för närliggande bygd. För sistnämnda ändamål hava under åren 1913, 1914, 1915 och 1916 följande belopp, respektive 86,570 kronor till 24 företag, 53,190 kronor till 32 företag, 62,768 kronor till 36 företag och 68,149 kronor till 37 företag blivit beviljade. Under år 1917 hava hittills av lantbruksstyrelsen tillstyrkts avdikningsanslag till endast minskning av frostländighet för närliggande bygd med ett belopp av 12,050 kronor för sammanlagt 11 företag. Känt är nu icke, huruvida bidrag till dem beviljats. Antalet och storleken av de förslag av liknande art, som under året ytterligare kunna bliva föremål för lantbruksstyrelsens granskning, kan nu ej uppgivas, men inneliggande ansök-

ningar i dylikt syfte utgöra 13 med sammanlagd beräknad kostnad av 41,760 kronor, vadan till dessa ett anslag av högst 20,880 kronor kan beräknas åtgå. Sannolikt blir efterfrågan av dylika anslag under året ej större än motsvarande medeltalen av de under åren 1913—1916 utgångna, d. v. s. omkring 67,000 kronor, möjligen dock ännu mindre. Då emellertid efterfrågan av anslag till sådana avdikningsarbeten, som avse endast frostländighetens förminskande för närliggande bygd, ej ägt rum i större omfattning än som skett, men i stället efterfrågan av den del av anslaget, som avser den egentliga åker- och ängsjordens avdikning, i hög grad tilltagit, torde, då anslagsbeloppen nu synas böra i väsentlig grad höjas för sist omnämnda ändamål, det böra, därest anslaget till sistberörda avdikning ej på annat sätt kan göras tillräckligt, ifrågasättas. Huruvida ej den del av anslaget, som avser endast frostminskningens hämmande, bör för närmaste framtid minskas mot vad det hittills utgjort eller möjligen helt indragas, så att hela allmänna avdikningsanslaget kunde få användas till myrutdikningar och vattenavtappningar, vilkas ändamål vore allenast uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller utdikning av redan odlad jord.

Då emellertid tvekan kan råda om lämpligheten av att anslaget för endast frostminskningens hämmande nu helt indrages, anser sig lantbruksstyrelsen för närvarande böra inskränka sig till att föreslå, att denna del av anslagssumman icke bestämmes större än vad behovet under de ovan angivna sistförflutna åren i medeltal visat sig vara. En summa av högst 70,000 kronor torde alltså för sådant ändamål bliva tillräcklig.»

Vad först vidkommer lantbruksstyrelsens förslag om minskning i det belopp, som årligen må användas till sådan avdikning, som avser allenast minskning av frostländighet för närliggande bygd, är att märka, att föreskriften om sagda belopp enligt ordalagen i riksdagens beslut vid anslagens beviljande endast innebär stadgande om det högsta belopp, som av anslaget får användas till detta ändamål. Någon bestämmelse om att detta maximibelopp skall under året hållas tillgängligt för frostavdikningar finnes icke i riksdagens beslut. I gällande kungörelse den 28 juli 1916 om villkoren för bidrag från anslaget stadgas visserligen, i överensstämmelse med uttalande i skrivelsen nr 114 vid 1916 års riksdag, att företag, som avse uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd, skola, i den mån sådant kan visa sig lämpligt, äga företräde framför företag, som helt eller till huvudsaklig del avse utdikning av redan odlad jord. Men icke heller härå torde ett reserverande av sagda maximibelopp till frostavdikningsföretag kunna grundas. Dels är nämligen något företräde för frostavdikning gent emot uppodling av till åker eller äng lämplig jord icke medgivet. Dels skall det medgivna företrädet iakttagas blott i den mån sådant kan visa sig lämpligt, vilket icke gärna kan betyda, att uppkommen fråga om beviljande av sökt bidrag till avdikning av odlad jord skall, ifall bidraget skulle inkräkta på sagda

*Departements-
chefen.*

[45.] maximibelopp, ovillkorligen och utan hänsyn till huruvida ansökning om frostavdikningsanslag samtidigt föreligger undanskjutas, till dess sig visat, om icke sagda maximibelopp blir senare under året taget i anspråk för frostavdikning. Då alltså det nuvarande beloppet av 150,000 kronor endast betecknar en maximigräns, vilken icke får överskridas, men icke ett belopp, varå anspråk för frostavdikningsändamål under alla förhållanden kan med fog ställas, samt något skäl icke förebragts, varför icke frostavdikningsföretag, om de under något år skulle kräva bidrag ända till det nuvarande maximibeloppet, skulle kunna, om så befunnes lämpligt, tillgodoses intill denna gräns, kan jag icke finna tillräcklig anledning att ansluta mig till lantbruksstyrelsens nu ifrågasvarande förslag om maximigränsens sänkning.

Av allmänna avdikningsanslaget för år 1917 blev före årets utgång taget i anspråk ett belopp av 473,550 kronor. Av den för året tillgängliga summan, i runt tal 525,590 kronor, återstod alltså till år 1918 en behållning av 52,040 kronor. Härtill kommer 1918 års anslag å 400,000 kronor, så att tillgången blir 452,040 kronor. I betraktande av anvisningarna från anslaget under år 1917 och den tendens till stegring, användningen av detta anslag numera visat, torde denna tillgång böra höjas. Ifall ett tillskottsanslag å 200,000 kronor erhålles, torde detta få anses nöjaktigt. Jag ämnar göra hemställan om äskande av detta belopp å tilläggsstat för innevarande år.

Mot lantbruksstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för år 1919 till 800,000 kronor anser jag mig icke böra göra någon erinran. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrutdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget är uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å *extra stat* för år 1919 anvisa under benämning »allmänna avdikningsanslaget» ett reservationsanslag av kronor 800,000, med iakttagande att av samtliga för år 1919 tillgängliga medel högst 150,000 kronor må utgå till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avser endast minskning av frostländighet för närliggande bygd.

14. Torvtillgångarnas tillgodogörande.

a. Åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande.

Till Kungl. Maj:ts förfogande för vidtagande av sådana åtgärder, som kunna finnas vara ägnade att främja lösningen av frågan angående lämpligaste sättet att tillgodogöra den i landets torvmossar befintliga bränsletillgång, har riksdagen på extra stat anvisat för år 1902 100,000 kronor, för år 1905 25,000 kronor och för år 1907 20,000 kronor. För år 1912 anvisades 10,000 kronor med den ändring i beteckningen av anslagets ändamål, att tillgodogörandet skulle avse den i landets torvmossar befintliga tillgången av bränntorv, torvströ m. m. Sedermera hava för sistnämnda ändamål eller med den kortare betäckningen »bränsletillgång m. m.» anvisats för år 1913 10,000 kronor, för år 1914 5,000 kronor, för år 1916 100,000 kronor och för år 1917 40,000 kronor, varjämte riksdagen åren 1915 och 1916 medgav, att Kungl. Maj:t finge redan under samma år låta utanordna det å påföljande års stat anvisade beloppet. Å dessa anslag fanns vid 1917 års ingång en odisponerad återstod av i runt tal 35,300 kronor. Härtill hava kommit uppbördsmedel med något över 3,000 kronor, så att de för året disponibla medlen uppgått till omkring 38,300 kronor.

På grund av enskilda motioner anvisade därjämte 1916 års riksdag för åtgärder för åstadkommande av en omedelbar utökning av tillverkning av bränntorv å extra stat för år 1917, att i mån av behov användas, ett anslag av 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1916 låta av tillgängliga medel förskottera beloppet. Härav återstod vid 1917 års ingång ett odisponerat belopp av 28,300 kronor.

För år 1918 har riksdagen dels medgivit, att behållningarna å nämnda bägge anslag finge användas till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande dels ock för samma ändamål anvisat ett nytt anslag å 50,000 kronor med förskottsrett under år 1917 till hela detta belopp.

Inalles hava sålunda under år 1917 stått till förfogande omkring 116,600 kronor. Hela detta belopp så när som på några hundra kronor har anvisats under år 1917. De huvudsakligaste anvisningarna hava gällt följande ändamål. För anskaffande av vissa av Ernst D. Persson i Emmaljunga konstruerade maskiner för torvupptagning m. m. och för maskinernas utexperimenterande i praktiken har beviljats ett lån å 15,000 kronor mot 4 procent ränta att återbetalas inom tre år. För utarbetande

[46.]
Åtgärder för
torvtillgång-
arnas till-
godogörande.
(extra anslag.)

[46.] av konstruktionsförslag och ritningar till en ändamålsenlig kamin för eldning med mindervärdiga bränslen hava till järnvägsstyrelsen anvisats 10,000 kronor. Ritningar och beskrivning till dylik kamin hade ingivits av byggmästaren C. G. Hallberg i Hälsingborg och dennes förslag skulle beaktas vid konstruerandet, vartill för övrigt skulle anlitas värmetekniskt sakkunnig person. För anställande under tiden 1 september 1917—31 mars 1918 av fem torvmästare såsom biträden åt statens torvingenjörer hava anvisats 10,500 kronor. Ett belopp av 25,000 kronor har anvisats för anställande av högst 15 torvmästare under därför lämplig tid av år 1918. Det största beloppet, 50,000 kronor, har på förslag av 1916 års torvkommitté anvisats till lantbruksstyrelsen för anskaffande så snart ske kunde av med hästkraft eller motsvarande maskinkraft drivna ältverk eller andra mindre torvmaskiner för att tillhandahållas enskilda tillverkare, som komme att under år 1917 bedriva tillverkning av bränn-torv utöver eget behov. Vid maskinernas utlämnande skulle mottagarna antingen betala halva kostnaden kontant eller ock betala en tiondel och avlämna med säkerhet försedd förbindelse att under sex år betala ytterligare en tiondel om året, dock utan ränta före vederbörande förfalldagar.

Sistnämnda åtgärd, som avsåg att åstadkomma en hastig ökning av bränn-torvtillverkningen, har mottagits med stort intresse av allmänheten och säkerligen medfört goda verkningar. Det visade sig snart önskligt att kunna fortgå vidare på den sålunda inslagna vägen. Nämnda torvkommitté föreslog därför, att ytterligare medel måtte anvisas för samma ändamål. Sedan fullmäktige i järnkontoret meddelat, att järnbruken genom ett konsortium åtagit sig att ombesörja leverans av nödig materiel för torvmaskiners tillverkning, ställde Kungl. Maj:t den 23 oktober 1917 till lantbruksstyrelsens förfogande ett belopp av 200,000 kronor för anskaffande och tillhandahållande åt enskilda torvtillverkare av ältverk eller andra smärre torvmaskiner. Detta belopp anvisades såsom förskott från statskontoret att anmälas till ersättande i vanlig ordning. För dessa maskiner skulle erläggas kontant två tredjedelar av anskaffningskostnaden samt förbindelse avges att dels under kommande säsong tillverka bränn-torv jämväl till avsalu och dels icke under tre år utan lantbruksstyrelsens tillstånd försälja verket.

Enligt bägge de sistnämnda besluten tillfaller verket mottagaren med äganderätt. Den del av kostnaden, som icke av honom betalas, drabbar statsverket.

Enär de medel, vilka inflyta vid ältverkens avyttrande, äro avsedda att ånyo användas för samma ändamål, kunna dessa medel icke nu komma i betraktande såsom tillgång å anslaget.

Då som förut nämnts så gott som hela det belopp, som beräknats bliva tillgängligt för åren 1917 och 1918, disponerats redan under år 1917, finner jag det nödvändigt, att ytterligare medel ställas till Kungl. Maj:ts förfogande redan för innevarande år till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande. Vikten av att dessa tillgångar i så stor utsträckning som möjligt komma till användning, är uppenbar och har för övrigt blivit på tydligaste sätt ådagalagd under den gångna kristiden. Det skulle vara särdeles beklagligt, om goda uppslag i torvfrågan icke skulle kunna ekonomiskt främjas från statens sida eller åtgärder i nämnda syfte eljest understödjas. Med hänsyn till de utgiftsbelopp under år 1917, för vilka jag nyss redogjort, anser jag anslaget icke böra sättas lägre än till 150,000 kronor för vardera av åren 1918 och 1919.

Det för år 1918 behöfliga anslaget bör uppföras å tilläggsstat för innevarande år och jag kommer att göra särskild hemställan därom.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande å *extra stat* för år 1919, att i mån av behov användas, anvisa ett reservationsanslag
av kronor 150,000.

b. *Torvingenjörer och torvassistent.*

För anställande av torvtjänstemän m. m. har riksdagen på extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 40,550 kronor. Härav utgå i överensstämmelse med den för riksdagen framlagda beräkning samt Kungl. Maj:ts beslut den 8 juni 1917 för år 1918 dels arvoden till en förste torvingenjör med 6,000 kronor, till envar av fyra torvingenjörer med 3,500 kronor och till en torvassistent med 2,500 kronor och dels reseanslag till var och en av dessa befattningshavare med 2,200 kronor, eller tillhopa 35,700 kronor. Härtill kommer ett belopp av 1,000 kronor, avsett att utbetalas såsom personliga ålderstillägg å 500 kronor till förste torvingenjören Ernst Jacob Wallgren och torvingenjören Thure Gustaf Thorgny Björkman. Återstående 3,850 kronor hava anvisats för ersättande av vad som under år 1917 i förskott utanordnats dels för att möjliggöra anställandet av ytterligare en fjärde torvingenjör redan från och med den 1 juli 1917, dels ock i ökad reseersättning till samtliga övriga torvingenjörer samt torvassistenten.

[46.]

[47.]

Torvingenjörer och torvassistent.
(extra anslag.)

[47.]

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 28 augusti 1917 hemställt, att medel måtte för ändamålet anvisas för år 1919 till samma belopp som den för år 1918 avsedda delen av det å detta års stat anvisade anslaget, 36,700 kronor.

Departements-
chefen.

Medel för ifrågavarande ändamål erfordras även för år 1919. I fråga om antalet tjänstemän och deras avlöningar samt de personliga ålderstilläggen har jag ej någon ändring att föreslå. Beträffande reseanslagen är emellertid att märka, att dessa säkerligen bliva alltför låga, sedan biljettprisen å järnvägarna avsevärt höjts samt Kungl. Maj:t förmått sig hava för avsikt att höja traktamentsbeloppen enligt resereglementet. En ökning i reseanslagen med 1,000 kronor för varje tjänsteman synes därför böra ske, medförande en anslagsökning av 6,000 kronor.

Då samma behov av ökade reseanslag föreligger redan innevarande år, kommer jag att göra särskild hemställan om uppförande härtill av ett anslag å 6,000 kronor å tilläggsstat för år 1918.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för år 1919 å *extra stat* anvisa såsom särskilda förslagsanslag, högst,

dels för anställande av en förste torvingenjör, fyra torvingenjörer och en torvassistent..... kronor 41,700;

dels ock till personligt ålderstillägg å 500 kronor åt en var av förste torvingenjören Ernst Jacob Wallgren och torvingenjören Thure Gustaf Thorgny Björkman, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgör i denna egenskap,..... kronor 1,000;
eller tillhopa » 42,700.

c. *Torvskola.*

[48.]

Torvskola.
(extra anslag.)

Till upprätthållande av en torvskola under åren 1918—1922 har 1917 års riksdag beviljat ett anslag av 40,000 kronor och därav å extra stat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, anvisat 8,000 kronor, varjämte riksdagen till anskaffande av undervisningsmateriel vid nämnda skola å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 1,500 kronor.

Den 21 december 1917 har Kungl. Maj:t bemyndigat lantbruksstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med ingivet kontraktsförslag med styrelsen för svenska torvindustriföreningen ingå överenskommelse om upprätthållande av en torvskola vid Markaryd i Kronobergs län. [48.]

I enlighet med av lantbruksstyrelsen gjord framställning får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det av 1917 års riksdag beviljade anslag å 40,000 kronor till upprätthållande av en torvskola under åren 1918--1922 å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 8,000.

d. *Undersökning av staten tillhöriga mossar.*

Med bifall till särskilda av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har riksdagen, för undersökning av staten tillhöriga mossar i huvudsaklig överensstämmelse med den för 1916 års riksdag framlagda plan, på extra stat anvisat för år 1917 10,000 kronor och för år 1918 9,500 kronor. [49.]
Undersökning av staten tillhöriga mossar. (extra anslag.)

Under erinran att enligt ovannämnda plan ifrågavarande undersökning skulle fortgå i fem år, har lantbruksstyrelsen i skrivelse den 28 augusti 1917 hemställt, att, i överensstämmelse med den fördelning av kostnaderna för undersökningen å de olika åren, som innehölles i planen, anslag för angivna ändamål för år 1919 måtte beredas med ett belopp av 9,500 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för undersökning av staten tillhöriga mossar i huvudsaklig överensstämmelse med den för 1916 års riksdag framlagda plan å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 9,500.

e. *Undersökningar av torvmarker i södra Sverige.*

[50.]
Undersökningar av torvmarker i södra Sverige.
 (extra anslag.)

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet har 1917 års riksdag anvisat å extra stat för år 1918 ett reservationsanslag av 60,000 kronor för påbörjande av dels en förrådsstatistisk undersökning medelst linjeinventering av torvtillgångarna i Götaland och Svealand utom Dalarna dels, i samband därmed och inom samma område, en rekognoscering av mossmarkerna närmast trafiklederna, allt i huvudsaklig överensstämmelse med det av torvkommittén framlagda förslag. Tillika medgav riksdagen, att av det sålunda anvisade anslaget ett belopp av 30,000 kronor finge förskottsvis utanordnas under år 1917.

Ur torvkommitténs förberörda förslag med tillhörande kostnadsberäkning torde jag få erinra, att bägge undersökningarna avsågos skola utföras genom Sveriges geologiska undersöknings försorg; att kostnaden beräknats för linjeinventeringen till 142,550 kronor och för rekognosceringen utmed trafiklederna till 200,000 kronor, tillhoppa 342,500 kronor, som avjämnats till 350,000 kronor; att kommittén framhållit, att denna kostnadsberäkning, särskilt beträffande rekognosceringen, vore ganska osäker; samt att rekognosceringen skulle omfatta områdena intill 5 kilometers avstånd från järnvägslinjer och större vattenvägar samt upptaga mossmarker med en areal av 5 hektar och däröver.

Vid ärendets föredragning framhöll dåvarande departementschefen kostnadsberäkningens osäkerhet samt yttrade, att man borde, sedan arbetet någon tid pågått, kunna med ledning av därunder vunna erfarenheter säkrare bedöma kostnadsfrågan, varefter ny beräkning borde företagas. Tillsvidare borde anslag anvisas blott för de arbeten, som skulle utföras intill 1918 års utgång.

I skrivelse den 16 november 1917 har nu Sveriges geologiska undersökning redogjort för arbetena vid dessa torvundersökningar under år 1917 samt hemställt om anvisande av ytterligare anslag. Ämbetsverkets skrivelse är i huvudsak av följande innehåll:

»Sedan Kungl. Maj:t funnit för gott att uppdraga dessa undersökningar åt Sveriges geologiska undersökning och för arbetena under år 1917 anvisat 30,000 kronor, har undersökningen efter nödiga förarbeten och efter anskaffandet av så mycket av de nödiga utrustningsartiklarna, som på grund av kristidens svårigheter varit möjligt, under den förflutna sommaren påbörjat arbetena med statsgeologen von Post såsom arbetsledare, assisterad av e. o. geologen Sandegren och torvassistenten Halden, samt så många nyantagna extra geologer, som det varit möjligt att

anskaffa och förse med instrument. Härigenom hava fältarbetena för den förrädsstatistiska linjeinventeringen blivit slutförda i Jönköpings län samt dessutom utsträckta över en del av Älvsborgs län.

Såsom anförts i den plan för ifrågavarande undersökning, som ämbetsverket hösten 1916 på anmodan av torvkommittén utarbetade, måste den kvalitativa rekognosceringen kring kommunikationslederna på grund av den i början förefintliga bristen på härför lämpliga förrättningsmän börja i liten skala för att successivt bedrivas allt hastigare, allt eftersom de nödiga förrättningsmännen hinna genom arbetena på linjeinventeringen och annorledes bliva fullt kompetenta för den mera krävande kvalitativa rekognosceringen. På grund härav och då det före 1917 års riksdag icke var möjligt att uppgöra säker kostnads- och tidsberäkning för denna sida av torvinventeringen, hava sistlidna sommars arbeten lagts så, att genom dem en så vitt möjligt fast grundval skulle erhållas för beräkning av tid och omkostnader. Arbetena, vilka utförts, i överensstämmelse med innehållet i torvkommitténs P. M. och Sveriges geologiska undersöknings skrivelse till kommittén, av torvmarker över 5 hektar, hava omfattat tre skilda områden med olika karaktärer beträffande mossarnas utbredning, storlek och frekvens, nämligen:

a) En sträcka längs Skåne—Smålands, Veinge—Markaryds och Markaryd—Hässleholms järnvägar om sammanlagt 63.6 kvadratkilometer land med en undersökt torvmarksareal om 24.5 kvadratkilometer eller 38.6 procent av hela arealen. Torvmarken är i stor utsträckning fördelad på enheter av tämligen stor areal men i starkt förgrenade och oregelbundna figurer.

b) Ett område längs Borås—Herrljunga järnväg, stort 82.8 kvadratkilometer med en torvmarksareal av 7.88 kvadratkilometer eller 9.5 procent av hela landarealen. Torvmarkerna äro inom området mestadels små och regelbundet formade. Enstaka stora torvmarker finnas.

c) Ett område längs bansträckan Öxnered—Ånimskog om sammanlagt 465.9 kvadratkilometer med en torvmarksareal om 33.76 kvadratkilometer, utgörande en torvmarksprocent av 7.2 procent. Områdets torvmarker äro till stor del stora och av regelbunden form.

I allt har rekognosceringen omfattat 612.2 kvadratkilometer land med sammanlagt 66.18 kvadratkilometer undersökta torvmarker, utgörande 10.8 procent av hela arealen.

Genom ifrågavarande undersökning har fastställts beskaffenheten av torvinnehållet i samtliga områdenas mossar ned till 5 hektars ytvidd, dessa mossars allmänna lutningsförhållanden och därav följande utdickningsmöjligheter, i vilken utsträckning de hittills funnit användning för olika ändamål etc. Det är Sveriges geologiska undersöknings övertygelse, att genom rekognosceringens fortsättande på sätt, den under sommarens försöksarbeten bedrivits, ett torvmarksregister av verkligt bestående praktiskt värde kommer att erhållas. Givetvis har ämbetsverket haft uppmärksamheten riktad på frågan, huruvida genom någon inskränkning av det å varje mosse nedlagda arbetet denna undersökning skulle kunna fortskrida ännu raskare och för mindre kostnad, men har därvid kommit till den övertygelse, att någon avsevärd reduktion av det arbete, som innevarande sommar utförts på de enskilda mossarna, icke kan göras, utan att ändamålet med utredningen väsentligen förfelas.

Sommarens rekognoseringsarbeten kring kommunikationslederna hava (inklusive resdagar, regn- och söndagar samt dagar för skrivarbete i kvarteren) krävt

[50.] 115 dagar — — —. Per fältarbetsdag har medhunnits undersökning av i medeltal 8.75 kvadratkilometer land. — — —. Om endast torvmarker större än 10 hektar hade medtagits, skulle områdena hava medhunnits på 104 dagar eller med en tidsbesparing av $9\frac{1}{2}$ procent av den använda tiden — — —. Genom att utesluta mossar under 20 hektar skulle tiden hava nedbragts till 94 dagar eller med $16\frac{1}{2}$ procent, — — —.

Det område av Göta- och Svealand utom Dalarna, som kommer att undersökas genom rekognosceringen, omfattar omkring 80,000 kvadratkilometer land med en torvmarksprocent, som torde komma den för sommarens undersökningsområden genomsnittliga mycket nära. Med ledning härav och ovanstående data beräknas, under de av torvkommittén och geologiska undersökningen förlidet år gjorda förutsättningarna, omkostnaderna för fältrekognosceringen för ett register över torvmarkerna från och med 5 hektar. belägna $\frac{1}{2}$ mil från kommunikationslederna, inom hela området till 340,000 kronor.

Medtagas endast mossar över 10 hektar, skulle totalkostnaden med ledning av sommarens erfarenheter uppgå till cirka 286,000 kronor och, om blott mossar från och med 20 hektar undersökas, till cirka 248,000 kronor. Traktamentena efter fjärde klass äro härvid upptagna till nuvarande belopp av 8 kronor per dag, hantlangare till 5 kronor per dag, avgifter för järnvägsbiljetter och skjuts enligt under sistlidna sommar gällande taxor och arvoden till 200 kronor per månad.

I den plan och det försök till kostnadsberäkning för undersökningen av torvmarkerna kring kommunikationslederna, som Sveriges geologiska undersökning på anmodan av torvkommittén uppgjorde hösten 1916, låg som grundval för kalkylen den kostnads- och tidsberäkning, som svenska mosskulturforeningen avgivit med ledning av sin torvgeolog F. Jonssons arbeten 1914 och 1915. Enligt sistnämnda beräkning skulle en rekognoscering kring kommunikationslederna kunna bedrivas så, att man i genomsnitt kunne undersöka 21.23 kvadratkilometer per effektiv fältarbetsdag. Hela undersökningen skulle vara slutförd på 9 år för en reskostnad enligt fjärde klassen av resereglementet av 59,711 kronor 48 öre; om därtill lades ett enligt geologiska undersökningens mening nödigt arvode för förrättningsmännen av 200 kronor i månaden, skulle sammanlagda fältarbetskostnaden uppgå till drygt 100,000 kronor. De överslagsberäkningar, varpå undersökningen i brist på egna försöksarbeten måste grunda sina tidsuppskattningar, gävo till resultat, att den av torvkommittén föreslagna rekognosceringen för att fylla sitt ändamål torde kräva omkring dubbelt så mycket arbete, som Jonsson tänkt sig, varigenom endast omkring $10\frac{1}{2}$ kvadratkilometer land skulle hinna undersökas per effektiv förrättningsdag. Om rekognosceringen sålunda komme att kräva dubbelt så lång tid, som mosskulturforeningens torvgeolog beräknat, ansåg undersökningen, att den också torde kräva omkring dubbelt så stora omkostnader, och anslog därför under dessa förutsättningar omkostnaderna gissningsvis till omkring 200,000 kronor. Sommarens försöksarbeten synas visa, att man i själva verket torde medhinna endast 8.75 kvadratkilometer land per förrättningsdag eller något mindre än hälften av Jonssons siffra, ett resultat som dock torde få sägas vara någorlunda i överensstämmelse med vad undersökningen 1916 kunde förmoda. Att kostnadsökningen blivit så väsentligt större än vad som direkt tyckes motsvara den ökade tid, som rekognosceringen av ett visst område tager enligt Sveriges geologiska undersöknings mera ingående arbetsmetod, beror därpå, att reseomkostnaderna för varje förrättningsdag enligt Jonssons undersökning

uppgives till endast 11 kronor 3 öre, medan motsvarande siffra för geologiska undersökningens försöksarbeten innevarande sommar utgjort 15 kronor 9 öre per dag. Denna ökade dagkostnad för undersökningens fältarbeten härleder sig synbarligen till största delen därav, att Jonsson vid sina arbeten icke använt hantlangare, medan sådana omöjligt kunna undvaras vid geologiska undersökningens ifrågavarande arbete, emedan vid dessa utföras förutom mera omfattande borrhningar jämväl avvägningar.

Med en arbetsprestation av i genomsnitt 8.75 kvadratkilometer land per förrättningsman och förrättningsdag måste därför undersökningen av torvmarkerna ned till 5 hektar omkring kommunikationslederna enligt beräkningsgrunderna i det hösten 1916 uppgjorda förslaget draga en ytterligare kostnad av cirka 140,000 kronor utöver den i 1917 års statsverksproposition såsom ganska osäker angivna av omkring 200,000 kronor.

Enligt Sveriges geologiska undersökningens förmenande understryka ovan givna siffror ytterligare det berättigade i torvkommitténs förslag att låta rekognosceringen omfatta mossar ända ned till 5 hektar. I betraktande av den omständigheten, att de små mossarna mycket ofta innehålla god bränntorv och att denna i regel just i sådana mossar är relativt lätt tillgänglig, synes den tids- och kostnadsbesparing, som kan vinnas genom att utesluta mossar under 20 respektive 10 hektar, icke på långt när vara så stor, att den uppväger det mindre värde, som torvregistret härigenom skulle erhålla. Det torde även ligga i öppen dag, att, om man nu skulle begränsa undersökningen till mossar över 10 eller 20 hektar och framdeles finna en undersökning av jämväl de mindre mossarna behöfelig, omkostnaderna för en komplettering i sådant syfte skulle bliva ojämförligt mycket större än de, som nu komma på de mindre mossarna, om dessa undersökas i samband med de större.

Tidpunkten för hela torvinventeringens avslutande bestämmes tydligtvis av den utsträckning, i vilken det lyckas att rekrytera och vidmakthålla en tillräcklig stab av extra förrättningsmän. En svårighet ligger däruti, att flertalet av dem, som man kan påräkna för arbetet, av sina ordinarie sysselsättningar äro förhindrade att ägna mer än i medeltal högst tre sommarmånader åt torvinventeringen. Om en mot dyrtidens prisstegring svarande förhöjning av dagtraktamentena vid resor äger rum, hoppas Sveriges geologiska undersökning dock att kunna rekrytera och utbildade förrättningsmän i sådan skala, att fältarbetena, utförda på samma sätt som innevarande år, skola kunna vara slutförda år 1927. (En begränsning av undersökningen av torvmarkerna kring kommunikationslederna till mossar över 10 hektar skulle medföra, att undersökningen kunde slutföras under år 1926, och en inskränkning till mossar över 20 hektar skulle under samma förutsättningar i övrigt möjliggöra avslutandet under år 1925.)

Givetvis böra emellertid resultaten av de utförda arbetena göras för allmänheten tillgängliga, i samma mån som arbetena fortskrida. Förutom att av samtliga undersökta torvmarker ett register upplägges inom Sveriges geologiska undersökning, vilket när som helst kan rådfrågas, synes ett lämpligt urval därav jämte upplysande kartor årligen böra utarbetas och publiceras. Om så sker, torde olägenheten av att rekognosceringen inom hela området icke kan vara slutförd förr än efter omkring 10 år väsentligen reduceras.

Innevarande års arbeten äro alltför begränsade samt till följd av sin natur av på flera olika områden fördelade försöksarbeten icke ägnade att redan nu publiceras. Efter sommaren 1918 borde emellertid den första publikationen av ifråga-

[50.] varande torvmarksregister utarbetas och offentliggöras samt sedermera varje år efterföljas av en ny del. Innan ännu första delen av ifrågavarande publikation blivit utarbetad, är det icke möjligt att närmare fastställa omfånget av och kostnaderna för ett sådant tryckt urval av torvregistret med tillhörande kartor. Med stöd av en överslagsberäkning kan emellertid ett belopp av högst 6,000 kronor angivas såsom tillräckligt för kart- och boktrycket för ifrågavarande ändamål under år 1919.

Beträffande kostnaderna för linjeinventeringen samt expenser för de båda grenarna av torvinventeringen må för närvarande endast framhållas, att de särskilt på sista tiden starkt stegrade prisen på instrument och övriga nödiga artiklar för utrustning och bearbetning komma att medföra behov av någon ökning i posterna för expenser och bearbetning. Då emellertid denna ökning under nuvarande exceptionella förhållanden svårligen kan någorlunda noggrant beräknas, synes det vara riktigast att icke nu söka ange densamma. Under alla omständigheter kommer denna ökning att spela en oväsentlig roll vid sidan av de övriga utgifterna för torvinventeringen.

Enligt vad ovan anförts, kan man alltså beräkna, att genomförandet av torvinventeringen inom Göta- och Svealand utom Dalarna enligt 1917 års riksdagsbeslut och med de år 1916 använda beräkningsgrunderna för traktamenten och arvoden kommer att kräva en kostnad av 350,000 + 140,000 kronor = 490,000 kronor, vartill komma nu icke närmare angivbara belopp för tryckning av inventeringsresultaten samt en i jämförelse med övriga omkostnader oväsentlig ökning av en del expensutgifter.

För att i görligaste mån påskynda inventeringens utförande är det önskvärt. att Sveriges geologiska undersökning till instundande sommar erhåller möjlighet att anställa utöver de i år uppövade extra torvgeologerna 8 à 10 nya förrättningsmän samt under år 1919 ytterligare 10 nya sådana. Förutom av ledaren och assistenten skulle under denna förutsättning arbetena kunna bedrivas år 1918 med c:a 15 à 17 förrättningsmän och år 1919 med c:a 25 sådana. För att möjliggöra utförandet av denna arbetsplan erfordras enligt ovannämnda beräkningsgrunder för år 1918 50,000 kronor och för 1919, inklusive högst 6,000 kronor till tryck, 75,000 kronor. Av anslagsbehovet för 1918 äro på grund av nådigt brev den 28 september 1917 30,000 kronor redan ställda till undersökningens förfogande från och med år 1918. Sveriges geologiska undersökning anhåller därför, att för fortsättande av torvinventeringen år 1919 måtte anvisas ett anslag av 95,000 kronor, ävensom att det måtte medgivas ämbetsverket att av detta anslag för arbetenas bedrivande under år 1918 använda, förutom för detta år beviljade medel, ett belopp av 20,000 kronor.

Samtliga ovan gjorda kostnadsberäkningar gälla under förutsättning, att dagtraktamentena under resor utgå med de belopp, till vilka de upptagas i resereglementet den 13 december 1907. På grund av de starka stegringar, som omkostnaderna för logis och kost särskilt på sista tiden undergått, hava emellertid dessa dagtraktamenten för torvgeologerna liksom för övriga tjänstemän visat sig icke tillräckliga. Därest Kungl. Maj:t med anledning av från flera håll väckta förslag skulle finna för gott att öka de nuvarande dagtraktamentena vid resor, kan den kostnadsökning, som härigenom skulle falla på torvinventeringen, bestämmas med ledning därav, att denna, förutom det sistlidna sommar utförda arbetet, beräknas kräva för rekognosceringen kring kommunikationslederna 15,000 rese- och fältarbets-

dagar samt för fältarbetena för linjeinventeringen 3,000 dagar. Genomförandet av arbetsplanen för åren 1918 och 1919 beräknas kräva omkring 3,800 rese- och traktamentsdagar.»

[50.]

Såvitt av erfarenheten från 1917 års arbeten kan bedömas, synes den arbetsplan, som framlades för fjolårets riksdag, i allt väsentligt visat sig lämplig. Att kostnaderna komma att stegras utöver de beräknade, synes oundvikligt och var på grund av beräkningarnas osäkerhet ej oväntat, även om kristidens fortsatta tryck göra dessa kostnader åtminstone för den närmaste tiden högre, än de eljest behövt bliva. I vilket fall som helst kan jag icke tillråda, att för närvarande någon inskränkning i arbetets grundlighet, exempelvis genom att vid rekognosceringen utesluta mossar av vissa mindre storlekskategorier, vidtages i syfte att vinna kostnadsbesparing. Då arbetet igångsatts, bör det enligt min mening göras så, att resultatet blir av verkligt och bestående värde.

Departementschefen.

Geologiska undersökningen har nu begärt med 20,000 kronor ökat anslag för 1918 års arbeten, vartill 1917 års riksdag redan anvisat 30,000 kronor. Motivet är till en del den konstaterade kostnadsökningen. Mot en årskostnad för år 1918 av 30,000 kronor vid en totalkostnad av 350,000 kronor för bägge slagen av undersökningar svarar, när totalkostnaden höjes till 490,000 kronor, en årskostnad för nämnda år av 42,000 kronor, vilket innebär en höjning av 40 procent. Det vill alltså synas, som om endast sistnämnda belopp och icke hela det av geologiska undersökningen nu ifrågasatta beloppet av 50,000 kronor för år 1918 skulle vara behövt för att arbetena må under år 1918 kunna bedrivas i förut avsedd omfattning. Skillnadsbeloppet, 8,000 kronor, torde finna sin förklaring i geologiska undersökningens avsikt att «i görligaste mån påskynda inventeringens utförande». Ett sådant påskyndande utöver den ursprungliga planen synes mig dock icke böra förordas, vad innevarande år angår. Då anslag av riksdagen redan anvisats för detta års arbeten, torde det få anses lämpligast, att den anslagsökning, som må ifrågakomma för detta år, endast avser att utgöra ersättning för de ökade kostnader, som visat sig erforderliga för eruående av den arbetskvantitet, som avsetts med det redan anvisade anslaget.

Emellertid kräves en ytterligare ökning på grund av den höjning i resereglementets traktamentsbelopp, varom Kungl. Maj:t numera förmått sig ämna meddela föreskrift och som innefattar för fjärde klassen en höjning med 4 kronor. Av de 3,800 rese- och traktamentsdagar, som Sveriges geologiska undersökning beräknat för åren 1918 och 1919, synas vid jämförelse med de av undersökningen beräknade

[50.] anslagsbeloppen för dessa bägge år omkring 1,500 belöpa på år 1918. Då denna beräkning grundar sig på en årskostnad av 50,000 kronor, men denna nu föreslagits nedsatt till 42,000 kronor eller med 16 procent, torde även antalet fältarbetsdagar kunna nedsättas i ungefär samma proportion eller till 1,250. Efter 4 kronors ökning per dag skulle härtill åtgå 5,000 kronor. Lägges denna ökning till nyssnämnda summa av 42,000 kronor, erhålles ett belopp av 47,000 kronor. Då även andra resekostnader ökats, vill jag förorda, att beloppet höjes till 48,000 kronor och att alltså 18,000 kronor anvisas å tilläggsstat för år 1918 för detta års arbeten. Jag kommer att senare göra särskild hemställan härom.

Vad det för år 1919 erforderliga anslaget beträffar, har det nu av geologiska undersökningen beräknats till 75,000 kronor, därav högst 6,000 kronor till tryck. Då någon bestämd arbetskvantitet icke förut bestämts för år 1919, finner jag mig oförhindrad att tillstyrka detta belopp. Därtill bör emellertid för 2,300 traktamenten å 4 kronor läggas ett belopp av 9,200 kronor, vilken summa torde med hänsyn till i övrigt fördyrade resekostnader böra höjas till 10,000 kronor. Inalles skulle alltså för år 1919 erfordras 85,000 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättande av dels en förrädsstatistisk undersökning med 1st linjeinventering av torvtillgångarna i Götaland och Svealand utom Dalarna, dels, i samband därmed och inom samma område, en rekognoscering av mossmarkerna närmast trafiklederna, allt i huvudsaklig överensstämmelse med det av torvkommittén framlagda förslag, på *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 85,000.

15. Husslöjden.

a. Befrämjande av husslöjden, *oförändrat ordinarie*
 anslag kronor 25,000.

b. *Andre instruktör i husslöjd.*

Sedan en följd av år har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat å extra stat dels ett anslag av 2,000 kronor för anställande av en andre instruktör i husslöjd och dels ett anslag av 1,500 kronor såsom personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander.

Sedan den å ordinarie stat uppförde instruktören i husslöjd A. W. Nordin beviljats avsked från instruktörstjänsten från och med den 1 januari 1914, förordnade Kungl. Maj:t den 21 november 1913 med hänsyn därtill, att frågan om ordnandet av statens verksamhet för husslöjdens befrämjande vore under utredning av en för ändamålet tillsatt kommitté, att instruktörsbefattningen å ordinarie stat icke skulle anslås ledig utan uppehållas på förordnande med användande av det för befattningen anvisade arvode av 2,000 kronor.

Då det syntes önskligt att, så länge ovan omförmälda fråga vore under utredning, någon rubbning icke heller skedde beträffande den å extra stat uppförda instruktörsbefattningen i husslöjd, föreslog Kungl. Maj:t 1914 års förra riksdag att för år 1915 anvisa anslag till anställande av en andre instruktör i husslöjd och såsom personligt ålderstillägg till andre instruktören Jonas Wallander med enahanda belopp som förut, vilket ock bifölls.

Enahanda anslag hava därefter av riksdagen beviljats för åren 1916, 1917 och 1918.

I skrivelse den 5 oktober 1917 har nu lantbruksstyrelsen erinrat, att 1916 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgivit, att Wallander finge efter uppnådda 67 års ålder från och med månaden näst efter den, då han upphörde att vara förordnad å befattningen, under sin återstående livstid uppbära pension å allmänna indragningsstaten till belopp av 3,000 kronor årligen. Av ovan angivna skäl borde emellertid även för år 1919 medel beredas för anställande av en andre instruktör i husslöjd ävensom personligt ålderstillägg åt Wallander.

Då med hänsyn till väntade förändringar med anledning av förenämnda kommittés betänkande det synes mig lämpligt, att Wallander även under år 1919 bibehålles vid befattningen, därest han fortfarande har krafter att på ett tillfredsställande sätt sköta densamma, instämmer jag i lantbruksstyrelsens hemställan, att anslag för nu ifrågavarande ändamål måtte äskas med samma belopp, som anvisats för de senaste åren.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[51.]
Andre
instruktör
i husslöjd.
(extra anslag.)

Departement-
schefen.

[51.] Jag tillstyrker därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för år 1919 å *extra stat* anvisa såsom särskilda förslagsanslag, högst
dels till anställande av en andre instruktör i husslöjd kronor 2,000;
dels ock för beredande av personligt ålderstilllägg med 1,500 kronor för år till andre instruktören Jonas Wallander, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgör i denna egenskap, kronor 1,500;
 eller tillhopa » 3,500.

16. Lindring av fraktkostnader för kalk.

[52.] På framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen å *extra stat* för varje av åren 1908—1918 anvisat förslagsanslag för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och mörgel för jordbrukets behov. Anslagsbeloppet, som i början var 200,000 kronor, har stegrats till 450,000 kronor för åren 1916 och 1917 samt till 600,000 kronor för år 1918. Oaktat villkoren för fraktlindringens åtnjutande småningom skärpts, senast vid 1917 års riksdag, hava icke blott sagda anslagshöjningar visat sig nödvändiga utan även anslaget fortfarande årligen överskridits.

Lantbruksstyrelsen har nu i skrivelse den 17 december 1917 hemställt om förslag till riksdagen om anvisande på 1919 års stat av anslag för ändamålet till det belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt. Lantbruksstyrelsen har därvid meddelat, att enligt uppgift från järnvägsstyrelsen hade under månaderna oktober 1916—september 1917 statsbidrag för ändamålet utgått med 918,077 kronor 48 öre. Härav hade för tiden intill den 1 juli 1917 bidragen utgått enligt förut gällande villkor men efter sistnämnda dag enligt de av 1917 års riksdag beslutade, skärpta villkoren. Den genom nämnda skärpning avsedda begränsningen i statsutgifterna för detta ändamål motverkades emellertid av de förhöjningar i tariffen U, som successivt vidtagits. Sedan gällande provisoriska tilläggsavgift till en början utgått med 4 öre per 100 kilogram, hade den nämligen höjts den 1 februari 1917 till 20 procent å den ordinarie fraktsatsen och den 1 augusti 1917 till 50 procent. Den 1 januari 1918 komme den att ökas till 150 procent.

I utlåtande den 29 december 1917 har järnvägsstyrelsen meddelat,

att man syntes, under förutsättning att inga ändringar gjordes vare sig i bestämmelserna för statsbidragets utbetalande eller beträffande de provisoriska tilläggsavgifterna, kunna beräkna statsbidraget för år 1919 till i runt tal 2 miljoner kronor.

[52.]

Ehuru väl den utgiftsökning å detta anslag, som sålunda ställts i utsikt, är särdeles betydande, kan jag icke tillstyrka, att nu någon ytterligare skärpning utöver vad som beslutats år 1917 företages i anslagsvillkoren. Under den brist på konstgödsel, som för närvarande råder, är det nämligen för bibehållande av jordbrukets produktionskraft av största vikt, att åtminstone kalken må finnas tillgänglig för någorlunda rimligt pris. Statsbidraget till kalkfrakter får därför nu anses ingå som ett led i statens åtgärder i prisregleringssyfte på grund av kristiden.

Departements-
chefen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och märgel för jordbrukets behov å *extra stat* för år 1919 anvisa såsom förslagsanslag kronor 2,000,000.

17. Statskonsulent för landsbygdens elektrifiering.

I proposition nr 332 till 1917 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för anordnande av upplysningsverksamhet för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med en i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet angiven plan å extra stat under nionde huvudtiteln för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av högst 30,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav låta under år 1917 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna 5,000 kronor. Enligt planen skulle hos kommerskollegiet anställas en konsulent med arvode av 6,200 kronor och en biträdande ingenjör med arvode av 5,600 kronor, varjämte till rit- och skrivbiträden samt expenser beräknades 4,000 kronor. Hos lantbruksstyrelsen skulle anställas en konsulent med 6,200 kronors arvode, varjämte till rit- och skrivbiträden samt expenser beräknades 3,000 kronor. Dessa belopp utgöra tillhoppa 25,000 kronor. Återstående 5,000 kronor ansågos erforderliga för förberedande arbeten under år 1917 samt för

[53.]

Statskonsu-
lent för lands-
bygdens
elektrifiering.
(extra anslag.)

[53.] anställande redan under någon del av detta år av någon eller några av tjänstemännen eller biträdena.

Riksdagen, som ansåg, att i avvaktan på begärd utredning angående landsbygdens elektrifiering för närvarande endast en konsulent borde anställas och placeras hos lantbruksstyrelsen, beslöt att, för anordnande av upplysningsverksamhet för främjande av landsbygdens förseende med elektrisk kraft genom anställande, hos lantbruksstyrelsen av en konsulent, till arvode åt denne tjänsteman ävensom till rit- och skrivbiträden åt densamme samt expenser å extra stat för år 1918 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av högst 15,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att härav låta under år 1917 förskottsvis av tillgängliga medel utanordna 5,000 kronor.

Sedan lantbruksstyrelsen i skrivelse den 1 september 1917 avgivit infortrat förslag angående användandet av det av riksdagen sålunda anvisade anslaget samt statskontoret den 29 november samma år utlåtits sig i ämnet, har Kungl. Maj:t den 18 december 1917 utfärdat reglemente för statskonsulenten för landsbygdens elektrifiering och därjämte, bland annat, dels bemyndigat lantbruksstyrelsen att antaga en dylik konsulent för år 1918 mot årsarvode av 6,200 kronor, dels förklarat, att till bestridande av kostnaderna för konsulentens resor och dagtraktamenten under år 1918 finge användas högst 3,000 kronor, dels ock anvisat ett belopp av högst 5,800 kronor för anställande av biträden åt konsulenten och till expenser.

I skrivelse den 3 oktober 1917 har lantbruksstyrelsen hemställt, att för enahanda ändamål måtte för år 1919 av riksdagen äskas ett anslag av 15,000 kronor.

Departements-
chefen.

Anslag för ifrågavarande ändamål behöves även för år 1919. Någon ändring i anslagsbeloppet vill jag icke ifrågasätta.

Den av riksdagen begärda utredningen angående landsbygdens förseende med elektrisk kraft har anförtrotts åt särskilda sakkunniga, vilka nu äro sysselsatta med uppdragets fullgörande.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anställande av en statskonsulent för landsbygdens elektrifiering ävensom till rit- och skrivbiträden åt densamme samt expenser å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 15,000.

18. Upplysningsverksamhet angående försäljningsföreningar.

I det utlåtaude, som lantbruksstyrelsen den 23 oktober 1917 avgav med anledning av riksdagens skrivelse den 6 juni 1916, nr 169, angående utredning beträffande de åtgärder, som från det allmännas sida syntes kunna ytterligare vidtagas för jordbrukets främjande, och som jag förut omförmält vid behandlingen av frågan om statsbidrag för anställande av ängsmästare, har styrelsen även gjort framställning om anslag till åstadkommande av ekonomiska sammanslutningar för ordnandet av handeln med lantmannaprodukter.

[54.]
Upplysnings-
verksamhet
angående för-
säljnings-
föreningar.
(extra anslag.)

I denna fråga är att märka, att under år 1916 Sveriges jordbrukarförbund inkom med en till Kungl. Maj:t ställd ansökning om statsbidrag för att genom kooperativa organisationer söka ordna jordbrukets avsättningsförhållanden. Anslag för ändamålet tillstyrktes av lantbruksstyrelsen men avstyrktes av kommerskollegiet. Sedan sagda förbund den 23 mars 1917 upplösts och överlämnat till det nybildade Sveriges allmänna lantbrukssällskap att fortsätta de av förbundet påbörjade arbetena, har nämnda sällskap i en under hösten år 1917 till lantbruksstyrelsen ingiven skrift anfört huvudsakligen följande.

I riksdagens förenämnda skrivelse hade bland annat framhållits vikten av att genom upplysningsverksamhet insikten om kooperations- eller andelsverksamhetens betydelse för jordbrukets främjande mera allmänt utbreddes bland den jordbrukande befolkningen.

I anledning härav ville lantbrukssällskapet framhålla, hurusom sällskapet såsom en av sina uppgifter upptagit att främja andelsverksamheten bland landets jordbrukare, och att sällskapet hade under övervägande förslag om upprättande av en särskild föreningsbyrå, vars uppgift skulle vara att utarbета stadgar för olika slags lantmannaföreningar för såväl ekonomisk som ideell verksamhet, att biträda vid föreningarnas organisation, att övervaka och, då framställning därom gjordes, kontrollera deras verksamhet, att tillhandagå med råd och upplysningar rörande verksamhetens lämpliga ordnande, samt att föra statistik över föreningsrörelsen och däröver utgiva en kalender.

Byrån skulle särskilt söka förbättra och ordna handeln med lantbrukets produkter och borde i detta syfte söka åstadkomma samverkan mellan producenternas och konsumenternas organisationer.

Vid övervägande av de åtgärder, som från lantbrukssällskapets sida borde vidtagas för upprättande av en föreningsbyrå, hade sällskapet emellertid funnit, att de med en dylik byrås verksamhet förenade kostnaderna skulle bli högst betydande, utan att byrån skulle kunna lämna sällskapet någon nämnvärd inkomst. Dessa kostnader bestode uti avlöning åt en med föreningsrörelsen förtrogen föreståndare, tryckning av stadgar, formulär och broschyrer samt ersättning för resor

[54.] uti föreningsangelägenheter m. m. Dessa kostnader beräknades till minst 10,000 kronor om året.

Då emellertid sällskapet medel vore starkt tagna i anspråk för andra ändamål och sällskapet i första hand måste ägna sig åt uppgifter, som förväntades kunna inom den närmaste tiden bära de med dem förenade kostnaderna, hade sällskapet tillsvidare måst avstå från tanken på upprättande av en föreningsbyrå. Sällskapet vore emellertid villigt att, om nödiga medel ställdes till dess förfogande, återupptaga denna fråga.

På grund av vad sålunda anförts, har Sveriges allmänna lantbrukssällskap anhållit om utverkande av bidrag av statsmedel till anordnande av en från en central byrå ledd upplysningsverksamhet rörande lantmännens föreningsrörelse.

I ovan omnämnda utlåtande den 23 oktober 1917 har lantbruksstyrelsen i detta ämne anført huvudsakligen följande.

»I sitt den 17 augusti 1915 till Kungl. Maj:t avgivna betänkande över den av dåvarande docenten, numera professorn N. Wohlin gjorda utredningen rörande det svenska jordbrukets inrikes avsättningsförhållanden instämde lantbruksstyrelsen med docenten Wohlin uti att den förstnämnda orsaken till det allmänt erkända sakförhållandet, att den inrikes avsättningen av jordbrukets alster vore illa ordnad, vore att söka däruti, att ordnad partihandel med svenska livsfröfnödenheter för landets eget behov så gott som fullständigt saknades. Vidare framhöll lantbruksstyrelsen, hurusom genom kooperation producenter eller konsumenter emellan möjlighet torde förefinnas att åstadkomma en ordnad partihandel, varom erfarenheten även i vårt land bure vittnesbörd, och här syntes statsmakterna i viss mån kunna tråda hjälpande emellan för att underlätta dylika ekonomiska sammanslutningars bildande. Målet finge emellertid ej i detta fall vara att utesluta de så ofta klandrade mellanhänderna, vilka enligt lantbruksstyrelsens förmenande ägde sitt fulla existensberättigande och i många fall visat sig vara till nytta och gagn för själva handeln. Vad dessa mellanhänder i regel plägade sakna vore förmågan att organisera och leda partihandeln, och det vore särskilt på detta område, som de kooperativa föreningarna enligt lantbruksstyrelsens mening syntes hava en viktig uppgift att fylla. Hur ett främjande av föreningsverksamheten på här ifrågavarande område skulle åstadkommas, ansåge sig lantbruksstyrelsen då ej kunna närmare angiva men funne det önskligt, att frågan bleve föremål för närmare övervägande och utredning.

I ett den 30 augusti 1916 till Kungl. Maj:t avgivet yttrande över en ansökan från Sveriges jordbrukarförbund om statsanslag har lantbruksstyrelsen rörande samma ämne anført följande.

Under den nuvarande kristiden hade behovet av en bättre ordnad partihandel med livsfröfnödenheter gjort sig mera kännbart än någonsin tillförne, och kraven på att såväl producenters som konsumenters intressen tillgodosåges hade för en del varor visat sig så gott som omöjliga att fylla med de nuvarande anordningarna. I fråga om de varor, som vore föremål för export, hade dock de olika intressena i ganska stor utsträckning kunnat avvägas och tillgodoses, så att berättigade klagomål där knappast kunnat anföras, under det att övriga livsfröfnödenheter måst betalas med höga pris av konsumenterna, medan producenterna snart

sagt icke blivit delaktiga av dyrtidsprisen. De nuvarande mellanhänderna hade här tagit största delen av prisförhöjningen, ända till dess staten genom sina kommissioner tagit fullständigt hand om förmedlingen av dessa varor. Det syntes knappast vara tänkbart, att staten i framtiden skulle komma att anse sig böra fortsätta denna förmedlingsverksamhet, varför det vore av största betydelse, att åtgärder vidtoges för att åstadkomma bättre förhållanden i fråga om livsmedelsmarknaden.

Det torde då — — — — — bliva nödvändigt att söka åstadkomma denna behöfliga bättre ordning genom bildandet av kooperativa försäljningsföreningar emellan jordbrukarna. Dyliga föreningar, varigenom partihandeln med livsförnödenheter skulle komma att ordnas, bliva sålunda icke allenast till fördel för jordbrukarna utan även för hela den stora konsumerande allmänheten. Det synes emellertid, som om det icke borde ifrågakomma att bevilja några direkta statsunderstöd till ifrågavarande föreningar. Visserligen lämnar staten eller hushållningssällskapen nu sådant understöd till vissa ekonomiska sammanslutningar på jordbrukets område, såsom till tjuvföreningar, trädskötarföreningar m. fl., och nu senast hava statsmakterna beviljat stora bidrag till jordbrukskassor och dessas sammanslutningar i centralkassor. Men ifråga om sammanslutningar för partihandelns ordnande torde det vara tillfyllest, att understöd lämnas till upplysningsverksamheten för åstadkommande av dyliga, en verksamhet som i vissa fall lämpligen torde böra genom statsmedel understödjas. Ett sådant understöd av allmänna medel har redan tidigare lämnats, då dels på statens bekostnad spritts modellstadgar för ekonomiska sammanslutningar, dels ock staten och hushållningssällskapen bestritt kostnaderna för föredrag och undervisning om ekonomiska föreningar och deras arbetssätt m. m. både vid småbrukarkurser och vid andra tillfällen.

Genom de hittills vidtagna anordningarna hava en stor del ekonomiska sammanslutningar åstadkommit, såväl inköps- som försäljningsföreningar, såsom smör- och äggförsäljningsföreningar samt andelsslakterier, men mycket återstår ännu i detta senare avseende att uträtta.

I Finland finnes en förening, Pellervo, som genom föredrags- och annan verksamhet arbetat för åstadkommande av sammanslutningar såväl för inköps- som försäljningsändamål m. m., och denna förening har uppnått ett mycket gott resultat. Enligt den för lantbruksstyrelsen tillgängliga årsberättelsen för år 1912 hava genom Pellervos arbete och under dess ledning under åren 1902—1912 bildats sammanlagt omkring 2,000 andelsföreningar av olika slag. Föreningen har ock åtnjutit betydliga anslag av det allmänna; sålunda för år 1912 81,000 finska mark av staten och i understöd av sällskap och föreningar 9,975 mark. Föreningens stat för samma år balanserar på 123,433.13 mark.

Lantbruksstyrelsen anser det vara synnerligen önskvärt, att en förening sådan som den finska bildas och understödes med statsmedel. En dylig förening eller sällskap skulle otvivelaktigt bäst bedriva den upplysningsverksamhet, som kräves för att främja tillkomsten av ekonomiska föreningar för ordnandet av handeln med lantmannaprodukter. Genom att handeln sålunda ordnades, skulle även produktionen samtidigt befrämjas, ty säkerligen sker detta icke kraftigare på något annat sätt. För ovan omförmälda ändamål torde ett årligt statsanslag av minst 10,000 kronor böra beredas för att av Kungl. Maj:t kunna tilldelas sådan förening,

[54.] som arbetar för åstadkommande av ekonomiska sammanslutningar för ordnandet av handeln med lantmannaprodukter.»

I förenämnda utredning om det svenska jordbrukets inrikes avsättningsförhållanden har numera professorn Nils Wohlin bland åtgärder, som syntes kunna från statens sida vidtagas för att understödja de enskilda strävandena för dessa förhållandens reformering, framhållit bland annat organiserande från statsmakternas sida genom lämpliga organ eller tjänstemän av en upplysningsverksamhet med ändamål att öppna lantmannens ögon för behovet och nyttan av försäljningsföreningar med syfte att ordna produktionen och leveranserna av jordbruksprodukter på ett tidsenligt sätt. Genom dessa föreningar skulle enligt Wohlins mening avhjälpas den rådande bristen på tillräckligt antal större väl organiserade partihandelsaffärer och antalet mellanhänder kunna in-skränkas.

För det utlåtande över Wohlins utredning, som avgivits av lantbruksstyrelsen, har styrelsen i ovan återgivna utlåtande själv i huvudsak redogjort. Ur kommerskollegiets utlåtande i ämnet må följande meddelas.

Kollegiet uttalade, att det syntes vara obestriddigt, att jordbrukets avsättningsförhållanden för närvarande icke voro ordnade på ett i allo tillfredsställande sätt. Förhållandena syntes dock vara stadda i en gradvis, om ock långsamt, fortgående förbättring. Enligt kollegiets åsikt borde nya avsättningsformer på förevarande område liksom i övrigt helst få naturligt framväxa ur föreliggande behov som följd av utvecklingens gång. Det borde sålunda under normala förhållanden icke framkallas genom konstlade medel eller genom tryck från det allmännas sida. Kollegiet ville därmed ingalunda bestrida, att sådana försäljningsföreningar, som av Wohlin förordats, kunde, sakkunnigt ledda och under gynnsamma förhållanden i övrigt, ej minst på förevarande område vara till gagn. Staten hade dock varken möjlighet eller anledning att därvid öva någon kontroll. Det syntes därför föga tillrådligt, att staten sökte direkt framkalla en sådan ny form för omsättningen och därmed på sätt och vis iklädde sig ansvar för densamma lämplighet. Detta borde för allt fall ej ifrågakomma, såframt ej garanti funnes för att den nya avsättningsformen erbjöde avgörande fördelar i jämförelse med nuvarande avsättningsmetoder och således innebure ett rätt steg i riktning mot lösningen av det synnerligen svåra och invecklade distributionsproblemet.

Kollegiet vore emellertid för sin del ej förvissat om att den anvisade utvägen, om den ock erbjöde fördelar i vissa hänseenden, likväl ej i verkligheten skulle visa sig i andra hänseenden medföra olägenheter, som till äventyrs kunde bliva större än dem man ville avhjälpa. De flesta handelskamrarna hade ock i princip ställt sig avvisande mot Wohlins nämnda förslag.

Kollegiet tillade därjämte, att en agitationsverksamhet från statens sida av den art och med det syfte, som av Wohlin ifrågasatts, förefölle kollegiet i och för sig principiellt betänklig redan därigenom, att den måste anses innebära ett ensidigt partitagande gent emot en viss yrkesklass, som hade den legitima uppgiften att förmedla omsättningen mellan produktionen och konsumtionen. I själva verket skulle

en sådan agitation om ock ej direkt så dock indirekt äsyfta att sätta en betydande gren av vårt handelsstånd ur verksamhet. Kollegiet, som hyste starka tvivelsmål om, huruvida en rörelse med sådant ändamål även med hänsyn till distributionsproblemets lyckliga lösning kunde vara till gagn, ansåge för allt fall, att en sådan verksamhet fölle utanför ramen av statens uppgifter och i stället borde, i den mån den förmådde vinna erkännande, ankomma på det enskilda initiativet. I förevarande fall borde detta närmast tillhöra lantmännens egna sammanslutningar.

[54.]

Det må med tillfredsställelse erkännas, att föreningsrörelsen bland lantmännen under senare tid gjort beaktansvärda framsteg. Beträffande ordnandet av försäljningen av lantmannaprodukter har dock föreningsväsendet vunnit mindre utbredning, där icke syftet varit export, som förmått lantmännen att sluta sig tillsammans för att kunna salubjuda å den utländska marknaden större, mera ensartade partier av kända märken. De inrikes försäljningsförhållandena hava i allmänhet åsidosatts vid föreningsbildandet, om än även här enstaka företag kunna antecknas. Likväl torde på detta område ganska mycket vara att göra i avseende å organisation, ledande till varornas jämnare distribution över landet med behörig hänsyn tagen till varest de bäst behövas, samt till ekonomisk fördel för både konsumenter och producenter. Det måste anses ligga i statens intresse, att, där så lämpligen kan ske, främja sammanslutning bland lantmännen för tillgodoseende av här berörda ändamål, även om det ligger i sakens natur, att det allmännas ingripande huvudsakligen måste begränsas till upplysningsverksamhet.

Departementschefen.

Jag vill därför för min del tillstyrka, att ett anslag å det av lantbruksstyrelsen nu begärda beloppet, 10,000 kronor, begäres av riksdagen för nu ifrågakvarande ändamål.

Huruvida det anslag, som må bliva beviljat, bör överlämnas till Sveriges allmänna lantbrukssällskap för att användas till avsett ändamål eller den äsyftade upplysningsverksamheten finnes kunna lämpligare anordnas på annat sätt, torde framdeles bliva föremål för närmare övervägande, liksom ock frågan om de närmare föreskrifter och den kontroll, som må finnas nödiga beträffande medlens användande.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till främjande av upplysningsverksamhet rörande
föreningar för ordnande av avsättningen av lantmannaprodukter å *extra stat* för år 1919 anvisa
ett förslagsanslag, högst..... kronor 10,000.

D. **Fiskeriväsendet.**1. **Fiskerinäringens understöd.**

[55.]

Fiskeri-
näringens
understöd.(ordinarie
anslag.)

Det ordinarie anslaget till fiskerinäringens understöd upptages i 1918 års riksstat till belopp av 121,000 kronor.

Förut omförmälda sakkunniga för lantbruksstyrelsens omorganisation m. m., vilka haft under utredning jämväl vissa frågor rörande fiskeridadministrationen, hava i skrivelse den 15 december 1917 meddelat, att förslag angående reglering av fiskeritjänstemännens avlöningar beräknades kunna av dem avlämnas under innevarande månad. För genomförande av detta förslag skulle enligt deras beräkning krävas en förhöjning uti nu ifrågavarande ordinarie anslag med 10,300 kronor till 131,300 kronor.

Då således utsikt finnes, att proposition i ämnet skall kunna avlåtas till årets riksdag, hemställer jag nu allenast, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående löne-
reglering för statens fiskeritjänstemän, som Kungl.
Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i ordinarie
anslaget till fiskerinäringens understöd beräkna en
förhöjning från..... kronor 121,000
med..... » 10,300
till » 131,300.

2. **Undervisningskurser i navigation för bohusslänska fiskare.**

[56.]

Undervis-
ningskurser i
navigation för
bohusslänska
fiskare.

(extra anslag.)

För ett vart av åren 1903—1912 anvisade riksdagen på extra stat ett anslag av 2,250 kronor såsom bidrag till anordnande av undervisningskurser i navigation för bohusslänska fiskare, under förutsättning att Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap eller landsting för ändamålet bidroge med tillsammans 2,000 kronor.

Sedermera anvisade riksdagen såsom bidrag till anordnande av undervisningskurser och hållande av föredrag i navigation m. m. för bohusslänska fiskare, under förutsättning att av Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap eller landsting eller eljest för ändamålet tillskötes minst 1,150 kronor, på extra stat för vart och ett av åren 1913—1917 ett anslag av 1,400 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utav detta belopp förskottsvis under ett vart av nästföregående år av tillgängliga medel utanordna 700 kronor. Det förutsattes, att av statsanslaget för varje år skulle bestridas hela arvodet till en inspektör, 250 kronor, och högst hälften av övriga kostnader med 1,150 kronor.

För år 1918 har för ändamålet anvisats å extra stat ett förslagsanslag å högst 1,550 kronor med förskotts rätt under år 1917 beträffande 775 kronor. Højningen föranleddes av att inspektörens arvode ansågs böra ökas till 400 kronor.

Jämlikt de angående dessa kurser av Kungl. Maj:t den 6 juni 1902 givna föreskrifter hava berättelser inkommit angående de kurser, som ägde rum hösten 1916 och under förra delen av år 1917, jämte yttrande av inspektören för dessa kurser kaptenen G. Ridderstad.

Av redogörelserna angående ifrågavarande undervisningskurser inhämtas huvudsakligen följande.

Under hösten år 1916 höllos en föreläsningskurs vid Syd Koster och en undervisningskurs vid Käringöns fiskelägen.

Föreläsningskursen vid Syd Koster började den 12 och slutade den 23 december samt pågick 3 å 4 timmar dagligen. Kursen besöktes av 20 fiskare i åldern 18—50 år. Medelåldern var 28 år. Dessutom åtnjöto 4 fiskare särskild undervisning i navigation såväl för- som eftermiddag.

Undervisningskursen vid Käringön, som började den 10 oktober och fortgick till den 9 december, besöktes av 26 elever i åldern 16—28 år med en medelålder av 21 år. Av eleverna hava 17 efter på egen begäran undergången vederbörlig prövning tilldelats betyg och vid examen befunnits äga för sitt yrke godkända kunskaper. Kursen pågick 5 timmar dagligen.

Under våren 1917 höllos två föreläsningskurser vid Södra Grundsund och Öckerö samt en undervisningskurs vid Bovallstrand.

Föreläsningskursen vid Södra Grundsund pågick under tiden 8—27 januari med 3 timmar dagligen. Kursen besöktes av 31 fiskare i åldern 17—39 år med en medelålder av 26 år, varjämte 14 fiskare åtnjöto daglig undervisning i navigation såväl för- som eftermiddagar. Lördagsföreläsningarna besöktes dessutom av de flesta på platsen bosatta fiskare.

Föreläsningskursen vid Öckerö började den 5 och slutade den 24 februari och pågick 3 å 4 timmar dagligen. Kursen besöktes av 18 fiskare i åldern 17—37 år. Medelåldern var 23 år.

Undervisningskursen vid Bovallstrand började den 5 mars och pågick till den 5 maj med 6 timmars daglig undervisning. Kursen besöktes av 25 elever i åldern

[56.] 16—32 år med en medelålder av 21 år. Efter på egen begäran undergången prövning hava 14 elever tilldelats betyg och vid examen befunnits äga för yrket godkända kunskaper.

Vid insändande av berättelserna över kurserna har inspektören, kaptenen G. Ridderstad, yttrat, att särskilt skolan i Bovallstrand borde framhållas såsom en mönsterskola med synnerligen flitiga deltagare och med ett för dessa kurser i hög grad utmärkt resultat.

Uti skrivelse den 8 november 1917 har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län anhållit, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen begära anslag för anordnande av dylika undervisningskurser jämväl under hösten 1918 och våren 1919. Kurserna syntes böra anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelserna angående de nu pågående navigationskurserna. Kostnaderna syntes böra beräknas till oförändrat belopp av 2,700 kronor, varav 1,550 kronor syntes böra utgå av statsmedel. För gäldande av återstående belopp hade Göteborgs och Bohus läns landsting och hushållningssällskap ställt erforderliga medel till Kungl. Maj:ts befallningshavandes förfogande.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 28 november 1917 förklarat sig icke hava något att erinra mot den av Kungl. Maj:ts befallningshavande uppgjorda beräkningen av kostnaderna för ifrågakvarande undervisnings- och föreläsningskurser. Styrelsen funne, att de senast hållna kurserna tydligt utvisade behovet och nyttan av sådan undervisning.

*Departements-
chefen.*

Då ifrågakvarande undervisningsverksamhet fortfarande visat sig vara till gagn och omfattas med intresse av fiskarbefolkningen, vill jag tillstyrka fortsatt anslag till dessa kurser.

Till följd av att 1918 års utgifter böra uppföras å tilläggsstat för samma år, kommer jag att göra särskild hemställan om ett anslag av 775 kronor härtill.

Å 1919 års stat bör däremot anvisas anslag till undervisningskurser för kalenderåret 1919. Beloppet torde böra bibehållas oförändrat vid 1,550 kronor.

Då kostnadernas fördelning mellan höst- och vårkurser kan växla olika år, synes mig lämpligt, att såväl tilläggsanslaget för år 1918 som anslaget för år 1919 betecknas såsom reservationsanslag.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till anordnande av undervisningskurser och hållande av föredrag i navigation m. m. för bohuslänska fiskare, under förutsättning att av Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap eller landsting eller eljest för ändamålet tillskjutas minst 1,150 kronor, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 1,550.

[56.]

3. Södra Sveriges fiskeriförening.

Såsom understöd åt södra Sveriges fiskeriförening för dess fortlöpande verksamhet har riksdagen för varje år från och med år 1908 på *extra stat* anvisat anslag, som bestämts att utgå dels för varje av åren 1908—1918 med 8,500 kronor till upprätthållande av föreningens fiskeriskola och dels för de två första åren med 5,000, därefter med 7,000, för år 1913 med 9,000, för åren 1914—1917 med 10,000 kronor samt för år 1918 med 13,500 kronor såsom bidrag till föreningens försöks- och fiskodlingsverksamhet.

[57.]

Södra Sveriges
fiskeriförening.

(extra anslag.)

Uti en till Kungl. Maj:t inkommen skrift har nu föreningens styrelse med bifogande av förslag till inkomst- och utgiftsstat för föreningen för år 1919 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att föreningen måtte för år 1919 komma i åtnjutande av samma statsanslag som för år 1918 eller tillhoppa 22,000 kronor, samt att av dessa medel det belopp av 8,500 kronor, som hittills beviljats till föreningens skola, i stället måtte beviljas till dess upplysningsverksamhet såsom varande en riktigare benämning efter skolans uppdelande i mindre specialkurser, och att det återstående beloppet, 13,500 kronor, såsom hittills måtte få utgå till föreningens försöksbiologiska undersöknings- och fiskodlingsverksamhet.

Till stöd för denna framställning har föreningens styrelse anfört följande:

Föreningen hade under år 1917 bedrivit sin verksamhet efter samma riktlinjer som förut. Vid fiskeriskolan, där kursen numera påginge under 10 månader, hade undervisning under året meddelats 4 elever i enlighet med av lantbruksstyrelsen fastställd plan. Fiskodlingen, som under de två senaste åren på grund av ogynnsam väderlek lämnat ett kient resultat, hade år 1917 givit god avkastning. Särskilt hade yngelproduktionen av sutare och karp varit riklig, vadan föreningen syntes kunna fylla eventuella rekvirenters behov av sättfisk för år 1918. Några större utvidgningar av föreningens dammareal hade icke ägt rum. Däremot hade arbete nedlagts på förbättring av redan befintliga dammar vid Aneboda och Eriks-

[57.]

dal. Planmässiga försök hade utförts vid Aneboda för utrönande av olika gödslings-
ämnenas inflytande på dammarnas produktionsförmåga, och komme resultatet av dessa
undersökningar att publiceras i föreningens skrifter. Föreningens konsulent hade
som vanligt tillhandagått allmänheten med råd och upplysningar rörande fiskodling
samt hjälp vid anläggning av fiskdammar. Dessutom hade hans arbetskraft tagits
i anspråk vid lantmannaskolan i Osby för en kortare kurs i dammkultur och fiskodling.

Genom den för år 1918 beviljade ökningen av anslaget med 3,500 kronor
såge sig föreningens styrelse i stånd att för år 1918 dels fast anställa en före-
ståndare för försöksverksamheten, vilket vore en nödvändig förutsättning för att
denna, den kanske viktigaste delen av föreningens verksamhet, skulle kunna bli-
va tillräckligt tillgodosedd, dels att till föreningens assistent anslå ett högre arvode,
vilket skulle möjliggöra för honom att under fem månader årligen mot tidigare tre
ägna sig åt de praktiskt vetenskapliga undersökningar rörande fiskdammars pro-
duktion av fiskföda under olika förhållanden, som han under en följd av år med
framgång bedrivit vid försöksstationen vid Aneboda. Vidare hade föreningen för år
1918 gått i författning om arrendering av en mindre, uttappbar sjö i närheten av
Energda i Kronobergs län, vilket i väsentlig grad komme att öka föreningens möjlig-
heter att producera sättfisk i tillräcklig mängd. Det hade nämligen visat sig, att
föreningen ej alltid haft nog resurser att fylla den alltmer ökade efterfrågan på
sådan under de senaste åren. Under förutsättning att föreningen även för år 1919
kunde komma i åtnjutande av samma anslag från staten som för år 1918, nämligen
22,000 kronor, hade styrelsen tänkt, att föreningen även då skulle arbeta efter i
stort sett samma plan. Då det emellertid visat sig, att elevantalet vid fiskeriskolan
företett en avgjord tendens till minskning, hade föreningens styrelse, under förut-
sättning av vederbörligt godkännande, beslutat uppdelat undervisningen på ett antal
specialkurser, för att på så sätt lämna ett större antal personer tillfälle att inhämta
kunskaper i de ämnen, som speciellt intresserade dem.

Om den sålunda planerade omläggningen av undervisningen vid
fiskeriskolan har skolans föreståndare i en till fiskeriföreningens styrelse
ställd, handlingarna i ärendet bifogad skrift yttrat bland annat följande:

Undervisningen vid skolan, sådan den hittills varit lagd, hade visserligen
enligt programmet avsett att utbilda kunniga fiskodlare och insjöfiskare men i prak-
tiken fastmer varit lämpad för blivande fiskmästare och fiskeriinstruktörer. Det
finne nämligen anses rätt sällsynt, att en person, som själv tänkte ägna sig åt
exempelvis fiskodling, vore i lika hög grad intresserad för insjöfiske eller tvärtom.
Tidigare hade en del anställningar stått till förfogande för personer med den ut-
bildning, som kunnat vinnas genom kursens genomgående, men, då dessa platser
numera blivit besatta med innehavare, vore en fiskeriskola av den äldre formen ej
längre lika behöflig och tillströmningen till densamma hade blivit allt mindre. Genom
undervisningens uppdelande å flera särskilda, till tiden mera begränsade teoretiska och
praktiska kurser, som var och en huvudsakligen omfattade endast någon eller några
av exempelvis utbildningsgrupperna dammkultur, insjöfiske och redskapstillverkning,
skulle envar bliva i tillfälle att förvärva insikter inom endast det eller de områden,
som intresserade honom. Härigenom skulle sannolikt anslutningen till skolan komma
att avsevärt ökas, framför allt från de mindre jordbrukarnas sida.

Lantbruksstyrelsen har uti infordrat utlåtande den 8 november 1917, med vitsordande av att föreningens försöks- och fiskodlingsverksamhet fortfarande handhades på fullt tillfredsställande sätt, tillstyrkt det begärda anslaget och därvid i fråga om den föreslagna omläggningen av undervisningen vid fiskeriskolan och föreningens övriga upplysningsverksamhet anfört bland annat följande:

[57.]

Omläggningen av undervisningen bestode i själva verket däri, att föreningen, med bibehållande, i den mån så erfordrades, av den förra mera mångsidiga både teoretiska och praktiska kursen, vilken räckte tio månader, komme att emottaga elever till kortare specialkurser. Den föreslagna omläggningen av kursplanerna skulle utan tvivel för ett betydligt större antal personer möjliggöra att taga del av undervisningen vid skolan och vore på grund härav att förorda.

Föreningen verkade emellertid icke endast genom dessa kurser för spridande av kunskaper rörande fiske och fiskodling utan även genom sin konsulentverksamhet och sina publikationer. Då det anslag av 8,500 kronor, som hittills utgått till underhållet av föreningens fiskeriskola, vore avsett att härefter utgöra ett bidrag till alla dessa olika slag av upplysningsverksamhet, syntes det vara riktigast att, såsom föreningens styrelse föreslagit, benämningen ändrades i överensstämmelse härmed.

Ifrågavarande förening har gjort sig väl förtjänt av att även för år 1919 understödjas medelst statsbidrag. I likhet med lantbruksstyrelsen, vilket ämbetsverk det tillkommer att fastställa undervisningsplan för fiskeriskolan, finner jag goda skäl föreligga för en omläggning av skolans verksamhet till den nya form, som av skolans föreståndare förordats. Den föreslagna nya benämningen å den del av anslaget, som hittills varit avsedd att utgöra bidrag till fiskeriskolan ävensom till föreningens övriga upplysningsverksamhet, anser jag lämplig.

Departements-
chefen.

Jag får på grund härav hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt södra Sveriges fiskeriförening å *extra stat* för år 1919 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa

dels såsom bidrag till föreningens upplysningsverksamhet kronor 8,500;

dels ock såsom bidrag till föreningens försöksbiologiska undersöknings- och fiskodlingsverksamhet kronor 13,500;

eller tillhopa » 22,000.

4. Hydrografisk-biologiska havsundersökningar.

a. Hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven.

[58.] För utförande av hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat medel å extra stat för vart och ett av åren 1901—1918. Under år 1918 utgår anslaget med 34,100 kronor, därav 5,100 kronor till täckande av Sveriges andel i kostnaden för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium och 29,000 kronor till omkostnader för de av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen bedrivna undersökningarna.

Hydrografisk-
biologiska
undersök-
ningar av de
Sverige
omgivande
haven.
(extra anslag.)

I skrivelse den 2 oktober 1917 har nu svenska hydrografisk-biologiska kommissionen gjort framställning om anslag till ifrågavarande ändamål för år 1919 med samma belopp och under enahanda villkor som nästföregående år.

Jag vill erinra, att av de sålunda begärda anslagen det till centralanstalten m. m. avsedda är beräknat för tiden 22 juli 1919—21 juli 1920 och anslaget till kommissionens egna undersökningar gäller arbetsåret 1 maj 1919—30 april 1920.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till utförande av hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven å *extra stat* för år 1919 såsom särskilda reservationsanslag anvisa

dels till omkostnader för de av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen bedrivna undersökningarna kronor 29,000;

dels ock till täckande av Sveriges andel i kostnaderna för en internationell hydrografisk-biologisk centralanstalt med laboratorium kronor 5,100;

eller tillsammans » 34,100,

att enligt Kungl. Maj:ts bestämmande användas för de avsedda ändamålen.

b. *Underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak.*

För hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven samt för tillsyn och bevakning vid Sveriges havsfisken har fartyget Skagerak sedan år 1905 varit i verksamhet. Riksdagen har för varje år å extra stat beviljat anslag till underhålls- och driftkostnad för nämnda fartyg, vilket anslag för vart och ett av åren 1909—1913 uppgått till 34,000 kronor, för år 1914 till 41,800 kronor, därav 5,800 kronor till reparation av fartyget, för vart och ett av åren 1915, 1916 och 1917 till 36,000 kronor samt för år 1918 till 56,000 kronor, varav dock 10,000 kronor voro avsedda att utgå förskottsvis under år 1917. Sedan Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län, som har överinseendet över fartyget, den 3 juli 1917 anbefallts att göra den framställning, som kunde finnas påkallad, om erbjällande av ytterligare medel till kostnader för Skagerak under år 1917, har någon dylik framställning ej inkommit före årets utgång. Berörda be-
lopp av 10,000 kronor finnes därför tillgängligt för år 1918.

Beträffande befäl och manskap å fartyget har från början varit bestämt, att befälhavaren och förste maskinisten skulle vara anställda för helt år, varemot den övriga delen av besättningen under de första åren av fartygets verksamhet till huvudsaklig del utgjorts av manskap från flottan. Sedan emellertid erfarenheten visat, att användande av civil besättning, vartill början gjordes år 1909, medförde stora fördelar, har Kungl. Maj:t vid utanordnande av de senare årens anslag medgivit, att civil besättning och underbefäl å fartyget finge förhyras för såväl undersöknings- som bevakningstiden.

Med överlämnande av yttrande av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen har nu Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län i skrivelse den 16 oktober 1917 hemställt, att till underhålls- och driftkostnad för fartyget under år 1919 måtte beredas ett belopp av 60,000 kronor, samt förklarat sig biträda nämnda kommissions förslag angående ordnandet av fartygets verksamhet under samma år.

Omförmälda kommission har grundat sitt yttrande på en utredning av fartygets befälhavare, kaptenen G. Ridderstad över de årliga och månatliga kostnaderna för fartygets drift och ansett av denna utredning framgå, att fartyget under nu härskande prisförhållanden icke kunde hållas i verksamhet för en kostnad understigande 12,000 kronor i månaden, vadan och då kommissionen ansåge, att undersöknings-

[59.]
Underhålls-
och drift-
kostnad för
fartyget
Skagerak.
(extra anslag.)

[59.] arbetena med fartyget borde pågå under omkring fem månader, ett anslag av 60,000 kronor vore behöfvligt.

Kapten Ridderstads utredning utvisar, att för fem månaders verksamhet med fartyget följande utgifter böra beräknas, varvid befälhavarens och förste maskinistens avlöningar gälla hela året:

Avlöningar till befäl och besättning	kronor	13,025
Krigsriskersättning	»	7,350
Proviant och portionsersättning	»	6,685

Summa kronor 27,060.

Härtill komma kostnader för kol och smörjolja, om vilka kapten Ridderstad meddelat, att under sillrekognosceringar under föregående år åtgått i medeltal per månad omkring 70 ton prima engelska kol och 150 kilogram smörjolja. För 5 månader gör detta 350 ton kol och 750 kilogram olja. Någon beräkning över kostnaden under år 1919 för dessa ändamål vore nu omöjlig att uppgöra.

Jag kan för jämförelse nämna, att i det fastställda statförslaget för år 1917 upptagits till kol och olja för 4 1/2 månaders drift 15,300 kronor. För år 1918 har någon dylik stat ännu ej fastställts.

Vidare tillkomma kostnader för reparationer, utrustning och underhåll m. m., vilka upptagits i staten för år 1917 med 1,421 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i utlåtande den 1 november 1917 tillstyrkt Kungl. Maj:ts befallningshavandes nu gjorda hemställan.

Departementsschefen.

I likhet med myndigheterna anser jag det önskligt, att fartyget Skagerak må kunna under år 1919 hållas i verksamhet under åtminstone fem månader. Denna tid bör infalla under vintern, då de viktigaste fiskena pågå. De med det internationella havsforskningsarbetet sammanhängande terminsfärderna skulle alltså fortfarande tillsvidare inställas. Det vetenskapliga arbete, som under de fem månaderna kan utföras från fartyget, bör dock naturligtvis äga rum.

Såsom framhållits är det ytterst vanskligt att nu bedöma kostnaderna för fartygets drift år 1919, enär så många ovissa faktorer spela in, främst prisen å kol och olja, samt utbetalandet av krigsriskersättning. Då för vardera av åren 1917 och 1918 beräknats ett anslagsbelopp av 46,000 kronor, samt i allt fall möjlighet föreligger att av 1919 års riksdag begära tilläggsanslag, ifall ökade medel då skulle visa sig oundgängligen behöfvliga, anser jag mig icke nu kunna tillstyrka större anslag än för de senaste åren eller 46,000 kronor.

I anslutning till vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [59.]

att till underhålls- och driftkostnad för fartyget Skagerak, avsett för hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 46,000.

c. *Försäkring av fartyget Skagerak.*

Försäkring mot sjöfara av det för hydrografisk-biologiska undersökningar av de Sverige omgivande haven samt för tillsyn och bevakning av Sveriges havsfisken avsedda fartyget Skagerak har årligen skett från och med år 1906, och hava medel till försäkringspremien anvisats av riksdagen med 5,200 kronor för år. [60.]

[Försäkring
av fartyget
Skagerak.

(extra anslag.)

Frågan om fartygets försäkring framfördes efter anmälan från svenska hydrografisk-biologiska kommissionen första gången av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län i skrivelse den 3 november 1905, vari anfördes, bland annat, att fartygets undersöknings- och bevakningstjänst medförde, om det avsedda målet därmed skulle vinnas, att fartyget under sommaren och hösten in mot jultiden flera dagar i veckan måste uppehålla sig även nattetid utomskärs, varvid kusten ofta måste angöras under ogynnsamma förhållanden; och att till följd därav den risk, fartyget löpte, vore större än vanligt och så stor, att det vore önskvärt och lämpligt, att fartyget sjöförsäkrades.

När frågan den 13 januari 1906 anmäldes för Kungl. Maj:t av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, erinrade denne, hurusom visserligen staten i allmänhet vore sin egen försäkringsgivare, men att likväl från denna regel gäves åtskilliga undantag. Förhållanden, som betingade ett sådant undantag, förefunnes i hög grad beträffande här ifrågavarande fartyg. Detta vore nämligen på grund av sin tjänstgöring i synnerlig grad utsatt för faror. I händelse av en olycka, som sålunda lätt kunde drabba detsamma, skulle, enär fartyget ju vore ensamt i sitt slag, det arbete, för vilket fartyget vore avsett och som delvis utgjorde led i internationellt samarbete för utforskande av haven, få vila i avvaktan först på riksdagens prövning av medelsbehovet och därefter på själva byggnadsarbetets utförande. Genom en försäkring åter vunnas, att arbetet med fartygets återställande genast kunde utan tidsutdräkt påbörjas.

[60.] Fartyget har försäkrats för ett värde av 130,000 kronor, motsvarande ursprungliga anskaffningskostnaden. Försäkringen har ägt rum hos sjöförsäkringsaktiebolaget Gauthiod. Premien utgör fortfarande 5,200 kronor.

I skrivelse den 13 november 1917 har nu Kungl. Maj:ts befallningshavande anmält frågan om anslag till fartygets försäkring under år 1919 och därvid anfört följande.

»Fartyget torde även för år 1919 bära försäkras mot sjöfara. Emellertid har Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett bära tagas i övervägande, huruvida icke på grund av de under senare tiden oerhört stegrade anskaffningskostnaderna fartygets försäkringsvärde bör höjas. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har därför låtit genom Göteborgs nya verkstadsaktiebolag, Götaverken, där ångfartyget Skagerak byggts, verkställa utredning om den kostnad, byggandet av ett motsvarande fartyg under nuvarande förhållanden skulle betinga; och har bolaget uppgivit, att denna kostnad stiger till 480,000 kronor. Därvid har beräknats, att samtliga materialier måste anskaffas från svensk källa. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har därjämte från sjöförsäkringsaktiebolaget Gauthiod infordrat uppgift å premien för försäkring av fartyget, under förutsättning att fartygets värde höjdes till nyssnämnda belopp. Till svar härå har meddelats, att bolaget under sådan förutsättning vore villigt reducera premien till 3 procent för år eller sålunda 14,400 kronor. Fartyget är redan försäkrat för åren 1917 och 1918 för ett värde av 130,000 kronor mot en premie av 5,200 kronor eller 4 procent för år. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vill för sin del förorda, att försäkringsvärdet för dessa år snarast möjligt höjes till 480,000 kronor, och hemställer i underdånighet, att nödiga medel för sådant ändamål ställas till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes förfogande.

Därjämte hemställer Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av kostnaderna för fartygets försäkring för år 1919 på extra stat anvisa ett förslagsanslag, högst 14,400 kronor.

Innan försäkringsavtal för år 1919 avslutas, kommer Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande givetvis att undersöka, huruvida icke förhållandena medgiva en sänkning av försäkringsvärdet under 480,000 kronor.»

I avgivet utlåtande den 6 december 1917 har kommerskollegiet tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts befallningshavandes framställning och därvid åberopat inhämtat yttrande av överinspektören å kollegiets fartygsinspektionsavdelning N. G. Nilsson. I detta yttrande anföres, att med hänsyn till den gjorda förutsättningen, att svenskt material skulle användas vid eventuell nybyggnad, intet syntes vara att erinra mot det föreslagna nybyggnadsvärdet. Skulle däremot det billigare tyska materialet få användas och kunna anskaffas, syntes kostnaden kunna sättas till förslagsvis 400,000 kronor.

Under nu rådande förhållanden kan, såsom Kungl. Maj:ts befallningshavande framhållit, ett fartyg lika med Skagerak uppenbarligen icke byggas för den nuvarande försäkringssumman. Jag anser därför försiktigheten bjuda, att möjlighet beredes att höja försäkringsvärdet såväl för år 1918 som för år 1919. För beräkning av det erforderliga anslaget torde ett försäkringsvärde av 480,000 kronor bära läggas till grund, ehuru givetvis försäkring ej bör tagas till högre belopp, än som vid försäkringens tagande anses motsvara nybyggnadskostnaden.

Då för år 1918 redan anvisats 5,200 kronor och premien för det höjda värdet blir 14,400 kronor, kräves för år 1918 tilläggsanslag å 9,200 kronor. Jag ämnar särskilt hemställa om anvisande av anslag härtill å tilläggsstat för innevarande år.

För år 1919 torde medel till hela det höjda premiebeloppet bära anvisas och jag hemställer nu, att Eders Kuugl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för försäkring av fartyget Skagerak å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 14,400.

5. Underhålls- och driftkostnad för fartyget Eystrasalt.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för år 1908 ett belopp av 29,000 kronor för anskaffande av ett fartyg för fiskeriadministrationens behov. Till bestridande av underhålls- och driftkostnad för samma fartyg, som först under år 1909 blev taget i bruk för avsett ändamål och därvid erhöll namnet Eystrasalt, beviljade riksdagen på extra stat för år 1909 ett anslag av 5,000 kronor, för vartdera av åren 1910 och 1911 ett anslag av 7,500 kronor och för varje av åren 1912—1915 ett anslag av 8,500 kronor. För åren 1916 och 1917 beviljades anslag å respektive 6,000 och 8,500 kronor, varjämte riksdagen för vartdera året medgav, att behållning å anslaget vid föregående års slut finge under året användas för avsett ändamål. För år 1918 har riksdagen anvisat å extra stat ett anslag av 16,750 kronor, samt medgivit, att härav 6,750 kronor finge under år 1917 förskottsvis utanordnas. Detta belopp var avsett för insättande av ny maskin i fartyget.

I skrivelse den 19 oktober 1917 har nu lantbruksstyrelsen gjort hemställan om anslag för år 1919 till bestridande av underhålls- och driftkostnad för nämnda fartyg. Av denna skrivelse samt en annan

[60.]
Departementsschefen.

[61.]
Underhålls-
och driftkost-
nad för
fartyget
Eystrasalt.
(extra anslag.)

[61.] skrivelse från styrelsen samma dag angående användandet av tillgängliga medel för år 1918 inhämtas bland annat följande. Fartyget hade vintern 1916—1917 varit upplagt i Råå i Malmöhus län. Insättningen av det nya maskineriet m. m. och vårutrustningen hade varit avslutade den 29 maj 1917, då fartyget gått till sjöss och expeditionen tagit sin början. Med anledning av att fartygets skeppare under våren och försommaren varit hindrad att sköta sin tjänst samt svårigheterna att vid de då förefintliga möjligheterna för fiskare att erhålla stor arbetsförtjänst få duglig besättning till fartyget och framför allt de höga fotogen- och smörjoljeprisen hade lantbruksstyrelsen ansett sig böra låta lägga upp fartyget efter icke fullt en månads drift den 22 juni 1917.

En jämförelse mellan vad som enligt lantbruksstyrelsens skrivelse den 8 december 1916 beräknats komma att åtgå för fartyget Eystrasalts drift och underhåll år 1917 och vad som härför under samma år åtgått och sannolikt ännu komme att åtgå utvisade, att driftutgifterna, som beräknats till 8,500 kronor, i verkligheten endast komme att uppgå till omkring 5,750 kronor. Härtill komme kostnaden för den nya maskinen med 6,750 kronor, tillhoppa omkring 12,500 kronor.

Då från år 1916 funnits en behållning av 425 kronor 31 öre och anslaget för år 1917 utgjort 8,500 kronor, tillhoppa 8,925 kronor 31 öre, syntes av det utav 1917 års riksdag till förskotterande under år 1917 medgivna beloppet å högst 6,750 kronor endast omkring 3,575 kronor behöva tagas i anspråk under året och i varje fall minst 3,000 kronor komma att återstå till år 1918.

Kostnaden för fartygets drift under år 1918 har nu beräknats till 10,000 kronor, vartill den också upptagits vid statsverkspropositionen år 1917.

För en beräknad verksamhetstid av 6 månader under år 1919 har lantbruksstyrelsen uppgjort approximativt förslag till stat för fartyget, likaledes slutande på 10,000 kronor. Då det emellertid under nuvarande förhållanden vore synnerligen vanskligt att uppgöra några kostnadsberäkningar för en längre tid framåt har lantbruksstyrelsen ansett det vara önskligt att i händelse av behov kunna anlita även möjligen uppkommande överskott från år 1918.

*Departements-
chefen.*

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag fartygets driftkostnader för år 1919 böra beräknas till 10,000 kronor. Då lantbruksstyrelsen ansett, att av 1918 års anslag ej större belopp behövde förskottsvis tagas i anspråk under år 1917 än att inalles 13,000 kronor återstode till år 1918, samt detta års utgifter upptagits till 10,000 kronor, bör vid 1918

års utgång finnas en behållning av 3,000 kronor. Då 1918 års anslag är reservationsanslag, skulle för att bereda tillgång till utgifter å 10,000 kronor för år 1919 alltså behövas nytt anslag å blott 7,000 kronor. I betraktande av de synnerligen ovissa prisförhållandena och då det uppenbarligen icke kan vara gagneligt, att fartygets verksamhetstid allt för mycket inskränkes av brist på medel, anser jag, att den av lantbruksstyrelsen för år 1919 begärda summan av 10,000 kronor nu i allt fall bör av riksdagen äskas.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till underhålls- och driftkostnad för fartyget
Eystrasalt å *extra stat* för år 1919 bevilja ett reservationsanslag av kronor 10,000.

6. Ett armerat ångfartygs stationerande vid rikets kuster.

Under en lång följd av år medgav Kungl. Maj:t, att ett flottans fartyg finge stationeras vid bohuslänska kusten för, bland annat, upprätthållande av ordning i skärgården under pågående vinterfiske. Kostnaderna för dessa vinterexpeditioner utgingo till och med år 1910 från femte huvudtiteln.

Då ifrågavarande vinterexpeditioner utrustades huvudsakligen i fiskerinäringens intresse, uppstod under år 1910 fråga därom, att de av expeditionerna betingade utgifterna med undantag av proviantkostnaderna borde för framtiden bestridas från anslag under nionde huvudtiteln.

På Kungl. Maj:ts förslag medgav 1911 års riksdag, att vissa besparingar finge användas för stationerande av ett dylikt fartyg under vintern 1911—1912. För samma ändamål för vintern 1912—1913 anvisades därefter på *extra stat* under nionde huvudtiteln ett anslag av 20,000 kronor.

Sedan det visat sig önskligt, att ifrågavarande fartygs bevakningsområde utsträcktes till södra Kattegatt och norra Öresund samt vid behov jämväl till andra delar av rikets kuster, begärde Kungl. Maj:t av riksdagen år 1913 ett anslag av 33,000 kronor för stationerande under vintern 1913—1914 av ett armerat ångfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande. Detta belopp anvisades också av riksdagen på *extra stat* för år 1914. Jämväl för åren 1915 och 1916 anvisade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anslag å *extra stat* till samma belopp för motsvarande ändamål under vintrarna 1914—1915 och 1915—1916.

[61.]

[62.]

*Ett armerat
ångfartygs
stationerande
under vinter-
månaderna
vid rikets
kuster till ord-
ning och skydd
vid fisket.*

(extra anslag.)

[62.]

Då Kungl. Maj:t på jordbruksdepartementets föredragning beslutat angående användandet av de till ifrågavarande expeditioner anvisade medel, har detta skett i den form att, därest ett örlogsfartyg komme att avses för dylik bevakningstjänst under respektive vinter, kostnaderna för expeditionen med undantag av proviantkostnader finge intill ett belopp av högst 33,000 kronor på rekvisition av marinförvaltningen gäldas av dessa anslag. Själva beordrandet av fartyget tillhör sjöförsvarsdepartementet.

För vintrarna 1912—1913, 1914—1915, 1915—1916 och 1916—1917 kom emellertid icke någon expedition till stånd och de därför avsedda medlen besparades.

Av denna anledning begärdes intet nytt anslag för vintern 1917—1918, utan medgav riksdagen år 1917, på Kungl. Maj:ts förslag, användande av erforderligt belopp utav den behållning, som uppstått eller kunde komma att uppstå å redan anvisade anslag för motsvarande ändamål.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt lantbruksstyrelsen att efter hörande av Kungl. Maj:ts befällningshavande i Kristianstads, Malmöhus, Hallands samt Göteborgs och Bohus län inkomma med förslag rörande användningen av de för detta ändamål under vintern 1917—1918 tillgängliga medel, har nämnda styrelse med skrivelse den 19 oktober 1917 överlämnat yttranden av bemälda länsstyrelser samt för egen del anført, att styrelsen funne av dessa yttranden framgå, att något armerat ångfartyg till skydd för fisket icke syntes behöfligt under vintern 1917—1918. För vintern 1918—1919 borde däremot riksdagens medgivande utverkas till användande av medel för stationerande av ett dylikt fartyg.

*Departements-
chefen.*

För innevarande vinter torde stationerande av något fartyg för nu ifrågavarande ändamål icke komma att äga rum.

Under förutsättning att hinder icke kommer att möta för att ett fartyg kan bliva disponibelt för bevakningsexpedition under vintern 1918—1919, torde emellertid medel därtill böra finnas tillgängliga.

Jag hemställer därför, efter samråd med chefen för sjöförsvarsdepartementet, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att Kungl. Maj:t må för stationerande under vintern 1918—1919 av ett armerat ångfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande använda erforderligt belopp av den behållning, som uppstått eller kan komma att uppstå å redan anvisade anslag för motsvarande ändamål.

7. Fiskehamnar.

Fiskehamnskommissionen föreslog i sitt betänkande år 1909, att staten skulle själv bygga och för framtiden underhålla hamnanläggningar, huvudsakligen för fiskets behov, vid 44 närmare angivna platser utmed rikets kuster, ävensom att staten därjämte skulle lämna anslag en gång för alla till hamnarbeten å 35 andra platser, varest hamnarna skulle under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens kontroll byggas och för framtiden underhållas av intressenterna själva. Av omförmälda 79 hamnar voro emellertid, enligt kommissionens åsikt, 31 av beskaffenhet att bära i första hand komma till utförande. Arbetet på åter-tående 48 hamnar skulle däremot kunna anstå och utföras först i andra hand. Av nämnda 31 hamnar skulle 24 anläggas och underhållas av staten men de 7 övriga av intressenterna själva med statsbidrag till anläggningskostnaden.

Riksdagen beslöt år 1911 byggande av samtliga till utförande i första hand föreslagna 24 hamnar, vilka skulle byggas uteslutande av staten, och beviljade därtill ett anslag å 2,788,000 kronor. Från detta anslag anvisades därefter av riksdagen särskilda belopp under de följande åren.

År 1912 beviljade riksdagen ett särskilt anslag å 30,000 kronor för istandsättande av hamnen vid Barsebäck, vilken icke var upptagen bland de 24 hamnarna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelserna framlade i skrivelse den 9 september 1915 plan och kostnadsberäkning för de då återstående 19 hamnarna jämte hamnen vid Barsebäck. Därvid framhöll styrelsen, att för beräkningen lagts till grund sådana arbets- och materialpris, som motsvarade förhållandena före det pågående kriget. Sammanlagda kostnaden för de beslutade 24 hamnarna jämte hamnen vid Barsebäck upptogs nu till 7,202,800 kronor. För anvisandet av dessa medel framlade styrelsen följande plan:

För år	Anvisade medel	Summa anvisade medel	För år	Anvisade medel	Summa anvisade medel
1912—1913	464,000	464,000	1920	610,000	4,608,000
1914	464,000	928,000	1921	610,000	5,218,000
1915	620,000	1,548,000	1922	610,000	5,828,000
1916	620,000	2,168,000	1923	610,000	6,438,000
1917	610,000	2,778,000	1924	609,200	7,047,200
1918	610,000	3,388,000	1925	155,600	7,202,800
1919	610,000	3,998,000			

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[63.]
Byggande av
fiskehamnar.
(extra anslag.)

[63.] 1916 års riksdag beslöt, att Barsebäcks hamn skulle upptagas bland dem, vilkas byggande skulle äga rum uteslutande på statens bekostnad, och att det till denna hamn beviljade anslaget skulle sammanslås med det år 1911 beviljade anslaget till ett anslag å 2,818,000 kronor, samt anvisade återstående beloppet av det sålunda sammanslagna anslaget. Tillika anvisades för samma ändamål ytterligare 150,000 kronor. Därjämte uttalade riksdagen, att densamma funne ifrågavarande fiskehamnsbyggnader böra, därest det icke på grund av alldeles särskilda omständigheter kunde finnas lämpligt att tillgripa entreprenadsystemet, utföras direkt av staten genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I skrivelse den 3 maj 1916 beräknade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att den för fiskehamnsbyggnadernas direkta utförande av staten erforderliga arbetsmaterielen skulle draga en kostnad av ungefär 523,500 kronor, som i likhet med själva byggnadskostnaderna beräknats efter de pris, som rådde före världskriget. Denna kostnad överstege icke det belopp, som i form av entreprenadvinst beräknats ingå i kostnaden för de då ännu icke påbörjade fiskehamnarna. Den skulle alltså icke höja totalkostnaden. Av nämnda 523,500 kronor ansågos 323,500 kronor kunna utgå av de för åren 1916 och 1917 anvisade medlen.

För år 1918 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att anvisa 810,000 kronor, varav 610,000 kronor voro i enlighet med 1915 års plan och 200,000 kronor skulle utgöra återstoden av det behöfliga materialanskaffningsbeloppet. Detta bifölls av riksdagen.

Genom de av riksdagen åren 1916 och 1917 gjorda anvisningarna har, på sätt närmare utvecklas i statsrådsprotokollet vid fjolårets statsverksproposition, inalles 390,000 kronor anvisats tidigare än planen utvisar.

Vid anmälan om sitt beslut i detta ämne anhöll tillika 1917 års riksdag, att Kungl. Maj:t ville genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnavdelning omedelbart låta verkställa undersökningar och uppgöra kostnadsberäkningar rörande sådana mindre kostsamma, i huvudsak av muddringar bestående fiskehamnsförbättringar, vilka i fiskehamnskommissionens förslag förordats att komma till utförande i andra hand och vilka med hänsyn till arbetets beskaffenhet lämpligen kunde bedrivas jämsides med andra i gång varande fiskehamnsbyggnader, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Den 3 juli 1917 anbefalldes Kungl. Maj:t väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att genom sin hamnavdelning verkställa den sålunda av riksdagen begärda utredningen.

I skrivelse den 27 augusti 1917 har nu väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anfört följande:

[63.]

»Uti underdånig skrivelse den 9 september 1915 har väg och vattenbyggnadsstyrelsen framlagt plan för anvisande av de erforderliga anslagen till de av riksdagen år 1911 beslutade fiskehamnsbyggnaderna, därvid styrelsen framhöll, att till grund för planen lagts sådana arbets- och materialpris, som motsvarade arbetsförhållandena före världskriget, då det icke varit eller vore möjligt att bedöma den inverkan, som detta krig komme att medföra i avseende å arbetsförhållanden och prisstegringar för den närmare framtiden, samt att det därför vore att emotse, att de förhållanden, som komme att inträda å arbetsmarknaden i vårt land i följd av världskriget, kunde komma att medföra, att även de då beräknade byggnadskostnaderna för de beslutade fiskehamnarna skulle komma att överskridas och att det således kunde såsom följd av kriget bliva behöfligt att framdeles öka det då förutsatta tilläggsanslaget.

Enligt den sålunda framlagda planen skulle för år 1919 erfordras att anvisa 610,000 kronor till fiskehamnsbyggnaderna. I följd av de ovan berörda verkningarna av världskriget, som särskilt från och med oktober 1916 och under hela innevarande år blivit allt svårare och mera omfattande och vilka måste förutsättas bliva att räkna med i antagligen ännu högre grad under år 1918, kan det förenämnda anslaget av 610,000 kronor icke bliva tillräckligt för fullföljande under år 1919 av de 7 fiskehamnsbyggnaderna vid Träslöv, Glommen, Grundsund, Hällevik, Nogersund, Stenshamn och Hönö-Klåva, vilka nu äro under utförande, utan erfordras, att detsamma ökas. Det måste vidare tagas med i beräkningarna, att av samma grund det redan anvisade anslaget för år 1918 skall komma att visa sig vara för knappt, så att en del av det anslag för år 1919, som nu beräknas erforderligt, bliver förskottsvis behöfligt under senare delen av år 1918.»

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har därför hemställt, att för statens fiskehamnsbyggnadsarbeten måtte på extra stat för år 1919 anvisas ett belopp av 1,100,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1918 utanordna 400,000 kronor, så att under år 1918 arbetena måtte kunna fortsättas å de redan under utförande varande hamnarna samt de av riksdagen år 1917 begärda undersökningarna utföras för vissa mindre kostsamma fiskehamnsförbättringar, för vilka undersökningars utförande styrelsen redan vidtagit nödiga förberedande åtgärder, och vilka arbeten komme att taga i anspråk en del av det för år 1918 anvisade anslaget.

Då prisen på material och arbete i hög grad stigit, är det tydligt, att de för åren 1918 och 1919 avsedda arbetena icke kunna utföras för de kostnadsbelopp, som i planen beräknats till desamma. Icke heller låter det sig lämpligen göra att alltför mycket inskränka dessa arbetens omfattning. Att avbryta eller draga ut på tiden med fullföljandet av fiskehamnsbyggnader, vilka redan påbörjats, kan uppenbarligen medföra

*Departements-
chefen.*

[63.] stor risk för beståndet av de redan utförda men icke färdiga arbetena. Det bör även beaktas, att dessa byggnadsföretag giva arbete åt många, särskilt stenarbetare, vilka kanske eljest skulle i nuvarande tider få svårt att skaffa sig arbetstillfällen. Riksdagen har därjämte i fjol kraftigt framhållit den betydelse, som goda fiskehamnar hava, när det gäller utvinnande av bästa möjliga resultat av fisket, vars utnyttjande i största möjliga omfattning just under nuvarande knappa livsmedelstillgång syntes vara särskilt betydelsefullt.

Av dessa skäl finner jag det oundvikligt, att ökade medel till fiskehamnsbyggnaderna nu anvisas. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har inskränkt sig till att begära anslaget ökning med det belopp, 400,000 kronor, som styrelsen ansett behöva förskottas redan under innevarande år, ehuru styrelsen i motiveringen framhållit, att ej heller för år 1919 det till 610,000 kronor enligt planen beräknade beloppet komme att bli tillräckligt. Jag har inhämtat, att styrelsen ansett fyllnad i sistnämnda summa lämpligen böra äskas av 1919 års riksdag till utgående under samma år. Ehuru jag ej kan undgå att finna, att det skulle varit ur budgetssynpunkt riktigast, om hela det för år 1919 erforderliga beloppet nu begärts av riksdagen, vill jag, då någon utredning om storleken av detta belopp icke nu föreligger och det för övrigt torde med nuvarande starka prisfluktuationer innebära vissa svårigheter att redan nu beräkna ett sådant belopp, icke förorda någon avvikelse från styrelsens förslag härutinnan.

Mot anvisande av det enligt planen beräknade beloppet, 610,000 kronor, för år 1919 har jag därför ingen erinran.

Ej heller har jag något att invända mot det för innevarande år begärda tilläggsanslaget av 400,000 kronor. Detta belopp bör upptagas å tilläggsstat, och kommer jag att göra särskild hemställan därom.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för utförande av vissa av fiskehamnskommissionen föreslagna hamnar å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 610,000, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott meddela, användas för ifrågavarande ändamål under villkor om kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse, som är avsedd att bedrivas i hamnarna, bör avseändras för det gemensamma behovet.

E. **Skogsväsendet.**1. **Skogsundervisning m. m.**a. *Skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt.*

Den av 1914 års senare riksdag godkända staten för skogshögskolan med däri vid 1917 års riksdag vidtagna ändringar slutar å 125,600 kronor. På grund av bostadsavdrag för vissa befattningshavare med tillhoppa 1,250 kronor upptages anslaget till endast 124,350 kronor. Staten upptager bland annat en post å 500 kronor såsom särskilt arvode till biblioteksgöromålens bestridande samt två anslagsposter till praktiska övningar, nämligen å 24,200 kronor till dylika övningar vid den högre kursen (jägmästarkursen) och å 4,500 kronor till enahanda ändamål vid den lägre kursen.

[64.]
Skogshög-
skolan.
(ordinarie
anslag.)

I dessa anslagsposter anser jag mig böra förorda viss förhöjning.

Anslagsposten till bestridande av biblioteksgöromål upptogs till förenämnda belopp av 500 kronor redan av de sakkunniga, som den 1 mars 1908 avgåvo betänkande angående skogsundervisningens ordnande, och vilka ansågo dessa göromål vid skogshögskolan bliva likställda med motsvarande göromål vid dåvarande veterinärinstitutet. Att anslagspostens benämning formulerades på angivna sätt, berodde på att, då särskild tjänsteman icke syntes kunna erhållas för sagda arvodesbelopp, man härigenom ville öppna möjlighet för någon lärare vid högskolan att övertaga skötseln av dessa göromål utan hinder av avlöningsvilkorens föreskrift om förbud för ordinarie befattningshavare vid högskolan att innehava annan tjänst å rikets stat. Riksdagen hade år 1907 anvisat denna utväg beträffande veterinärinstitutet.

Biblioteks-
göromål.

Till övriga utgifter för bibliotekets behov — inköp, prenumeration, inbindning och övrigt underhåll — är i anslagsposten till expenser beräknad en summa av 2,400 kronor.

I skrivelse den 11 december 1916, för vilken redogörelse lämnades vid 1917 års statsverksproposition, hemställde skogshögskolans styrelse att, utöver förberörda ordinarie anslagspost å 500 kronor, måtte å extra stat anvisas anslag för anställande från den 1 oktober 1917 av en kvinnlig amanuens vid högskolans bibliotek mot årsarvode av 1,600 kronor. Vid ärendets föredragning yttrade dåvarande departementschefen, att de till

[64.] stöd för styrelsens framställning anförda skälen nog kunde vara i viss mån berättigade, men han kunde dock ej finna en ökning av de för bibliotekets behov avsedda, icke så obetydliga medlen vara i så hög grad nödvändig, att icke därmed kunde åtminstone under närvarande förhållanden anstå.

I skrivelse den 29 september 1917 angående anslag till skogshögskolan för år 1919 har högskolans styrelse återupptagit frågan om ökade medel för arbete vid biblioteket. Styrelsen har därvid hänvisat till den utredning, som i oktober 1916 avgavs av biblioteksnämnden och för vilken redogöres vid fjolårets statsverksproposition. Ur denna utredning må här allenast erinras, hurusom däri framhållits att, då skogsförsöksanstaltens bibliotek sammanslagits med högskolans, det anslag å 600 kronor, som utgått till boksamlingen vid nämnda anstalt, indragits vid 1915 års riksdag, utan att höjning skedde i skogshögskolans anslag för biblioteksändamål; att läraren i zoologi, docenten G. Grönberg, av styrelsen förordnats att bestrida bibliotekariegöromålen; att med hänsyn till litenheten av arvodet bibliotekarien ansetts ej kunna tillförbindas att hålla biblioteket öppet mer än 1 timme 3 dagar i veckan under lästerminerna; att detta icke tillfredsställde varken de studerandes krav eller lärarnas och övriga forskares skäliga anspråk; att motsvarande fackbibliotek i Stockholm i allmänhet hålles öppna 3—4 timmar om dagen, därav alltid en väsentlig del under förmiddagarna; att skogsbiblioteket borde vara tillgängligt minst 3 timmar dagligen under lästerminerna och ett par timmar 1 à 2 dagar i veckan under ferierna; samt att denna arbetstid, som till stor del komme att åtgå för låneexpedition, ej försloge för bibliotekets skötsel och katalogisering m. m.

Vid högskolestyrelsens nu ifrågavarande skrivelse den 29 september 1917 har fogats yttrande den 10 i samma månad av jägmästarkursens lärarråd, som bland annat anført följande:

»På det kraftigaste må framhållas önskvärdheten av att biblioteket för studier och boklån hålles öppet dagligen. Med det nuvarande sättet för biblioteksgöromålens bestridande, då en av högskolans lärare mot ett arvode av 500 kronor tjänstgör som bibliotekarie, kan man ju ej begära daglig expeditionstid, — — —.

Lärarrådet ansluter sig i alla delar till biblioteksnämndens uppfattning, att vid bibliotekets skötsel med fördel kan användas olika kvalificerad arbetskraft. Biblioteket kan ej utan olägenhet vara utan föreståndare (bibliotekarie), vilken det bör åligga att verka för bibliotekets fortsatta förkovran och utveckling bland annat genom att i samråd med högskolans lärare och försöksanstaltens tjänstemän uppgöra förslag till och ombesörja inköp av nyutkommen litteratur och komplettering av äldre sådan. För denna befattning kräves intresse för biblioteksärenden och kännedom om skogsvetenskaplig och närbesläktad naturvetenskaplig litteratur, och torde i regel bland skogshögskolans lärare någon vara villig och lämplig att bekläda

denna post. För den dagliga läneexpeditionen och för katalogiseringsarbetet bör däremot en kvinnlig biblioteksamanuens anställas. Kvalifikationerna för en sådan bör vara dels studentexamen eller däremot svarande förbildning framför allt i språk, dels en ordentlig utbildning i biblioteksarbete. Genom en dylik arbetsfördelning synes det lärarrådet, att man skulle kunna med minsta utgifter för statsverket ernå en fullgod skötsel av biblioteket.

[64.]

Ehuru den föreslagna anordningen synes oss lämpligast, i det den tager hänsyn till regeln att till varje slag av arbete använda just så högt kvalificerad arbetskraft, som arbetets natur kräver, vill dock lärarrådet som ett alternativt — ehuru enligt vår mening sämre — förslag föreslå anställandet av en i biblioteksgöromål förfaren person att på eget ansvar sköta biblioteket och med skyldighet att under lästerminer och tentamensperioder hålla biblioteket öppet minst 3 timmar dagligen och under ferierna 1 à 2 gånger i veckan, utom under en månad på sommaren, då biblioteket kunde vara helt och hållet stängt. För en dylik bibliotekarietjänst torde arvodet böra sättas högre än, såsom beräknats för en biblioteksamanuens, 1,600 kronor, och torde 2,000 kronor få betraktas som ett minimum. Någon fullgod arbetskraft torde väl knappast kunna förmås att kvarstanna på en så illa avlönad befattning, som ju dock skulle komma att kräva vederbörandes tjänstgöring dagligen under förmiddagens viktigaste arbetstimmar.

Den nu senast föreslagna anordningen skulle alltså kräva ungefär samma belopp, som den tidigare föreslagna, och om vid systemet med en av lärarna som bibliotekarie och en biblioteksamanuens den förres arvode sättes till 400 kronor, skulle de bägge alternativen kosta statsverket lika mycket nämligen 2,000 kronor.

Som det emellertid är önskvärt, att ökningen i bibliotekskrafter kan komma till stånd redan hösten 1918, skulle ett extra anslag av 500 kronor krävas redan under sagda år.»

Styrelsens uttalande i denna fråga lyder i huvudsak sålunda:

»Då styrelsen i år ånyo upptager ifrågavarande anslagskrav, är det därför, att styrelsen är fullt övertygad därom, att, ifall bibliotekets skötsel icke så anordnas, att de studerande bliva i tillfälle att mycket och regelbundet begagna detsamma, undervisningen vid högskolan aldrig kan nå upp på det plan, som är önskvärt och nödigt, om högskolan till fullo skall fylla sin plats inom den svenska skogshanteringen.

Utan att vilja bestrida det i vissa hänseenden fördelaktiga i att någon av lärarna fastare knytes till biblioteket medelst ett särskilt arvode, finner dock styrelsen fördelaktigare, att det belopp, som skulle utgå till en sådan, i stället utgår till den, som utför det egentliga arbetet. Det torde nämligen böra anses åligga lärarna vid högskolan och alldes speciellt huvudledarna i de viktigare ämnena liksom skogsförsöksanstaltens avdelningsföreståndare att utan särskild ersättning till biblioteket ingiva förslagslistor på litteratur, som de önska inköpt, och över huvud taget att var för sig utöva den tillsyn över respektive avdelningar av biblioteket, som lärarrådet anser böra, delvis åtminstone, handhas av den bland lärarna särskilt utsedde bibliotekarien. Erfarenheten torde även hava visat, att en sådan bibliotekarie ingalunda kan besitta den allsidiga kunskap på skogsforskningens alla områden, att han ensam skulle kunna leda biblioteket. Styrelsen har ock därför

[64.] tillsatt en särskild biblioteksnämnd, som åligger att handhava överledningen. Inskötes mellan denna och biblioteksamanuensen ytterligare en instans, kunde lätt ansvaret komma att fördelas på för många händer.

Då till det anförda kommer, att det synes styrelsen synnerligen angeläget, att icke kostnaden för biblioteket må överstiga vad som för dess riktiga skötsel är oundgängligen nödvändigt, vill styrelsen för sin del inskränka sig till att föreslå, att för anställande av en fullt kvalificerad biblioteksamanuens måtte för år 1919 anvisas ett belopp av — förutom redan till bibliotekets vård anslagna 500 kronor — ytterligare 1,500 kronor eller sålunda tillhoppa 2,000 kronor, ävensom att, då det är av stor vikt, att den nya ordningen må kunna begynna redan med ingången av läsåret 1918, för tiden 1 september till 31 december nämnda år må beviljas ett belopp av 500 kronor, vadan sammanlagda anslaget för ifrågavarande ändamål på 1919 års stat skulle komma att belöpa sig till 2,500 kronor.»

Under frambållande att behovet av biblioteksamanuens vore av konstant natur har styrelsen föreslagit, att anslag härtill med 2,000 kronor måtte upptagas i den ordinarie staten i stället för den nuvarande anslagsposten till skötande av biblioteksgöromål.

I utlåtande den 10 november 1917 har statskontoret anført följande:

»Vidkommande frågan om förhöjt anslag för biblioteksgöromålens bestridande, har ej utredningen i ämnet övertygat statskontoret om nödvändigheten att öka tiden för bibliotekets öppethållande i den utsträckning, som i de föreliggande framställningarna påyrkats och som skulle medföra den föreslagna ökningen av det för ändamålet nu utgående anslaget från 500 kronor till 2,000 kronor. Även med en mindre anslagsökning synes det statskontoret kunna — i anslutning till det förfarande, som hittills tillämpats — ordnas så, att biblioteket komme att hållas tillgängligt viss kortare tid varje dag under lästermin och någon timme i veckan under ferie. Vilken lösning av frågan, som än väljes, synes det statskontoret vara riktigast, att anslag å extra stat uppföres endast för det belopp, som kan anses vara erforderligt under år 1918 utöver vad som nu utgår och som i så fall bör uppföras å tilläggsstat för sagda år, medan i övrigt för anslagsförhöjningen erforderlig ökning å den ordinarie staten för högskolan bör vidtagas.»

*Departements-
chefen.*

Ehuruväl jag ingalunda vill underskatta betydelsen av att skogshögskolans bibliotek hålles lättare tillgängligt för de studerande samt forskare än nu är fallet, kan jag i likhet med statskontoret icke finna det nödvändigt att härvid gå så långt, som lärarrådet och styrelsen föreslagit. Att anställa en särskild biblioteksamanuens på eget ansvar — mot vilket förslag lärarrådet med hänsyn till det i varje fall rätt låga arvode, som skulle kunna tillerkännas en sådan befattningshavare, riktat enligt min mening ganska vägande invändningar — finner jag mig icke kunna förorda, utan torde den närmaste skötseln av biblioteket böra liksom hittills uppdragas åt någon av lärarna. Att till biträde åt

denne anställa särskilt avlönad person, vilket avsågs med styrelsens förslag i december år 1916 och som nu i första hand tillstyrkes av lärarrådet, synes mig icke nödvändigt. Ifall det nuvarande arvodet för biblioteksgöromålens skötsel erhåller viss förhöjning, torde sådan ökning i skyldigheten att hålla biblioteket öppet kunna föreskrivas, att därigenom nöjaktigt resultat vinnes.

Då biblioteket för arvodet av 500 kronor nu hålles öppet tre dagar i veckan under lästerminerna, och det befunnits önskvärt, att det blir öppet dagligen under terminerna samt därjämte vissa gånger under ferierna, synes för detta ändamål anslaget böra höjas till 1,200 kronor.

Denna förhöjning torde icke böra inträda förr än med år 1919.

Beträffande anslagen till de praktiska övningarna, från vilka anslag utgå assistenternas arvoden, deras och lärarnas dagtraktamenten och resersättningar, reskostnader för eleverna samt kostnader för hantlangning, redskap, materiel m. m. yttrade jag den 15 mars 1912 vid framläggande av grunddragen av den då ifrågasatta skogshögskolans organisation, att det borde uppmärksammas, att sagda rese- och traktamentsersättning till lärare och assistenter gällde endast själva resorna.

*Praktiska
övningar.*

Vid den utredning, som föregick framläggandet för 1914 års senare riksdag av förslag till stat för skogshögskolan, framhöll skogsinstitutets lärarkollegium beträffande kostnaderna för de praktiska övningarna vid den högre kursen vid högskolan, att dessa måste av närmare angivna anledningar beräknas åtskilligt högre än som skedde år 1912, men att likväl någon höjning i anslaget till denna kurs' sommarövningar icke behövde företagas, emedan ökningarna kompenseras av bland annat minskning i posten för lärarnas dagtraktamenten, enär enligt mitt ovanberörda uttalande dagtraktamente till lärarna borde utgå endast under själva resorna. I fråga om kostnaderna för den lägre kursens praktiska övningar ansåg kollegiet, att av nyssnämnda anledning en sänkning av det år 1912 beräknade anslagsbeloppet kunde ske. Dessa kollegiets uttalanden lämnades utan erinran av dåvarande departementschefen, som i dessa avseenden godkände kollegiets beräkningar. Ej heller i riksdagens skrivelse i ämnet uttalades någon avvikande uppfattning.

I enlighet härmed hava skogshögskolans lärare icke vid bortvaro från hemmet under de praktiska övningarna uppburit några dagtraktamenten annat än för resdagar. Nu har sammansatta lärarrådet vid högskolan i en av högskolans styrelse med skrivelse den 31 maj 1917 över-

[64.] lämnad och till bifall förordad ansökning hemställt om ändring i sagda förhållande.

Ur lärarrådets skrivelse må följande återgivas:

»Genom den lönereglering, som genomfördes vid 1912 års riksdag, erhöi professor vid skogshögskolan samma löneförmåner som professor vid universitet eller annan högskola, lektor samma löneförmåner som liknämnd befattningsinnehavare vid de allmänna läroverken. Det torde ock ha varit statsmakternas avsikt att såväl med hänsyn till de allmänna kompetensfordringarna som i avseende å lönevillkoren i allo jämställa en professorsbefattning vid skogshögskolan med andra liknämnda högskolebefattningar, lektorsbefattning med andra lektorer. Som ett uttryck för att riksdagen äsyftat att införa en sådan likställighet, tillåter sig lärarrådet hänvisa till riksdagens skrivelse den 29 maj 1912, där den mening uttryckligen hävdas, att en professor vid skogshögskolan bör beredas 'universitetslärares ställning, såväl till namn som avlöning och övriga villkor.' I överensstämmelse med denna likställighet åtnjuter professor dagtraktamente och resersättning efter resereglementets tredje klass. Enligt liknande grunder erhåller lektor ersättning efter reglementets fjärde klass. Samma rätt som lektor åtnjuta överassistenten och de extra lärarna. Emellertid ha såväl professorer som övriga lärare skyldighet att själva bekosta sitt vivre och andra levnadskostnader under den tid, de leda övningarna med skogshögskolans elever a för detta ändamål anvisade skogar. Detta innebär en av tjänsten förorsakad utgift, vars belopp växlar allt efter förläggningsplatsen och den tid, under vilken övningarna pågå. Skogshögskolans lärare äro härigenom försatta i en ställning, som annars ej plägar tillkomma en svensk tjänsteman åtminstone av de lönegrader, som högskolans lärare tillhöra, nämligen att själva bekosta vissa av tjänstens art förorsakade utgifter. — — —. Lärarna vid skogshögskolan stå i detta avseende sålunda i en sämre ställning än andra, i övrigt likställda befattningsinnehavare i statens tjänst. Men därtill kommer, att denna skyldighet att själva bekosta de utgifter, som äro oundgängligen förenade med uppehållet på en annan plats än hemorten, drabbar högskolans lärare på ett mycket olikformigt sätt, i det att ju mer långvariga övningar en lärare har att leda, desto större utgifter har han att vidkännas för fullgörandet av sin tjänst. Fästa vi oss endast vid de ordinarie lärarna, uppgå övningsdagarnas antal till följande belopp:

Professor i skogsskötsel	50 dagar
» skogsuppskattning	85 »
» skogsteknologi	62 »
» botanik	24 »
Lektor i skogsskötsel	90 »
» skogsteknologi	75 »

Med hänsyn till lönegraden likställda lärare vid skogshögskolan komma därför i åtnjutande av olika stor effektiv lön, vilket väl svårligen är förenligt med rättvisa och billighet. Skogshögskolans lärarråd vill däremot göra den mening gällande, att det torde i det stora flertalet fall ha varit statens avsikt, att den lön och det arvode, en befattningshavare åtnjuter, måtte med undantag av nödiga pensionsutgifter komma honom till godo för hans privata förfogande. Ett uttryck för denna princip tillämpning finner lärarrådet i ett den 28 februari 1917 dagtecknat utlåtande av löneregleringskommissionen för statens affärsdrivande verk. Med hänsyn till den

ersättning, som bör utgå till revirförvaltare för resor i tjänsten, fastslår kommissionen den principen, att såväl reseutgifterna som de ökade utgifterna under resa och förrättningar i anledning av bortovaro från hemmet skola till fullo, men icke i någon mån därutöver ersättas tjänstemännen. Denna princip tillämpas även på skogshögskolans lärare, men väl att märka endast för deras resor, ej för utgifterna under deras ofta långvariga vistelse på en och samma plats utom hemorten. Lärarrådet kan icke annat än finna det förenat med billig rättvisa, att ersättning även måtte utgå för dessa utgifter. En sådan ersättning erhöles ock skogsinstitutets lärare, direktören efter resereglementets tredje, övriga lärarna efter dess fjärde klass.

Lärarrådet har därför tagit under övervägande dels de principer, efter vilka nämnda ersättning bör utgå ock de belopp, till vilka den skäligen bör uppgå. Det vill då till en början som sin erfarenhet framhålla, att det i allmänhet förefinnes en skillnad i levnadskostnaderna på de olika platserna. De ställa sig avsevärt billigare på högskolans mera fast ordnade demonstrationsskogar, där möblerade rum ofta kunna ställas till en lärares disposition, än vid de mera tillfälliga, men dock stundom rätt långvariga förläggningarna, som hittills huvudsakligen kommit i fråga i Norrland.

Lärarrådet finner därför skäligt, att ersättningen utgår med ett lägre belopp vid de förstnämnda än vid de sistnämnda förläggningsplatserna.

Vid bestämmandet av de dagtraktamenten, som enligt resereglementet utgå till tjänsteman under resa, torde hänsyn ha tagits icke blott till de för livets nödtorft absolut oundgängliga utgifterna utan ock till den bekvämlighet och trevnad, som tjänstemän av olika grad skäligen kunna göra anspråk på. Vid vistelsen på de fasta förläggningsplatserna ställa sig dessa utgifter väsentligt billigare än under resor, varför en i förhållande till det vanliga dagtraktamentet reducerad ersättning torde anses vara skälig. Lärarrådet har på grund av sin erfarenhet från de olika förläggningsplatserna diskuterat det belopp, som kan anses motsvara en verklig ersättning för havda kostnader. Det finner därvid, att en reduktion till $\frac{3}{4}$ av det vanliga dagtraktamentet kan anses berättigad vid de fasta förläggningssorterna.

Vid de mera tillfälliga förläggningarna ställa sig de verkliga kostnaderna väsentligt högre, framför allt om en lärare skall kunna få den bekvämlighet och trevnad, som för honom kan anses skälig och som, när den kan beredas, i väsentlig mån för honom underlättar undervisningens bedrivande. I betraktande av de mera strapatserande förhållanden, som lärarna här få arbeta under, anser lärarrådet, att en ersättning efter fullt dagtraktamente är fullt berättigad.»

Enligt en vid lärarrådets skrivelse fogad tablå skulle kostnaderna för de sålunda ifrågasatta dagtraktamentena för ordinarie lärare, extra lärare samt två helårsassistenter vid den förberedande kursen uppgå till 4,430 kronor, varav omkring 3,290 kronor skulle belöpa på jägmästar-kursens och omkring 1,140 kronor på forstmästarkursens praktiska övningar. Reducerat dagtraktamente med kronor 8.25 och 6 för respektive tredje och fjärde klass skulle utgå i sammanlagt 349 dagar och fullt traktamente med respektive 11 och 8 kronor i 227 dagar.

[64.] Statskontoret har i utlåtande den 17 september 1917 framhållit, att, då beräkningen av storleken av anslagen till de praktiska övningarna verkstälts i anslutning till förenämnda uttalande, att ifrågavarande ersättning skulle utgå allenast under resor, kunde nämnda anslag icke förslå till utbetalande av den nu begärda ersättningen, vilken ej syntes oskäligen. Statskontoret hemställde därför om höjning i anslagen med tillhoppa 4,430 kronor.

I det förslag beträffande högskolans utgifter för år 1919, som högskolans styrelse överlämnat med skrivelsen den 29 september 1917, har högskolans rektor upptagit till dagtraktamenten åt förenämnda lärare dels under jägmästarkursens praktiska övningar ett avjämnat belopp av 6,600 kronor, varav hälften vore avsedd att utgå redan under år 1918, och dels under forstmästarkursens praktiska övningar ett avjämnat belopp av 2,300 kronor, varav hälften under år 1918. Därjämte har rektor under förutsättning av viss ökning i elevantalet, vartill jag återkommer i en senare punkt, ansett kostnaden för lärares dagtraktamenten under jägmästarkursens praktiska övningar böra höjas med ytterligare 400 kronor. Styrelsen har tillstyrkt dessa framställningar.

I utlåtande den 10 november 1917 över högskolestyrelsens sistberörda skrivelse har statskontoret erinrat om sitt utlåtande den 17 september 1917 samt vidare, med anledning av att ämbetsverket i utlåtande den 8 oktober 1917 tillstyrkt en av dyrtiden betingad höjning av dagtraktamentena enligt resereglementet, framhållit, att denna höjning ej borde tillämpas i avseende å dagtraktamentena under tjänstgöring vid skogshögskolans praktiska övningar, enär de av lärarrådet föreslagna traktamentsbeloppen syntes vara tillräckliga under de tjänstgöringsförhållanden, varom nu vore fråga. Det belopp, som oberoende av förberörda ifrågasatta ökning av elevantalet vore behöfligt, borde från och med år 1919 uppföras å ordinarie stat.

*Departements-
chefen.*

Vad i detta ärende förekommit föranleder mig att nu tillstyrka, att skogshögskolans lärare må förklaras berättigade att från och med år 1919 vid tjänstgöring utom hemorten under praktiska övningar med elever i de särskilda kurserna även för andra dagar än resdagar uppbära dagtraktamenten enligt gällande resereglemente, dock vid tjänstgöring å högskolans fasta övningsskogar allenast med tre fjärdedelar av fastställt traktamentsbelopp samt i varje fall utan den förhöjning i traktamentsbeloppen, som må vardas medgiven. På grund härav bör ökning å ordinarie staten ske i anslagsposten till jägmästarkursens praktiska övningar med 3,300 kronor och i motsvarande post för forstmästarkursen med 1,150 kronor.

På grund av nyssnämnda i utsikt ställda höjning i dagtraktamentsbeloppen, vilken höjning skall oavkortad tillgodokomma lärarna under resdagar, samt med hänsyn till höjda biljettpris böra dessa belopp enligt inhämtad uppgift ökas med respektive 1,500 och 600 kronor till respektive 4,800 och 1,750 kronor.

[64.]

Den ytterligare ökning för år 1919, som må föranledas av eventuell ökning i elevantalet och som beräknats till 400 kronor men av senast anförda orsaker torde böra höjas till 600 kronor, bör utgå å extra stat. Härtill återkommer jag senare.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja ej mindre den i staten för skogshögskolan upptagna anslagspost till biblioteksgöromålens bestridande från 500 kronor med 700 kronor till 1,200 kronor än även de i samma stat upptagna anslag till praktiska övningar vid högre kursen från 24,200 kronor med 4,800 kronor till 29,000 kronor samt till praktiska övningar vid lägre kursen från 4,900 kronor med 1,750 kronor till 6,650 kronor, i följd varav statens slutsumma kommer att höjas från 125,600 kronor med 7,250 kronor till 132,850 kronor,

samt vid bifall härtill höja ordinarie anslaget till skogshögskolan

från	kronor	124,350
med	»	7,250
till	»	131,600.

Någon ändring i den del av anslagstiteln: »skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt» å 193,700 kronor, som är avsedd för statens skogsförsöksanstalt, nämligen 69,350 kronor, är icke ifrågasatt. Denna del synes därför böra beräknas till oförändrat belopp. Vid bifall till här ovan föreslagna höjning i anslaget till skogshögskolan kommer emellertid anslagstiteln att höjas till kronor 200,950.

b. *Docentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan.*

På Kungl. Maj:ts förslag har riksdagen för år 1918 å extra stat till ett docentstipendium vid skogshögskolan samt till studieunderstöd åt sådana studerande, som vid nämnda högskola ägna sig åt skogs-

[65.]

Docentstipendium och studieunderstöd vid skogshögskolan.

(extra anslag.)

[65.] vetenskaplig forskning, anvisat ett anslag av 3,700 kronor. Docentstipendiet är avsett att utgöra 2,500 kronor och studieunderstöden skulle utgå med 1,200 kronor för år.

I enlighet med vad skogshögskolans styrelse hemställt i förenämnda skrivelse den 29 september 1917 får jag nu tillstyrka, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till ett docentstipendium vid skogshögskolan samt till studieunderstöd åt sådana studerande, som vid nämnda högskola ägna sig åt skogsvetenskaplig forskning, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 3,700.

c. *Personligt ålderstillägg till extra läraren vid skogshögskolan*

G. Grönberg.

[66.]
 Personligt
 ålderstillägg
 till extra
 läraren G.
 Grönberg.
 (extra anslag.)

Undervisningen vid skogshögskolan i de till ämnesgruppen zoologi m. m. hörande ämnen är anordnad sålunda, att den vid skogsförsöksanstalten anställde laboratorn i skogsentomologi undervisar i detta ämne vid högskolans jägmästarkurs, under det att den övriga undervisningen i zoologi, inbegripet entomologi vid forstmästarkursen, samt i jakt- och fiskevård uppekålles av en extra lärare, vilken därjämte har närmaste inseendet över de till ämnesgruppen hörande samlingar. Arvodet till denne extra lärare, vilken nu är docenten filosofie doktorn Gösta Grönberg, beräknades av departementschefen i förslaget vid 1914 års senare riksdag till ordinarie stat för skogshögskolan till 3,500 kronor. Detta belopp ingår i anslagsposten till extra lärare. Riksdagen, som uttalade sitt gillande av departementschefens förslag beträffande ordnandet av undervisningen i zoologi m. m., godkände det föreslagna beloppet av anslagsposten till extra lärare.

Jag vill erinra, att med anledning av ett framkommet förslag, att arvodet till denne extra lärare skulle bestämmas till 4,500 kronor, därvarande departementschefen framhöll, att om man utginge från de i förslaget år 1912 om högskolans inrättande använda beräkningsgrunderna av 20 kronor för föreläsningstimme, 10 kronor för övningstimme och 20 kronor för exkursionsdag, skulle hans arvode uppgå till endast 2,930 kronor. Därest gottgörelsen för föreläsningstimme sattes så högt som till 25 kronor, skulle arvodet likväl ej överstiga 3,615 kronor. I betraktande härav ansåg departementschefen, att, även med hänsyn tagen till hans åliggande beträffande högskolans samlingar, högre arvode än 3,500 kronor ej behövde beräknas.

Skogshögskolans styrelse har nu i skrivelse den 29 september 1917 angående högskolans anslagsbehov för år 1919 hemställt, dels att normala arvudet till denne extra lärare måtte höjas till 4,000 kronor och på grund härav anslagsposten till extra lärare ökas med 500 kronor, dels att Grönberg måtte tillerkännas ett personligt lönetillägg å 500 kronor å extra stat för år 1919. Såsom motivering härtill har hänvisats till ett uttalande i ämnet av jägmästarkursens lärarråd den 10 september 1917, vari anfördes huvudsakligen följande.

Vid fixerandet år 1914 av det nuvarande arvodesbeloppet hade ej tillbörligen beaktats, att denne lärare vore institutionsföreståndare och hade en stor museiavdelning under sin vård. Enär ämnets natur krävde, att föreläsningarna illustrerades med demonstrationer av museiföremål och preparat, förutsatte en föreläsningstimme såväl förberedande arbeten som efterarbeten å lärorummet. En föreläsning i detta naturvetenskapliga ämne kunde därför ej utan vidare jämföras med en föreläsning i t. ex. lagkunskap eller skogspolitik, utan en något högre ersättning per föreläsning vore fullt motiverad.

Beträffande det arbete, som åläge den ifrågavarande läraren i hans egenskap av institutionsföreståndare och vårdare av en betydande museiavdelning, borde erinras därom, att skogshögskolans zoologiska samlingar visserligen vore ganska omfattande och rikliga men att många luckor funnes, som borde utfyllas under de närmaste åren. Undervisningen i de nytillkomna ämnena allmän zoologi och fiskevård krävde dels anatomiska och mikroskopiska preparat dels en samling svenska sötvattenfiskar. Till dessa samlingar vore endast en första början gjord.

Vid samlingarnas vård samt ej minst vid nyanskaffning och komplettering måste skogshögskolans lärare nedlägga ett betydande personligt arbete, alldenstund högskolan endast hade en preparator, gemensam för alla museiavdelningarna, och denne preparator tillika i egenskap av trädgårdsmästare hade parken under sin vård. Av de på de olika avdelningarna anställda amanuenserna kunde endast ringa biträde lämnas: dessa amanuenser vore ordinarie elever, som samtidigt skulle genomgå sina kurser vid högskolan. Inom de rena skogsämnena kunde väl någon sakkunskap förutsättas hos den unge amanuensen-eleven, men inom de naturvetenskapliga disciplinerna krävde arbetena i regel fackutbildad arbetskraft. Följden vore, att de naturvetenskapliga lärarna hade en betungande arbetsbörda, om undervisningen skulle upprätthållas på ett högskolan värdigt sätt.

Av vad sålunda anförts syntes framgå, att det till denne extra lärare nu utgående arvudet vore alldeles för knappt tilltaget. Härtill komme, att med det för varje år stigande elevantalet arbetet med tentamina inom de stora och omfattande läroämnena blivit alltmera betungande. Lärarkollegiet ville som sin mening framhålla, att ingen av högskolans lärare i förhållande till den tjänstgöring, som åläge vederbörande, och de kvalifikationer och examensmeriter, som måste förutsättas för respektive tjänsters innehavare, vore så lågt avlönad som denne lärare. Härtill kunde ytterligare läggas den omständigheten, att nuvarande innehavaren av befattningen, bemälda Grönberg, om tjänstgöring vid skogsinstitutet medräknades, vore äldste läraren vid skogshögskolan och i nuvarande stund kunde se tillbaka på ett 16-årigt arbete i den högre skogsundervisningens tjänst utan att kunna komma i åtnjutande av något ålderstillägg.

[66.] I utlåtande den 10 november 1917 har statskontoret, under erinran om den högre beräkning för föreläsningstimme, som år 1914 lades till grund för arvodet till denne lärare i jämförelse med för annan extra lärare, förklarar sig finna det tvivelaktigt, huruvida höjning av det ordinarie arvodet för denna befattning borde vidtagas. Däremot syntes större skäl föreligga att tilldela Grönberg ett personligt ålderstillägg med hänsyn till den avsevärda tid, denne ägnat åt den högre skogsundervisningen. I varje fall borde icke till extra läraren i förevarande ämnen utgå högre ersättning, eventuellt personligt lönetillägg inräknat, än 4,000 kronor eller beloppet av lektors vid högskolan begynnelselönen.

Departements-
chefen.

I likhet med statskontoret kan jag med hänsyn till den undervisningsskyldighet m. m., som åligger ifrågavarande extra lärare, icke tillstyrka, att det normala arvodet till denne lärare nu bestämmes högre än som skedde år 1914.

Då docenten Grönberg alltsedan år 1901 förtjänstfullt uppehållit undervisningen i zoologi m. m. först vid skogsinstitutet och sedan vid skogshögskolan samt vid skogsinstitutet uppbar arvode å extra stat med under sista åren 4,000 kronor, vill jag däremot biträda förslaget, att ett personligt ålderstillägg å 500 kronor tilldelas honom. Härigenom kommer ersättningen till honom för ifrågavarande extralärarybefattning att uppgå till sammanlagt 4,000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till personligt ålderstillägg åt extra läraren vid skogshögskolan, docenten filosofie doktorn Gösta Grönberg, därest han fortfarande med gott vitsord tjänstgör såsom sådan lärare, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 500.

d. *Diverse behov vid skogshögskolan.*

[67.] I förenämnda skrivelse den 29 september 1917 har styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt gjort åtskilliga framställningar om anslag till högskolan, avsedda att anvisas å extra stat. Enär de flesta av dessa framställningar hänföra sig till en ifrågasatt ökning av högskolans elevantal, torde jag först böra lämna en redogörelse för detta ärende.

Diverse behov
vid skogshög-
skolan.
(extra anslag.)

[67.]

Ang. ökning
av skogshög-
skolans
elevantal.

Då skogshögskolan inrättades enligt beslut vid 1914 års senare riksdag, utgick man från att det antal elever, som årligen skulle få mottagas till den förberedande jägmästarkursen (nu förlagd vid Garpenberg), skulle bli 40, och att härav högst 25 skulle kunna antagas till fortsatt utbildning under kursens vårtermin med rätt att, därest de under sistnämnda termin förvärvade godkända vitsord, vinna inträde vid själva skogshögskolan. Den i stadgarna för skogshögskolan den 5 december 1914 fastställda läroplan för jägmästarkursen var även grundad på detta elevantal, vilket därefter fastställdes genom Kungl. Maj:ts brev den 30 mars 1915. Enär en synnerligen betänklig brist å skogstjänstemän syntes vara att befara, bestämde Kungl. Maj:t den 28 april 1916, efter framställning av domänstyrelsen och sedan såväl skogshögskolans styrelse som jägmästarkursens lärarråd häröver avgivit utlåtande, att antalet elever, som årligen under åren 1916—1919 finge antagas till fortsatt utbildning, skulle vara 30. Härigenom komme även jägmästarkursen vid högskolan att få ökat elevantal. Av elevökningen föranleddes vissa ökade kostnader, till vilka Kungl. Maj:t i 1917 års statsverksproposition begärde anslag å extra stat, vilka av riksdagen beviljades. Emellertid gjordes av domänstyrelsen den 16 december 1916 framställning om att samtliga de vid 1916 års hösttermin vid förberedande kursen godkända 37 eleverna skulle få antagas till fortsatt utbildning under år 1917, vilken framställning också, efter verkställd utredning angående möjligheterna härför, vann Kungl. Maj:ts bifall. Till härav föranledda ytterligare kostnader under åren 1917 och 1918 anvisade 1917 års riksdag med anledning av Kungl. Maj:ts framställning i proposition nr 150 anslag å extra stat.

För domänstyrelsens framställning den 16 december 1916 jämte den med anledning härav åstadkomna utredningen redogöres i statsrådsprotokollet vid nyssnämnda proposition nr 150 vid 1917 års riksdag. Skogshögskolans styrelse, som fann det antagligt, att åtminstone under något eller några år framåt ett liknande behov av ökning uti antalet elever vid jägmästarkursen skulle föreligga, anmälde i skrivelse den 3 januari 1917, att styrelsen uppdragit åt rektor vid skogshögskolan att med biträde av överassistenten skyndsamt utreda, huruvida de lokala förhållandena medgäve en ökning av antalet elever i den förberedande kursens förra skede från 40 till 50 samt en lämplig befunnen ökning tillsviðare av det antal elever, som finge antagas till fortsatt utbildning, ävensom till de kostnader, sådan utökning skulle föranleda såväl direkt vid den förberedande kursen som medelbart vid högskolan i Stockholm. I skrivelse den 2 mars 1917 anmälde styrelsen, att dylik utredning verk-

[67.] ställts, vilken utvisade, att en utökning vore möjlig, samt anförde, bland annat, att, då det icke syntes falla inom styrelsens befogenhet att ingå på närmare prövning, huruvida för framtiden ett behov av sådan utökning finge anses föreligga, domänstyrelsen syntes böra erhålla i uppdrag att verkställa undersökning härom. Med anledning härav instämde domänstyrelsen i utlåtande den 12 mars 1917 i förslaget om utrednings verkställande men meddelade, att densamma icke kunde slutföras i tillräcklig tid för att medföra framställning till 1917 års riksdag. Sedan jämväl svenska trävaruexportföreningen yttrat sig, anförde dåvarande departementschefen den 23 mars 1917 vid motiverande av proposition om de anslagsökningar, som föranleddes av att 37 elever antagits till fortsatt utbildning nyåret 1917, följande:

»Vad beträffar frågan om utökning av jägmästarkursens elevantal utöver 30 även under åtminstone ännu ett eller annat år, håller jag för min del behovet därav för att vara sannolikt. Domänstyrelsen har i sin skrivelse den 16 december 1916 förklarat, att den nu rådande knappa tillgången på extra jägmästare icke medgiver fyllande av alla de krav, som ställas på skogsstatens personal. Detta kan jag till fullo vitsorda. Det har visat sig vara omöjligt att erhålla tillräckligt kvalificerade arbetskrafter i önskvärt antal för tillsyn och ledning av de nu i väsentligt ökad omfattning pågående skogsarbetena och för att samtidigt tillgodose andra viktiga ändamål, exempelvis upprättande av skogsindelningsplaner i samband med undersökningar av odlingsmark för den norrländska kolonisationskommitténs räkning. Jag är även övertygad om att vårt skogsväsen, både statens och det enskilda, går till mötes en period av stark utveckling och intensifiering, som kräver ökat antal tjänstemän av hög kvalitet. Härmed är ingalunda sagt, att icke en hel del arbeten, som förut tillkommit jägmästare, kunna med största fördel överlätas åt personal med lägre utbildning. Jag håller tvärtom detta för alldeles visst. Den nya instruktionen för skogsstaten ger mera tillfälle härtill än förut, och måhända böra möjligheterna ytterligare utvidgas.

Då emellertid från såväl domänstyrelsens som trävaruexportföreningens sida det ansetts önskvärt, att frågan om behovet av ökat antal jägmästarelever erhåller ytterligare utredning, finner jag denna utrednings resultat böra avvaktas.»

Samma dag, den 23 mars 1917, erhöll domänstyrelsen i uppdrag att verkställa utredning angående behovet under ett antal år framåt av högskolebildade skogstjänstemän för såväl staten som enskilda ävensom att avgiva förslag till de åtgärder, vartill utredningens resultat kunde föranleda.

Sedan domänstyrelsen med anledning härav inhämtat uppgifter från skogslagstiftningskommittén, samtliga skogsvårdsstyrelser samt Sveriges skogsägarförbund, vilket sistnämnda representerar en stor del av landets enskilda skogsägare och trävaruindustrimän, har styrelsen den 5 juli 1917 avgivit utlåtande i ärendet, varvid styrelsen framhållit, att utred-

ningen avsåge endast behovet av vid högskolans *jägmästarkurs* utbildade tjänstemän. Domänstyrelsens utlåtande är i huvudsak av följande lydelse: [67.]

»Då utbildningen av det ökade antal elever, vartill denna utredning kan giva anledning, kan beräknas bliva avslutad först under vintern åren 1922 och 1923 — har styrelsen ansett sig böra begränsa sin utredning så, att styrelsen undersökt behovet av högskolebildade tjänstemän under tiden från och med år 1922; och har styrelsen med hänsyn till den fortgående utveckling på skogshushållningens område, som även vid denna tid är att förutse, ävensom till de mångahanda oberäkneliga faktorer, som därå inverka, icke ansett utredningen böra omfatta längre period än högst 6 år från och med år 1922, det vill säga perioden 1922—1927.

Förenämnda utredning torde närmare bestämt böra omfatta behovet under sagda period av vid jägmästarkursen utbildad personal för:

A) förvaltning av de till statens domäners fond hörande fastigheter och övriga tillgångar ävensom de eljest under domänstyrelsens förvaltning ställda fastigheter: tillsyn och kontroll å de allmänna skogar, vilka ej, enligt vad nyss är sagt, stå under domänstyrelsens förvaltning;

tillämpning av gällande författningar angående inskränkt dispositionsrätt över skogar å hemman inom Norrland och Dalarna, angående skyddsskogar ävensom angående förekommande av överdriven avverkning å ungskog inom vissa delar av Västerbottens och Norrbottens län;

undervisning med mera vid staten skogsskolor samt vid skogshögskolan; samt statens skogsförsöksanstalts verksamhet;

B) åligganden i anledning av lagbestämmelser rörande värden av enskildas skogar:

C) skogsägande bolag, enskilda skogsägare med flera samt annan skoglig verksamhet.

Utredningen av behovet av högskolebildad personal för rekryteringen av till kategorierna A, B och C hänförliga kårer och tjänstemän under perioden 1922—1927 torde böra föregås av en undersökning av tillgången och behovet av dylik personal vid nuvarande tidpunkt.

De siffror beträffande *tillgången*, som härnadan meddelas för var och en av kategorierna, äro med hänsyn till de förändringar, som till följd av förordnanden, befordringar, övergång från stats- till annan tjänst och så vidare snart sagt dagligen förekomma, något approximerade, vilket dock föga torde inverka på beräkningarnas slutliga resultat.

Kategori A.

För närvarande äro:

de ordinarie ämbets- och tjänstemännens antal	165 och
de extra tjänstemännens antal	170

Summa 335.

Att exakt angiva *behovet* för närvarande av personal till kategori A möter vissa svårigheter särskilt på grund utav de rubbningar, som rådande förhållanden förorsakat beträffande den normala utvecklingen på skogshanteringens område. Såsom en starkt ingripande faktor må i detta avseende framhållas de ökade avverkningar å statens och framförallt å enskildas skogar under skogsstatens tillsyn och

[67.] kontroll, som de allra senaste årens högkonjunktur medfört. Bland andra faktorer, som medverkat till att ett större behov av högskolebildad personal gjort sig gällande, må anföras de kommittéer med uppdrag att verkställa utredningar på det skogliga området, såsom kyrkofonds-, skogsbokförings- och kolonisationskommittéerna, vilka för sina arbeten måst göra anspråk till ganska stor utsträckning på personal med högskolebildning.

Sålunda samverkande förhållanden ha medfört, att skogsindelings-, skogsvårds- och andra arbeten å allmänna skogar samt å enskildas skogar, där dylika arbeten åligga skogsstatens personal, till betydande omfattning måst uppskjutas och med hänsyn till den förutsedda omöjligheten av deras handläggande ej ens planerats. Det normala behovet av tjänstemän till kategori A låter sig därför för det närvarande endast närmelsevis beräknas. Styrelsen anser sig dock kunna anslå detta behov till minst 375. — Det torde böra anmärkas, att styrelsen här icke räknat med det behov av tjänstemän, som förefinnes för 1917 års bränslekommissions verksamhet, vilken torde få anses vara av mera övergående natur.

Kategori B.

För värden av enskildas skogar jämlikt därom givna lagbestämmelser finnas för närvarande anställda 27 högskolebildade personer: länsjägmästare och biträdande länsjägmästare. Något behov därutöver synes nu icke föreligga.

Kategori C.

För arbete uteslutande inom den enskilda skogshushållningen och trävaruindustrien med mera finnas för närvarande anställda omkring 70 personer med högskolebildning, varav omkring 15 antingen utöva egen privat skoglig verksamhet eller ock äro anställda hos enskilda skogssällskap, banker med mera. Även för kategori C torde behovet för tillfället vara tillgodosett.

Beträffande kategorierna B och C gäller, att dessa i regel med lätthet kunna rekryteras med personal i statstjänst. Orsaken härtill är, att tjänstemän till kategorierna B och C i allmänhet erhålla avsevärt förmånligare lönevillkor än statens tjänstemän; ett förhållande, som bland annat verkar så, att, när brist på högskolebildad personal förefinnes, denna brist huvudsakligen gör sig gällande beträffande personalen till kategori A.

En sammanfattning av ovanstående utredning angående tillgången och behovet för närvarande av högskolebildad personal inom landet giver sålunda vid handen, att tillgången är $335 + 27 + 70 = 432$, behovet $375 + 27 + 70 = 472$ och bristen 40 tjänstemän. Denna brist är lågt beräknad och torde böra anses som ett minimum.

Styrelsen övergår härefter till att undersöka behovet och tillgången å högskolebildad personal under perioden 1922—1927 och torde härvid ett visst år, exempelvis år 1925 såsom liggande nära mitten av sagda period, böra tagas till utgångspunkt.

Vad då först *behovet* beträffar utgår styrelsen för kategori A i huvudsak dels från de förslag beträffande omorganisation av domänstyrelsen och skogsstaten, vilka styrelsen avgivit uti utlåtande den 25 april 1917 i anledning av bland annat de skogssakkunnigas för södra Sverige betänkande, dels och från den utveckling inom kärnerna till kategori A, som styrelsen i övrigt med iakttagande av all försiktighet i beräkningarna anser sig böra förutsätta, därest icke en stagnation skall uppstå i utvecklingsgången av statens skogshushållning. För kategori B beräknar styrelsen behovet med ledning av de uppgifter, styrelsen erhållit från skogs- och skogslagstift-

ningskommittén och skogsvårdsstyrelserna, och för kategori C med stöd av de uppgifter, som lämnats av Sveriges skogsägarförbund, ävensom med hänsyn till den efterfrågan i övrigt å högskolebildad personal för annan tjänst än statens och skogsvårdsstyrelsernas, som kan förutsättas vara för handen vid berörda tidpunkt.»

Efter vidlyftiga beräkningar, för vilka här icke torde behöva redogöras, har domänstyrelsen kommit till det resultat, att behovet år 1925 av högskolebildad personal skulle utgöra för:

kategori A	435
kategori B	47
kategori C	99

Summa 581.

Styrelsen har därefter fortsatt sålunda:

»Då för närvarande finnes en tillgång av 432 högskolebildade ämbets- och tjänstemän, återstår att undersöka, huru stort antal elever, som behöver utbildas vid skogshögskolans jägmästarkurs, för att behovet under perioden 1922—1927 om möjligt skall bliva tillgodosett. Härvid har man att räkna med:

1) avgång eller omsättning av personal till följd av pensionering, fränfalle eller andra orsaker;

2) färdigutbildning av de elever, vilka nu studera vid skogshögskolans jägmästarkurs eller efter att hava genomgått förberedande kursen komma att vinna inträde vid skogshögskolan hösten 1917 eller 1918; i varje fall beroende på tiden för deras militärtjänstgöring;

3) färdigutbildning av ett visst antal elever, vilka ännu icke antagits till fortsatt utbildning vid den förberedande kursen.

Vad först beträffar den å frågan inverkan faktor, som angives i moment 1, — — —. En undersökning av åldern hos nu förefintlig personal av kategorierna A, B och C visar, att år 1925 omkring 29 uppnå den för tjänstemän vid statens skogsförvaltning stadgade pensionsåldern av 65 år samt $29 + 26 = 55$ uppnå 60 år eller, högt räknat, den medelålder, vid vilken avgång från ordinarie statstjänst pläggat ske. Visserligen torde avgångsåldern från tjänsten vid kategorierna B och C snarare ligga under än över densamma från statstjänst, men då å andra sidan medelåldern vid avgång från statstjänst synes ha benägenhet att stiga på grund av den alltjämt skeende stegringen av de yngre tjänstemännens antal i förhållande till de åldres, torde med en viss sannolikhet kunna antagas, att under tiden till år 1925 komma att avgå omkring 55 personer genom pensionering, fränfalle med mera.

Vad därefter vidkommer frågan (moment 2) om färdigutbildningen av de elever, vilka nu studera vid skogshögskolans jägmästarkurs eller, efter att hava genomgått förberedande kursen, komma att vinna inträde därstädes hösten 1917 eller 1918, har styrelsen i skrivelse den 16 december 1916 med hemställan om att till fortsatt utbildning vid den förberedande kursen skulle antagas samtliga där

[67.] sammanstädes vid höstterminens slut godkända elever eller 37 framlagt en beräkning, av vilken framgår, att de nu befintliga eleverna under följande år och till följande antal kunde antagas bliva utexaminerade från skogshögskolans jägmästarkurs, nämligen:

år 1918	16 elever.
» 1919	25 »
» 1920	27 »
» 1921	11 »

Summa 79 elever.

Till sist återstår att undersöka (moment 3), huru stort antal elever, som bör antagas vid skogshögskolan under år 1918 och de närmast därefter följande åren för att det för år 1925 beräknade behovet, 581, om möjligt skall kunna fyllas. Härvid yppar sig en viss svårighet därigenom, att, även om det antal elever, som vart år antages, är fixerat, det på grund av de olika tidpunkter, vid vilka eleverna fullgöra sin militärtjänstgöring, är ovisst, vilket år de, under förutsättning att ej andra opåräknade förhållanden inträffa, nå sin utbildning.»

Sedan styrelsen genom beräkningar funnit, att vid slutet av höstterminerna vart och ett av åren 1918—1921 borde till fortsatt utbildning i den förberedande kursen antagas omkring 37 elever, för att behovet under perioden 1922—1927 eller närmare bestämt år 1925 skulle kunna bli tillgodosett, har styrelsen slutligen yttrat:

»Då emellertid de beräkningar, som givit detta antal till resultat, i väsentlig grad vila på de uppgifter angående beräknat behov av högskolebildade tjänstemän under perioden 1922—1927, som avgivits av Sveriges skogsägarförbund, vilka uppgifter ej torde hava tagit skäligen hänsyn till den nedgång i konjunkturerna å virkesmarknaden, som kan vara att förvänta, anser styrelsen försiktigheten bjuda, att berörda antal tillsvidare reduceras till 35. Med stöd av vad här ovan anförts får styrelsen sålunda hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att vid skogshögskolans förberedande jägmästarkurs varda till fortsatt utbildning vid slutet av var och en av höstterminerna åren 1918, 1919, 1920 och 1921 antagna 35 elever.»

I utlåtande den 29 september 1917 förklarade sig skogshögskolans styrelse icke hava något att erinra mot den sålunda av domänstyrelsen föreslagna ökningen i elevantalet. Av utredningen i ämnet framgår vidare, att skogshögskolans styrelse ansett, att om 35 elever skulle antagas till fortsatt utbildning, borde för bibehållande av tillräcklig möjlighet till urval elevantalet under den förberedande kursens hösttermin ökas från nuvarande 40 till 45.

Den nu verkställda utredningen ådagalägger enligt min mening, att en ökning till 35 av det antal elever, som må antagas till fortsatt utbildning efter första terminen av den förberedande kursen, är åtminstone för åren 1918—1921 av förhållandena betingad. Jag håller för sannolikt, att det även därefter skall visa sig nödvändigt att hålla antalet vid eller i varje fall blott föga under nämnda siffra.

Domänstyrelsens utredning, som utvisar ett behov av 37 elever för år, skulle möjligen anses kunna ge anledning att under de närmaste åren sätta antalet något högre än styrelsen själv föreslagit. Att styrelsen sänkt antalet till 35, beror nämligen på att styrelsen antagit, att en avsevärdare nedgång i konjunkturena å virkesmarknaden vore att förvänta. Även om detta kommer att inträffa, vilket icke nu torde kunna med visshet förutsägas, bör emellertid beaktas, att skogspersonalens uppgifter äro av mycket mångskiftande natur och att många av dessa uppgifter ej direkt bero av tillfälliga konjunkturen utan gälla skogens utveckling för framtiden och ett allmännare genomförande av rationella metoder för skogsskötseln, så att denna blir allt intensivare. Dessa uppgifter kunna antagas komma att under alla förhållanden vinna i betydelse och allt mer taga skogspersonalens tid och krafter i anspråk, varmed oavvisligen följer behov av ökad personal. Av denna anledning och då domänstyrelsen även vid själva beräkningarna vidtagit vissa reduktioner för att städse kunna vara på den »säkra sidan», skulle som sagt möjligen en höjning av antalet utöver vad domänstyrelsen föreslagit vara motiverad. Att jag likväl icke nu vill ifrågasätta sådan höjning, beror därpå, att jag i överensstämmelse med domänstyrelsen i dess yttrande den 12 mars 1917 och trävaruexportföreningen håller före, att åtskilligt arbete, vartill nu användas utbildade jägmästare, kan med lika gott arbetsresultat och i de flesta fall med mindre kostnader verkställas av mindre kvalificerad arbetskraft. Jag tänker härvid icke blott på sådan personal, som genomgått skogsskola eller den nyinrättade fortsättningsskolan vid Kloten, utan även på forstmästarna. I enskild tjänst synes forstmästarnas arbete vara högt uppskattat. Någon utredning angående eventuellt behov av ökning i forstmästarkursens elevantal föreligger emellertid icke nu.

Jag vill alltså nu ansluta mig till domänstyrelsens förslag beträffande ökning av jägmästarkursens elevantal och vill framhålla, att härav följer, att i den förberedande kursen böra kunna redan höstterminen år 1918 antagas 45 elever.

[67.]

Departements-
chefen.

[67.]
Oförändrade
anslag till
samma ändamål
som för
år 1918.

Beträffande de behov, som må bära för skogshögskolans behov under år 1919 tillgodoses medelst anslag å extra stat, vill jag först erinra, att å extra stat för innevarande år anvisats — utom vad som av ökningen till 37 elever i förberedande kursen våren 1917 föranledes i fråga om kostnader för sagda kurs under nämnda vår samt till diverse inventarieanskaffningar för skogshögskolan för år 1918 — ett anslag av 16,200 kronor, varav skulle under år 1917 få förskottas 6,875 kronor. Återstående 9,325 kronor, som avsågo behov under år 1918, fördelade sig sålunda:

Biträde åt professorn i botanik	kronor	400: —
Ökade hantlangningskostnader vid forstmästarkursens praktiska övningar	»	700: —
Ökade hantlangningskostnader vid jägmästarkursens praktiska övningar	»	800: —
Resekostnader för fem nya elever vid jägmästarkursen (ökning från 25 till 30)	»	1,125: —
Ökat assistentbiträde vid jägmästarkursens praktiska övningar	»	3,000: —
Elektrisk ström vid Garpenberg	»	1,500: —
Bränslekostnad » »	»	1,800: —
		Summa kronor 9,325: —.

I sin förberörda skrivelse den 29 september 1917 har skogshögskolans styrelse med oförändrade belopp för år 1919 upptagit ovan nämnda utgifter utom den första och de bägge sista, uti vilka förändring ifrågasatts.

Departements-
chefen.

Förslagen att för ökade hantlangningskostnader vid forstmästarkursens och vid jägmästarkursens praktiska övningar, för reskostnader för fem nya elever vid jägmästarkursen samt för ökat assistentbiträde vid samma kurs' praktiska övningar för år 1919 av riksdagen begära samma belopp, som beviljats för år 1918, tillhoppa 5,625 kronor, ge mig icke anledning till erinran.

Anslag till
ändrade be-
lopp eller nya
ändamål.

Motiveringen till styrelsens förslag i övrigt beträffande anslag å extra stat för år 1919 innehålles huvudsakligen i ett yttrande av jägmästarkursens lärarråd den 2 juni 1917 angående de kostnader, som skulle orsakas av att i den förberedande kursen antoges 45 elever och av

dessa högst 35 till fortsatt utbildning. Ur detta yttrande na följande återgivas:

[67.]
Lärarrådets
allmänna
motivering.

»Beträffande *förberedande kursen* anser lärarrådet genom förut gjorda utredningar ådagalagt, att antagande av 45 elever vid kursens början och 35 av dem till fortsatt utbildning under vårterminen icke möter hinder, om än vissa inredningsarbeten därigenom bliva nödvändiga. Lärarpersonalen bör dock ökas med 1 helårsassistent, så att densamma förutom överassistenten kommer att utgöras av 3 årsassistenter och 1 halvårsassistent.

I fråga om undervisningen vid *själva högskolan* ställa sig förhållandena mera invecklade. I såväl lärarrådets som rektors förut ingivna utlåtanden angående ökning av elevantalet är framhållet, att den omständigheten att eleverna kunna fullgöra dem åliggande första värnpliktsövning efter det förberedande kursen genomgått men innan inträdet sker vid högskolan, vållar stor ojämnhet i antalet elever i varje årskurs. Om årligen 35 elever utexamineras från förberedande kursen, kan det sålunda inträffa, att antalet elever i en viss årskurs vid högskolan kommer att stiga till över 40, ett annat år kanske sjunka till under 30. — — —. Vid efterföljande beräkningar har lärarrådet därför utgått från att årskurserna med i genomsnitt 35 godkända från förberedande kursen ofta skulle kunna gå upp till omkring ett 40-tal elever vid själva högskolan.

Angående möjligheterna att på ett fullt tillfredsställande sätt leda undervisningen för så stora årskurser har lärarrådet redan i sitt den 19 december 1916 avgivna yttrande ställt sig tvekande, men när frågan då gällde endast en årskurs, föreslog lärarrådet blott vissa öknings i anslagen till inventarier och instrument samt till praktiska övningar utan att förutsätta någon mera genomgripande förändring i undervisningsplanen. Då det nu gäller en mera bestående utökning av elevantalet, har det syntts lärarrådet angeläget, att mera ingående undersöka verkningarna härav för undervisningen.

Dessa verkningar framträda olika i fråga om de tre olika slag av undervisning, som vid högskolan meddelas, nämligen vid föreläsningar, vid praktika å lärorummet samt vid praktiska övningar i skogen eller exkursioner och resor.

Beträffande de läroämnen, vari undervisningen helt och hållet består av *föreläsningar*, kan den ifrågasatta ökningen av elevantalet icke medföra några större svårigheter, sedan lärosalarna försetts med tillräckligt antal bord och stolar, vartill anslag redan beviljats under innevarande år. En ökning av lärarens tentamensskyldighet är dock oundviklig, och det kan ifrågasättas, om icke en förlängning av tentamensperioderna blir nödvändig.

Betydligt värre ställer sig saken i fråga om de läroämnen, där undervisningen delvis bedrivs i form av *praktika på lärorummet*, — — —. Vid dessa praktika erfordras dels lämplig arbetsplats med tillräckligt utrymme för varje elev, dels noggrann handledning från lärarens sida över de särskilda elevernas arbeten. Även om arbetsplatser åt 35—40 elever skulle kunna beredas inom respektive institutioner — vilket i vissa fall icke låter sig göra — så är det för en lärare omöjligt att på tillfredsställande sätt samtidigt leda så många arbeten. En uppdelning i parallellavdelningar måste därför nödvändigtvis äga rum. — — —.

I fråga om *geologien* har erfarenheten redan ådagalagt, att en uppdelning är i högsta grad önskvärd för att undervisningen på ett rätt sätt skall kunna bedrivas;

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[67.]

vid en ökning upp till 35 å 40 blir en sådan uppdelning oundgängligen nödvändig, dels av pedagogiska skäl, dels av utrymmesskäl. Härigenom ökas givetvis lärarens undervisningsarbete (även genom ökat antal tentamina), men ökningen torde knappast motivera ökat arvode för läraren, emedan ämnet handhaves av befattningshavare vid statens skogsförsöksanstalt, där han uppbär årslön och är skyldig tjänstgöra å de tider, då han ej upptages av undervisning vid skogshögskolan. — — —

I fråga om ämnena *tjänsteexpedition* och *bokföring* är en uppdelning i parallellavdelningar — — — nödvändig. — — —. Då båda ämnena handhavas av samma lärare, medför uppdelningen en sammanlagd ökning i hans arbete av 36 timmar. Efter 10 kronor per undervisningstimme gör detta en merkostnad av 360 kronor.

De praktikumtimmar, som äro anslagna till ämnena *skogsuppskattning* och *skogsindelning* samt byggnadslära, behöva genom den ifrågasatta ökningen en elevantalet icke fördubblas, men denna ökning medför på annat sätt en större belastning av respektive lärarens undervisningsbörda. I den förstnämnda ämnesgruppen hava eleverna att under studietiden uppgöra två hushållningsplaner samt en å två stamanalyser jämte provyteanalyser m. m., vilka handlingar dels upprättas under lärarens ledning dels också av honom sedermera skola granskas. Redan med det nu förefintliga elevantalet av något över 20 i varje årskurs har granskningen av dessa handlingar, som till stor del utgöras av sifvertabeller, visat sig synnerligen betungande och svår att medhinna. Ännu mera blir detta givetvis fallet, när antalet elever ökas, varvid svårigheterna vid handledande av övningarna likaledes växa. — — —. Lärarrådet anser sig sålunda böra föreslå anställande av en assistent hos professorn i skogsuppskattning och skogsindelning under en tid av 3 månader, lämpligen november—januari årligen. Arvodet för en sådan assistent torde böra beräknas till 300 kronor i månaden.

På liknande rätt förhåller det sig med de planer och kostnadsberäkningar, vilka, grundade på sommarens arbeten i skogsdikning, väg- och husbyggnader m. m., skola under de till ämnet *byggnadslära* anvisade praktikumtimmar under lärarens handledning, dock delvis även genom hemarbete, utföras. Granskningen av dessa handlingar har redan förut varit i hög grad betungande för professorn i ämnet och arbetet härmed kommer att ytterligare växa med elevantalets ökande. Lärarrådet anser, att en stor del av detta granskningsarbete bör kunna överflyttas på en assistent och får därför föreslå, att en sådan anställs till biträde åt professorn i skogsteknologi och byggnadslära under en tid av 2 månader årligen, lämpligen under november och december månader, samt med samma månadsarvode som den åt professorn i skogsuppskattning och skogsindelning ovan föreslagna.

Om således elevantalets ökande för ovan berörda läroämnen, där praktika på lärorummet förekomma, draga med sig vissa kostnader för lärarkrafternas förstärkande, så är detta än mera fallet i fråga om *botaniken*, där även utrymmesfrågan kommer att spela en framträdande roll. — — —.

Det är — — tydligt, att de lokala förhållandena knappast tillåta, att vid de botaniska praktika samtidigt emottagas det elevantal, som nu ifrågasatts. Även den för närvarande befintliga optiska utrustningen på den botaniska avdelningen — 25 arbetsmikroskop — lägger ett hinder i vägen. — — —.

Det väsentligaste hindret för samtidigt övningar med ett 40-tal laboranter ligger emellertid på det pedagogiska området. Även om lokalfrågan och frågan om den instrumentella utrustningen löstes på ett i allo tillfredsställande sätt, finns

det ingen som helst möjlighet för en ensam lärarkraft att leda och övervaka så många laboranter så som erfordras, varför undervisningsresultatet med så stora kurser givetvis skulle komma att avsevärt försämrats. Redan med det elevantal, som hittills varit rådande vid högskolan (statutsenligt 25, ehuru maximum i realiteten utgjort 23), har det varit förenat med svårigheter att på ett rationellt sätt leda de mikroskopiska övningarna, varför det framstod som ett oavvisligt behov att, då elevantalet, såsom redan beslutats, ökats till 30, professorn i botanik bereddes tillfälle att erhålla biträde av en kvalificerad arbetskraft vid de botaniska praktika. Detta krav har även blivit tillgodosett genom riksdagens beslut att för anställande av en dylik person under år 1918 anvisa ett belopp av 800 kronor med rätt att därav under år 1917 förskjuta 400 kronor. Emellertid är det tydligt, att denna anordning icke är tillfyllest för den ytterligare utvidgning, som nu ifrågasättes.

En uppdelning av årskurserna på parallellavdelningar synes lärarrådet vara den enda lämpliga lösningen av frågan. — — — En sådan uppdelning av kursen skulle emellertid medföra, att professorn i botanik skulle få sin undervisningsskyldighet utökad med 3 veckotimmar (60 timmar per läsår). I stället för 12 skulle undervisningen alltså komma att omfatta 15 veckotimmar såväl under höst- som vårterminen, vilket betyder en effektiv ökning av 25 procent. Härtill kommer, att även tentamensbördan blir yttermera betungande. — — — Vad slutligen beträffar de botaniska sommarövningarna, så blir det nödvändigt att genomföra en uppdelning av kursen på 3 grupper, då det har visat sig vara förenat med betydande svårigheter för en enda person att i fältet leda och övervaka större kontingent än 12 elever. Redan med nuvarande elevantal har därför en uppdelning måst vidtagas, så att de statutsenliga 8 övningsdagarna för läraren stigit till 16: med en kurs om 35 elever skulle de komma att ökas till 24.

Det är lärarrådets bestämda uppfattning, att den ökade arbetsbörda, som genom den projekterade utökningen av elevantalet vid jägmästarkursen till 35 skulle åsamkas professorn i allmän botanik med skogsbotanik, nödvändiggör, att han helt och hållet måste befrias från undervisningen i botanik vid forstmästarkursen, vilken enligt nu gällande bestämmelser även ingår i hans skyldigheter. Denna senare undervisning omfattar 2 veckotimmar under höstterminen och 4 veckotimmar under vårterminen eller sammanlagt 62 timmar, d. v. s. så gott som samma timantal (60), som skulle bli ett tillskott i hans undervisningsåliggande vid jägmästarkursen, sedan det ökade elevantalet nödvändiggjort de botaniska laborationernas bedrivande på tvänne parallellavdelningar. Genom en sådan befrielse skulle professorn i botanik alltså icke få antalet undervisningstimmar minskat, men det skulle givetvis det oaktat medföra en stor fördel icke minst för hans vetenskapliga verksamhet, att undervisningen finge koncentreras på jägmästarkursen och att den mera elementära undervisningen vid forstmästarkursen uppdroges åt annan person.

Lärarrådet anser sig härmed hava påvisat det oundgängliga behovet att under de givna förutsättningarna vid skogshögskolan bindes en ny lärare med uppgift bland annat att sköta botaniska undervisningen vid forstmästarkursen. Det borde även i hans åliggande ingå skyldighet att biträda professorn vid jägmästarkursens botaniska laborationer, då det på grund av det sätt, på vilket dessa laborationer måste bedrivas, är nödvändigt, att professorn i botanik har tillgång till hjälp av en kvalificerad arbetskraft även sedan kursen blivit uppdelad.

[67.]

Det har även syns lärarrådet synerligen lämpligt om åt samme nye lärare kunde uppdragas undervisningen vid forstmästarkursen i *marklära, geologi och klimatologi*, vilken för närvarande ombesörjes av assistenten i marklära vid statens skogsförsöksanstalt. Denne lärare undervisar samtidigt jägmästarkursen i geologi och det ökade elevantalet har, som ovan anförts, även för detta ämne medfört nödvändigheten av kursens uppdelning i parallellavdelningar för de geologiska praktikas bedrivande. Härigenom komme assistenten i marklära vid skogsförsöksanstalten att bli alltför mycket engagerad vid skogshögskolan och föreståndaren för skogsförsöksanstaltens naturvetenskapliga avdelning, professor H. Hesselman framhåller också med bestämdhet önskvärdheten av att assistentens undervisningsskyldighet inskränkes för att rätt tillgodose de krävande och tidsödande arbetena vid försöksanstalten. Lärarrådet vill ock för sin del framhålla lämpligheten av att på en hand förena undervisningen i botanik, marklära, geologi och klimatologi vid forstmästarkursen och vill även begagna tillfället att påpeka, att ämneskombinationen botanik-geologi numera är mycket vanlig i de akademiska examina.

Slutligen förtjänar framhållas, att genom anställande av en särskild lärare för forstmästarkursen i ovan nämnda ämnen möjlighet att tillmötesgå en tidigare framställd önskan om en ökad undervisning på detta område skulle vinnas.»

Lärarrådet har därefter anställt en beräkning över denne nye extra lärares undervisningsskyldighet och med användande av de redan år 1912 begagnade ersättningsbelopp per timme kommit till ett arvodesbelopp för honom av 3,320 kronor. Därest den ifrågasatta ökningen av undervisningen i de naturhistoriska ämnena vid forstmästarkursen skulle komma till stånd, syntes denna summa lämpligen böra ökas till 3,500 kronor.

Lärarrådet har därefter fortsatt sålunda:

»Beträffande de *praktiska övningarna i skogen samt exkursioner och studieresor* möter det stora svårigheter att med det ifrågasatta elevantalet ordna dem på ett för ernående av en fullgod undervisning betryggande sätt. Redan de för ett ändamålsenligt ordnande av skogsundervisningen år 1906 inom jordbruksdepartementet tillkallade sakkunniga beaktade dessa svårigheter — — — . Såväl lärarrådet som rektor hava också i sina förut åberopade yttranden angående elevantalets ökning framhållit dessa svårigheter, vilka, sedan en viss gränssiffra i elevantalet uppnåtts, bliva hart när oöverkomliga eller fordra en vittgående omläggning av sommarövningarnas program. För ytterligare klagörande av hithörande förhållanden kan, med stöd av den erfarenhet, som hittills ernåtts beträffande sommarövningarnas lämpliga anordnande, anföras följande fakta, särskilt med hänsyn till de egentliga skogsämnena skogsskötsel, skogsuppskattning och skogsindelning samt skogsteknologi med byggnadslära.

Övningarna i skogsskötsel, vilka sedan skogskulturövningarna numera förlagts till förberedande kursen, huvudsakligen bedrivs med jägmästarkursens äldre avdelning, omfatta företrädesvis gallring, inbegripet ljushuggning samt stämpling för förnygring. Om dessa övningar skola bliva verkligt instruktiva, måste de vidtagas i för den tillämpade åtgärden åtminstone något så när typiska bestånd. Under professorns direkta ledning hava härvid gallringsmärkningar och stämplingar med åt-

följande demonstration av olika principer utförts med samtliga elever fördelade i lag på vanligen 6 i vardera. Då varje sådant lag bör ledas av professorn eller en assistent, har faktiskt redan med nuvarande elevantal en uppdelning i 3—4 avdelningar ägt rum, vilket kunnat ske endast därigenom, att andra övningar skett samtidigt och vederbörande professor legat längre tid på övningsskogen än läroplanen för honom upptager. För dylika demonstrationsgällringar hava emellertid med en elevstyrka av omkring 22 man ärligen övergått cirka 30—40 hektar. Efter dessa demonstrationer har en särskild trakt av omkring 2 hektars ytvidd anvisats åt varje elev att där på egen hand utföra erforderliga beståndsvårdsstämplingar, vilka efter kritik av läraren betygsätts. Med ett elevantal av 35—40 åtgår således härtill 70—80 hektar skog, vilken ytvidd, om bestånden skola vara något så när instruktiva att behandla, vanligen får fördelas på vitt skilda trakter av skogen. — — — . Ju flera trakterna äro och ju mer de måste spridas över ett större område, desto mera tidsödande bliva kontrollerna, och då tiden för övningarna är begränsad, måste en ökning av elevantalet ovillkorligen medföra en förkortning av undervisningen för varje elev.

Liknande förhållanden göra sig i än högre grad gällande i fråga om övningarna i *skogsuppskattning och skogsindelning*. Här har varje elev i båda årskurserna att avfatta och taxera en honom anvisad skogstrakt av omkring 150 hektars ytvidd. Med 35 elever gör detta 5,250 hektar och med 40 elever 6.000 hektar för varje årskurs. Med en så stor areal följer med nödvändighet, att en stor del av trakterna måste förläggas på betydande avstånd från kvarteret, ej sällan 1—2 mil utan väg, vilket försenar arbetet och i hög grad försvårar en noggrann kontroll. — — — . Till dessa svårigheter med ett alltför stort elevantal från undervisningssynpunkt kommer ytterligare en annan, nämligen anskaffande av tillräckligt antal hantlangare. Redan med nuvarande elevantal av något över 20 har klagats över, att eleverna i alltför stor utsträckning fått vara hantlangare åt varandra, och för avhjälpande av denna olägenhet hava hantlangningsmedlen något ökats. Men tillräckligt antal hantlangare till 35—40 avfattnings- eller taxeringslag kan i regel icke uppbringas inom en och samma ort, även om nödiga penningmedel skulle stå till buds, och i alla händelser stiga hantlangningskostnaderna i stark progression, ju längre det avstånd blir, varifrån arbetskraften måste hämtas.

Även med hänsyn till övningarna i *byggnadslära* möta samma svårigheter, då elevantalet stiger över en viss gräns. — — — .

Härtill kommer ytterligare omöjligheten att utan ganska vittgående om- eller tillbyggnader inrymma så stort antal elever jämte lärare och erforderligt antal assistenter å de nu tillgängliga fasta demonstrationsskogarna Bjurfors och Malingsbo. varvid bör erinras, att plats också någonstädes måste beredas åt forstmästarkursens lärjungar.

Den mest radikala lösningen på denna fråga vore att låta eleverna under sommarterminerna själva anskaffa sig den nödiga praktiken genom tjänstgöring hos vissa revirförvaltare, som t. ex. för mottagande av dylika praktikanter ägde anmäla sig hos skogshögskolans styrelse eller rektor, och mellan vilka högskolans lärarråd därefter kunde fördela eleverna. Detta sätt, som i olika variationer tillämpas vid flertalet utländska skogsundervisningsanstalter, tillstäder mottagande av ett stort antal elever vid den teoretiska undervisningen vid högskolan, men motsvarar icke

[67.]

de krav på planmässighet i även den praktiska undervisningen, vilka utgöra grunden för den nuvarande anordningen. Då denna, även av utländska fackmän, erkännes hava många och stora företräden framför det där använda tillvägagångssättet för förvärvande åt skogsadepterna av nödig insikt i den praktiska tillämpningen av de teoretiska lärosatser, som vid högskolundervisningen inhämtas, anser lärarrådet, att den antydda åtgärden endast i yttersta nödfall bör tillgripas, även om därigenom avsevärd tid skulle kunna frigöras för högskolans lärare för bedrivande av egen skogsvetenskaplig forskning. Andra utvägar måste därför sökas.

En sådan vore att inskränka arealen av de åt varje elev i de särskilda skogsämnen anvisade övningstrakter samt, beträffande övriga läroämnen, där exkursioner i skogen företagas, antalet dagar, varmed varje elev har att i sådana deltaga. Härigenom kunde dessa praktiska övningar, om än med en viss utsträckning av lärarens undervisningstid, inrymmas inom de till dessa övningar anslagna sommarterminerna även med en ökning av elevantalet upp till 40 i årskursen. En sådan inskränkning anser lärarrådet från utbildningssynpunkt ej tillräddig, varjämte svårigheterna med anskaffande av hantlangare och nödigt logementsutrymme fortfarande kvarstå, var-till kommer, att professorerna i skogsämnen, som redan med nuvarande elevantal ej kunnat komma i åtnjutande av den dem i stadgarna tillförsäkrade semestern av 6 veckor i ett sammanhang, skulle utestängas från varje möjlighet till sådan ledighet och berövas en redan i och för sig knappt tillmätt tid till egna forskningsarbeten.

Det återstår då endast samma utväg, som föreslagits beträffande praktika å lärorummet, nämligen en uppdelning av årskurserna i parallellavdelningar. För sådana ämnen, inom vilka praktiska övningar, närmast i form av exkursioner, endast bedrivs under relativt kort tid, medför en dylik klyvning visserligen en förlängning av lärarens undervisningstid, men knappast i den utsträckning, att nya lärarkrafter enbart av denna anledning behöva anställas. En ökning av extra lärarens i agronomi arvode synes dock rättvisligen böra ske. För de ämnen åter, där praktiska övningar förekomma under längre tider, såsom fallet är med de egentliga skogsämnen: skogsskötsel, skogsuppskattning och skogsindelning samt skogsteknologi med byggnads-lära, vilka ämnen med nuvarande system för övningarnas bedrivande med hela årskurser kräva en tid för ämneslärarna av respektive 50, 85 och 62 dagar, blir en uppdelning ej möjlig under andra förhållanden än att professorerna erhålla biträde för samtidigt arbetande parallellavdelningars ledande, då en nära fördubbling av professorernas egen tjänstgöringstid under den till sommarövningar anslagna tidsperioden ej låter sig göra. Såsom dylika mera kvalificerade biträden måste anställas förste assistenter, som med tillhjälp av andre assistenter ägde att handhava den närmaste ledningen av parallellavdelningarnas arbeten. Denna anordning förutsätter emellertid, att tvenne nya övningsskogar med logement och inventarietrustning för 18—20 elever jämte lärare ställas till högskolans förfogande. De tvenne avdelningar, var-uti varje årskurs är uppdelad, skulle då, vardera under ledning av en förste assistent, samtidigt utföra de till samma läroämne hörande praktiska övningar å var sin särskilda övningsskog, under det att professorn i ämnet hade att utfärda instruktioner angående övningarnas bedrivande samt genom alternerande besök å skogarna kontrollera arbetet och leda exkursioner m. m. Härigenom skulle vinnas: att varje elev fortfarande finge samma övningstid i varje ämne, som enligt nuvarande läroplan; att hantlangningsfrågan lättare kunde lösas samt att professorerna ej voro full-

ständigt bundna med daglig tjänstgöring under hela sommarterminen och således kunde få någon tid övrig till egna undersökningar.

Givet är dock, att en sådan anordning drager med sig betydande kostnader och dessutom är beroende av, om tvenne lämpligt bebyggda nya skogsområden kunna ställas till förfogande. Dessa kostnader fördela sig på engångskostnader och årligt återkommande kostnader. Beträffande de förstnämnda har lärarrådet här endast kunnat göra en beräkning över själva utrustningen d. v. s. anskaffande av erforderliga möbler och husgeråd för tvenne hushåll, vardera beräknat för 20 elever, 2 assistenter, 2 lärare samt 2 personers betjäning. Denna beräkning ställer sig på följande sätt:

Logementsinredning för 52 personer à 150 kronor	kronor 7,800
Servis (glas, porslin, knivar, gafflar) för d:o	» 600
Köksattiralj	» 600
Möblering i 2 matsalar	» 600
Inredning av tvenne expeditionsrum à 200 kronor	» 400
	Summa kronor 10,000.

För de byggnads- och reparationsarbeten, som eventuellt kunna erfordras, kan lärarrådet på frågans nuvarande ståndpunkt icke uppgöra några beräkningar utan endast framhålla, att med all sannolikhet ganska avsevärda kostnader för sådant ändamål måste utgå.

I fråga om de årliga kostnaderna för de praktiska övningarna enligt den föreslagna anordningen kunna de beräknas sålunda:

Fyra 1:e assistenter i 2½ månader à 500 kronor	kronor 5,000
Fyra 2:e assistenter » » » à 350 »	» 3,500
Resersättning för dessa, vardera à 100 kronor	» 800
Resekostnad för 35 elever à 225 kronor	» 7,875
Lärarnas resor och dagtraktamenten enligt hittillsvarande grunder ...	» 2,500
Höjning härav med 20 procent på grund av ökade resor	» 500
Hantlangning vid övningarna	» 4,620
Redskap, material, underhåll av byggnader m. m.	» 1,500
	Summa kronor 26,295.

Därest lärarrådets framställning av den 26 mars 1916 om erhållande av dag-arvoden även under den tid, då lärarna äro förlagda å övningsskogarna, vinner bifall, skulle denna summa ökas — — —. De anslag, som i gällande ordinarie stat utgå till jägmästarkursens praktiska övningar, beräknade för 25 elever, äro 15,350 kronor, vilket belopp dock för år 1918 på grund av då inträffande redan beslutad tillfällig ökning av relevantalet genom extra anslag höjts med 4,925 kronor, alltså till 20,275 kronor. Den föreslagna anordningen av de praktiska övningarna skulle således medföra en ytterligare ökning i anslagen till dessa övningar av 6,020 kronor — — —.

Gör man i anslutning till vad i det föregående framhållits ett överslag över de merkostnader i förhållande till 1918 års av riksdagen godkända stat (varvid de belopp, som medgivits kunna utgå för år 1917, frändragits), vilka bliva en följd av relevantalets ökande under en följd av år dels vid förberedande kursens förra del

[67.] till 45 i stället för 40, dels vid själva skogshögskolan till 35 i stället för 30, ter detsamma sig sålunda:

Förberedande kursen:

1 helårsassistent	kronor 3,000	
Resersättning åt denne	» 100	3,100

Högskolan:

1 extra lärarbefattning i botanik, marklära, geologi och klimatologi för forstnästarkursen	kronor 3,320	
Ökning av arvudet för läraren i tjänsteexpedition och bokföring	» 360	
Do för läraren i agronomi	» 160	
1 assistent åt professorn i skogsuppskattning och skogsindelning under 3 månader	» 900	
1 assistent åt professorn i skogsteknologi med byggnads- och avdiktninglära under 2 månader	» 600	
Ökade anslag till praktiska övningar enligt förut gjord sammanställning	» 6,020	11,360
		Summa kronor 14,460.

Därest lärarrådets framställning om dagarvoden åt lärarna under de praktiska övningarna vinner beaktande, skulle härtill komma för förberedande kursen med en tillkommen årsassistent 1,600 kronor och för själva högskolan 2,100 kronor. Emellertid kommer en besparing av 400 kronor i jämförelse med 1918 års stat att göras, i det att avlöning till assistent åt professorn i botanik bortfaller, varigenom årskostnadens ökning stannar vid 14,060 kronor.

Härförutom skulle erfordras engångskostnader för utrustning av tvenne nya övningsparker, i det föregående beräknad till 10,000 kronor, jämte eventuella nybyggnads- eller reparationsarbeten å de i dessa skogar förefintliga byggnader, angående vilka sistnämnda arbeten lärarrådet för närvarande saknar möjlighet att göra någon kalkyl.

Det kan möjligen förefalla, som om denna kostnadsökning vore hög i proportion till den ifrågasatta ökningen av elevantalet. Ett överslag över utbildningskostnaderna för årligen utexaminerade jägmästare och forstmästare (37 st.) enligt skogshögskolans begynnelsestat på 124,500 kronor ger emellertid i det närmaste 3,400 kronor per elev, medan enligt ovan gjorda beräkning merkostnaden för 5 nya elever — 14,060 kronor — endast betyder en kostnad av 2,812 kronor för utexaminerad elev. I båda fallen ha engångskostnaderna dock icke beaktats.»

För att underlätta överskådligheten av detta ärendes fortsatta behandling i rektors statförslag, högskolestyrelsens framställning och statskontorets utlåtande, och då därunder åtskilliga anslagskrav framställts utöver dem, som angivits av lärarrådet, är det nödvändigt att i den följande redogörelsen skilja de olika kraven, varvid jag till en början följer lärarrådets uppställning.

Beträffande den föreslagne nye helårsassistenten vid den förberedande kursen har ej vidare förekommit annat, än att statskontoret framhållit, att därest antalet elever i denna kurs skulle redan på nyåret 1919 ökas till 35, vilket förutsatte 45 elever i kursen hösten 1918, så stort belopp av denne assistents arvode, som erfordrades för sistnämnda år, borde uppföras å tilläggsstat för samma år. Under antagande att denne assistent bör anställas från kursens början, kräves för ändamålet hälften av årsbeloppet med 1,550 kronor.

[67.]
Assistent vid
förberedande
kursen.

Behovet av anställande av ytterligare en assistent vid den förberedande kursen synes mig ej kunna bestridas, då elevantalet ökas. Jag biträder alltså förslaget om anslag härtill å 3,100 kronor å 1919 års stat, varjämte ett anslag å 1,550 kronor för samma ändamål bör utgå för innevarande år.

Departements-
chefen.

Angående den av lärarrådet föreslagna extraläraryrkebefattningen i botanik m. m. för forstmästarkursen har skogshögskolans styrelse anfört följande:

Läraryrkebefatt-
ning i bo-
tanik m. m.

»Det kan icke bestridas, att professorn i skogsbotanik, vilken är i detta viktiga ämne enda lärare å såväl jägmästar- som forstmästarkursen ävensom föreståndare för en stor museiavdelning, för botaniska institutionen och för den stora underanläggning varande försöksparken vid högskolan, har en vida mer omfattande tjänstgöring än vad med svenska professorsbeställningar annars är fallet. Den väsentligaste olägenheten härmed är, att den tid, som blir övrig för egna vetenskapliga studier och arbeten inom läroområdet, vilket synnerligen väl behöver uppärbettas, blir så gott som ingen. Skola de nuvarande förhållandena fortfara, kan det lätt nog vedervägas, att undervisningen måste nedsjunka på ett plan mer motsvarande en skolas än en högskolas.

Styrelsen anser sig därför böra högeligen beakta den av lärarrådet gjorda framställningen om beredande av anslag till en särskild lärare i skogsbotanik för forstmästarkursen — — — — —.

Ehuru styrelsen är fullt enig med lärarrådet däri, att frågan med det snaraste måste ordnas, kan styrelsen dock icke biträda förslaget. Detta främst därför, att det synes styrelsen, att det vore föga lämpligt att anförtro undervisningen i forstmästarkursens största, viktigaste och för hela den övriga utbildningen grundläggande ämne till en extra lärare. En sådan, i all synnerhet med så svag avlöning som den föreslagna i närvarande tid måste anses vara, måste alltid anse en anställning som den ifrågavarande som en övergångsplats, vilken han så snart som möjligt önskar lämna. Då det gäller en specialundervisning av nu ifrågavarande slag, för vilken för övrigt alltjämt ingen lämplig lärobok finnes, torde det i allmänhet åtgå ett år, innan undervisningen blir så genomarbetad och sovråd, att den

[67.] är fullt lämplig. Tätta ombyten av lärare i skogsbotanik torde därför böra anses vara högeligen fördärliga för en god undervisning för forstmästarkursen.

Styrelsen anser sig därför böra föreslå, att ett lektorat i skogsbotanik och marklära upprättas, och vill härför ytterligare anföra följande.

Skillnaden mellan det av lärarrådet föreslagna arvudet 3,500 kronor¹⁾ och lektorslönen i första lönegraden 4,000 kronor är blott 500 kronor. Därtill komma visserligen i framtiden ålderstillägg och pensionskostnader, men även dessa medräknade är kostnadsskillnaden ej så stor, att icke fördelarna måste sägas till fullo uppväga kostnadsökningen.

Nu undervisar assistenten i marklära vid försöksanstalten 45 lärotimmar var hösttermin och leder övningar under 4 dagar i geologi, klimatologi och marklära å forstmästarkursen. Det har från skogsförsöksanstalten vid upprepade tillfällen inför styrelsen framhållits, huru hinderlig för ett raskt bedrivande av försöksanstaltens så utomordentligt viktiga och för den praktiska skogsvården betydelsefulla arbeten denna undervisning i själva verket visat sig vara. Styrelsen är tillfullo övertygad om denna uppfattnings riktighet. Genom att den eventuelle nye lektorn övertog denna undervisning kunde förenämnde assistent vid försöksanstalten få helt ägna sig åt praktiskt-vetenskapligt arbete vid denna och kraven på ökade arbetskrafter för markläran vid anstalten bleve åtminstone för närmaste åren stillade. Honom skulle då endast vid högskolan åligga undervisningen i geologi i jägmästarkursen.

Härjämte borde lektorn även på sätt, som styrelsen ägde att efter lärarrådets hörande bestämma, övertaga lämplig del av museets och parkens vård.

På grund av vad nu anförts får styrelsen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen upprättandet vid skogshögskolan av ett lektorat i skogsbotanik med marklära med huvudsaklig undervisningsskyldighet för forstmästarkursen och med samma löneförmåner, som gälla förut befintliga lektorat vid högskolan.»

Statskontoret, som icke funnit anledning till erinran mot förslaget att med anledning av elevantalets ökning förstärka lärarkrafterna i botanik m. m., har vidare anfört följande:

»Vidkommande frågan, om förevarande befattning bör uppföras å ordinarie eller extra stat, synes det statskontoret, att beträffande denna befattning bör förfaras på enahanda sätt som i fråga om övriga anslag, vilka betingas av den omhandlade ökningen i elevantalet vid skogshögskolan och vilka äro avsedda att uppföras å extra stat. Då emellertid de skäl, som av styrelsen för skogshögskolan anförts för ordnande på ett mera stadigvarande sätt av förevarande angelägenhet, icke lära kunna fränkännas berättigande, vill statskontoret ifrågasätta, om icke å extra stat borde beviljas medel till anställande av en extra lektor med avlöningsförmåner motsvarande begynnelselön för ordinarie innehavare av sådan tjänst, dock med avdrag av 100 kronor med hänsyn därtill, att å extra stat uppförd befattningshavare icke har att erlægga pensionsavgift.»

Departments-
chefen.

Att till följd av elevantalets ökning vid jägmästarkursen en förstärkning av lärarkrafterna i ämnet botanik är nödvändig, synes mig

¹⁾ Under förutsättning av viss ökning i undervisningen.

tydligt ådagalagt. Jag finner även det av alla, som yttrat sig härom, omfattade förslaget att åstadkomma denna förstärkning på det sätt, att professorn i botanik befrias från undervisningsskyldighet i forstmästarkursen och att denna undervisning ävensom undervisningen i samma kurs i marklära, geologi och klimatologi anförtros åt en särskild lärare, vara särdeles lämpligt. En sådan anordning underlättar även anordnandet av undervisningen i geologi vid jägmästarkursen, som framdeles behöves ske å parallellavdelningar men som likväl då kan behållas av assistenten i marklära vid skogsförsöksanstalten. Ifall denne genom förändringen får någon lindring i sin undervisningsskyldighet, synes detta vara för hans verksamhet vid försöksanstalten väl behöfligt.

Beträffande den ställning den nye läraren i botanik m. m. bör intaga, är jag benägen ansluta mig till förslaget, att han bör bliva lektor, dock såsom statskontoret föreslagit allenast å extra stat. Hans undervisningsskyldighet skulle nämligen redan efter nuvarande läroplaner bliva särdeles omfattande och därtill kommer, att jag ej kan underkänna vikten av det framställda önskemålet, att undervisningen särskilt i de betydelsefulla ämnena skogsbotanik och marklära vid forstmästarkursen måtte något utvidgas.

Jag vill alltså tillstyrka, att för anställande av en sådan lektor ett anslag av 3,900 kronor uppföres å extra stat för år 1919. Visserligen kommer den nu ifrågasatta ökningen av elevantalet i den förberedande kursen icke att utöva inverkan på jägmästarkursen förrän tidigast under höstterminen 1919 — troligen först senare på grund av värnpliktstjänstgöring — men i stället kommer den nyåret 1917 skedd ökningen till 37 elever i den förberedande kursen att göra sig gällande vid högskolan under hela året 1919. Jag anser därför, att anslaget bör beräknas för hela året 1919.

Detta åskådningssätt är för övrigt tillämpligt på nästan alla övriga av elevantalets ökning nu ifrågasatta utgiftsökningar.

Vid bifall till anställande av en dylik lektor blir det för år 1918 anvisade extra anslaget å 400 kronor till biträde åt professorn i botanik icke behöfligt för år 1919.

[67.]
Övriga förslag av lärarrådet angående arvoden åt extra lärare och assistenter.

Mot lärarrådets förslag om ökning med 360 kronor i arvodet till extra läraren i tjänsteexpedition och bokföring, om ökning med 160 kronor i arvodet till extra läraren i agronomi, om ett arvode av 900 kronor till en assistent åt professorn i skogsindelning och skogsuppskattning och om ett arvode av 600 kronor åt en assistent åt professorn i skogsteknologi m. m. har ej någon erinran framställts.

För min del biträder jag dessa förslag, under anmärkande att, på sätt jag senare kommer att omförmåla, arvodena till nämnda bägge assistenter torde böra höjas till resp. 1,050 och 700 kronor.

Lärarrådets förslag om ökat anslag till jägmästarkursens praktiska övningar.

Ej heller lärarrådets förslag, att till ökade kostnader för praktiska övningar vid jägmästarkursen måtte anvisas 6,020 kronor, har givit anledning till erinran i senare yttranden.

Departementschefen.

De till 5,020 kronor beräknade ökade kostnaderna för praktiska övningar till följd av elevantalets ökning ge mig ej anledning till någon erinran.

Under hänvisning till mitt uttalande i punkten 64 härövan angående uppförande å extra stat för år 1919 till dagtraktamenten m. m. åt lärare under praktiska övningar av ett anslag å 600 kronor på grund av ökat elevantal i jägmästarkursen, tillstyrker jag nu, att detta anslag här tages i beräkning.

Utrustning av hushåll å övnings-skogar.

Förslaget om ett anslag å 10,000 kronor till utrustning av hushåll å två nya övningsskogar har icke föranlett annat uttalande än att statskontoret framhållit, att till dessa engångskostnader för ökning av elevantalet skulle, såsom lärarrådet ock påpekat, sannolikt komma avsevärda kostnader för byggnads- och reparationsarbeten.

Departementschefen.

Att för de praktiska övningarnas bedrivande på parallellavdelningar till följd av elevantalets ökning kräves ökad tillgång till övningsskogar, finner jag uppenbart. Likaså torde det vara tydligt, att iordningställandet av dessa nya förläggingsorter icke kan ske utan vissa kostnader. Då tiden ej medgivit att nu verkställa undersökning angående lämpligaste valet av dylika förläggingsorter — varvid frågan, huruvida och i vad mån nybyggnader eller reparationsarbeten bliva nödvändiga, måste tillmätas visst inflytande — och än mindre att uppgöra tillför-

litliga beräkningar över kostnaderna för dylika arbeten, måste det erkännas, att utredningen härutinnan ej är så fullständig, som önskligt vore. Då emellertid den föreslagna ökningen av elevantalet synes mig nödvändig och det icke heller synes mig rådligt att vidtaga någon ändring i det system, som sedan länge med erkänt gott resultat tillämpats för bibringande åt eleverna under själva högskoletiden av praktiska kunskaper, finner jag sagda ofullständighet icke böra få utgöra hinder för förslaget genomförande, helst som det naturligtvis kommer att tillses, att kostnaderna begränsas så mycket, som må finnas möjligt. I varje fall krävas å de nya övningsskogarna logementsinredning, servis m. m. Mot det härtill beräknade beloppet, 10,000 kronor, finner jag ej skäl till erinran.

Jag kommer nu till anslagskrav, som icke upptagits i lärarrådets förenämnda skrivelse den 2 juni 1917.

I den utredning av lärarrådet, som åtföljde högskolestyrelsens i propositionen nr 150 vid fjolårets riksdag omförmälda skrivelse den 3 januari 1917 angående kostnader till följd av elevantalets ökning till 37 under den förberedande kursens vårtermin samma år, beräknades, att för år 1919 skulle av sagda ökning föranledas följande kostnader:

3 avvägningsinstrument	kronor	525
10 sängutstyrslar samt diverse andra möbler å Malingsbo och Bjurfors.....	»	1,200
Diverse redskap, ritbräden, servis m. m.....	»	225
	Summa kronor	1,950.

Avvägnings-
instrument
m. m.

I rektors och högskolestyrelsens statförslag för år 1919 upptagas nu anslag för dessa ändamål.

Då jag härovan tillstyrkt, att logementsinredning, servis m. m. skall anskaffas för 40 elever jämte lärare och betjäning å två nya övningsskogar, vill det synas mig, som om en utökning på nu förslaget sätt av motsvarande inventarier vid Malingsbo och Bjurfors, varest högskolan nu har sina fasta övningsskogar, ej skulle vara behöflig.

Däremot torde det begärda beloppet för tre avvägningsinstrument samt möjligen något belopp för redskap och ritbräden m. m. vara erforderligt. Härtill synes ett anslag av 700 kronor böra vara tillräckligt.

Departement-
schefen.

[67.]
Ökade res-
kostnader för
elever.

I statförslaget upptagas vidare två poster för på grund av ökning i järnvägarnas biljettpris stegrade reskostnader för elever, nämligen med 1,969 kronor för jägmästarkursens och 350 kronor för forstmästarkursens elever.

Jag finner höjningar av sagda anledning befogade och anser beloppen böra med anledning av numera vidtagen ytterligare stegring i biljettprisen ytterligare ökas, nämligen till respektive 3,200 och 600 kronor.

Enahanda belopp torde tarvas för år 1918.

Ökning i
assistenters
arvoden
m. m.

Vidare har rektor i sitt statförslag upptagit poster för ökning av assistenternas arvoden och resersättningar. Han har anfört, att det visat sig svårt att med de förut beräknade assistentarvodena erhålla kvalificerat folk, och föreslagit en höjning med 20 procent å de för dem till arvoden och resersättningar beräknade beloppen. Härtill skulle åtgå för den förberedande kursen — den föreslagne nye helårsassistenten inräknad — samt för jägmästarkursen 3,788 kronor samt för forstmästarkursen 230 kronor.

Därjämte har föreslagits, att månadsarvodet för de av lärarrådet föreslagna nya assistenterna i skogsindelning m. m. samt skogsteknologi m. m., vilka skulle tjänstgöra sammanlagt 5 månader, måtte höjas från förut föreslagna 300 kronor till 350 kronor, medförande en ökning av 250 kronor, nämligen för den förre från 900 till 1,050 kronor och för den senare från 600 till 700 kronor.

Högskolans styrelse har biträtt vad rektor sålunda föreslagit.

Statskontoret har anfört, att en gemensam procentuell förhöjning av arvodesbeloppen icke borde vidtagas, enär dessa belopp tillkommit vid olika tidpunkter och efter skiljaktiga beräkningsgrunder. Under erinran att statskontoret i särskilt utlåtande samma dag angående arvodena åt assistenterna vid förberedande kursen under år 1917 tillstyrkt, att dessa assistenter måtte åtnjuta arvode efter 350 kronor för månad, har ämbetsverket ansett, att det för år 1919 erforderliga anslaget för höjning av assistenternas arvoden borde beräknas med den utgångspunkt, att arvodet utginge efter 350 kronor för månad, räknat för den tid, varunder vederbörande kurs eller övning fortgått, samt resersättning med 100 kronor för varje assistent.

Departement-
schefen.

Jag vill erinra, att Kungl. Maj:t den 14 december 1917 i det av statskontoret åberopade ärende angående ökning för år 1917 av arvodena

till assistenterna vid den förberedande kursen medgivit, att dessa arvoden finge under senare halvåret 1917 utgå efter 350 kronor för månad till tre assistenter, av vilka en halvårsassistent eljest skulle avlönats med 300 kronor för månad och två helårsassistenter skulle avlönats med 3,000 kronor för år, motsvarande 250 kronor för månad. Härtill har anvisats 1,500 kronor. Då anslaget till praktiska övningar vid jägmästarkursen visat sig otillräckligt, sedan den förberedande kursen blivit förlängd, samt icke lämnade tillgång till de för dessa tre assistenter utgående resersättningarna för inställelse å tjänstgöringsorten, hava ytterligare anvisats härtill 300 kronor. Inalles hava alltså anvisats 1,800 kronor, vilka utgått förskottsvis och nu böra anmälas till ersättande av riksdagen under år 1918.

Det nu föreliggande förslaget om höjning av assistentarvodena vill jag biträda på det sätt, att arvodet bestämmes till 350 kronor för månad, dock ej utöver 3,500 kronor för år. Hittills hava helårsassistenterna faktiskt avlönats blott för 10 månader och någon ändring häruti bör icke ske, helst i annat fall assistentavlöningen skulle för mycket närma sig och till och med kunna överstiga lektors begynnelselön, 4,000 kronor. För varje assistent bör tillika beräknas resersättning, vilken till följd av höjda biljettpreis bör upptagas till 150 kronor. På grundvalen av en mig på begäran tillhandakommen beräkning av skogshögskolans rektor har jag funnit, att av dessa anledningar behövas för år 1919 anslag av 3,900 kronor för jägmästarkursen och 200 kronor för forstmästarkursen.

Då enahanda anledningar, som sålunda föranlett ökning av assistentarvoden för senare delen av år 1917 samt förslag om motsvarande ökning för år 1919, motivera ökning av dessa arvoden under innevarande år, har jag av högskolans rektor erhållit en uträkning om de härtill behövlige beloppen och med ledning därav funnit tilläggsanslag för år 1918 behövlige till belopp av 3,000 kronor för jägmästarkursen och 200 kronor för forstmästarkursen. Dessa belopp böra nu begäras av riksdagen. Med inräknande av förutnämnda förskott å 1,800 kronor under år 1917 bör alltså härtill för år 1918 äskas 4,800 kronor för jägmästarkursen.

De föreslagna höjningarna av de förut beräknade arvodena till de bägge nya assistenterna i skogsindelning m. m. och skogsteknologi m. m. vid högskolan, får jag, då de stå i överensstämmelse med höjningen av övriga assistentarvoden, biträda. Det förut härom framställda förslaget bör, såsom jag förut anmärkt, alltså härutinnan jämkas.

[67.]
 Expenser vid
 högskolan.

Till ökade medel för expenser vid högskolan upptages i rektors statförelägg ett belopp av 36,000 kronor, sålunda fördelat:

Inredning av förvaringsrum till naturhistoriska duplett-samlingar i källaren	kronor	2,000
Ytterligare skåp i botaniska museet.....	»	1,500
En ny monter i avdelningen för marklära	»	300
En självskrivande adderingsmaskin	»	3,000
Bränsle.....	»	29,200

Summa kronor 36,000.

Till motivering härav har lärarrådet anfört i huvudsak följande.

I museisalarna för de naturvetenskapliga avdelningarna vore allt utrymme upptaget av de exponerade skådesamlingarna. Redan nu finnes därjämte massor av värdefullt material, som ej kunde utställas, och mera tillkomme årligen. I brist på lämpliga förvaringslokaler kunde ej detta material på önskligt sätt vårdas utan vore utsatt för förstörelse. För att skydda detsamma och samtidigt göra det lätt tillgängligt borde en sal i källarvåningen förses med dammtäta skåp med inredning. Under normala förhållanden syntes kostnaden härför uppgå till 4,000 å 5,000 kronor men nu troligen till det dubbla. För närvarande borde man inskränka sig till det nödvändigaste, vartill behövdes 2,000 kronor.

I botaniska museet vore skåputrymmet för knappt tilltaget. Föremålen hade måst hopträngas för mycket för att samlingen skulle vara överskådlig. Möjligheten att utställa nytt material vore snart förbrukad. Nya skåp behövdes och god plats finnes för deras uppställande. 1,500 kronor syntes vara tillfyllest.

För att tillhandahållas eleverna för övning och vid utförande av vissa arbeten (förslag till skogsindelingsplaner m. m.) ävensom för att användas å högskolans expedition och institutioner behövdes en självskrivande adderingsmaskin av större typ för 3,000 kronor. Denna utgift vore för stor för att kunna betalas av ett års expenser.

I de ordinarie expensmedlen vore posten för vatten, ljus och värme för skogshögskolan i Stockholm beräknad till 5,000 kronor. Detta belopp vore med nuvarande priser alldeles otillräckligt. Årsbehovet av koks till värmeledningen vore omkring 2,000 hl. Enligt uppgift från bränslekommissionen skulle vid användande av ved i stället för koks i värmepannorna med nuvarande vedpris värmen kunna erhållas för en kostnad motsvarande 8 kronor per hl. för koksen. Beräknades elektriskt ljus, gas och vatten till 3,000 kronor, återstode å det ordinarie anslaget endast 2,000 kronor för bränsle. För vartdera av åren 1918 och 1919 skulle således behövas 14,000 kronor för erhållande av nödig uppvärmning i högskolans lokaler, vartill komme cirka 30 kbm. ved till eldning i trädgårdsmästar- och portvaktshus, beräknade till 20 kronor per kbm., eller tillsamman 600 kronor per år. På grund härav måste för uppvärmning å 1919 års stat upptagas 29,200 kronor med rätt att därav för år 1918 förskottera 14,600 kronor.

Skogshögskolans styrelse har beträffande dessa förslag allenast anmärkt, att den ifrågasatta adderingsmaskinen syntes kunna utbytas mot en enklare apparat för 1,500 kronor.

Då det är nödvändigt att under nuvarande tider inskränka eller uppskjuta de utgifter, som icke äro omedelbart nödvändiga, synes mig förslaget om inredning av förvaringsrum för de naturhistoriska duplett-samlingarna icke nu böra föranleda någon åtgärd. [67.]
Departements-
chefen.

Mot förslaget i övrigt, med iakttagande av högskolestyrelsens erinran beträffande adderingsmaskinen, har jag icke någon invändning. Jag tillstyrker alltså, att för 1918 års bränslekostnad vid högskolan må anvisas 14,600 kronor samt att för år 1919 må till expenser vid högskolan anvisas anslag å tillhoppa 17,900 kronor.

Till expenser vid Garpenberg hava i rektors statförslag upptagits dels för elektrisk ström samma belopp, som anvisats för år 1918, eller 1,500 kronor, dels ock till ökade kostnader för bränsle 4,900 kronor, varav 1,550 kronor för år 1918. Expenser vid
Garpenberg.

Enligt verkställd beräkning skulle efter numera gällande pris bränslekostnaden under vartdera av åren 1918 och 1919 bliva 4,350 kronor. För ändamålet hava för innevarande år å extra stat anvisats 1,800 kronor. Av det ordinarie expensanslaget kan till bränsle disponeras ett belopp av 1,000 kronor. Tillskott behövdes alltså för år 1918 med 1,550 kronor och för år 1919 med 3,350 kronor.

Dessa av högskolestyrelsen biträdda förslag får jag tillstyrka.

Slutligen har rektor i sitt statförslag upptagit för reparationer vid Garpenberg 4,100 kronor och vid Bjurfors 2,350 kronor. Arbetena vid Garpenberg skulle avse bättring av rappningen å huvudbyggnaden och flyglarna jämte fullständig vattrivning och avfärgning, diverse tröskeljärn och korkmattor samt avlopps- och vattenledning i flyglarna. Vid Bjurfors gällde reparationerna tapetsering av vissa rum, invändig målning av fönster och dörrar samt av veranda och tamburer, ny spis i köket samt nytt tegeltak å lärarbostaden m. m. För Bjurfors ansågos 900 kronor till spisen och tegeltaket böra utgå under år 1918. Reparationer
vid Garpen-
berg och
Bjurfors.

Skogshögskolans styrelse har ansett den föreslagna rappningen m. m. vid Garpenberg ävensom anordnandet av vattenledning i flyglarna därstädes kunna med hänsyn till nuvarande förhållanden tillsvidare anstå, varigenom kostnaden för reparationer vid Garpenberg skulle nedbringas till 590 kronor.

[67.] *Departements-*
chefen. Beträffande arbetena vid Garpenberg instämmer jag med högskolestyrelsen, dock att den beräknade kostnaden torde böra avjämnas till 600 kronor. Mot förslaget beträffande Bjurfors vill jag endast anmärka, att någon medelsanvisning redan för innevarande år ej synes oundgängligen nödig.

Höjning i
dagtraktamen-
ten
för år 1918.
Departements-
chefen.

Till dessa av högskolans styrelse framlagda anslagsbehov kommer emellertid för år 1918 ännu ett, beroende på dels den numera vidtagna ytterligare höjningen i biljettprisen, vilken höjning icke för detta år härovan tagits i beräkning för lärarna, dels ock den höjning i dagtraktamentenas belopp, som Kungl. Maj:t förklarar sig ämna föreskriva och som bör tillgodokomma lärarna under resdagar. Enligt från skogshögskolans rektor erhållen uppgift skulle härtill erfordras i runda tal anslag för jägmästarkursen med 1,400 kronor samt för forstmästarkursen med 600 kronor.

Dessa belopp böra nu tagas i beräkning.

Samman-
fattning.

De anslag för diverse behov vid skogshögskolan, som jag här ovan tillstyrkt, kunna sammanfattas i vissa grupper sålunda:

	År 1918	År 1919
Extra lärare:		
Extra lektor i botanik	—	3,900
Ökat arvode till extra lärare i tjänsteexpedition m. m.	—	360
» » » » » agronomi	—	160
Assistent i skogsindelning m. m.	—	1,050
» i skogsteknologi m. m.	—	700
Jägmästarkursens praktiska övningar:		
Assistent	—	3,000
» vid den förberedande kursen	1,550	3,100
Ökning i assistenters arvoden m. m.	4,800	3,900
Reskostnad för 5 nya elever	—	1,125
Ökade reskostnader för elever	3,200	3,200
Hantlangning	—	800
Ökade kostnader för de praktiska övningarna	—	6,020
Dagtraktamenten till på grund av elevantalets ökning tillkomna lärare	—	600

Nionde huvudtiteln.

203

	År 1918	År 1919	[67.]
Höjning av dagtraktamenten samt ökade reskostnader för lärare	1,400	—	
Forstmästarkursens praktiska övningar:			
Ökade reskostnader för elever	600	600	
Ökning i assistentarvoden m. m.	200	200	
Hantlangning	—	700	
Höjning av dagtraktamenten samt ökade reskostnader för lärare	600	—	
Hushållsuppsättning å övningsskogar	—	10,000	
Avvägningsinstrument m. m.	—	700	
Expenser vid högskolan	14,600	17,900	
» » Garpenberg	1,550	4,850	
Reparationer vid Garpenberg	—	600	
» » Bjurfors	—	2,350	
Summa kronor	28,500	65,815.	

För år 1919 torde anslagsbeloppet böra avjämnas till 65,900 kronor. Anslaget synes böra få reservationsanslags natur.

Angående de belopp, som enligt förslaget skulle utgå för år 1918, kommer jag att göra särskild hemställan om uppförande av anslag därtill å tilläggsstat för innevarande år.

För närvarande hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för de här ovan för år 1919 angivna behov vid skogshögskolan å *extra stat* för samma år anvisa ett reservationsanslag av kronor 65,900.

e. *Diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt.*

För vardera av åren 1917 och 1918 har riksdagen å extra stat anvisat 1,200 kronor för avlönande av extra räknebiträde vid statens skogsförsöksanstalt. Detta biträde har ansetts erforderligt för att avarbeta uppkommen balans beträffande kontrollräkning av insamlat provytematerial vid anstaltens skogsavdelning.

Vidare har riksdagen å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag å högst 6,200 kronor för vissa behov för statens skogsförsöksanstalt. Nämda behov och för desamma tillgodoseende avsedda belopp voro följande.

[68.]
Diverse behov
vid statens
skogsförsöks-
anstalt.
(extra anslag.)

[68.]	Täckande av brist å bränslekostnaden år 1916	kronor	782
	Ökad bränslekostnad åren 1917 och 1918	»	2,018
	Ökade expenser för de entomologiska arbetena	»	800
	Anskaffning av instrument	»	1,400
	Biträde vid analyser vid naturvetenskapliga avdelningen..	»	1,200
		Summa kronor	6,200.

För täckande av bristen från år 1916 och för ökad bränslekostnad under år 1917 medgav riksdagen, att härav 1,982 kronor finge förskotteras under år 1917.

Beträffande anslagsbehov för skogsförsöksanstalten, vilka syntes böra föranleda extra anslag å 1919 års stat, har anstaltens chef professor G. Schotte i en av styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt med skrivelse den 29 september 1917 överlämnad framställning av den 8 i samma månad anført huvudsakligen följande.

»Av de extra anslagen behövas fortfarande anslagen å 1,200 kronor till extra räknemiträde vid skogsavdelningen och å 1,200 kronor till vissa kemiska analyser vid naturvetenskapliga avdelningen samt å 800 kronor till ökade expenser för de entomologiska arbetena.

Till extra bränslekostnader har av 1917 års riksdag anvisats dels 782 kronor till täckande av bristen i anslaget för år 1916, dels 1,200 kronor för år 1917 och 828 kronor för år 1918 eller tillsammans 2,800 kronor. Den å expensanslaget avsedda kostnaden för bränsle utgör 1,600 kronor. Med det beviljade anslaget vid förra riksdagen uppstår emellertid redan för år 1917 en ökad brist. Bränslekostnaden för år 1917 har tills dato varit 1,601.50 kronor. För hösten beräknas åtgå 108 kubikmeter ved till en kostnad, som ej exakt kan beräknas, men torde komma att med fraktkostnader belöpa sig till 2,520 kronor. Å de tillgängliga medlen 1,600+1,200 kronor uppstår sålunda en brist av ungefär 1,320 kronor. För år 1918 beräknas åtgången bliva 275 kubikmeter ved å 23.03 kronor, motsvarande 800 hektoliter kol å 8 kronor = 6,400 kronor. Härför finnes ett anslag av 1,600 kronor+828 eller 2,428 kronor, varigenom uppstår en brist av 3,972 kronor. Då väl sannolikt bränslekostnaden för 1919 för säkerhets skull måste beräknas lika högt, uppstår för detta år en brist på 4,800 kronor. Vedeldningen av värmepannorna skall enligt cirkulär från bränslekommissionen ske var 10—30 minut för att förbränningen skall bli fullständig, så att ej pannorna skadas, och den största värmeeffekten uppnås. Härigenom kan ej vaktmästaren, även om värmeledningen — med undantag för den allra kallaste tiden — avsläckes om natten, ensam hinna elda, då han även måste sköta sina vanliga vaktmästarsysslor såsom diskning i laboratorierna, bud till staden m. m. Det blir därför nödvändigt att tidvis skaffa hjälp till eldningen, vilket beräknas kräva en kostnad av 500 kronor per eldningssäsong, d. v. s. ungefär 200 kronor för hösten 1917 och 500 kronor för åren 1918 och 1919. Det behövlige ökade anslaget till bränsle m. m. utgör alltså i avrundade tal 1,320+3,972+4,800+200+500+500 = 11,300 kronor, varav 6,000 kronor behöva förskotteras under år 1918. Anslaget bör givetvis utgå som förslagsanslag med högst den angivna siffran, varigenom besparing göres å detsamma, därest vedpriset kommer att falla, eller vedåtgången bliver mindre.

Rörande de olika avdelningarnas expenser är att märka, hurusom betydande poster av anslagen gå till reskostnader och hantlangning. Reskostnaderna bli genom de från innevarande höst höjda biljettprisen väsentligen högre, och hantlangningskostnaderna ha i Norrland stigit med 75 procent, i södra Sverige med 50 procent. För täckandet av dessa kostnader behöves extra anslag redan från och med år 1918. För att under år 1917 ej riskera något större överskridande av anslagen ha arbetena med anstaltens försöksytor dels inskränkts och dels koncentrerats på de platser, där flera ytor äro belägna, för att minska reskostnaderna. För de kommande åren kan så ej ske, då nu en mängd spridda ytor äro i tur att revideras och gallras. Att uppskjuta dylika åtgärder skulle i flera fall fördärva eller försena försöken och kan ej tillstyrkas, då särskilt gallringsförsöken i Norrland synas giva för den praktiska skogshushållningen och virkesbehovet helt överraskande resultat om betydligt ökad produktion genom gallringen.

Den ökade biljettkostnaden uppgår efter beräkning av biljetternas kostnader under år 1916 till 100 kronor för assistenter och skogsbiträden vardera och 200 kronor för föreståndaren. Den ökade biljettkostnaden gör sålunda för skogsavdelningen 500 kronor. Det belopp, som reserverats för hantlangningskostnader, är 2,000 kronor, varå en förhöjning med 67 procent är nödvändig eller i runt tal 1,300 kronor. Kostnaden för vissa materialer för provytsundersökningarna, såsom fotografiutensilier, oljefärg och blankettryck, ha ökats så avsevärt, att en höjning på denna grund i expensanslaget av minst 200 kronor anses nödvändig. Dessa förhöjningar bliva sålunda för skogsavdelningen 2,000 kronor, för den naturvetenskapliga avdelningen efter liknande beräkningsgrunder 750 kronor och för de entomologiska undersökningarna 250 kronor. På grund av denna utredning behöves således extra anslag av 6,000 kronor för år 1919, varav hälften torde få förskottas under år 1918.

Slutligen är anslaget till försöksanstaltens publikationer alldeles för lågt. Det utgår för närvarande med ett av de gemensamma expenserna beräknat belopp om 6,000 kronor. Tryckningskostnaderna och särskilt pappersprisen ha sista åren ökat ständigt. Vidare har anstalten utvidgats, sedan detta anslag fixerades, med en hel självständig avdelning för föryngringsförsök i Norrland, vilken avdelning ställer stora krav på utrymme i publikationerna.

Vidare är att märka, hurusom skogsförsöksanstaltens undersökningar nu framkridit så långt, att de med fördel kunna publiceras i större omfattning än förut. Försöksanstalten befinner sig sålunda nu i en period, då många resultat kunna framläggas, innan den ägnar sin tid åt nya uppgifter. Detta framgår redan av den till institutionens invigning utsända festskriften samt dessutom av här bilagda förteckning över de avhandlingar, som under närmaste 3-årsperiod beräknas ytterligare tillkomma. Årligen kan under närmaste tiden publiceras cirka 1,000 sidor av anstaltens meddelanden. Kostnaden härför utgör ungefär följande:

Sättning av 1,000 sidor text med tabeller och korrigeringskostnader (erfarenhetstal från år 1916) à 7.50 kr.	kronor	7,500:—
Tryckning och papper i 1,000 ex. à 5.50 kr.	»	5,500:—
125 sid klichéer à 20 kr.	»	2,500:—
Kartor i färgtryck	»	500:—

Summa kronor 16,000:—.

[68.]

Då anslaget utgör 6,000 kronor, uppstår en brist av 10,000 kronor.

Den ökade kostnaden för publikationerna är visserligen betydande, men det kan å andra sidan ej vara lämpligt, att i dessa tider med så ökat allmänt intresse för skogsfrågorna färdiga avhandlingar och utredningar ej bli offentliggjorda på grund av alltför obetydliga tryckningsanslag. Givetvis bör dock höjningen utgå som extra anslag — — —.

Därför hemställs för år 1919 om ett förslagsanslag, högst 20,000 kronor till försöksanstaltens publikationer, varav 10,000 kronor behöva förskottas under år 1918 för gäldande av kostnaderna för 1917 års meddelanden.

Vid flera tillfällen ha olägenheter visat sig därav, att ej särskilda anslag funnits vid de mera välbelägna av skogsförsöksanstaltens försöksfält, vilka ofta besökas vid exkursioner eller av intresserade skogsmän och en intresserad allmänhet. I likhet med vad som t. ex. sker i Västernorrlands län, där genom skogsvårdsstyrelsens försorg utförda försök försetts med upplysande text, synes det synnerligen lämpligt, att särskilt tryckta beskrivningar anslås tid efter annan även å skogsförsöksanstaltens provytor. Som anstaltens expensmedel under nuvarande dyra tider äro så knappa, kan en dylik åtgärd ej vidtagas utan särskilt anslag för kostnaderna härför. Dessa komma att bestå i tryckning av beskrivningar och sifferuppgifter från senaste revisioner, dessa blankettens fernissning och uppsättning, varvid beskrivningar tid efter annan behöva ombytas. Tillsvidare torde ett anslag härför av 500 kronor vara tillfyllest.»

Professor Schotte har sammanfattat sin framställning i begäran om ett extra anslag å 1919 års stat till belopp av 41,000 kronor, varav 19,000 kronor borde få utgå under år 1918.

Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsförsöksanstalt har tillstyrkt denna chefs framställning. Styrelsen har visserligen funnit det oförnekligt, att det till publikationer begärda beloppet i förstone förefölle väl högt tilltaget, men förklarat sig anse anslaget storlek vara på ett fullt tillfredsställande sätt motiverat, varvid styrelsen särskilt ville framhålla, att här vore fråga om arbeten, som redan vore färdiga eller som under närmaste år väntades bliva färdiga. Att under sådana omständigheter fördröja arbetenas publicering genom ett för knappt tillmätt anslag kunde styrelsen icke finna försvarligt utan tillstyrkte på det livligaste anslaget beviljande.

*Departements-
chefen.*

Då anslag även för år 1919 är behövt för anställande av extra räknebiträde vid skogsförsöksanstalten, torde härtill böra äskas 1,200 kronor. Detta anslag synes lämpligen kunna sammanföras med övriga anslagsbehov för diverse utgifter vid nämnda anstalt.

De belopp, som av anslaget till diverse utgifter för innevarande år avsetts för ökade expenser för de entomologiska arbetena, 800 kronor, och för analysbiträde vid naturvetenskapliga avdelningen, 1,200 kronor, behövas även för år 1919 och böra alltså ingå i nytt anslag för detta år.

Oaktat de av fjolårets riksdag medgivna tillskott till anstaltens normala, för bränslekostnader avsedda medel, vilka ingå i statens anslagspost å 10,000 kronor till gemensamma expenser, uppgivas nu dessa kostnader hava till följd av stegrade pris och bristen på kolbränsle under år 1917 överstigit de tillgängliga medlen med omkring 1,300 kronor för bränsleinköp och omkring 200 kronor för eldningshjälp eller tillhopa omkring 1,500 kronor. Denna brist torde nu böra ersättas. Att även för år 1918 de till bränslekostnader avsedda medlen, 2,428 kronor, icke skola räcka till, synes uppenbart. Bristen har beräknats till nära 4,000 kronor för bränsleinköp och 500 kronor för ökad eldningshjälp, tillhopa 4,500 kronor. Även detta belopp synes behöfligt. Naturligtvis böra av de sålunda för åren 1917 och 1918 avsedda ytterligare beloppen endast så mycket tagas i anspråk, som vid närmare utredning visar sig nödvändigt för täckande av brist. För år 1919 hava utgifterna för bränsle och eldning av professor Schotte beräknats till samma belopp som för år 1918 eller 6,400 kronor för bränsleinköp och 500 kronor för eldningshjälp, tillhopa 6,900 kronor, men då till mötande av dessa kostnader finnes blott vad som kan härtill disponeras av den ordinarie statens anslag till gemensamma expenser, 1,600 kronor, har bristen ansetts bliva 5,300 kronor. Att det ordinarie anslaget ej kommer att ge tillgång till bestridande av hela bränsleutgifterna för år 1919, finner jag kunna med säkerhet antagas, men då möjligheten ej är utesluten, att förhållandena beträffande såväl tillgången å bränsle som prisen därå kunna under år 1919 vara väsentligt förmånligare än för närvarande, synes det mig icke nödvändigt att nu räkna med fullt så stora bränsleutgifter för sistnämnda år som för år 1918. Ifall ett tillskottsanslag av 3,000 kronor för år 1919 nu anvisas, torde framtiden få utvisa, huruvida ytterligare medel behövas.

Vad som anförts till stöd för framställningen om ökade expensmedel för anstaltens skogsavdelning och naturvetenskapliga avdelning synes mig fullt motivera de begärda ökningarna, vilka erfordras redan för år 1918. För de entomologiska undersökningarnas expenser har däremot, som ovan nämnts, redan för år 1918 anvisats ett ökningsbelopp av 800 kronor, och jag har nyss tillstyrkt, att enahanda belopp måtte begäras jämväl för år 1919. Till motiv för denna ökning anfördes i fjol väsentligen samma skäl, som nu åberopats för ökning av dessa expensmedel. Vid sådant förhållande torde dessa skäl icke böra föranleda någon ytterligare ökning i expenserna för de entomologiska undersökningarna.

Emellertid tarvas ytterligare medel till resekostnader dels till följd

[68.] av att järnvägsbiljetternas pris stegrats utöver vad professor Schotte beräknat den 8 september 1917 och dels med anledning av den höjning i dagtraktamentena enligt resereglementet, varom Kungl. Maj:t förmått sig hava för avsikt att meddela föreskrift. Jag har under hand från professor Schotte inhämtat uppgift å de ökade kostnader, som borde beräknas av dessa anledningar, och erfarit, att de syntes böra upptagas till: för skogsavdelningen 2,100 kronor, därav 550 kronor för vardera av föreståndaren och assistenten och 500 kronor för vardera skogsbiträdet; för naturvetenskapliga avdelningen 1,400 kronor, därav 500 kronor för föreståndaren och 450 kronor för vardera assistenten samt för de entomologiska undersökningarna 500 kronor för laboratorn. Jag finner mig böra tillstyrka, att dessa ökningsbelopp nu tagas i beräkning, och torde de tarvas såväl för år 1918 som för år 1919.

Inalles skulle alltså krävas för skogsavdelningen vardera året 4,100 kronor, för naturvetenskapliga avdelningen vardera året 2,150 kronor samt för de entomologiska undersökningarna 500 kronor för år 1918 och 1,300 kronor för år 1919.

Beträffande publikationskostnaderna vill jag erinra, att härtill beräknades i den år 1914 beslutade nya staten för anstalten ett belopp av 3,000 kronor, ingående i anslagsposten till gemensamma expenser. Anstaltens styrelse begärde, att framställning måtte avlåtas till 1916 års riksdag om sådan höjning i sagda expensanslag, att ett belopp av 6,600 kronor kunde avses till publikationer. Dåvarande departementschefen medgav, att det dittills beräknade beloppet vore för lågt, och framhöll vikten av utsträckt publicering av de ernådda forskningsresultaten, men då det vore nödvändigt, att all möjlig sparsamhet iakttoges vid publikationernas anordning, ansåg han det föreslagna beloppet kunna sänkas till jämnt 6,000 kronor, vilket i allt fall innebure en fördubbling av det äldre anslaget. Riksdagen höjde förenämnda anslagspost med det belopp, som Kungl. Maj:t i enlighet med departementschefens hemställan föreslog.

Nu ifrågasättes en så stark extra ökning av dessa publikationskostnader som med 10,000 kronor för vardera året 1918 och 1919. Därjämte framhålles, att om några år det ordinarie anslaget å 6,000 kronor åter torde bliva tillräckligt. Av framställningen i övrigt framgår, att det nu är meningen att under de närmaste åren utvidga publicerandet genom utgivandet av ett flertal avhandlingar, som delvis redan föreligga färdiga. Huru betydelsefulla dessa avhandlingar än äro, kan jag ej annat än ställa mig tveksam, huruvida det är nödvändigt att just nu, då, såsom försöksanstaltens chef själv framhåller, tryckningskostnaderna

och särskilt pappersprisen stigit i så hög grad, företaga en så stark utvidgning av publicerandet. Om än någon ökning av de för publikationer avsedda medlen måste erkännas befogad, bland annat av den anledningen att resultaten av specialundersökningarna rörande de norrländska skogarnas förnygring publiceras genom skogsförsöksanstalten, finner jag mig icke kunna tillstyrka så stort belopp, som föreslagits, utan anser ökningen böra begränsas till 6,000 kronor för vardera året 1918 och 1919, varigenom summan av de för publikationer avsedda medlen för vardera året höjes till 12,000 kronor eller dubbelt mot det nuvarande anslaget.

Förslaget att beräkna 500 kronor till bekostande av anslag med upplysande text vid vissa försöksfält anser jag mig böra tillstyrka. Genom sådan anordning böra dessa försök kunna för besökande bliva till större praktiskt gagn och ge väckelser i skilda riktningar.

De ovan av mig tillstyrkta anslagen kunna sammanfattas sålunda:

	1918	1919
Extra räknebiträde vid skogsförsöksanstalten ... kronor	—	1,200
Biträde vid analyser vid naturvetenskapliga avdelningen	» —	1,200
Bränslekostnader	» 6,000	3,000
Ökade expenser för skogsavdelningen	» 4,100	4,100
» » » naturvetenskapliga avdelningen	» 2,150	2,150
Ökade expenser för de entomologiska undersökningarna	» 500	1,300
Publikationer	» 6,000	6,000
Anslagstavlur vid försöksfält.....	» —	500
Summa kronor	18,750	19,450.

Bland bränslekostnaderna för år 1918 har även inräknats täckande av bristen från år 1917.

De härovan för år 1918 upptagna beloppen, tillhopa 18,750 kronor, torde böra utgå å tilläggsstat för samma år, och kommer jag senare att göra hemställan därom.

Nu hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för här ovan för år 1919 angivna behov vid statens skogsförsöksanstalt å *extra stat* för samma år anvisa ett reservationsanslag av kronor 19,450.

f. *Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring.*

[69.]
Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring.
(extra anslag.)

För specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring i huvudsaklig överensstämmelse med en i statsrådsprotokollet den 14 januari 1916 angiven plan anvisade riksdagen å extra stat för år 1917 ett anslag av 38,900 kronor och medgav tillika, att Kungl. Maj:t finge härav under år 1916 låta av tillgängliga medel förskottsvis utanordna 19,900 kronor. För år 1918 har för detta ändamål anvisats 19,000 kronor.

Enligt den beräkning över årsutgifterna, som fanns bifogad förenämnda plan, skulle dessa under den första femårsperioden årligen utgöra 19,000 kronor enligt följande ungefärliga fördelning:

Arvode till försöksledare	kronor	6,400
» » skogsbiträde	»	2,000
Resekostnader	»	4,400
Hantlangning	»	3,500
Hägnadskostnader	»	2,000
Diverse expenser, blanketter, fotografier m. m. »		700
	Summa kronor	19,000.

Vid ärendets föredragning framhöll dåvarande departementschefen, att den framlagda beräkningen icke vore avsedd att fastslås såsom gällande för framtiden. Erforderliga anslag borde efter utredning och förslag varje gång anvisas år för år.

Med skrivelse den 29 september 1917 har styrelsen för skogshögskolan och statens skogsföröksanstalt överlämnat en framställning från ledaren av ifrågakvarande underökningar, jägmästaren J. E. Wibeck, angående höjt anslag för ändamålet å 1919 års stat jämte bilagt utdrag av protokoll vid sammanträde i ärendet mellan professorerna G. Schotte och H. Hesselman vid skogsföröksanstalten samt Wibeck. Vid detta sammanträde utvecklade Wibeck skälen för sin framställning sålunda:

»Då efter första arbetsårets, 1916, resor, varunder huvudsakligen rekognosceringar utförts för utväljande av plats för försöksytorna, tillräcklig erfarenhet ännu ej förelåg för jämkningar i denna stat, begärde jag i skrivelse av den 16 oktober samma år blott 19,000 kronor för avdelningens verksamhet under år 1918, vilken summa också för nämnda år ställts till förfogande.

Efter innevarande års fältarbeten och sedan 35 försöksytor om tillsammans cirka 23 hektars ytvidd blivit avröjda och kultiverade, har jag emellertid nogsam kommit till insikt om omöjligheten av att enbart med 19,000 kronor om året under nu rådande arbets-, frakt- och materialpriser genomföra arbetsprogrammet i den omfattning, som avses.

På grund av de prisförhöjningar, som inträtt under de båda senaste åren, äro för närvarande följande ökningar i den ursprungliga kostnadstablan att anse såsom de minsta möjliga:

[69.]

Arbetsledarens och skogsbitrådets arvoden kvarstå oförändrade.

Posten resekostnader bör på grund av prisförhöjningar, som vidtagits såväl vid järnvägarna som inom vissa skjutsområden, höjas med allraminst 200 kronor per år, d. v. s. ökas till 4,600 kronor.

Hantlangningen ställer sig för närvarande i Norrland väl 75 procent dyrare, varför denna post bör ökas från 3,500 kronor till 6,150 kronor.

Tydligtvis ha också hägnadsarbetena blivit avsevärt dyrare än förut, men då denna post från början måhända satts något högre än som varit erforderligt, bibehålles den här oförändrad.

Så gott som alla de utgifter, som ingå i kostnadstablan's sista post om 700 kronor, så exempelvis blankett-tryck, kostnaden för den ribb, som erfordras vid utmärkning av plantor och såddrutor m. m., ha stigit högst avsevärt, varför en ökning av posten i dess helhet med 50 procent d. v. s. till 1,050 kronor är absolut nödvändig.

Med de föreslagna ändringarna skulle det årliga kostnadsförslaget för avdelningens verksamhet bliva följande:

Arvoden, försöksledaren	kronor 6,400
» skogsbitrådet	» 2,000
Resekostnader	» 4,600
Hantlangning	» 6,150
Hägnader	» 2,000
Diverse expenser, blanketter, fotografier m. m.	» 1,050

Summa kronor 22,200.»

Tillika framhöll Wibeck, att enahanda ökning med 3,200 kronor behövdes redan för år 1918.

Professorerna Schotte och Hesselman instämde i Wibecks yttrande. Jämväl förenämnda styrelse har tillstyrkt framställningen.

De av ledaren för ifrågavarande undersökningar anförda skälen för den begärda höjningen med 3,200 kronor av årsanslaget till desamma synas mig övertygande.

*Departements-
chefen.*

Med anledning av skedd ytterligare höjning i järnvägarnas biljettpris samt på grund av den ökning i dagtraktamentena enligt rese-reglementet, varom Kungl. Maj:t förklarar sig ämna meddela föreskrift, behöver emellertid, enligt vad jag inhämtat, posten för resekostnader höjas med ytterligare 1,400 kronor för såväl år 1918 som år 1919. Totalkostnaden för år 1919 blir då 23,600 kronor, och torde detta belopp nu böra äskas av riksdagen för samma år.

Då enahanda utgiftsbehov föreligger även för innevarande år, kommer jag att göra särskild hemställan om anslag å 4,600 kronor å tilläggsstat för år 1918.

[69.] Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för specialundersökningar rörande de norrlandska skogarnas föryngring i huvudsaklig överensstämmelse med den år 1916 för riksdagen framlagda plan å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 23,600.

g. *Den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet.*

[70.] Enligt beslut av 1917 års riksdag är i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet till belopp av 110,000 kronor. Detta anslag har beräknats sålunda:

Den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet.
(ordinarie anslag.)

Statens skogsskolor	kronor	72,833: 34
Den enskilda skogsundervisningen	»	1,000: —
Kolarskolan vid Hällnäs	»	1,000: —
» » Bispgården	»	1,000: —
Diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition	»	34,166: 66
Summa kronor		110,000: —.

Den av riksdagen år 1917 antagna staten för statens skogsskolor slutar på 79,000 kronor. Enär en ny åttonde skogsskola — vid Haddebo —, vilkens utgifter upptagas i staten, ej skulle träda i verksamhet förrän under loppet av år 1918, kunde emellertid anslaget begränsas för samma år till 72,833 kronor 34 öre.

Nu har domänstyrelsen i skrivelse den 21 september 1917 föreslagit, dels att anslaget till dessa skogsskolor måtte upptagas med statens slutsumma — varemot icke något lärar vara att erinra — dels ock att staten måtte i två avseenden höjas.

Det ena av dessa sistnämnda förslag avser, att det tillfälliga lönetillägg å 400 kronor, som 1917 års riksdag för år 1918 beviljat en var av de åtta skogsrättarna, måtte såsom för framtiden oundgängligen behöfligt uppföras i staten, fördelat med 200 kronor såsom lön och 200 kronor såsom tjänstgöringspenningar. Jag anser visserligen, att skogsrättarna böra även för år 1919 komma i åtnjutande av ifrågavarande löneförbättring, men vill erinra, att frågan om förbättring av skogsrättarnas avlöning sammanhänger med motsvarande fråga beträffande kronojägare och att denna fråga ännu är under utredning av 1915 års

kommission för gemensamma avlöningsbestämmelser för kommunikations-
verken m. fl. verk. På grund härav anser jag tillfälligt lönetillägg till
skogsrättarna bära med oförändrat belopp även för år 1919 anvisas å
extra stat.

[70.]

Det andra förslaget avser beviljande av vissa respenningbelopp
åt skogsrättarna. Härvid vill jag erinra om följande. I proposition
nr 274 den 23 april 1917 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att
reskostnads- och traktamentsersättning finge till ordinarie och extra
befattningshavare vid skogsstaten ävensom skogsskoleföreståndare och
skogsrättare utgå av domänfondens avkastning enligt gällande reseregle-
mente med vissa modifikation. Riksdagen, som biföll förslaget ifråga
om den förvaltande personalen och skogsskoleföreståndarna, fann beträf-
fande den bevakande personalen visserligen traktamenten bära utgå
enligt modifierat resereglemente men däremot ersättning för de direkta
reskostnaderna beredas genom visst årsanslag, som borde avpassas efter
förhållandena å varje ort. Tillsvidare ansåg riksdagen de förut med-
givna fasta respenninganslagen lämpligen kunna gälla såsom reskost-
nadsanslag av nu ifrågavarande slag. I enlighet härmed avfattades
riksdagens beslut härutinnan sålunda, att riksdagen medgav, att rese-
kostnads- och traktamentsersättning finge av domänfondens avkastning
utgå till ordinarie och extra befattningshavare vid skogsstaten, till-
hörande den bevakande personalen, ävensom skogsrättare i huvudsaklig
överensstämmelse med de av riksdagen angivna grunder. Enligt detta
beslut bibehållas alltså för skogsstatens bevakande personal de respen-
ninganslag, de förut åtnjutit. För skogsrättarna hava däremot några
dylika respenningar hittills ej varit medgivna. Under det Kungl. Maj:ts
förslag innefattade, att även skogsrättarna skulle få ersättning för de
direkta reskostnaderna enligt modifierat resereglemente, blev genom
riksdagens beslut icke någon annan bestämmelse i detta avseende träffad,
än att riksdagen icke fann sig kunna biträda Kungl. Maj:ts nyssnämnda
förslag.

Vid sådant förhållande ansågs vid utfärdandet den 28 augusti
1917 av kungörelse i ämnet annan utväg icke förefinnas än att någon
särskild bestämmelse icke meddelades om ersättning till skogsrättarna
för de direkta reskostnaderna utan blott om deras traktamenten.

Nu har domänstyrelsen i förenämnda skrivelse framhållit, att
skogsrättarna måste vidkännas kostnader för med tjänsten förenade
resor, samt hemställt, att dem måtte tillerkännas fasta respenninganslag
med 50 till 100 kronor, att av Kungl. Maj:t närmare bestämmas efter

[70.] olika lokala förhållanden. Efter ett genomsnittsbelopp av 75 kronor erfordrades härför 600 kronor.

I likhet med domänstyrelsen och med hänsyn till riksdagens omfördälda beslut år 1917 anser jag lämpligt, att dylika respennningar nu medgivas skogsrättarna, och har ingen erinran mot det föreslagna beloppet. Styrelsen har nu föreslagit, att medel härtill måtte beredas under nu ifrågavarande ordinarie anslag och icke såsom driftkostnad för statens domäner, vilket skett beträffande resekostnadsersättningen till skogsskolföreståndarna. Jag finner denna olikhet befogad. Föreståndarnas reseersättning motiveras nämligen förnämligast av deras åliggande att utöva tillsyn över skolreviret, vilket tillhör domänfonden, under det att skogsrättarnas resor i regel företagas för skogsskolans räkning, huvudsakligen vid exkursioner med lärjungar vid skolan. Då deras traktamenten hava enahanda grund, böra ej heller dessa utgå av domänfondens medel, utan lämpligen från den till Kungl. Maj:ts disposition stående delen av nu ifrågavarande ordinarie anslag. Detta innebär en avvikelse från fjolårets riksdags beslut härutinnan. Något särskilt nytt beslut av riksdagen härom torde dock ej erfordras, utan lär Kungl. Maj:t kunna förordna därom, ifall riksdagen ej uttalar annan uppfattning.

För närvarande anser jag därför riksdagens medgivande behöva utverkas allenast därtill, att i slutet av staten för skogsskolorna införes en ny post »respennningar åt skogsrättare att fördelas efter Kungl. Maj:ts beprövande: 600 kronor», varigenom statens slutsumma höjes till 79,600 kronor.

I anslagen till den enskilda skogsundervisningen samt kolarskolorna vid Hällnäs och Bispgården har domänstyrelsen icke föreslagit någon förändring och torde härtill böra för år 1919 avses samma belopp, som beräknats i det ordinarie anslaget för innevarande år.

Det till diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition beräknade beloppet av 1918 års ordinarie anslag har avsetts skola användas ungefärligen sålunda:

till underhåll av skogsskolornas byggnader	kronor	22,000: —
» skogsvårdsföreningen för utgivande av dess tidskrift	»	4,000: —
» » » » » tidskriften		
Skogen	»	1,500: —
» Norrlands skogsvårdsförbund för stödjande av dess verksamhet	»	3,000: —
» oförutsedda och diverse ändamål	»	3,666: 66

Summa kronor 34,166: 66.

Då skogsskolornas antal ökats med såväl skogsskolan vid Haddebo som fortsättningsskolan vid Klotten, till vilken senare skola anslag hittills anvisats å extra stat, har domänstyrelsen nu ansett, att de till underhåll av skogsskolornas byggnader avsedda medlen borde höjas med 3,000 kronor till 25,000 kronor. Ehuru anslag till själva skolan vid Klotten i avvaktan på erfarenhet om dess först under hösten år 1917 började verksamhet synes mig böra tillsvidare fortfarande utgå å extra stat, har jag ej något att invända mot den sålunda av domänstyrelsen föreslagna ökningen i de för byggnadernas underhåll avsedda medlen. För jämnande av slutsumman bör det till oförutsedda och diverse ändamål avsedda beloppet, från vilket bland annat förenämnda dagtraktamenten till skogsrättare böra utgå, höjas med 233 kronor 34 öre till 3,900 kronor. Inalles kommer då posten till diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition att höjas med 3,233 kronor 34 öre till 37,400 kronor.

Ifrågavarande anslag i dess helhet skulle alltså sammansättas sålunda:

Statens skogsskolor	kronor	79,600
Den enskilda skogsundervisningen	»	1,000
Kolarskolan vid Hällnäs	»	1,000
» » Bispgården	»	1,000
Diverse ändamål till Kungl. Maj:ts disposition	»	37,400
		Summa kronor 120,000,

vilket innebär en ökning av 10,000 kronor i jämförelse med anslagets belopp för år 1918.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna sådan ändring i gällande stat för statens skogsskolor, att tillämpas från och med år 1919, att i slutet av sagda stat införes en ny post »respenningar åt skogsrättare att fördelas efter Kungl. Maj:ts beprövande: 600 kronor», varigenom statens slutsumma höjes till 79,600 kronor;

dels ock höja ordinarie anslaget till den lägre skogsundervisningen och skogshushållning i allmänhet från kronor 110,000
 med » 10,000
 till » 120,000.

h. *Tillfälligt lönetillägg åt skogsrättare.*

[71.]
Tillfälligt
lönetillägg åt
skogsrättare.
(extra anslag.)

Under återopande av vad jag anført i nästföregående punkt hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av tillfälligt lönetillägg för år 1919 åt åtta skogsrättare med 400 kronor till var och en å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 3,200.

i. *Fortsättningsskolan vid Kloten.*

[72.]
Fortsättnings-
skolan vid
Kloten.
(extra anslag.)

För 1916 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till inrättande av en fortsättningsskola vid Kloten för från statens skogsskolor utgångna lärjungar. Enligt förslaget beräknades skolans stat sålunda:

Föreståndare, arvode ¹⁾	kronor 4,000
Assistent, » ¹⁾	» 3,000
Repetitör » ¹⁾	» 2,000
Stipendier	» 2,500
Expenser och underhåll	» 1,600

Summa kronor 13,100.

¹⁾ Jämte fri bostad och vedbrand.

Enär skolan skulle träda i verksamhet först under hösten år 1917, behövde för samma år anvisas till uppehållande av skolan allenast 3,400 kronor. Riksdagen biföll detta förslag. Anslaget anvisades å *extra stat*.

Då för år 1918 hela det avsedda årsbeloppet borde anvisas samt det ansågs önskligt, att de tio stipendiernas belopp höjdes, liksom vid skogsskolorna föreslagits, från 250 till 300 kronor att tillämpas redan från kursens början den 1 november 1917, begärdes i föl på *extra stat* ett anslag till skolan å 13,700 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att härav förskottera under år 1917 100 kronor till stipendiernas ökning. Detta bifölls av riksdagen.

Stadgar för denna skola hava av Kungl. Maj:t utfärdats den 13 juli 1917.

Nu har domänstyrelsen i skrivelse den 21 september 1917 anført, att det till expenser och underhåll avsedda beloppet, 1,600 kronor, vore väl knappt. Dels behövde det på grund av rådande dyrtid höjas med

350 kronor. Dels behöfde det ökas med 900 kronor för arvode till den gårdskarll, vilken jämlikt § 22 i stadgarna skulle finnas anställd vid skolan, samt med 850 kronor till reskostnader för lärare och lärjungar vid de exkursioner och resor, som föreskrefves i stadgarnas § 6. Tillhoppa borde expensanslaget ökas med 2,100 kronor till 3,700 kronor. Denna ökning tarvades redan för år 1918.

[72.]

Jag finner de av domänstyrelsen anförda omständigheter betinga höjning av skolans expensanslag med det av styrelsen angivna belopp, 2,100 kronor, och vill erinra, att något skolrevir icke avskilts för denna skola. Ökningen bör läggas till det för innevarande år avsedda beloppet, 13,600 kronor, så att anslaget blir 15,700 kronor.

Departements-
chefen.

Då ökade medel för angivna ändamål synas behöfliga redan för innevarande år, kommer jag att göra särskild framställning om deras anvisande å tilläggsstat.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till fortsättningsskolan vid Klotten å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 15,700.

j. Tillsyn å enskildas skogar i lappmärkerna och Särna socken, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 200,000.

k. Tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 130,000.

l. *Ökade utgifter för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland.*

För bestridande av ökade kostnader för extra personal för tillsyn över dimensionslagens tillämpning å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag å *extra stat* för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 140,000 kronor ävensom medgivit, att Kungl. Maj:t finge härav låta av tillgängliga medel under år 1917 utauordna erforderligt belopp. Enligt utredningen i ärendet var av anslaget ett belopp av 80,000 kronor avsett för år 1918.

[73.]
Ökade utgifter för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland. (extra anslag.)

Då anslag å sistnämnda belopp torde bliva erforderligt även för år 1919, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[73.]

att för bestridande av ökade utgifter för tillsyn å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens läns kustland å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 80,000.

m. *Skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag.*

[74.]

*Skogsvård å
enskildas sko-
gar i Väster-
bottens och
Norrbottens
län samt
Särna socken
med Idre
kapellag.
(extra anslag.)*

För främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag har riksdagen å *extra stat* för år 1918 under vissa villkor anvisat ett reservationsanslag av 98,000 kronor.

Då anslag till detta ändamål torde böra finnas tillgängligt även för år 1919 och anledning saknas till någon förändring i beloppet eller i bestämmelserna för anslaget användning, hemställer jag, att i likhet med i fjol Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för främjande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 98,000, att av Kungl. Maj:t i mån av tillgång tilldelas vederbörande hushållningssällskap under förutsättning, att landsting och hushållningssällskap tillsammans eller ettdera av dem till ändamålet bidragit med belopp, motsvarande minst en tredjedel av statsbidraget, samt under villkor *dels* att anslag från sålunda av statsmedel och från orten anvisade medel icke må utgå till bolag, *dels ock* att vederbörande hushållningssällskap skall vara skyldigt att efter årets utgång till Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande avgiva redogörelse över användningen av samtliga för ändamålet erhållna bidrag.

n. *Skogsodlingens befrämjande.*

[75.]

*Skogsodlingens
befrämjande.
(extra anslag.)*

För vart och ett av åren 1897—1918 har riksdagen beviljat anslag på *extra stat* för skogsodlingens befrämjande. Detta anslag nedsattes vid 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag från 100,000 kronor till 90,000 kronor i samband med anvisandet av särskilt anslag till främ-

jande av skogsvård å enskildas skogar i Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag. [75.]

För år 1919 torde anslag till samma belopp som för innevarande år böra äskas av riksdagen och jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för skogsodlingens befrämjande inom andra delar av riket än Västerbottens och Norrbottens län samt Särna socken med Idre kapellag å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 90,000, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för att i mån av tillgång tilldelas skogsvårdsstyrelser, till vilka landsting eller hushållningssällskap för ändamålet lämnat bidrag, under iakttagande att statsbidrag icke må till någon skogsvårdsstyrelse utgå med högre belopp än det, varmed landstinget och hushållningssällskapet tillsammans eller ettdera av dem till ändamålet bidragit.

o. *Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.*

Till detta ändamål har riksdagen anvisat å *extra stat* för vart och ett av åren 1905—1909 ett anslag av 60,000 kronor samt för vart och ett av åren 1910—1918, sedan genom riksdagens beslut en ny skogsvårdsstyrelse tillkommit för Gottlands läns landstingsområde, ett anslag av 67,500 kronor. Detta sistnämnda anslag har fördelats mellan skogsvårdsstyrelserna med vissa belopp till en var av dem. [76.]
Skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.
(extra anslag.)

Då de sålunda beviljade anslagen varit nödiga för det med dem avsedda ändamål och enahanda belopp jämväl för år 1919 äro väl behöfliga för skogsvårdsstyrelserna, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppehållande av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 67,500.

2. *Reglering av flottleder.*

Till reglering av flottleder har riksdagen under en följd av år anvisat anslag å *extra stat*. För innevarande år uppgår anslaget till 800,000 kronor. Därjämte har riksdagen medgivit att under år 1918 [77.]
Reglering av flottleder.
(extra anslag.)

[77.] inflytande flottningsavgifter finge användas till bestridande av kostnader för reglering av flottleder inom riket.

I skrivelse den 8 oktober 1917 har nu domänstyrelsen hemställt, att för ändamålet måtte av riksdagen begäras ett anslag för år 1919 å 300,000 kronor. Till stöd för denna hemställan har styrelsen anfört huvudsakligen följande.

Av en skrivelsen bifogad tablå framginge, att de för år 1918 tillgängliga medlen icke blott motsvarade kostnaderna för de regleringsarbeten, som av domänstyrelsen ansåges mest trängande under samma år, utan även beräknats lämna ett överskott av 40,000 kronor. Vid sådant förhållande syntes medelsbehovet för år 1918 vara fullt tillgodosett. Styrelsen hölle före, att flottledsregleringarna jämväl under år 1919 borde försiggå i ungefärligen samma utsträckning som för år 1918 avsetts, och för detta ändamål erfordrades ett anslag av 300,000 kronor.

I nämnda tablå hade domänstyrelsen för år 1919 beräknat inflytande amorteringsavgifter till 180,000 kronor. Detta belopp vore 60,000 kronor högre än det belopp, vartill 1918 års beräknade amorteringsavgifter numera ansetts böra reduceras. Den vidtagna reduktionen hade sin grund däri, att de virkesavverkningar, som komme att äga rum under vintern 1917—1918, syntes bliva av avsevärt mindre omfattning än ursprungligen avsetts.

Då behovet av en flottledsingenjör i norra delarna av riket visat sig stadigvarande, syntes det styrelsen angeläget, att nämnde befattningshavare bleve uppförd å ordinarie stat. Styrelsen hade därför i särskild skrivelse samma dag såsom tillägg till statförslaget i fråga om driftkostnader för statens domäner gjort framställning därom ävensom att avlöningen måtte få utgå från nämnda driftkostnader.

Genom överflyttande av flottledsingenjörens avlöning från anslaget till flottledsregleringar till driftkostnader för statens domäner borde flottledsanslagets utgifter till avlöningar rätteligen kunna minskas med ett belopp, motsvarande avlöningen till flottledsingenjören. Såsom av tablån inhämtades hade styrelsen likväl beräknat, att avlöningarna åt flottledspersonalen skulle under år 1919 utgå med oförändrat belopp, eller 55,000 kronor. Såsom skäl härför ville styrelsen åberopa ej mindre behovet att höja arvudet till flottledsassistenten, vilken samtidigt komme att erhålla en mera självständig och omfattande verksamhet, än även angelägenheten att i någon mån förbättra flottledsförmännens ställning. Styrelsen ansåge det även önskvärt att vid behov kunna öka antalet av sistnämnda befattningshavare, vadan anslagsposten beräknats med hänsyn därtill.

Som övriga utgifter — reglerings- och synekostnader — beräknats till 465,000 kronor, uppginge 1919 års beräknade utgifter till sammanlagt 520,000 kronor. Till täckande härav funnes, utom ovannämnda amorteringsavgifter å tillhoppa 180,000 kronor, den beräknade behållningen från år 1918 av 40,000 kronor. Vid sådant förhållande bleve ett anslag av statsmedel å 300,000 kronor erforderligt till regleringsarbetenas utförande till beräknad omfattning.

Departementschefen.

Jag ansluter mig till domänstyrelsens förslag beträffande anslag till flottledsregleringar för år 1919.

Frågan om uppförande av flottledsingenjören å ordinarie stat är remitterad till 1915 års kommission för gemensamma avlöningsbestäm- [77.] melser för de affärsdrivande verken. Jag anser emellertid, att denna fråga ej bör hindra, att anslag nu äskas till flottledsregleringarna. Även om nämnde ingenjör jämväl för år 1919 kommer att avlönas från nu ifrågavarande anslag, lärers möjlighet finnas att från de för flottledsreg- leriugar avsedda medlen, om så finnes böra ske, bereda arvodesförhöj- ningar åt flottledsassistenten och flottledsförmännen samt anställa flera dylika förmän.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riks- dagen att

dels för bestridande av kostnader för reglering av flottleder inom riket å *extra stat* för år 1919 an- visa ett reservationsanslag av kronor 300,000;

dels ock medgiva, att under år 1919 inflytande flottningsavgifter må användas till bestridande av kostnader för reglering av flottleder inom riket.

3. Släckning av skogseld.

Då statskontoret den 25 oktober 1917 avgav utlåtande över kassa- förlagskommitténs betänkande den 20 mars 1917, framhöll ämbetsverket bland annat, att för bestridande av statsverkets kostnader för släckning av skogsbrand, inberäknat trupptransporter m. m. för dylikt ändamål, borde i riksstaten uppföras ett särskilt anslag, så att det hittillsvarande systemet att förskottera medel till dessa utgifter och sedan anmäla för- skotten till ersättande av riksdagen måtte kunna upphöra. Kostnaderna för ifrågavarande ändamål hade nedannämnda år utgjort:

1914	kronor 25,822: 53
1915	» 48,349: 79
1916	» 64,408: 65

eller i medeltal ungefär 46,194 kronor.

Enligt lagen den 14 oktober 1914 är skyldighet att deltaga i släckning av skogseld ett allmänt medborgerligt åliggande för envar i trakten bosatt arbetsför man, som fyllt aderton men icke sextio år. Har elden tagit sådan omfattning, att släckningsmanskap i större antal erfordras, äger befälhavaren vid brandstället att hos länsstyrelsen begära militär- handräckning.

[78.]
Släckning av
skogseld.
(ordinarie
analog.)

Departements-
chefen.

[78.]

I fråga om kostnader av statsmedel för skogselds släckning stadgas i lagen endast, att den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld, må kunna, efter ty skäligt prövas, av statsmedel bekomma ersättning eller särskild belöning därför ävensom ersättning för skada till följd av arbetet. Beloppen bestämmas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Någon ovillkorlig rätt till ersättning finnes sålunda icke. Detta framhölls också av dåvarande departementschefen uti motiveringen till förslaget. Han anförde även, att för militärs deltagande i släckningsarbetet borde dylik ersättning eller särskild belöning icke förekomma, varemot gottgörelse för transportkostnader samt för skadade eller förkomna effekter borde liksom förut utgå av allmänna medel.

Beträffande nyssnämnda ersättningar och belöningar fann samme departementschef dem böra utgå av allmänna medel på grund av det stora statsintresse, som vore förenat med ifrågavarande lagstiftning. Att fördela kostnaderna bland ägarna av den för eldfaran utsatta men räddade skogen vore måhända det riktigaste, men en rättvis dylik fördelning skulle oftast vara nära nog omöjlig att åstadkomma. En av norrländska skogsvårdskommittén framkastad tanke att använda en del av skogsvårdsavgifterna till bestridande av dessa kostnader kunde visserligen vara värd beaktande, men departementschefen ansåg sig dock ej böra då framlägga förslag till ändring i sådant syfte av förordningen om skogsvårdsavgifter. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till lag i ämnet lämnades möjlighet att härtill använda skogsvårdsavgifter så till vida öppen, som det föreslogs, att kostnaden skulle bestridas av statsmedel »i den mån ej andra medel anslås för ändamålet». Sistnämnda bestämmelse uteslöts emellertid av riksdagen.

Med hänsyn till denna riksdagens åtgärd och då släckning av skogseld för övrigt är förenad med ett betydande statsintresse, håller jag före, att tanken på att använda skogsvårdsavgifter för bekostande av sagda ersättningar och belöningar icke bör föranleda någon särskild åtgärd utan statsmedel fortfarande användas för ändamålet liksom hittills alltid skett ifråga om gäldande av kostnaderna för biträde av militär vid skogselds släckning. Hittills hava dylika ersättningar och kostnader guldits av medel dels under sjätte och dels under nionde huvudtiteln. I betraktande av att utgifterna ske i skogsvårdens intresse, synes lämpligast, att de utgå av medel under sistnämnda huvudtitel. Att härtill uppföra ett särskilt ordinarie anslag, såsom statskontoret föreslagit, finner jag lämpligt, och torde detsamma, som givetvis bör hava förslagsanslags natur, böra bestämmas till ett belopp av 50,000 kronor.

Dylikt anslag bör såsom extra uppföras även å tilläggsstat för innevarande år, och kommer jag att härom göra särskild hemställan. [78.]

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till kostnader för släckning av skogseld uppföra under nionde huvudtiteln från och med år 1919 ett ordinarie förslagsanslag av..... kronor 50,000.

F. Lantmäteriväsendet.

1. Lantmäteristaten.

a. *Lantmäteristaten.*

För 1917 års riksdag anmäldes, att åtskilliga framställningar av betydande omfattning och i varandra intimt ingripande beskaffenhet inkommit från lantmäteristyrelsen angående vissa lantmäteriväsendet berörande frågor. Enär dessa ärenden icke kunde till samma riksdag hinna erhålla vederbörlig utredning, framlades för riksdagen förslag allenast till vissa åtgärder av provisorisk natur. Dessa förslag blevo av riksdagen i huvudsak bifallna.

Lantmäteristaten.
(ordinare anslag.)

För åstadkommande av ytterligare utredning i nyssnämnda frågor och vad med dem sammanhänger bemyndigade Kungl. Maj:t den 3 juli 1917 chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla särskilda sakkunniga. Dessa sakkunniga, vilka benämnas 1917 års lantmäterikommission, hava sedan dess varit sysselsatta med fullgörande av sitt uppdrag. De hava nu för mig anmält, att de icke hysa förhoppning att kunna avlämna betänkande å sådan tid, att något förslag, åsyftande ändring i det ordinarie anslaget till lantmäteristaten, skall kunna med anledning därav avlätas till 1918 års riksdag.

Vid sådant förhållande torde anslaget till lantmäteristaten böra upptagas såsom *oförändrat ordinarie anslag* kronor 536,400.

b. *Lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt.*

Sedan riksdagen under åtskilliga år anvisat anslag å extra stat till fotomekanisk reproduktion av lantmäterikartor, vilken verksamhet bedrivs vid en hos lantmäteristyrelsen inrättad reproduktionsanstalt, framlade nämnda styrelse i skrivelse den 11 november 1916 förslag till

[79.]
Lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt.

(extra anslag.)

[79.] ordinarie stat för anstalten. Då min företrädare i ämbetet den 16 april 1917 anmälde detta ärende, anförde han, att av vissa närmare angivna skäl frågan om reproduktionsanstaltens framtida ställning och om stat för densamma borde hänskjutas till ytterligare utredning i samband med den utredning angående vissa andra lantmäteriväsendet berörande frågor, som visat sig erforderlig. Då det emellertid i varje fall vore osäkert, huruvida anstaltens egna inkomster under år 1918 komme att fullt räcka till dess utgifter, tillstyrkte han, att för bestridande av dylika utgifter måtte å extra stat för år 1918 av riksdagen äskas ett reservationsanslag av 6,000 kronor att av Kungl. Maj:t i mån av behov användas. I enlighet härmed avlät Kungl. Maj:t framställning till riksdagen i proposition nr 247, vilken av riksdagen bifölls.

Nu har lantmäteristyrelsen i skrivelse den 22 november 1917, med erinran om sitt förslag den 11 november 1916, anført att, oberoende huruvida förslaget om anstaltens uppförande å ordinarie stat bringades till sin lösning vid 1918 års riksdag, ett anslag av 6,000 kronor syntes böra beredas till mötande av anstaltens utgifter för år 1919.

I utlåtande häröver har 1917 års lantmäterikommission, då det syntes icke kunna med säkerhet antagas, att anstaltens egna inkomster skulle under år 1919 komma att fullt räcka till dess utgifter, och med förmålan att kommissionen icke hade förhoppning, att förslag om anstaltens uppförande å ordinarie stat skulle kunna framläggas för 1918 års riksdag, förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till styrelsens ifrågavarande hemställan.

Departements-
chefen.

Jag biträder lantmäteristyrelsens nu förevarande, av lantmäterikommissionen tillstyrkta förslag och hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bestridande av utgifter vid lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt, att av Kungl. Maj:t i mån av behov användas, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 6,000.

c. *Ökat arbetsbiträde hos lantmäteristyrelsen.*

[80.] I skrivelse den 20 november 1916 framlade lantmäteristyrelsen förslag till vissa ändringar i styrelsens stat. Då detta ärende icke kunde bli färdigt till föredragning under loppet av 1918 års riksdag, erhöill lantmäteristyrelsen anmodan att inkomma med förslag angående ökat arbetsbiträde hos styrelsen. Sådant förslag avgavs av styrelsen den 19

Ökat arbets-
biträde hos
lantmäteri-
styrelsen.

(extra anslag.)

mars 1917. I anledning härav avlät Kungl. Maj:t den 16 april 1917 proposition till riksdagen om anvisande å extra stat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, av dels 6,600 kronor för anställande under samma år hos lantmäteristyrelsen av en tjänsteman, benämnd byrådirektör, och dels 11,700 kronor till extra tjänstemän och biträden samt vikariatsersättning hos nämnda styrelse, utöver härtill i styrelsens stat upptaget anslag. Denna framställning bifölls av riksdagen.

Lantmäteristyrelsen har nu i skrivelse den 10 november 1917, under förutsättning att förslaget om ändringar i styrelsens ordinarie stat ej kunde föreläggas 1918 års riksdag, anhållit, att för år 1919 måtte av riksdagen äskas anslag till ökat arbetsbiträde med samma belopp som för innevarande år.

Denna framställning har tillstyrkts av 1917 års lantmäterikommission.

Enär, såsom jag förut meddelat, något förslag om ändring i lantmäteristyrelsens ordinarie stat icke kan föreläggas 1918 års riksdag, torde för år 1919 behovet för lantmäteristyrelsen att erhålla anslag å extra stat för anställande av arbetsbiträde komma att kvarstå oförminskat. På grund härav hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att å *extra stat* för år 1919 såsom förslagsanslag, högst, anvisa

dels för anställande under samma år hos lantmäteristyrelsen av en tjänsteman, benämnd byrådirektör kronor 6,600; varav 2,000 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenuingar;

dels ock till extra tjänstemän och biträden samt vikariatsersättning hos nämnda styrelse, utöver härtill i styrelsens stat upptaget anslag..... » 11,700; eller tillhopa » 18,300.

d. *Dagtraktamenten åt lantmätare.*

I skrivelse den 14 december 1916 gjorde lantmäteristyrelsen framställning om åtgärder i åtskilliga hänseenden för förbättring av den ekonomiska ställningen för lantmätare, som sysselsättas med verkställeande av lantmäteriförrättningar. En av dessa föreslagna åtgärder gällde

Dagtraktamenten åt lantmätare.

tillerkännande åt lantmätarna av rätt till dagtraktamente såväl vid resa som under vistelse å förrättningsstället, varemot den nuvarande obetydliga ersättningen för kost och tidsspillan borde bortgå. Styrelsen föreslog, att såväl de föreslagna dagtraktamentena som själva reseersättningen skulle övertagas av staten, vilket beräknades skola medföra en kostnad av omkring 380,000 kronor.

Vid anmälan den 13 januari och den 16 april 1917 av lantmäteristyrelsens förenämnda skrivelse jämte ett flertal andra framställningar funno mina bägge sista företrädare såsom chefer för jordbruksdepartementet dessa frågor tarva ytterligare utredning. För sådant ändamål hava därefter jämlikt erhållet bemyndigande tillkallats särskilda sakkunniga, benämnda 1917 års lantmäterikommission.

I skrivelse den 10 november 1917 angående tillskott till krigstidstillägg för år 1918 åt praktiserande lantmätare m. m. har nu lantmäteristyrelsen ånyo bragt på tal frågan om dagtraktamenten och reseersättning åt lantmätarna och därvid anfört följande.

»Även om den del av lantmäterikåren, varom här är fråga, för år 1918 beredes tillskott till krigstidstillägg eller vederlag för utebliven förhöjning i taxan — — — till samma procent, som kommer att i allmänhet gälla för krigstidstillägg för befattningshavare i statens tjänst, kommer densamma ändock i en sämre ställning än andra statstjänare i allmänhet. Detta beror, förutom på att alla ifrågavarande tjänstemän för sin verksamhet hava omkostnader, som under sista åren stigit i flera fall med mer än 100 procent och för vilka omkostnader någon ersättning icke beretts dem, i synnerhet därpå, att desamma bortåt hälften av året måste vistas utom hemmet på resor för verkställande av dem åliggande göromål. Ifrågavarande tjänstemän äga att för resor bekomma, förutom gottgörelse för reskostnad, ersättning för kost och tidsspillan efter vägens längd med 12 öre för kilometer vid resa med skjuts och med 4 öre för kilometer vid resa på ångfartyg eller järnväg. Under vistelsen å förrättningsstället bekommer lantmätaren däremot icke någon ersättning för vistelsen utom hemmet eller något dagtraktamente eller någon som helst ersättning utöver arvode för verkställt arbete.

Det framgår alltså, att lantmätarna i berörda hänseende stå i en helt annan ställning än övriga statstjänstemän, som vid motsvarande resor åtnjuta sina löner och tjänstgöringspenningar oavkortade samt därjämte traktamenten för varje dag de äro borta i ersättning för de utgifter, som alltid äro förenade med vistelse utom hemmet. Att denna lantmätarnas särställning är för dem synnerligen ogynnsam och därför föranlett klagomål, kan ej förvåna. För en sammanlagd inkomst, som ej över- men ofta understiger vad likställda tjänstemän erhålla i lön och tjänstgöringspenningar, måste lantmätarna under stora delar av året vistas borta från sitt hem och då bekosta sig särskilt husrum och kost, vartill komma de med resor och bortvaro från hemmet alltid förenade omkostnader för reseffekter, slitning av kläder m. m. i högre grad än hemma. Att de utgifter, som vid resor och bortvaro från hemmet måste bestridas enbart för kost, ej på långt när uppvägas av den besparing, som sker i hemmet genom bortvaron, är påtagligt. En omständighet,

som gör att missförhållandet blir allt mera kännbart, är, att förrättningarna bliva allt mer och mer till omfattningen mindre men till antalet flera. Härigenom bliva resorna tätare och uppehållen kortare å varje plats, och bortfaller möjligheten att, såsom vid längre vistelse kan ske, genom överenskommelse förskaffa sig kost och logi till billigt pris. Lantmätnarna tvingas, genom att förrättningarna bli mindre, att allt mera anlita hotell och gästgivargårdar. Att priserna numera å dessa särskilt vid vistelse av kort varaktighet äro mycket höga, är allmänt bekant. Då lantmätnarna i dagarvode erhålla enligt gällande taxa 10 kronor och då de vid arbeten enligt tariff sällan intjåna mera men ofta mindre än dagarvodet, är tydligt, att vad som vid dylika tillfällen blir behållen inkomst ej är mycket.

Uti det förslag till ny taxa på arvode för lantmäteriförrättningar, som lantmäteristyrelsen avgav den 14 december 1916, har styrelsen också föreslagit borttagande av nuvarande bestämmelser om ersättning för kost och tidsspillan samt tillerkännande av rätt för lantmätnarna att enligt resereglementet bekomma dagtraktamente såväl under resa som vid vistelse å förrättningsstället. Då enligt vad lantmäteristyrelsen inhämtat ovanberörda förslag till ny taxa icke torde bliva prövat inom sådan tid, att den nya taxan kan komma att tillämpas under år 1918, men det synes lantmäteristyrelsen synnerligen angeläget, att en ändring uti nu berörda del oförtövat vidtages, har styrelsen ansett sig här böra väcka förslag därom.

Om man utgår ifrån att var och en av de erforderliga 300 tjänstemännen är upptagen av tjänsteresor och förrättningar under i medeltal 125 dagar om året, de yngre mer och de äldre mindre, komma dagtraktamentena, beräknade efter 8 kronor, att uppgå till 300,000 kronor. Kostnaderna för lantmätnarnas resor, häri inberäknad ersättningen för kost och tidsspillan, hava uppgått i medeltal för åren 1910—1914 till 112,206 kronor. Verkställd undersökning visar, att 30 procent härav eller 33,662 kronor böra anses utgöra ersättning för kost och tidsspillan samt återstående 70 procent eller 78,544 kronor verklig reskostnad. Jordägarnas ökade utgifter genom antagande av ifrågasatt förslag komme alltså att i runt tal uppgå till 266,400 kronor. Kommer traktamentet för fjärde klassen i reglementet att höjas, såsom lärer vara ifrågasatt, från 8 till 12 kronor, är det givet, att härigenom föranledas ökade utgifter i motsvarande grad även till lantmätnarna. Då det nu framställda förslaget i denna del emellertid knappast torde kunna träda i tillämpning förr än den 1 juni 1918, torde högst ³/₁ av kostnaderna komma att utgå för sistnämnda år.

Bibehållande av nuvarande fördelning av lantmäterikostnaderna mellan staten och jordägarna borde givetvis medföra, att jordägarna finge vidkännas en förhöjning i taxan med samma procent, som kommer att bestämmas för krigstidstillägget. 40, 50 och 60 procent å 1,100,000 kronor, vilket belopp den nuvarande taxan beräknats komma att för år 1918 tillföra lantmätnarna, utgör respektive 440,000, 550,000 och 660,000 kronor. Det torde alltså vara tydligt, att rikets jordägare genom statens övertagande av vederlaget för utebliven förhöjning i taxan kommer att beredas fördel, även om lantmätnarna berättigas till traktamente på sätt ovan föreslagits och kostnaderna härför komma att stanna på jordägarna.

Slutligen finner sig lantmäteristyrelsen böra framhålla angelägenheten av att förhållandena ordnas på sådant sätt, att den förbättring i lantmätnarnas ställning, som kan ifrågakomma under år 1918, kan få åtnjutas så tidigt som möjligt under året. »

På grund härav har lantmäteristyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att den med praktisk lantmäteriverksamhet sysselsatta lantmäteripersonalen måtte i stället för nuvarande ersättning för kost och tidsspillan vid tjänsteresa erhålla dagtraktamente såväl under tjänsteresa som under vistelse å förrättningsstället.

Över denna lantmäteristyrelsens framställning har 1917 års lantmäterikommission avgivit utlåtande den 14 december 1917 och därvid enat sig om följande uttalande.

»Vid den förberedande behandling, som kommissionen ägnat lantmäteristyrelsens den 14 december 1916 avgivna förslag till ny taxa på arvode för lantmäteriförrättningar, har kommissionen kommit till den uppfattning, att lantmätare äro sämre ställda än andra tjänstemän genom saknaden av rättighet för dem att under resa och vistelse å förrättningsställe komma i åtnjutande av dagtraktamente. Förhållandet har för dem säkerligen blivit än mera betungande till följd av den inträdda prisstegringen och andra olägenheter, som kristiden medfört, och som isynnerhet göra sig kännbara för dem, som vistas på resa. Kommissionen behjärtar därför det önskemål, som från ifrågavarande tjänstemannagrups sida och av lantmäteristyrelsen framställts, eller beredande av rättighet för dessa tjänstemän att under resa och vistelse på förrättningsställe få tillgodonjuta dagtraktamente. Som en följd definitiva förslaget beträffande dagtraktamente med stöd av gällande förhållanden upptagits i det nya förslaget till taxa, som kommissionen har under behandling, skulle ju kunna ifrågasättas lämpligheten av att utbryta denna fråga från taxerevisionen i övrigt. Med hänsyn till frågans innebörd och för handen varande förhållanden i övrigt anser kommissionen sig dock böra tillstyrka, att ifrågavarande reform omedelbart genomföres, och kan i detta sammanhang erinras, att denna fråga såväl i nu gällande taxa som förslaget till ny taxa regleras uti vissa från övriga bestämmelser tämligen avskilda delar.

Givetvis bör det tillkomma Eders Kungl. Maj:t att meddela de särskilda föreskrifter i ämnet, som finnas erforderliga med hänsyn till lantmäteriverksamhetens säregna beskaffenhet, och bör härvid särskilt komma under prövning såväl frågan om begränsning av lantmätarnas rätt till dagtraktamente vid längre vistelse å samma förrättningsställe som sättet för utövande av erforderlig kontroll.

Såväl lantmäteristyrelsens ovan omförmälda förslag till ny taxa på arvode för lantmäteriförrättningar och det i sammanhang därmed framställda förslaget angående förbättring av den ekonomiska ställningen för lantmätare, vilka sysselsättas med verkställande av lantmäteriförrättningar, som samma styrelsens förslag av den 24 maj 1917 med ändringar i fråga om organisationen av sistberörda personal utgå ifrån statens övertagande av kostnaderna för traktamentena.

Uti nu förevarande framställning har lantmäteristyrelsen däremot icke ifrågasatt överflyttande på statsverket av kostnaderna för de till lantmätarna utgående traktamenten. Styrelsens ståndpunkt synes kunna sammanfattas på det sätt, att då staten övertager det å taxeinkomsten beräknade tillskott till krigstidstillägget, som egentligen borde drabba jordägarna, dessa rättvisligen, så länge denna anordning varar, böra vidkännas utgifterna för lantmätarna tillkommande traktaments-

ersättning, samt att vid den slutliga regleringen en omläggning borde ske på så sätt, att jordägarna finge bära kostnaderna för en förhöjd taxa, inklusive kostnaderna för det ökade arbete, som ny mätningsförrättning komme att medföra, under det staten övertog kostnaderna för lantmätarnas resor och traktamentsersättning.

Otvivelaktigt finnas goda skäl för lantmäteristyrelsens ståndpunkt. Med hänsyn till förhandenvarande förhållanden och då frågan endast torde komma att gälla ett provisorium på ett eller annat år, har kommissionen emellertid stannat inför den mening, att det gynnande av jordägarna, som kan anses ske genom statens övertagande redan nu av utgifterna för lantmätarnas traktamenten, bör anses berättigat och betraktas såsom ett led i strävandena att öka jordbrukets produktionsförmåga.

Kommissionen finner sig alltså bära föreslå den ändring i lantmäteristyrelsens förslag i denna del, att kostnaderna för lantmätarna tillkommande traktamenten, vilka kostnader i remisshandlingen beräknats till 300,000 kronor årligen, övertagas av statsverket, och torde utgifterna bära bestridas från det under nionde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till resor och traktamentsersättning, som till följd härav bör höjas med lämpligt belopp.»

Då lantmäterikommissionen vid övervägande av de många förslag beträffande lantmäteriväsendet, som den har under utredning, funnit frågan om beredande åt de praktiserande lantmätarna av dagtraktamenten under tjänsteresor och förrättningar kunna utan olägenhet avskiljas från övriga frågor och behandlas särskilt för sig, ansluter jag mig gärna till denna mening. Jag anser nämligen i likhet med såväl lantmäteristyrelsen som nämnda kommission, att det nuvarande förhållandet, att dessa lantmätare blott erhålla en obetydlig ersättning för kost och tidsspillan under själva resorna, numera är — oberoende av de tillfälliga kristidsförhållandena — synnerligen otillfredsställande och ägnat att ge anledning till befogade klagomål.

*Departements-
chefen.*

I den motivering för förslaget i och för sig, som handlingarna innehålla, finner jag mig kunna instämma. Jag får därför hänvisa till densamma och vill därvid särskilt betona, att, såsom lantmäterikommissionen även ifrågasatt, vissa reduktioner synas bära göras för längre tids vistelse å samma förrättningsställe och möjligen även i andra fall. Härom torde i sinom tid förslag bära infordras från vederbörande.

Att såsom kommissionen ifrågasatt låta staten ensam övertaga ifrågavarande, mycket avsevärda kostnader och samtidigt befria jordägarna från erläggandet av den nuvarande ersättningen för kost och tidsspillan kan visserligen vara ägnat att väcka betänkligheter. Men då, såsom också framhållits, en ny lantmäteritaxa inom en nära framtid torde komma att utfärdas och det väl icke kan undgås att i densamma upptaga höjda avgifter för verkställt arbete, vilka avgifter ju skola gäldas

av rekvirenterna, framstår förändringen såsom en provisorisk anordning, som tillför jordägarna och huvudsakligen lantbrukarna en tillfällig lindring, av vilken de just under nuvarande tider torde vara i stort behov, och som i sin mån bidrager till att främja deras näring. Jag biträder därför kommissionens förslag i denna del och vill framhålla, att själva reskostnaderna, vilka på grund av höjda biljettpris och skjutstaxor m. m. nu bliva högre än förr, fortfarande skola gäldas av jordägarna.

Vad det till dagtraktamentena behövliga beloppet beträffar har lantmäteristyrelsen med utgångspunkt från 1907 års resereglemente beräknat detsamma till sammanlagt omkring 300,000 kronor. Efter det Kungl. Maj:t numera förklarat sig ämna föreskriva höjning i resereglementets traktamentsbelopp med 4 kronor för fjärde klassen, borde nämnda summa höjas med hälften eller till 450,000 kronor. Emellertid bör beaktas, att vissa reduktioner i rätten till dagtraktamente torde böra ske, såsom jag ovan framhållit. På grund härav och då det behövliga anslaget ju i varje fall måste ges förslagsanslags natur, synes högre årsbelopp än 400,000 kronor ej behöva nu beräknas i budgeten.

Dessa kostnader synas mig lämpligen böra bestridas från nionde huvudtitelns förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar, som bör undergå därav föranledd förhöjning. Jag ämnar göra hemställan därom vid behandlingen av detta anslag.

Lantmäteristyrelsen har med styrka framhållit, att det är önskvärt, att de avsedda förändringarna må inträda redan under innevarande år, så snart det låter sig göra. Lantmäterikommissionen har icke uttalat någon avvikande mening härutinnan. Även jag finner detta befogat. Jag har därför för avsikt att, därest riksdagen godkänner förändringen, förelägga Kungl. Maj:t förslag till nya bestämmelser i ämnet att tillämpas från lämplig tidpunkt under året. I händelse av sådan tillämpning komma oberäknade utgifter å ganska stora belopp att under detta år drabba nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentsersättning. De torde kunna uppskattas till omkring 250,000 kronor. Jag återkommer senare i dag härtil vid behandling av anslaget till rese- och traktamentspenningar och den förstärkning i detta anslag, som bör äskas å tilläggsstat för år 1918.

e. *Arvoden åt vissa lantmateriauskultanter.*

[81.]
Arvoden åt
vissa lant-
materiauskul-
tanter.

I gällande stat för lantmäteristaten i orterna finnas upptagna arvoden å 600 kronor till 30 lantmateriauskultanter med tillhoppa 18,000 kronor. I proposition nr 275 den 16 april 1917 föreslog Kungl. Maj:t

(extra anslag.)

riksdagen bland annat att medgiva, att för såväl tiden från den 1 juli 1917 till årets slut som år 1918 arvoden å 600 kronor finge av statsmedel utbetalas till 40 lantmateriauskultanter, vilka icke åtnjöte arvoden från nämnda medel, samt att för detta och andra ändamål anvisa ett förslagsanslag å högst 100,000 kronor med förskotts rätt under år 1917 beträffande 76,000 kronor.

[81.]

Riksdagen, som med anledning av väckt motion ansåg arvoden böra tilldelas ökat antal auskultanter, medgav, att för nyssnämnda tid arvoden å 600 kronor finge utbetalas av statsmedel till 96 auskultanter, som icke åtnjöte arvoden från medel å den ordinarie staten, samt anvisade härtill och till andra ändamål ett förslagsanslag å högst 150,400 kronor med förskotts rätt beträffande 92,800 kronor. Skillnaden mellan sistnämnda bägge belopp utgör 57,600 kronor, motsvarande arvoden till 96 auskultanter.

Frågan om förbättrad ställning i avlöningshänseende för lantmateriauskultanterna sammanhänger med ett flertal andra lantmäteriväsendet berörande frågor av ganska vittutseende och invecklad beskaffenhet, vilkas utredande är anförtrott åt särskilda sakkunniga, benämnda 1917 års lantmäterikommission.

I skrivelse den 10 november 1917 har lantmäteristyrelsen, med erinran att styrelsen den 24 maj 1917 framlagt förslag till ny stat för lantmäteristaten i orterna, innefattande ett flertal nya tjänster m. m., anhållit att, därest detta förslag ej skulle hinna föranleda proposition till 1918 års riksdag, anslag å 57,600 kronor måtte för år 1919 begäras till 96 auskultantarvoden å 600 kronor.

Därefter har lantmateriauskultanternas förening genom dess styrelse den 27 november 1917 gjort framställning, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att å extra stat för år 1919 såsom förslagsanslag, högst, anvisa 164,400 kronor att användas under åren 1918 och 1919 efter vissa närmare angivna grunder.

I anledning av dessa framställningar har förenämnda lantmäterikommission i utlåtande den 14 december 1917 anfört följande.

»Såsom känt är antogs den nu gällande lönestaten för den med praktisk lantmäteriverksamhet sysselsatta lantmäteripersonalen under förutsättning, att den därför tillämpade nädiga taxan på arvode för lantmäteriförrättningar skulle nedsättas med en tredjedel. Större delen av ifrågakvarande personal bereddes ersättning härför genom de löner och arvoden, som uppfördes i den nya lönestaten. Vad auskultanterna angår upptog denna lönestat emellertid arvoden endast till 30 auskultanter. Återstående antal auskultanter bereddes ingen ersättning för taxenedsättningen, och erfarenheten har visat, att de icke heller kunnat vinna sådan genom enskilda avtal med dem, hos vilka de äro anställda såsom tjänstemedhjälpare.

[81.]

Den nya organisationen medförde emellertid för auskultanternas del även betydligt försämrade befordringsmöjligheter. Av den utredning, som lantmäteristyrelsen i denna del förebragt uti sin framställning den 24 maj 1917 med förslag till ändringar i lantmäteristatens i länen organisation, inhämtas, att i genomsnitt för perioden 1918—1939 skulle fordras 19.2 tjänstår för befordran till extra lantmätare och ytterligare 6 à 7 år för befordran till distriktslantmätare. Uppenbarligen måste detta anses synnerligen otillfredsställande, så mycket mer som 15 tjänstår fordras för distriktslantmätare för att komma i högsta lönegraden och bli va berättigad till högsta pension.

Förhållandena äro enligt kommissionens mening sådana, att de väl motivera åtgärder för förbättrande av auskultanternas ställning oberoende av hänsynen till den inträffade kristiden, och då kommissionen icke ser sig i stånd att medhinna behandlingen av ovanberörda förslag till ändringar i lantmäteristatens i länen organisation inom sådan tid, att denna fråga kan föreläggas 1918 års riksdag, håller kommissionen före, att åtgärder av tillfällig natur böra vidtagas.

Av en utredning, som lantmäteristyrelsen på begäran tillhandahållit kommissionen, framgår, att antalet auskultanter, som under år 1917 i egenskap av tjänstemedhjälpare varit verksamma, utgör under första kvartalet 124, under andra kvartalet 135, under tredje kvartalet 144 och under fjärde kvartalet 137. Anledningen till att antalet på detta sätt växlar är den, att auskultanterna användas, utom såsom tjänstemedhjälpare åt distriktslantmätare och extra lantmätare, till biträden i lantmäteristyrelsen och å lantmäterikontoren i länen. Cirkulationen är enligt vad kommissionen inhämtat ganska livlig, och det inträffar, att en auskultant under samma år tjänstgör både i lantmäteristyrelsen, å lantmäterikontor och hos distriktslantmätare eller extra lantmätare. Härvid läres den praxis följas, att auskultant vid tillfälliga förordnanden i lantmäteristyrelsen och å lantmäterikontoren bibehålles vid arvode av statsmedel. Under antagande att så kommer att ske även i fortsättningen anser kommissionen, att antalet auskultanter, som sysselsättas med praktisk lantmäteriverksamhet, kan beräknas för år 1919 uppgå till 140, och har härvid hänsyn tagits såväl till redan inträdd och ytterligare väntad ökning av verksamheten, som därtill, att genom jordregisterarbetets slutförande en del tjänstemän, som använts för detta arbete, för framtiden kunna anlitas för andra uppgifter.

Detta antal anser kommissionen därför ock böra komma i åtnjutande av arvode av statsmedel.

Auskultanternas förening har framställt det önskemål, att arvodesbeloppen för dem måtte lämpas efter deras olika tjänstålder. Detta önskemål finner kommissionen hava fog för sig.

Särskilt för de äldsta auskultanterna, av vilka många sedan flera år äro familjeförsörjare, måste det kännas hårt, att vid en levnadsålder av omkring 40 år fortfarande befinna sig på biträdesstadiet och icke hava hunnit till högre statsinkomst än 600 kronor.

Ett bifall till auskultanternas fordran att auskultant, som uppnått tio tjänstår, måtte tilldelas arvode till belopp av 1,200 kronor, skulle emellertid för år 1919 medföra, att bortåt ett femtital auskultanter skulle erhålla arvode till sistnämnda belopp. Den omständigheten, att endast trettio arvoden finnas upptagna i gällande stat samt att lantmäteristyrelsens ovan omnämnda förslag till ändringar i samma stat upptager 30 nya befattningar för lantmätare med verksamhet på eget ansvar, föranleder kommissionen att föreslå arvode till belopp av 1,200 kronor endast

för 30 auskultanter. Under förutsättning av bifall härtill finnes anledning antaga, att auskultanter, som därtill konstituerats år 1907 och tidigare, kunna tilldelas arvode till sistberörda belopp. Som dessa auskultanter redan nu äga att uppbära arvoden till belopp av 600 kronor enligt avlöningsstaten, blir vad angår dessa här endast fråga om tilläggsarvoden till belopp av 600 kronor.

Även vad angår övriga auskultanter anser kommissionen, att skillnad lämpligen bör göras i fråga om beloppet av det arvode, som för dem bör ifrågakomma. Detta torde vara den enda utväg, som står till buds för att bereda de äldre någon förhöjning i inkomster i jämförelse med de yngre. Om 70 arvoden till belopp av 900 kronor anslås, finnes utsikt, att sådant arvode kan tilldelas dem, som konstituerats till auskultanter år 1912 och tidigare.

Beträffande slutligen återstående 40 auskultanter, som i allmänhet därtill konstituerats efter år 1912, torde för dessa ett arvode av 600 kronor vara lämpligt.

Auskultanternas förening har framställt begäran, att såväl antalet arvoden som arvodenas belopp måtte ändras redan för år 1918. Det är givet, att denna begäran på det hela taget kan anses lika väl grundad vad angår sistnämnda år som år 1919. Då emellertid frågan om beredande av ökat antal arvoden för år 1918 varit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning vid 1917 års riksdag, har kommissionen ansett sig sig icke lämpligen kunna understödja detta önskemål.

För tillgodoseende av de ändamål, som kommissionen här förut förordat, erfordras ett anslag av 105,000 kronor. Skäl torde förefinnas för att detta utan fixerande av sättet för dess användning uppföres på extra stat såsom förslagsanslag, högst, till arvode åt vissa lantmateriauskultanter. Det synes kommissionen nämligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga närmare föreskrifter om anslaget användning, och torde därvid även kunna ifrågakomma att med hänsyn till särskilda omständigheter göra fördelningen på annat sätt än vad kommissionen ovan beräknat såsom det normala.»

Då frågan om omorganisation av personalen vid lantmäteristaten i orterna icke kan hinna föreläggas 1918 års riksdag, finner jag det angeläget, att förbättrad avlöning för år 1919 provisoriskt beredes lantmateriauskultanterna. I fråga om sättet härför ansluter jag mig till alla delar till vad lantmäterikommissionen anfört och föreslagit.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till arvode under år 1919 åt vissa lantmäteriausultanter å *extra stat* för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 105,000.

f. Lantmäteriuundervisningen.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1911—1918 ställt medel till Kungl. Maj:ts förfogande att användas till lantmäteriuundervisningens ordnande och bedrivande i huvudsaklig överensstämmelse med ett av lantmäteri-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[81.]

Departements-
chefen.

[82.]

Lantmäteriu-
undervis-
ningen.

(extra anslag.)

[82.] styrelsen den 6 november 1909 framställt, i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 8 april 1910 närmare angivet förslag. Anslagen hava utgjort 36,300 kronor för vart och ett av åren 1913—1917 samt 39,300 kronor för år 1918 och hava av riksdagen beviljats med rätt för Kungl. Maj:t att varje gång förskottsvis för ändamålet utanordna erforderligt belopp. Detta medgivande har föranletts därav, att läsåret tagit sin början året före det, för vilket anslaget anvisats.

Anslagets höjning för år 1918 föranleddes av att antalet undervisningstimmar ökats och att assistenternas arvoden ansågos böra höjas till 300 kronor för månad.

Vid avgivande den 15 augusti 1917 av förslag angående användningen av 1918 års anslag framhöll lantmäteristylelsen såsom angeläget, att undervisningstiden i fråga om ämnet skogshushållning, som hittills varit bestämd till 30 timmar, finge ökas till 50 timmar. Genom beslut den 31 augusti 1917 angående fastställande av läroplaner för undervisningskurserna under läsåret 1917—1918 biföll Kungl. Maj:t detta förslag, för vars genomförande medel bereddes genom inknappning å andra utgiftsposter.

I skrivelse den 24 november 1917 har nu lantmäteristylelsen avgivit förslag beträffande de för lantmäteriuundervisningen under läsåret 1918—1919 nödiga medel och därvid ifråga om ämnet skogshushållning yttrat följande:

»Undervisningen uti ifrågavarande ämne har hittills varit inriktad huvudsakligen på skogsuppskattning. Erfarenheten visar emellertid hän på behovet av en väsentlig omläggning av densamma. Enligt samstämmiga uttalanden av såväl förutvarande läraren i ämnet, professorn i skogsuppskattning och skogsindelning vid skogshögskolan Tor William Jonson som nuvarande läraren t. f. byråchefen i domänstyrelsen F. Aminoff bör undervisningen utvidgas till att avse att bibringa kursdeltagarna kännedom dels om de teorier och praktiska erfarenheter, som bilda grundlaget för skogsskötseln med särskilt aktgivande på markens betydelse för skogsbeståndet samt om skogsbeståndets allmänna egenskaper, dels om de åtgärder, som hemfalla under begreppet skogsskötsel, speciellt högskogsskötsel, såsom uppdragande av skogsbestånd genom kultur, vården om skogsbeståndet genom gallringar och därmed besläktade huggningar samt avverkning och skogsföryngring enligt olika skogsbrukssätt dels ock om de grundläggande dragen av skogsuppskattningslära jänte de allmänna metoderna för uppskattning.

Enligt lantmäteristylelsens mening kan först genom en undervisning av denna omfattning i förening med självstudier och iakttagelser i naturen hos kursdeltagarna vara att förvänta en mognare uppfattning på hithörande område, något som måste anses vara undervisningens uppgift. Kunskaper i den omfattning nu angivits äro givetvis av stor betydelse för rikets lantmätare, som ofta ställas inför uppgifter sådana som bedömande av skogsmarks godhetsgrad och ändamålsenlighet för skogsproduktion, skogsbeståndets värde med hänsyn till deras allmänna egenskaper, den

behandling, för vilken de varit föremål m. m. samt värdering av enskilda stammar med ledning av dimensioner, form, utvecklingsförmåga m. m. Bättre insikter hos rikets lantmätare på skogsskötselns område kan enligt styrelsens uppfattning förväntas bli till väsentlig nytta även på det sätt, att lantmätnarna under sin beröring med landets jordägare bli i tillfälle att lämna råd och anvisningar samt öka intresset för en rationell skogsskötsel. När hänsyn härjämte toges till skogens ökade betydelse och värde, har lantmäteristyrelsen ansett sig icke böra tveka att framställa förslag om undervisningens ökning i nu angiven omfattning.

För undervisningens utsträckning på sålunda angivet sätt, vilket kan ske utan att studietiden på det hela utsträcker, erfordras emellertid, att till ifrågavarande ämne anslås en sammanlagd undervisningstid av 75 timmar, vilket innebär en ökning av 45 timmar. Detta måste givetvis medföra en ökning även av kostnaderna. Efter en beräkning av 10 kronor för undervisningstimme uppgår denna ökning till 450 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 500 kronor.»

På grund härav har lantmäteristyrelsen hemställt om ett anslag å 39,800 kronor å 1919 års stat med vanlig förskotts rätt för utgifter under år 1918.

I betraktande av betydelsen av att lantmätnarna äga tillräcklig utbildning i skogshushållning för att kunna rätt handlägga förrättningar, där skogsfrågor förekomma, finner jag mig böra understödja förslaget om utvidgad undervisning i detta ämne. Mot det föreslagna ökningsbeloppet har jag ej något att erinra.

*Departements-
chefen.*

I enlighet med grundsatsen att förskott, som skola utgå under år 1918, icke böra innefattas i 1919 års anslag, utan anvisas å tilläggsstat för innevarande år, bör 1919 års anslag icke förenas med den hittills vanliga förskotts rätten. Då anslaget i stället bör gälla även utgifterna under hösten 1919 för läsåret 1919—1920, medför omläggningen icke någon förändring i årsanslagets belopp.

Däremot måste särskilt anslag å tilläggsstat äskas för utgifterna under hösten 1918 för läsåret 1918—1919. Efter inhämtade upplysningar har jag funnit ett belopp av 16,000 kronor härtill erforderligt.

Det av 1917 års riksdag anvisade anslaget har natur av förslagsanslag, högst, vilket ej medfört någon olägenhet, då det varit avsett för ett helt, i sig avslutat läsår samt förskotts rätt funnits. Då årsanslaget numera skall tillgodose delar av två årskurser, synes det nödvändigt för att icke hindra eventuellt önskvärda jämkningar i läroplanen och därav följande ojämnheter i utgifterna under de olika kalenderåren, att anslagen såväl å 1918 års tilläggsstat som för år 1919 få natur av reservationsanslag.

Beträffande anslaget på tilläggsstat för år 1918 kommer jag att göra särskild hemställan.

[82.] Nu hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till lantmäteriundervisningens ordnande och bedrivande å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 39,800.

g. *Lantmätares tjänsteresor.*

[83.]
Lantmätares
tjänsteresor.
(extra anslag.)

På extra stat för vart och ett av åren 1910—1918 har riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t beviljat till bestridande av kostnader för vissa av lantmätare företagna tjänsteresor förslagsanslag, som utgått för åren 1910—1917 med 30,000 kronor om året och för år 1918 med 20,000 kronor.

Enär de för ändmålet anvisade anslagen endast i mycket obetydlig utsträckning tagits i anspråk och detta ansågs åtminstone i viss mån kunna bero på, att bestämmelserna om bidrag från anslaget icke vore fullt lämpliga, framlades i det vid statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 14 januari 1914 vissa riktlinjer för förändringar i dessa bestämmelser. På grundvalen av dessa och riksdagens uttalanden i ämnet utfärdade Kungl. Maj:t efter lantmäteristyrelsens hörande den 23 december 1914 kungörelse med nya föreskrifter angående ifrågavarande tjänsteresor att tillämpas från och med år 1915.

Lantmäteristyrelsen har i skrivelse den 14 december 1916 i samband med förslag angående omreglering av vissa lantmäteristaten berörande förhållanden ifrågasatt, att extra anslag för detta ändamål ej längre skulle behövas. Då frågan om dylik omreglering icke nu kan upptagas till prövning, anser jag anslag för nu ifrågavarande ändamål böra fortfarande utgå. Därest dagtraktamenten av statsmedel medgivas lantmätarna, såsom jag förut i dag förordat, böra bestämmelserna angående nu ifrågavarande tjänsteresor undergå vissa ändringar. Anslagsbeloppet torde dock liksom för innevarande år böra sättas till 20,000 kronor. Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för vissa av lantmätare företagna tjänsteresor å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av kronor 20,000.

h. *Reparation och renovation av kartor i lantmäterikontoren i länen.*

Med bifall till särskilda av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har riksdagen till reparation och renovation av kartor i lantmäterikontoren i länen på extra stat anvisat för år 1912 30,000 kronor, för vart och ett av åren 1913, 1914 och 1915 20,000 kronor samt för vartdera av åren 1917 och 1918 15,000 kronor eller tillhopa 120,000 kronor. Dessa anslag hava genom särskilda beslut ställts till lantmäteristyrelsens förfogande, i samband varmed föreskrivits, att högst 43,000 kronor finge användas till renovation av kartor, därav högst 8,000 kronor till renovation av i enskild ägo befintliga kartor av särskild betydelse, men av vilka kopior saknades i lantmäterikontoren. Till reparation har av de hittills anvisade medlen alltså avsetts ett belopp av minst 77,000 kronor.

Till huvudsaklig grund för besluten om medlens anvisande har legat en av lantmäteristyrelsen den 24 oktober 1910 gjord framställning med däri intagen utredning rörande omfattningen av och kostnaderna för ifrågavarande arbeten. Enligt denna utredning skulle i runt tal för ifrågavarande ändamål erfordras 106,000 kronor, därav 63,000 kronor för reparation och 43,000 kronor för renovation av kartor.

Redan i sin framställning den 16 oktober 1912 med begäran om anslag för år 1914 framhöll lantmäteristyrelsen, att det visat sig, att ett väsentligt större antal kartor än det av styrelsen förut beräknade behövde repareras. Närmare utredning i denna del åstadkoms uti styrelsens framställning den 17 oktober 1913, däri anslag begärdes för år 1915. Styrelsens beräkning denna gång visade hän på ett medelsbehov för ifrågavarande ändamål av omkring 128,000 kronor.

I samband med att lantmäteristyrelsen den 15 oktober 1915 gjorde framställning om utverkande av anslag för år 1917, meddelade styrelsen, att förnyad undersökning rörande omfattningen av återstående arbeten gäve vid handen, att sammanlagda kostnaderna för reparation av kartor komme att uppgå till ett belopp av 85,000 kronor. Anledningen till denna kostnadsökning uppgavs bland annat vara det flitiga bruk, vari kartorna vore, utom för andra ändamål, för arbetet med jordregistrets uppläggande samt undersökningar, som skedde rörande kronans rätt till vatten samt en del fiskeriförhållanden m. m. Sammanlagda kostnaden för renovation av kartor med tillhörande handlingar uppginge enligt förnyad beräkning till 53,000 kronor och totalkostnaden för ifrågavarande arbeten finge alltså uppskattas till omkring 138,000 kronor.

[84.]

*Reparation
och renovation
av kartor i
lantmäteri-
kontoren i
länen.*

(extra anslag.)

[84.]

Uti sin den 24 oktober 1916 gjorda framställning om medel till ifrågakvarande ändamål för år 1918 anförde lantmäteristyrelsen, att enligt en efter förste lantmätarnas hörande ånyo verkställd undersökning den i styrelsens ovanberörda skrivelse den 15 oktober 1915 beräknade totalkostnaden för dessa arbeten borde höjas med minst 2,000 kronor och alltså beräknas till i runt tal 140,000 kronor. Denna siffra finge emellertid icke anses såsom slutgiltig. Det vore nämligen synnerligen angeläget, att medel ständigt komme att stå till styrelsens förfogande för underhåll av lantmäterikontorens i länen arkivalier. Därest så ej bleve fallet, komme genom bristande möjligheter att underhålla kartorna oersättliga värden att gå förlorade. Likaledes måste jämväl renovationsarbetet alltjämt fortgå, i det man ständigt hade att räkna med behovet av att lantmäterikontorens utslitna kartor ersattes och vissa i enskild ågo påträffade kartor kopierades. Styrelsen komme därför i samband med avgivandet av förslag till slutligt ordnande av frågan om biträden å lantmäterikontoren i länen att beräkna lämpligt årligt belopp för angivna ändamål. Styrelsen hölle på grund härav före, att det återstående behovet av anslag borde kunna begränsas så, att sammanlagda anslagen å extra stat komme att uppgå till 135,000 kronor.

Lantmäteristyrelsen har nu i skrivelse den 24 november 1917 hemställt, att medel för ifrågakvarande ändamål måtte med ett belopp av 15,000 kronor beredas jämväl för år 1919, och har styrelsen därvid bland annat anført följande.

Enligt senaste från förste lantmätarna inkomna uppgifter uppginge sammanlagda medelsbehovet för ifrågakvarande ändamål till, förutom den summa av 105,000 kronor, som för tiden intill utgången av år 1917 ställts till styrelsens förfogande, ytterligare 60,000 kronor, däraf 30,000 kronor för reparationsarbeten och 30,000 kronor för renovationsarbeten. Skulle dessa ökade behov kunna fullt tillgodoses, komme sammanlagda kostnaden således att uppgå till 165,000 kronor.

I vad mån ett i staten för lantmäteristaten i orterna eventuellt upptaget särskilt anslag till underhåll av lantmäterikontorens i länen arkivalier kunde komma att medföra minskning i medelsbehovet från nu ifrågakvarande anslag vore för närvarande vanskligt att bedöma. Förhållandena syntes närmast giva vid handen, att så icke komme att ske i vidare utsträckning, än att nämnda belopp av 165,000 kronor icke behövde överskridas.

Departementshöfdens.

Även för år 1919 anser jag anslag på extra stat böra utgå för fortsättande av ifrågakvarande, ur flera synpunkter betydelsefulla underhålls- och nyanskaffningsarbeten. Mot det i sådant avseende av lantmäteristyrelsen föreslagna beloppet, 15,000 kronor, vilket är detsamma, som anvisats för åren 1917 och 1918, har jag ej något att erinra.

I önlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [84.]

att till reparation och renovation av kartor i lantmäterikontoren i länen å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 15,000.

i. *Nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen.*

I anledning av särskilda av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har riksdagen på extra stat årligen allt sedan år 1913 anvisat medel till uppläggande av nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen, nämligen med 24,000 kronor för år 1913, 18,000 kronor för år 1914, 10,000 kronor för år 1915, 15,000 kronor för år 1916, 20,000 kronor för år 1917 och 15,000 kronor för år 1918 eller tillhopa 102,000 kronor. [85.]

Nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen.

(extra anslag.)

Enligt den utredning angående ifrågavarande arbeten och kostnaderna därför, som efter förste lantmätarnas hörande avlämnades av lantmäteristyrelsen i skrivelse den 27 november 1911, beräknades kostnaderna till i runt tal 60,000 kronor. Denna beräkning angavs emellertid såsom ganska osäker.

Allteftersom arbetet fortskridit och beräkningarna kunnat bliva säkrare, har totalkostnaden uppskattats högre. I skrivelse den 24 oktober 1916 ansåg sig lantmäteristyrelsen kunna framlägga slutlig beräkning över dessa kostnader, utvisande ett belopp av 107,000 kronor. Då 87,000 kronor anvisats för tiden till och med år 1917, skulle enligt denna beräkning ytterligare krävas 20,000 kronor. Men då lantmäteristyrelsen ämnade i det förslag till slutligt ordnande av frågan om biträden å lantmäterikontoren i länen m. m., som styrelsen skulle kort därefter avgiva, beräkna skäligt belopp för registratures årliga komplettering, ansåg styrelsen sig kunna nedsätta anspråket på extra anslag för år 1918 med 3,000 kronor till 17,000 kronor. Kungl. Maj:t, som icke funnit sig böra bifalla en framställning av lantmäteristyrelsen om höjning av maximiarvodet till examinerade biträden, vilka sysselsättas med detta arbete, äskade anslag till detta ändamål å allenast 15,000 kronor, vilket belopp som ovan nämnts, också av riksdagen anvisades.

Lantmäteristyrelsen har nu i skrivelse den 24 november 1917 med ledning av från förste lantmätarna infortrade uppgifter meddelat, att kostnaderna numera syntes böra uppskattas till sammanlagt 113,000 kronor eller 6,000 kronor mer än styrelsen beräknat året förut. Då

[85.] riksdagen hittills anvisat anslag å 102,000 kronor, behövdess alltså ytterligare 11,000 kronor. Under förutsättning att styrelsens nyssnämnda förslag om ordnande av frågan om biträden å lantmäterikontoren vunne bifall, ansåge styrelsen högre extra anslag än å 8,000 kronor ej vara behöfligt.

I häröver avgivet utlåtande har 1917 års lantmäterikommission förmått sig kunna godtaga lantmäteristyreliens beräkning öfver totalkostnaden, särskilt med avseende å inom kommissionen meddelade upplysningar angående av tidsförhållandena betingade ökade kostnader. Ehuru den av lantmäteristyreliens öförmålda frågan om biträden å lantmäterikontoren icke syntes kunna föreläggas 1918 års riksdag, hade kommissionen, då med återstående 3,000 kronor borde kunna anstå till ett följande år, ej något att erinra mot bifall till styrelsens ifrågavarande framställning.

Departementschefen.

Under åberopande av vad sålunda anförts och utvecklats hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till nya registratur och arkivens ordnande i lantmäterikontoren i länen å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 8,000.

j. *Inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen.*

[86.] Med bifall till av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har riksdagen till inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen på extra stat anvisat för vartdera av åren 1914 och 1915 ett anslag av 5,000 kronor samt för vartdera av åren 1917 och 1918 ett anslag av 3,500 kronor eller tillhoppa 17,000 kronor.

Inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen.
(extra anslag.)

Till huvudsaklig grund för dessa beslut har legat en av lantmäteristyreliens den 15 mars 1912 avlåten skrivelse, däri styrelsen på grundvalen av verkställd utredning beräknade, att för ifrågavarande ändamål erfordrades ett sammanlagt belopp av 33,500 kronor utöver vad som för samma ändamål kunde bli tillgängligt av det årliga belopp av det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., som genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1910 bestämts för vart och ett av lantmäterikontoren i länen.

Uti framställning den 15. oktober 1915 angående anslag för ifrågavarande ändamål för år 1917 anförde lantmäteristyreliens, att det visserligen kunde framhållas, att någon större våda icke vore att förvänta av

uppskov ett eller annat år med ifrågavarande arbeten. Särskilt med hänsyn till de ökade göromål, som, i den mån arbetet med jordregistrets uppläggande nalkades sin fullbordan, mer och mer komme att åligga rikets förste lantmätare, ansåge lantmäteristyrelsen det emellertid angeläget, att fullständig ordning och reda bleve härskande å lantmäterikontoren i länen. För vidare av detta syfte utgjorde registratures och arkivens iordningställande, vartill även hörde akternas förseende med omslag och i mån av behov inbinding eller häftning, en ingalunda oviktig förutsättning. Infordrade nya uppgifter från förste lantmätarna upptoge för detta ändamål anslagskrav å 19,000 kronor utöver dem, som kunde tillgodoses av ännu icke förbrukad del av då redan anvisade 10,000 kronor. Totalkostnaden beräknades alltså nu till 29,000 kronor eller 4,500 kronor mindre än vid den ursprungliga kalkylen. Lantmäteristyrelsen hemställde, att ett anslag å 5,000 kronor måtte för detta ändamål äskas å 1917 års stat.

Vid ärendets föredragning den 14 januari 1916 framhöll dåvarande departementschefen, att av den då förebragta utredningen framginge, att utgifterna under år 1914 utgjort 3,545 kronor 77 öre samt under år 1915 till och med september månad 2,004 kronor 89 öre. För tiden från och med den 1 oktober 1915 till utgången av år 1916 vore tillgängligt ett sammanlagt belopp av 4,449 kronor 34 öre. Även om detta belopp fullständigt åtgånge under år 1916, hade i medeltal blott 3,333 kronor 33 öre åtgått för varje år. På dessa grunder ansåg han tillräckligt, att ett belopp av 3,500 kronor gjordes tillgängligt för år 1917, helst någon mer överhängande brådska med arbetets slutförande icke syntes föreligga.

För år 1918 fann samme min företrädare i ämbetet icke skäl tillstyrka högre belopp, än som beviljats för nästföregående år eller 3,500 kronor.

Uti skrivelse den 22 oktober 1917 har nu lantmäteristyrelsen hemställt, att för år 1919 anslag å 6,000 kronor för ifrågavarande ändamål måtte begäras av riksdagen. Till stöd härför har styrelsen, under framhållande av angelägenheten utav att inbindningsarbetena påskyndades, anfört följande.

Vid 1916 års utgång hade av anslaget använts 8,807 kronor 63 öre och funnits en besparing, uppgående till 1,192 kronor 37 öre. Av sistnämnda summa jämte det för år 1917 anvisade beloppet å 3,500 kronor hade, såvitt inkomna räkningar utvisade, intill den 1 oktober 1917 åtgått 2,032 kronor 84 öre. Anledningen till att vid sistnämnda tidpunkt således förefunnits en behållning av över 2,600 kronor vore bland annat att söka däri, att åtskilliga förste lantmätare, i anledning av de små belopp, som årligen anvisades, föredroge att uppskjuta inbindningsarbetet,

[86.] i avvaktan på att anslagen för två eller flera år skulle kunna på en gång lämpligare utnyttjas. För övrigt komme sannolikt nyssnämnda besparing att, innan året gått till ända, betydligt minskas på grund av ytterligare utbetalningar för redan verkställt arbete.

Det hade antagits, att de årliga belopp av nionde huvudtitelns anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., som finge för vissa bestämda ändamål användas inom de särskilda lantmäterikontoren, skulle lämna någon tillgång för nu ifrågavarande ändamål. Detta förhållande hade föranlett, att nedsättningar skett i de belopp lantmäteristyrelsen föreslagit för ifrågavarande ändamål, och hade därvid avsetts, att genom anlåtande av ovanberörda anslag och arbetets fördelning på ett större antal år behovet av särskilda medel skulle kunna nedbringas. De stegrade prisen å skrivmaterialier m. m. verkade emellertid därhän, att utsikterna att för framtiden för inbindning av handlingar kunna använda någon del av ovanberörda belopp av expensmedel vore så gott som inga. Att så vore förhållandet framginge även av föreliggande yttranden från förste lantmäterna, vilka yttranden såsom följd därav innehölle ökade krav på särskilda medel för ifrågavarande ändamål. Med ledning av dessa yttranden borde det ytterligare behovet av särskilda medel för samma ändamål beräknas till omkring 18,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Jämte det jag anmärker, att enligt lantmäteristyrelsens nu framlagda kostnadsberäkning totalkostnaden för ifrågavarande arbete skulle uppgå till 35,000 kronor, vill jag tillstyrka, att anslag begäres av riksdagen för arbetets fortsättande jämväl under år 1919. Men att under nu rådande och till synes icke så hastigt övergående dyrtid med dess kännbara brist å arbetsförnödenheter av olika slag särskilt påskynda detta arbete torde dock icke vara nödvändigt. Jag vill därjämte framhålla, att under de tre åren 1914—1916 av anslaget använts i medeltal årligen blott 2,935 kronor 88 öre. I fall nu för år 1919 anvisas samma belopp som för de två åren 1917 och 1918 eller 3,500 kronor, blir med inräknande av behållningen vid 1917 års ingång ett belopp av 11,692 kronor 37 öre tillgängligt för de tre åren 1917—1919 eller i medeltal 3,897 kronor 46 öre för år. Då således tillräcklig anledning icke synes föreligga att för år 1919 äska högre anslag än 3,500 kronor för ifrågavarande ändamål, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till inbindning av handlingar i lantmäterikontoren i länen å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 3,500.

k. *Anskaffande för lantmäterikontoret i Karlstad av kopior av vissa kartor m. m.*

Sedan anslag tidigare anvisats för anskaffande till lantmäterikontoret i Umeå av kopior utav vissa kartor och handlingar, av vilka de förut i kontoret förvarade exemplaren förstörts genom brand, medgav 1917 års riksdag, på Kungl. Maj:ts förslag, att den behållning, som, efter det nämnda arbete slutförts, kunde komma att uppstå å härtill anvisade anslag, finge användas för att till lantmäterikontoret i Karlstad anskaffa kopior av vissa kartor med tillhörande handlingar, vilka förstörts vid en år 1865 i staden inträffad eldsvåda. Därjämte anvisade riksdagen för sistnämnda ändamål å extra stat för år 1918 ett reservationsanslag av 10,000 kronor.

Uti det vid statsverkspropositionen till 1917 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över jordbruksärenden har lämnats redogörelse för den utredning* angående ifrågavarande nyanskaffningsarbete för lantmäterikontoret i Karlstad, som låg till grund för det av Kungl. Maj:t i ämnet framlagda förslag. Av berörda utredning framgår, att arbetet, som var avsett att fördelas å en tidrymd av fem år, beräknades draga en sammänlagd kostnad av 52,000 kronor.

Lantmäteristyrelsen har nu uti skrivelse den 27 november 1917 hemställt, att för ifrågavarande ändamål ett anslag av 10,000 kronor måtte beredas jämväl för år 1919, och har styrelsen därvid, under förmälan att å de för nyanskaffningsarbetet i Umeå tidigare anvisade medel en slutlig behållning av omkring 2,000 kronor syntes komma att uppstå, vidare anfört, att till följd av de högst betydligt ökade arbetsprisen det belopp av 52,000 kronor, vartill kostnaderna för arbetet i Karlstad beräknats uppgå, sannolikt komme att visa sig otillräckligt, men att styrelsen, som icke ännu, innan arbetet ens påbörjats, ansåge sig kunna bedöma, i vilken utsträckning de ökade omkostnaderna skulle komma att medföra höjning i de tidigare gjorda beräkningarna, icke ansåge någon ökning i anslaget för år 1919 böra ske.

I likhet med vad lantmäteristyrelsen hemställt, tillstyrker jag, att medel till ifrågavarande arbetes fortsättande beredas för år 1919. I fråga om anslagets storlek finner jag skäl icke föreligga vare sig till ökning eller minskning av det för år 1918 för ändamålet beviljade beloppet.

[87.]
Anskaffande
för lantmäterikontoret i
Karlstad av
kopior av
vissa kartor
m. m.
(extra anslag.)

Departements-
chefen.

[87.] Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anskaffande för lantmäterikontoret i Karlstad av kopior av vissa kartor med tillhörande handlingar å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av..... kronor 10,000.

1. *Skrivhjälp å lantmäterikontoren i länen.*

[88.]
Skrivhjälp å
lantmäteri-
kontoren i
länen.
(extra anslag.)

För skrivhjälp å lantmäterikontoren i länen har riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag anvisat anslag å extra stat med 12,000 kronor för år 1915, 18,000 kronor för år 1916, 25,000 kronor för år 1917 och 30,000 kronor för år 1918. Med begagnande av Kungl. Maj:t förbehållen rätt att för tillfälliga behov anvisa ytterligare medel till detta ändamål från expensanslaget har Kungl. Maj:t under åren 1915—1917 anvisat ytterligare tillhoppa 13,300 kronor. Lantmäteristyrelsen har meddelat, att för år 1918 torde utöver det av riksdagen anvisade anslaget minst 7,000 kronor bliva erforderliga.

I skrivelse den 24 november 1916 har nu lantmäteristyrelsen anfört, att därest styrelsens förut framlagda förslag till ordnande av frågan om biträden å lärens lantmäterikontor ej skulle kunna förläggas 1918 års riksdag, det vore givet, att behovet av skrivhjälp fortfarande måste tillgodoses genom anslag å extra stat. Vad beloppet anginge kunde styrelsen med ledning av vunnit erfarenhet och infordrade uppgifter från förste lantmätarna ej beräkna detsamma lägre än till 45,000 kronor.

1917 års lantmäterikommission har i utlåtande häröver meddelat, att frågan om reglering av biträdesförhållandena å lantmäterikontoren ej syntes kunna bliva föremål för framställning till 1918 års riksdag. Kommissionen har vidare anfört att då, enligt vad för kommissionen tillgängliga yttranden från förste lantmätarna och inom kommissionen i övrigt meddelade upplysningar gäve vid handen, det begärda extra anslaget syntes vara av nöden, kommissionen ville tillstyrka lantmäteristyrelsens framställning.

Departements-
chefen.

Jag kan ej undgå att finna det ifrågasatta anslagsbeloppet innefatta en väl stark stegring från föregående år. I betraktande av att lantmäteristyrelsen beräknat anslagsbehovet för år 1918 till 37,000 kronor, synes det extra anslaget för år 1919 kunna begränsas till 40,000 kronor.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för skrivhjälp å lantmäterikontoren i länen [88.]
å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag
av kronor 40,000.

m. *Anskaffande för lantmäterikontoren i länen av kopior av kartor m. m. angående statens järnvägars jordområden.*

Med bifall till av Kungl. Maj:t i ämnet gjorda framställningar har riksdagen på *extra stat* för vardera av åren 1917 och 1918 anvisat 7,000 kronor för anskaffande för lantmäterikontoren i länen räkning av kopior av kartor m. m. angående statens järnvägars jordområden.

Till huvudsaklig grund för dessa beslut har legat en av lantmäteristyrelsen den 5 november 1913 gjord framställning. Vad angick kostnaderna för arbetet framhöll styrelsen däri, att de givetvis vore svåra att beräkna. De berodde i mångt och mycket på omfattningen av de brister, vilka kunde vidlåda de kartor och handlingar, som funnos rörande ifrågavarande områden. För arbetets utförande ansåge styrelsen emellertid böra anställas en yngre lantmätare med erfarenhet rörande fastighetsförhållanden. Ersättningen till honom beräknade styrelsen till 4,000 kronor för år. Desslikes erfordrades rit- och skrivbiträden till en kostnad av 3,000 kronor årligen. Utgifterna komme alltså att uppgå till 7,000 kronor för år, och hölle styrelsen före, att arbetet borde medhinnas på fem år. Totala kostnaden syntes alltså kunna beräknas till 35,000 kronor. I allt fall ansåge styrelsen, att högre än till 40,000 kronor borde kostnaderna icke kunna antagas uppgå.

Nu har lantmäteristyrelsen i skrivelse den 12 oktober 1917 gjort framställning om anslag för detta ändamål för år 1919 och därvid huvudsakligen anfört följande.

Ursprungligen hade varit avsett, att arbetet skulle påbörjas vid ingången av år 1917. Till följd av svårigheten att anskaffa lämpligt examinerat biträde ävensom på grund av bristande utrymme inom järnvägsstyrelsens lokaler, varest arbetet till huvudsaklig del måste bedrivas, hade detta emellertid ej kunnat ske, utan hade arbetet påbörjats först med ingången av mars månad. Styrelsen hade emellertid icke ansett lämpligt att från början anställa några rit- och skrivbiträden, utan hade därmed fått anstå, till dess någon erfarenhet vunnits rörande lämpligaste sättet för arbetets utförande. Den första tidens arbete, som sålunda utförts ensamt av den såsom biträde förordnade lantmätaren, hade därför fått karaktären företrädesvis av försöksarbete. Med ledning av därvid vunnit erfarenhet hade lantmäteristyrelsen utfärdat föreskrifter rörande sättet för arbetets utförande. Dessa avsåge bland annat upprättande av en förteckning eller liggare för varje län, i vilken liggare skulle i nära anslutning till jordregistret lämnas redogörelse för de till statens järnvägar

[89.]

Anskaffande
för lantmäterikontoren
i länen av
kopior av kartor
m. m. angående
statens järnvägars
jordområden.
(extra anslag.)

[89.] gjorda upplåtelseerna med uppgift på de fastigheter, varifrån dessa skett. Sedan från mitten av maj månad år 1917 två rit- och skrivbiträden anstälts, kunde arbetet från samma tid anses vara fullt igångsatt.

Emellertid kunde ovanberörda liggare icke ernå erforderlig fullständighet enbart med tillhjälp av det material, som funnes inom järnvägsstyrelsens och lantmäteristyrelsens arkiv. Det hade så gott som undantagslöst visat sig nödvändigt att anställa jämförelse mellan lantmäterikartorna och de över de särskilda järnvägsområdena upprättade kartorna. Kartor över de sekundära förrättningar, som ägt rum under tiden efter år 1864, funnes emellertid utom hos vederbörande jordägare endast å lantmäterikontoren i länen. Då ändamålet endast undantagsvis syntes kunna vinnas genom översändande till Stockholm av akter från lantmäterikontoren, vore det nödvändigt att å dessa kontor verkställa ifrågavarande undersökning. Detta arbete borde utföras av den hos styrelsen såsom biträde vid arbetet förordnade lantmätaren. Till följd härav borde möjlighet beredas denne att i den mån sådant visade sig oundgängligen nödvändigt besöka lantmäterikontoren i länen för att därstädes göra erforderliga undersökningar och kompletteringar.

Några kostnader för nu berörda resor inginge emellertid icke uti de beräknade kostnaderna för arbetet. Med anledning härav hade lantmäteristyrelsen uti sin framställning samma dag med förslag angående användningen av 1918 års anslag hemställt om Kungl. Maj:ts förklarande, att kostnader för resor, som efter förordnande av lantmäteristyrelsen företoges av den för ifrågavarande arbete anställde lantmätaren för att å lantmäterikontoren i länen verkställa de undersöknings- och kompletteringsarbeten, som vore erforderliga för arbetets utförande, finge utgå av nionde huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar.

Rörande resultatet av 1917 års arbete ville styrelsen meddela, att detsamma vid årsskiftet 1917—1918 beräknades hava fortskridit så långt, att kopieringen av kartorna beträffande statens järnvägar inom hela Östergötlands län samt en del av Södermanlands och Jönköpings län komme att vara fullbordad tillika med därmed sammanhängande utredning, i den mån sådan kunde ske utan tillgång till lantmäterikartorna å respektive läns lantmäterikontor.

Till följd av att arbetet icke påbörjats vid 1917 års ingång kunde vid årets utgång beräknas förefinnas en besparing å 1917 års anslag till omkring 2,200 kronor. Under arbetets gång hade emellertid visat sig, att ytterligare ett rit- och skrivbiträde erfordrades, för att kartkopieringen och arbetet med avskrifter och utdrag skulle kunna ske jämsides med utredningsarbetet. Om de besparade medlen toges i anspråk härtill, kunde ersättning åt ett dylikt biträde beredas under återstoden av år 1917 och hela år 1918. Och som lokalförhållandena från ingången av november månad 1917 komme att medgiva anställande av ytterligare ett biträde, ämnade styrelsen även att från samma tid anställa sådant biträde.

Det vore givet, att det för arbetets fortgång vore angeläget, att även efter utgången av 1918 arbetet måtte kunna bedrivas med tre rit- och skrivbiträden jämte ett examinerat biträde. Till följd härav bleve det emellertid nödvändigt att höja anslaget till 8,500 kronor.

Totalkostnaderna för arbetet komme emellertid härigenom icke att ökas utöver vad desamma beräknats uppgå till. Verkställd utredning visade nämligen, att arbetet med säkerhet kunde med ovan angiven personal slutföras på fyra år här- efter och kostnaderna komme sålunda att icke uppgå till 40.000 kronor.

Jag vill erinra, att Kungl. Maj:t vid fastställande av bestämmelser rörande användningen av det för år 1918 anvisade anslaget på statskontorets tillstyrkan medgivit, att kostnaderna för sådana av ifrågavarande lantmätare företagna resor, som lantmäteristyrelsen i sin skrivelse omförmält, må gäldas av nionde huvudtitelns förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar.

[89.]
Departements-
chefen.

Då anslag för ifrågavarande ändamål bör beredas även för år 1919, samt det föreslagna ökade årsbeloppet enligt lantmäteristyrelsens beräkning icke kommer att förhöja totalkostnaden för arbetet, tillstyrker jag styrelsens förslag och hemställer, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anskaffande för lantmäterikontorens i länen räkning av kopior och kartor m. m. angående statens järnvägars jordområden å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 8,500.

2. Skiften och avvittringar.

a. Skiften och avvittringar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 100,000.

b. *Tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark.*

I proposition nr 166 till 1916 års riksdag framlade Kungl. Maj:t vissa förslag i fråga om avvittringen inom Sorsele, Dorotea, Vilhelmina, Stensele och Tärna sockar av Västerbottens län samt inhämtade riksdagens yttrande över ett vid propositionen fogat förslag till kungörelse angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark. För genomförande av dylik tilläggsavvittring skulle, såsom av dåvarande departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet inhämtas, krävas kostnader av statsmedel, men något belopp kunde då ej beräknas. Det syntes ej heller vara nödvändigt att för tilläggsavvittringens utförande äska anslag av 1916 års riksdag i vidare mån än att medgivande begärdes att för ändamålet använda ett av riksdagen å *extra stat* för år 1913 anvisat anslag å 52,000 kronor för förvärvande för renskötselns behov av vissa inom Sorsele och Dorotea sockuar belägna områden.

[90.]
Tilläggsav-
vittring i
Västerbottens
läns lapp-
mark.
(extra anslag.)

Kungl. Maj:ts förslag i ämnet biföllos av riksdagen, som mot kungörelseförslaget framställde allenast vissa detaljerinringar, och har

[90.] Kungl. Maj:t den 30 december 1916 utfärdat kungörelse angående tilläggsavvittringen.

För tilläggsavvittringens genomförande har riksdagen å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 30,000 kronor.

Samma belopp torde böra anvisas för år 1919 och jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmark å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av kronor 30,000.

3. Utflyttningshjälp efter skiften, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 50,000.

G. Rikets allmänna kartverk.

1. Rikets allmänna kartverk.

[91.]
Rikets all-
männa kart-
verk.
(ordinarie
anslag.)

Det ordinarie anslaget till rikets allmänna kartverk slutar på 340,800 kronor. Med anledning av inkomna framställningar om avlöningsförhöjningar för en del av kartverkets civila personal har löneregleringskommittén avgivit utlåtanden den 6 och den 28 november 1917. Där-efter hava ytterligare framställningar i samma syfte inkommit från civila befattningshavare vid kartverket. I sitt statförslag den 15 november 1917 har kartverkschefen hemställt om vissa höjningar i anslaget redan från och med år 1918. Delvis beror ökningen på begärd förhöjning i dagtraktamentena till militär personal. I denna del har frågan remitterats till arméförvaltningen, som först den 7 januari 1918 inkommit med utlåtande däröver. Vid sådant förhållande torde ärendet i sin helhet böra göras till föremål för särskild proposition under riksdagens lopp och nu allenast visst belopp beräknas.

Enligt verkställt överslag synes ordinarie anslagets belopp för år 1919 böra beräknas till i avrundat tal 430,000 kronor, utgörande en förhöjning av 89,200 kronor. Dessutom torde å extra stat för diverse behov böra beräknas 10,000 kronor.

För år 1918 torde å tilläggsstat böra för diverse behov beräknas 40,000 kronor. Jag kommer att göra särskild hemställan härom.

För närvarande hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition angående ökat anslag till rikets allmänna kartverk, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, i ordinarie anslaget till detta kartverk beräkna en förhöjning från kronor 340,800
 med » 89,200
 till » 430,000. [91.]

2. Diverse behov vid rikets allmänna kartverk.

Under åberopande av vad jag anført i nästföregående punkt hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att i avbidan på den proposition angående anslag för diverse behov vid rikets allmänna kartverk, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å *extra stat* för år 1919 beräkna ett reservationsanslag av kronor 10,000. [92.]
Diverse behov vid rikets allmänna kartverk. (extra anslag.)

3. Namngranskning.

I likhet med vad under en följd av år ägt rum och i enlighet med framställning av chefen för rikets allmänna kartverk i skrivelse den 13 oktober 1917 hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till bestridande av kostnader för namngranskning för rikets allmänna kartverks behov å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 3,000. [93.]
Namngranskning. (extra anslag.)

H. **Geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar.**

1. Sveriges geologiska undersökning.

a. Sveriges geologiska undersökning, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 101,530.
Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 32

b. *Fältarbeten m. m.*

[94.]
Fältarbeten
m. m.
 (extra anslag.)

Anslaget till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten och publikationer höjdes av 1914 års senare riksdag för år 1915 från 36,000 kronor till 43,500 kronor. Højningen berodde dels på att arbetet på det geologiska kartverket ansågs böra fullföljas med större kraft, än de tillgängliga anslagsmedlen eljest kunde tillåta, och att för detta ändamål sex extra geologer skulle anställas sommartiden, vartill beräknades åtgå 6,000 kronor, dels ock på att andra gradens tjänstemän vid undersökningen borde erhålla tilläggsarvode med 1 krona 50 öre för förrättningsdag, vilket påkallade ökad utgift med beräknat belopp av 1,500 kronor.

På grund av rådande förhållanden beslöt emellertid Kungl. Maj:t vid fastställande den 5 december 1914 av stat för geologiska undersökningen för år 1915 att av berörda anslagsökning icke disponera de 6,000 kronor, som avsetts för anställande av ytterligare antal extra geologer, och beloppet besparades alltså till år 1916. Då även för år 1916 det genom anställandet av dylika extra geologer avsedda påskyndandet av de geologiska kartarbetena ansågs böra av samma anledning som för år 1915 uppskjutas, kunde utgifterna för undersökningens fältarbeten och publikationer jämväl för detta år beräknas till allenast 37,500 kronor. Men då härtill fanns att tillgå nyssnämnda behållning å 6,000 kronor, erfordrades nytt anslag å allenast 31,500 kronor, vilket belopp också på Kungl. Maj:ts förslag anvisades å extra stat för år 1916.

För år 1917 anvisades för ändamålet 40,500 kronor. Även för detta år ansågs anställandet av ytterligare antal extra geologer böra uppskjutas, men däremot befanns det nödvändigt att beräkna årsutgifterna till ett 3,000 kronor högre belopp än förut på grund av inträdd ökning i kostnader för skjutslega. Någon behållning från 1916 kunde ej påräknas.

För år 1918 har likaledes anvisats 40,500 kronor.

Beträffande anslagsbehovet för nu ifrågavarande ändamål för år 1919 har chefen för Sveriges geologiska undersökning i skrivelse den 13 oktober 1917 anfört huvudsakligen följande:

»Sveriges geologiska undersöknings verksamhet var ifrån början och ända till och med år 1906 tämligen exklusivt inriktad på det geologiska kartverkets framförande över landet. Ehuru även i äldre tider flera betydelsefulla praktiskt geologiska och rent vetenskapliga utredningar blevo utförda vid sidan av det ordinarie kartarbetet, så kan man dock säga, att undersökningens personal till sin allt

annat övervägande arbetsuppgift hade under sommarmånaderna rekognoscering och revidering för de geologiska kartbladen och under vintermånaderna rekognosceringsmaterialets sammanställande, bearbetande och utgivande i form av kartblad med tillhörande beskrivningar. Ännu så sent som under perioden 1897—1906 var undersökningens personal nästan helt upptagen av arbetena för de geologiska kartbladen, medan övriga utredningar förekommo i så liten utsträckning, att de icke avsevärt störde kartarbetena.

Det alltmera kännbara behovet av att undersökningens utredningar i högre grad än förut måtte inriktas på även utom kartarbetet stående uppgifter av direkt betydelse för landets näringsliv, föranledde i samband med chefsskiftet i slutet av år 1906 och undersökningens därpå följande omorganisation en förändring i dessa förhållanden. I det omorganisationsförslag, som av min företrädare i början av år 1907 ingavs till löneregeringskommittén, föreslogs, att undersökningens personal skulle uppdelas på en praktisk sektion och en teoretisk-kartografisk sektion. Den förra skulle omfatta tre tjänstemän, en representerande malingeologi, en stenindustri och en agrikulturgeologi inklusive torv- och lerindustri. Av de fem tjänstemän, som återstodo för den kartografisk-teoretiska sektionen, och vilka borde representera var och en sin av grenarna urbergsgeologi, kvartärgeologi, paleontologi med stratigrafi, torvgeologi samt hydrogeologi med väg- och vattenbyggnadsfrågor, förutsattes även en, representanten för hydrogeologi etc., skola komma att i betydlig utsträckning syssla med rent praktiska frågor. Löneregeringskommittén biträdde i sitt utlåtande av den 14 december 1907 i huvudsak detta förslag, vilket också upptogs i Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års riksdag, och, sedan denna av riksdagen bifallits, stadfästes detsamma i huvudsak genom instruktionen av den 10 december 1909 och sedermera genom förnyade instruktionen av den 23 december 1914.

Det var från början klart, att då samtidigt med ifrågavarande omorganisation ingen ökning i det ända sedan år 1871 oförändrade antalet arbetskrafter skedde, denna förändring automatiskt måste medföra en betydlig inskränkning i det kartarbete, som dithills utförts även av de tjänstemän, som nu helt eller delvis avdelades för andra arbetsuppgifter. I ovannämnda Sveriges geologiska undersöknings organisationsförslag av år 1907 betonades också, att denna reduktion icke utan mycket allvarligt avbräck för kartläggningens fortgång kunde bliva bestående, ävensom att detta avbräck skulle medföra så stora olägenheter, att det skulle framtvinga en ökning av arbetskrafterna för påskyndandet av landets geologiska kartering. Då organisationsförändringen beräknades i första hand medföra en minskning av de för kartarbetena tillgängliga arbetskrafterna, motsvarande två ordinarie geologer, föreslogs därför från verkets sida, att två å nya geologbefattningar, uteslutande avsedda för geologisk kartering, skulle inrättas. Då dessa uteslutande för kartverkets genomförande avsedda befattningar kunde sägas hava fyllt sin uppgift i och med det att kartläggningen av hela landet blivit genomförd, föreslogs tillika, att ifrågavarande kartbladsgeologer icke liksom de övriga tjänstemännen skulle uppföras å ordinarie stat utan upptagas å extra stat.

Löneregeringskommittén ansåg emellertid, att det borde kunna anstå med inrättandet av de nya geologbefattningarna, till dess någon tids erfarenhet vunnits om verkningarna av den nya organisationen. — — —

[94.]

I sitt yttrande av den 8 januari 1908 över löneregleringskommitténs meranämnda betänkande förklarade sig geologiska undersökningens chef icke i någon mån frångå sitt uttalande om önskvärdheten av att kartarbetet för framtiden måtte kunna bedrivas i samma omfattning som dittills, men medgav dock, att det syntes finnas ännu ett skäl för uppskov med inrättandet av de två nya geologbefattningarna. Förhållandet är nämligen, att under de närmaste fem åren ej mindre än fyra av de nuvarande fast anställda tjänstemännen kunna väntas bli pensionerade. Skulle dessutom redan under början av denna femårsperiod två nya befattningar tillsättas, bleve följden ett på en gång skeende insättande av unga krafter, vilket framdeles skulle hämnas sig genom en samtidigt till större delen överårig personal. — — —

I statsverkspropositionen till 1909 års riksdag anförde chefen för jordbruksdepartementet rörande detta ärende: Lika med chefen för undersökningen håller jag för antagligt, att det tämligen snart blir nödigt att, på sätt han föreslagit, förstärka arbetskrafterna vid den kartografisk-teoretiska sektionen, om ej kartarbetena skola obehörigen fördröjas. På de av honom i utlåtandet av den 8 januari 1908 anförda skäl anser emellertid även jag, att med frågan härom bör kunna tillsvare anstå.

I skrivelse av den 3 november 1913 erinrade undersökningens dåvarande chef ånyo om behövligheten av de två nya geologbefattningarna och framhöll, att de senare årens erfarenheter till fullo besannat de uttalade farhågorna om ett fördröjande av kartarbetet sasom en följd av konstituerandet av en praktisk sektion vid undersökningen. Genom en tabell belystes nedgången i rekognoscerad areal från och med åren 1907—1908. Den exceptionellt låga arealsiffran under atskilliga år förklarades visserligen, förutom av arbetskrafternas inriktande på mera speciella praktiska uppgifter, även av andra orsaker, sasom förberedelserna till den internationella geologkongressen i Stockholm 1910, samt i allmänhet därav, att fordringarna på detaljering och vetenskaplighet vid karteringen blivit mycket skärpta i jämförelse med vad tidigare varit fallet. Det vore i alla händelser ett beklagligt faktum, att det geologiska kartarbetet nu fortginge med knappt fjärdedelen av den hastighet, som i äldre tider uppnåtts. Under sådana förhållanden hade det varit mycket önskvärt att återkomma med anhållan om två nya geologbefattningar. Tidpunkten syntes dock ogynnsam härför på grund därav, att frågan om ny lönestat för undersökningens ordinarie personal låge under statsmakternas prövning. Då det emellertid ej vore möjligt att längre dröja med vidtagandet av någon åtgärd för kartläggningsarbetets påskyndande, hemställdes om en förhöjning av det extra anslaget för fältarbeten med 6,000 kronor i och för möjliggörandet av anställandet av ytterligare sex extra geologer under sommarmånadernas fältarbeten.

I yttrandet till statsrådsprotokollet till 1914 års senare statsverksproposition anförde chefen för jordbruksdepartementet, att den i instruktionen för Sveriges geologiska undersökning år 1909 införda fördelningen av undersökningens tjänstemän å två sektioner, av vilka den ena vore avsedd för mera praktiska uppgifter, ävensom den under senare år ökade specialiseringen av de övriga tjänstemännens arbeten visat sig vara förändringar i god riktning. Det vore emellertid tydligt, att dessa betydelsefulla förändringar måste hava till följd, att ett minskat antal arbetskrafter och minskade anslagsmedel kunnat disponeras för det ävenledes mycket viktiga geologiska kartarbetet. Chefens för Sveriges geologiska undersökning framställning syntes otvetydigt utvisa, att ökade medel för sistnämnda ändamål nu måste anvisas,

därest icke detta arbete skulle bedrivas alltför långsamt. På denna grund biträdde departementschefen framställningen om 6,000 kronor för anställande av nya extra geologer. — — — — —.»

[94.]

Sedan undersökningens chef härefter erinrat om de av mig här förut framhållna växlingarna i fältarbetsanslaget för åren 1915—1918, har han fortsatt sålunda:

»Såsom framgår av det anförda, har sålunda vid flera tillfällen under det sista artiondet behövt av förstärkning av arbetskrafterna för det geologiska kartverket blivit framhållet och erkänt. De senaste årens erfarenheter hava så kraftigt understrukit detta behov och ådagalagt omöjligheten att med de nu tillgängliga arbetskrafterna på ett tidsenligt sätt fylla fordringarna med avseende på praktisk-vetenskapliga utredningar, utan att kartverkets utgivning samtidigt på ett betänkligt sätt fördröjes, att jag icke längre vågar uppskjuta med att ånyo bringa denna fråga under Eders Kungl. Maj:ts prövning.

Förutom att från de tjänstemän, som vid undersökningens omorganisation avdelades för den praktiska sektionen, ingen nämnvärd medverkan erhållits för kartbladsarbetet, hava förhållandena utvecklats sig därhän, att även flera av de tjänstemän, vilka vid avlåtandet av 1907 års omorganisationsförslag förutsattes komma att huvudsakligen sysselsättas med kartarbeten, fått i betydlig utsträckning arbeta med från kartarbetet mera fristående praktiskt-vetenskapliga utredningar (t. ex. utredningar rörande malm- och mineralförekomster av olika slag, landets kvarts- och fältspatförekomster, förekomsten av alunskiffrar, lämpliga för oljetillverkning, undersökningar rörande torvtillgångarna och dessas beskaffenhet samt rörande stenkol och salter, utredningar i avsikt att förebygga ras efter vissa statsbanesträckor m. m.).

Det synes mig, särskilt efter alla auktoritativa uttalanden om önskvärdheten av Sveriges geologiska undersöknings utveckling i mera praktisk riktning, icke böra komma i fråga att till förman för kartutgivningen inskränka dylika på sidan av kartverksamheten liggande praktiskt-vetenskapliga utredningar. Tvärtom synes geologiska undersökningen, oavsett om detta kan ske i omedelbar anslutning till kartverket eller icke, böra sträva att i ännu högre grad än hittills varit möjligt upptaga sådana geologiska uppgifter, som hava eller kunna förväntas få direkt betydelse för landets näringsliv. Under förutsättning att icke det geologiska kartverket härigenom berövas så mycken arbetskraft, att det bringas till stagnation, kan det endast vara till nytta för detta och de syften, som de geologiska kartorna i främsta rummet skola tjäna, att även det kartografiskt-teoretiska arbetet inom geologiska undersökningen kommer i närmare beröring med det praktiska näringslivets krav, än vad som åtminstone tidtals förut varit fallet.

Det må dessutom icke förbises, att, om man också i största möjliga utsträckning bör sträva att utföra de rent teoretiskt-vetenskapliga undersökningarna i samband med det systematiskt fortskridande kartarbetet, så förekomma dock i vårt vidsträckta land med dess växlingsrika geologiska byggnad en mängd vetenskapliga problem av fundamental betydelse, vilka förutsätta oberoende av det ordinarie kartverket gående specialundersökningar, och vilka icke heller kunna lämnas obeaktade av Sveriges geologiska undersökning, om vårt land skall kunna på ett värdigt sätt

[94.]

upprätthålla sin ställning på den geologiska forskningsens område. Tydligtvis medföra emellertid också sådana specialundersökningar någon inskränkning av den kartproduktion, som annars vore möjligt att uppnå.

På grund av anförda omständigheter i förening med ett par andra av mera övergående natur, nämligen dels arbetena för den internationella geologkongressen i Stockholm 1910, dels arbetena för undersökningens och dess museums överflyttande från Stockholm till Frescati, befinner sig emellertid det geologiska kartverket för närvarande i det läget, att antalet färdigrekognoscerade men icke utgivna kartblad, som i slutet av år 1906 utgjorde 21 och i slutet av år 1913 23, nu uppgår till 28, medan den årligen nyrekognoscerade arealen för berg- och jordartskartan i skalan 1:50,000 svarligen kan bringas över 500 kvadratkilometer. Även arbetet för bergartskartan i skalan 1:200,000 fortskrider långsammare än önskligt vore, och för den systematiska kartläggning av Norrland, som genom Kungl. Maj:ts brev den 23 januari 1899 blivit anbefalld, hava hittills endast undersökningar, som äro att beteckna sasom förberedande, kunnat utföras.

En effektiv rättelse i ovannämnda missförhållanden kan icke vinnas enbart genom beviljandet av anslag för anställandet av nya extra geologer under sommarmånaderna, såsom skedde år 1914. Särskilt med hänsyn till att det nu i främsta rummet är av vikt att befrias från balansen av utgivna kartblad, kräves framför allt förstärkning av de under hela året verksamma arbetskrafterna. Om åter ett par nya tjänstemän anställas under hela året, synes man tills vidare kunna inskränka sig till en vida mindre ökning i antalet under sommarmånaderna karterande extra geologer, än som avsågs år 1914.

Den ytterligare erfarenhet angående omorganisationens verkningar med hänsyn till kartverket, som lönerегleringskommittén år 1907 ansåg böra inväntas, innan de då föreslagna två nya geologbefattningarna inrättades, föreligger otvivelaktigt nu samt bevisar det trängande behovet av dessa befattningar. Av följande skäl föreslår jag emellertid icke ett omedelbart uppförande å undersökningens stat av två nya geologtjänster utan att i stället å extra stat för år 1919 måtte anvisas ett belopp till arvoden åt under hela året anställda extra tjänstemän för kartverkets påskyndande. Bland de tillräckligt vetenskapligt skolade unga geologer, som kunna komma i fråga för ifrågavarande tjänster, finnas för närvarande inga, som genom praktisk tjänstgöring vid undersökningen haft tillfälle att förvärva en sådan vana vid just dessa geologiska kartarbeten, som synes mig böra föregå en fastare anställning. Det torde under sådana förhållanden vara lämpligt, att sådana personer, som det är anledning tro skola bliva passande för de nya geologplatserna, få genom tillräckligt lång tids tjänstgöring såsom extra ordinarie tjänstemän styrka sin duglighet för dem. Eftersom man emellertid av dessa extra tjänstemän måste kräva grundlig vetenskaplig utbildning i geologi, torde deras arvode ej kunna sättas lägre än 3,600 kronor per år för full tjänstgöring av minst 6 timmar per dag under byråarbetet och minst 8—10 timmar under somrarnas fältarbeten. Detta belopp är detsamma, som det lönerегleringskommittén i sitt betänkande av den 1 juni 1917 rörande sammanslagning av hydrografiska byrån med meteorologiska centralanstalten föreslagit för en liknande vetenskapligt bildad extra tjänsteman inom meteorologiska centralanstalten. Det synes mig för övrigt, oavsett penningvärdets fall under världskriget, tämligen väl motsvara det arvode av 2,400 kronor för 5 timmars tjänstgöring, som under de sista årtiondena av 1800-talet och före 1908 utgick till »biträdande geo-

loger», som just motsvarade de extra tjänstemän, som jag nu föreslår. För anställandet av två sådana extra tjänstemän beräknar jag alltså ett belopp av 7,200 kronor.

Det kunde ifrågasättas att låta ifrågavarande belopp utgå i form av en ökning av det å undersökningens ordinarie stat uppförda anslaget till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning. Då det emellertid tidigare anförts, att de önskade nya kartbladsgeologbefattningarna, som kunde sägas hava fyllt sin uppgift, sedan kartläggningen av hela landet blivit genomförd, icke behöfve uppföras på ordinarie stat, och då denna synpunkt möjligen även framdeles kan komma att göras gällande, så torde det för närvarande vara lämpligast, att ifrågavarande anslag i likhet med anslagen för fältarbeten och tryck får utgå å extra stat för arvoden till extra tjänstemän för det geologiska kartverkets påskyndande.

För åren 1917 och 1918 utgå anslagen för Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten och tryck med 40,500 kronor enligt följande beräkningsgrund:

Fältarbeten:

Rese- och traktamentsersättning till ordinarie och extra ordinarie befattningshavare	kronor 25,000
Inköp av instrument och verktyg m. m.	» 500

Kart- och boktrycket:

Tryckning av geologiska kartor, beskrivningar och uppsatser	» 15,000
Summa kronor	40,500.

Posten för *inköp av instrument m. m.* är i denna tabell upptagen till samma belopp, med vilket den redan år 1873 finnes upptagen i Sveriges geologiska undersöknings stat. Den verkliga fördelningen under åren 1911—1916 av utgifterna för fältarbeten, inköp av instrument etc. och tryck framgår av följande sammanställning:

	1911	1912	1913	1914	1915	1916
Rese- och trakta- mentsersättning	21,685: 39	19,752: 23	19,503: 92	21,611: 89	22,794: 94	20,047: 26
Instrument och verktyg m. m.	1,350: 90	1,569: 07	1,077: 70	1,330: 07	1,862: 09	2,013: 59
Tryckning	13,078: 56	14,678: 70	15,418: 38	13,068: 84	12,842: 97	15,439: 15
	36,114: 85	36,000: —	36,000: —	36,010: 80	37,500: —	37,500: —

Såsom synes hava utgifterna för *instrument och verktyg* under de senare åren med flerdubbla beloppet överstigit den i äldre tid beräknade summan, 500 kronor, och härigenom nödgat till motsvarande inskränkningar i de beräknade beloppen för fältarbeten och för tryck. Till följd av under senaste tiden inträdda prisförhöjningar å samtliga till posten för inköp av instrument m. m. hänfödda utgifter samt nödvändigheten att anskaffa jordborr av nya typer för att kunna särskilt för praktiska syften bättre bedriva undersökningarna av jordarterna bör denna utgiftspost höjas för år 1919 till 2,500 kronor.

Omkostnaderna för *tryckning av kartor och andra publikationer* äro efter på senare tiden gjorda förhöjningar minst 30 procent högre än år 1914, och ytterligare förhöjningar äro, enligt vad jag inhämtat från vederbörande litografiska anstalter och tryckerier, att emotse. En höjning av anslaget för tryck under år 1919 med 5,000 kronor till 20,000 kronor torde därför vara nödvändig, så mycket mera som

[94.] de redan inträdda förhöjningarna tydligtvis framtvinga en avsevärd inskränkning i tryckningen under innevarande och nästkommande år.

Beträffande posten *rese- och traktamentsersättning* medföra de hittills genomförda förhöjningarna å järnvägs- och ångbåtsbiljetter behovet av en förhöjning av anslaget med omkring 800 kronor, varvid såsom utgångspunkt för beräkningen tagits, att utgifterna för detta ändamål år 1916 uppgingo till omkring 1,900 kronor. De höjda avlöningarna för hantlangare beräknas medföra en utgiftsökning av omkring 400 kronor. Även på sista året hava på sina ställen höjningar av skjutslegorna ägt rum, och avsevärda ytterligare sådana höjningar torde vara att emotse. Jag har dock för närvarande ej ansett mig böra föreslå någon höjning av anslaget på denna grund. De under senaste tiden mycket stegrade utgifterna för kost och logi under resorna medföra, att en efter dessa prisförhöjningar avpassad allmän ökning av dagtraktamentena synes erforderlig, men då frågan om, till vilket belopp en sådan ökning bör utgå, läser bliva föremål för Kungl. Maj:ts utredning, anser jag mig icke i denna förslagsberäkning böra för undersökningens fast anställda personal beräkna traktamentena till högre belopp än de nu gällande. Däremot synas mig välgående skäl föreligga för att, alldeles oavsett om en allmän förhöjning av dagtraktamentena kommer till stånd eller icke, föreslå, att de under fältarbetena på somrarna verksamma extra geologerna hädanefter måtte åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt resereglementets fjärde klass i stället för som hittills efter femte klassen.

Sedan i resereglementet av den 11 februari 1881 undersökningens tjänstemän och biträdande tjänstemän uppförts i fjärde reseklassen, bestämdes genom nådiga brevet den 8 december 1881, att extra geologerna skulle tillhöra femte reseklassen. och har denna bestämmelse sedermera varit gällande. Förutom dagtraktamentet har till extra geologerna från och med andra tjänståret utgått ett s. k. fältarvode, vilket under senare tid i början utgjort 2 kronor per dag för att efter något antal år för de högst kvalificerade stiga till 4 kronor och, innevarande år, till 5 kronor per dag. Dessa fältarvoden under sommararbetena hava de senaste åren uppgått till följande belopp:

	1911	1912	1913	1914	1915	1916
Fältarvoden ...	1,204	1,424	1,453	1,608	2,015	1,603.

Med den sommaren 1915 nådda summan av cirka 2,000 kronor för fältarvoden åt de under sommarmånaderna verksamma extra geologerna är gränsen nådd för vad som från undersökningens nuvarande anslag till extra geologer och andra biträden kan avses för detta ändamål. Det är således icke möjligt att ytterligare öka de nu utgående fältarvodena utan att samtidigt minska antalet extra geologer. Det har emellertid redan före inträdandet av nuvarande dyrtid varit uppenbart, att ersättningarna till undersökningens extra geologer äro alltför låga, varav som följd uppstått svårighet att förvärva de för kartarbetet lämpligaste arbetskrafterna. Ofta har det inträffat, att en verkligt dugande extra geolog uppsagt sin anställning, sedan han förvärvat full skicklighet i arbetet, och det sålunda skulle hava legat i undersökningens intresse att under en längre följd av år få tillgodogöra sig hans arbetskraft. Att extra geologerna hos oss äro för lågt avlönade, torde även framgå däraf, att deras kolleger i grannländerna hava betydligt bättre ekonomisk ställning än

hos oss. Enligt min övertygelse är det nödvändigt att åstadkomma en förändring i detta förhållande, därest det skall bli en möjliggöring på ett tillfredsställande sätt rekrytera och bibehålla en stab av skickliga extra geologer, vilken dock är en så viktig betingelse för kartläggningsarbetets bedrivande med minsta möjliga kostnad för statsverket. Då av dessa extra geologer krävas en allmän utbildning och kompetens, som i och för sig synes mig fullt motivera deras hänförelse till fjärde reseklassen, torde den nödiga förbättringen i deras villkor i första hand böra avvägras genom deras uppflyttande från femte till fjärde klassen av gällande rese-reglemente. Med ledning av reseräkningarna och antalet extra geologer under åren 1911—1916 beräknar jag, att en ökning i det nuvarande anslaget till traktamentsersättning av 2,700 kronor är erforderligt för att överföra det nuvarande antalet extra geologer till fjärde reseklassen.

Därest Kungl. Maj:t skulle finna för gott att bifalla min hemställan om ett anslag för anställande av två extra tjänstemän för kartarbetenas påskyndande, krävas för dessas traktamenten och resor, vilka torde böra ersättas enligt samma grunder som för ordinarie statsgeolog, 4,000 kronor.

Det vore emellertid i hög grad önskvärdt att, även efter erhållandet av ovan nämnda extra tjänstemän, jämväl kunna anställa ännu några nya extra geologer utöver det hittillsvarande antalet, och vågar jag därför hemställa om ytterligare 2,000 kronor till resor och traktamenten. Varigenom ökningen av anslaget för rese- och traktamentsersättning till nya extra tjänstemän skulle uppgå till 6,000 kronor eller samma summa, som av 1914 års senare riksdag avsågs för nya extra geologer för kartarbetenas påskyndande. Posten för rese- och traktamentsersättning för fältarbetena skulle härigenom för år 1919 stiga till 34,900 kronor.

Med stöd av det anförda får jag sålunda föreslå, det Eders Kungl. Maj:t tacktes till instundande riksdag avlåta proposition om anvisande å extra ordinarie stat av ett belopp av 64,600 kronor för bedrivande under år 1919 av Sveriges geologiska undersökningens fältarbeten samt utgivande av på dem grundade kartor och andra publikationer enligt nedanstående specifikation:

Rese- och traktamentsersättning	kronor 34,900
Inköp av materiel	» 2,500
Arvode till extra tjänstemän för kartverkets påskyndande	» 7,200
Tryckning av kartor, beskrivningar och uppsatser	» 20,000
	Summa kronor 64.600.

De av chefen för Sveriges geologiska undersökning nu anförda skälen för att icke längre uppskjuta det kraftigare bedrivande av det geologiska kartverket, vars behövlighet erkänts redan genom den av 1914 års senare riksdag för sådant ändamål beviljade men därefter på grund av kristidsförhållandena icke i anspråk tagna anslagsökningen, synas mig övertygande. Chefens nu framlagda förslag i sådant syfte avviker så till vida från 1914 års förslag, som det då ansågs lämpligt att endast sommartiden för fältarbetena anställa extra geologer, vilkas antal skulle vara sex, men nu föreslås att för hela året anställa två extra tjänstemän. Då redogörelsen utvisar, att balansen av färdigrekogno-

*Departements-
chefen.*

[94.] scerade men ej utgivna kartblad väsentligt stigit under senare år och nu är särdeles betydande, synes det vara riktigt, att den ökade arbets- hjälpen blir tillgänglig även för det vid rekognosceringen vunna materialets bearbetande och kartornas utgivning. Jag ansluter mig därför till chefens nu framlagda förslag. Det för de bägge nya extra tjänstemännen föreslagna årsarvodet av 3,600 kronor för vardera eller tillhopa 7,200 kronor föranleder icke någon erinran från min sida. Anslag härtill bör, liksom skedde år 1914, anvisas å extra stat.

Vad undersökningens chef anfört angående utgifterna för dels instrument och verktyg dels tryckning av kartor och andra publikationer synes mig utgöra fullgiltiga skäl för att de härtill avsedda medlen böra för år 1919 höjas på föreslaget sätt till respektive 2,500 och 20,000 kronor. I fråga om tryckningskostnaderna kan särskilt framhållas, att kartutgivningen ju är avsedd att påskyndas.

Beträffande därefter utgifterna för rese- och traktamentsersättning under fältarbeten, nu beräknade till 25,000 kronor, giva de av höjda biljettpris samt ökade hantlangningskostnader motiverade ökningarna med tillhopa 1,200 kronor mig icke anledning till erinran.

Jag vill vidare uttala min anslutning till förslaget, att de extra geologerna skola uppflyttas till resereglementets fjärde klass, dit undersökningens biträdande tjänstemän hörde, den tid sådana befattningshavare funnos. Jag vill även erinra, att exempelvis extra jägmästare och lantmäteriauskultanter, geodet- och kartografaspiranter samt vissa assistenter vid statens försöksanstalter höra till denna klass. Den härav orsakade utgiftsökningen kan enligt den av undersökningens chef lämnade uppgift beräknas till 2,700 kronor.

Då jag förut tillstyrkt anställande av två extra tjänstemän för kartarbetenas påskyndande, vill jag även i enlighet med chefens förslag tillstyrka, att för rese- och traktamentsersättning åt dessa enligt fjärde klassen beräknas ett belopp av 4,000 kronor.

Däremot synes behovet av det jämväl föreslagna anställandet av några nya extra geologer utöver det hittillsvarande antalet, vilken åtgärd skulle medföra en utgift av ytterligare 2,000 kronor, icke vara tillräckligt ådagalagt. Jag kan därför icke biträda förslaget i denna del.

De av chefen för geologiska undersökningen beräknade rese- och traktamentskostnaderna hava grundat sig på 1907 års resereglemente. Kungl. Maj:t har emellertid numera förmått sig ämna föreskriva höjning av de i sagda reglemente angivna traktamentsbelopp, vilken höjning skulle för fjärde klassen utgöra 4 kronor eller från 8 till 12 kronor. Härtill kommer, att järvägsbiljetternas pris ytterligare blivit

betydligt höjda. Av dessa anledningar synes det hittills till rese- och traktamentsersättningar beräknade beloppet bliva otillräckligt. Enligt vad chefen för geologiska undersökningen meddelat mig skulle av nyssnämnda anledningar krävas ytterligare 10,100 kronor för år 1919.

[94.]

Kostnaderna för rese- och traktamentsersättning skulle på grund av vad nu anförts alltså böra för år 1919 beräknas till 25,000 + 1,200 + 2,700 + 4,000 + 10,100 = 43,000 kronor.

Inalles skulle anslagsbehovet till geologiska undersökningens fältarbeten m. m. under år 1919 bliva:

Rese- och traktamentsersättning	kronor 43,000
Inköp av materiel	» 2,500
Arvode till extra tjänstemän för kartarbeten	» 7,200
Tryckning av kartor, beskrivningar och uppsatser	» 20,000
	Summa kronor 72,700.

Förenämnda ytterligare höjning av biljettprisen har emellertid inträtt redan med ingången av år 1918 och höjningen av traktamentena är avsedd att inträda så snart som möjligt under detta år. Härtill kommer, att de extra geologernas uppflyttning till fjärde klass torde böra ske till 1918 års fältarbeten. Då geologiska undersökningens fältarbetsanslag icke är förslagsanslag, kräves ett tillskott i anslaget redan under år 1918, därest icke dessa förändringar skola hava till följd avsevärt minskad omfattning av arbetena under året. Geologiska undersökningens chef har meddelat mig, att den av nämnda höjningar i biljettpris och dagtraktamenten föranledda kostnadsökningen för år 1918 borde beräknas till 8,800 kronor. Inalles skulle alltså för detta år behövas ytterligare 1,200 + 2,700 + 8,800 = 12,700 kronor. Detta belopp torde böra anvisas å tilläggsstat för år 1918 och jag kommer att göra särskild hemställan därom.

För närvarande hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m. å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 72,700.

c. *Ökade medel till expenser.*

[95.]
*Ökade medel
 till expenser.*
 (extra anslag.)

För beredande av medel till mötande av de ökade expensutgifter, som förorsakas av Sveriges geologiska undersöknings inflyttning i de nya lokalerna vid Frescati, har riksdagen å extra stat för varje av åren 1914—1917 anvisat anslag, som för vart och ett av de tre sista av de nämnda åren uppgått till 8,800 kronor.

För år 1916 uppkom emellertid å anslaget till följd av höga pris å bränsle m. m. en brist på 4,903 kronor 7 öre. Till täckande av denna brist medgav 1917 års riksdag på Kungl. Maj:ts förslag, att viss vid 1916 års ingång befintlig besparing finge användas. Även för åren 1917 och 1918 ansågos utgifterna för de med anslaget avsedda ändamål skola komma att med omkring 5,000 kronor överskrida det förra anslagsbeloppet. På grund härav föreslog Kungl. Maj:t 1917 års riksdag att till detta ändamål anvisa å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 18,800 kronor, samt medgiva, att till bestridande av dylika utgifter under år 1917 finge härav förskottsvis användas 5,000 kronor. Detta bifölls av riksdagen.

Ifrågavarande anslag har föranletts av att kostnaderna för värme, elektrisk belysning, gasförbrukning, underhåll av vägar, planteringar, inhägnader, städning och rengöring m. m. efter undersökningens inflyttande i de nya lokalerna icke kunde bestridas enbart av undersökningens ordinarie anslag. Att särskilt anslag härtill uppfördes å extra stat i stället för att det ordinarie anslaget ökades, berodde på att man ville invänta erfarenhet angående storleken av den erforderliga ökningen. De inträdda kristidsförhållandena hava medfört, att någon för normala tider gällande erfarenhet icke ännu kunnat vinnas.

Nu har undersökningens chef i skrivelse den 15 oktober 1917 anfört huvudsakligen följande:

»De abnorma prisetförhållandena, i främsta rummet på bränslemarknaden, synas mig icke heller i år medgiva en sådan beräkning av ifrågavarande expensutgifter, som torde vara nödig för deras definitiva reglering och överförande till ordinarie stat, utan torde även för år 1919 en del av dem böra bestridas genom å extra stat anvisade medel.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för år 1919 utgår jag först ifrån, att utgifterna för värme under år 1916 uppgingo till 9,478 kronor 31 öre och sålunda med 6,178 kronor 31 öre överstego det för ändamålet år 1913 beräknade beloppet, 3,300 kronor, vilket låg till grund för det extra anslagets fastställande till 8,800 kronor. Ehuru alla möjliga inskränkningar i fråga om lokalernas uppvärmning

blivit vidtagna under år 1917 och likaledes komma att vidtagas under år 1918, finnes på grund av de sedan 1916 ytterligare uppdrivna bränsleprisen ingen förhoppning, att utgifterna för värme under dessa år skola kunna hållas lägre, utan lär man i stället, enligt vad jag inhämtat av vetenskapsakademiens kamrerare och riksmuseets förste intendent, nödgas räkna med en ytterligare ökning av utgifterna för detta ändamål, en ökning som för år 1917 kan befaras bliva större, än att den skulle kunna täckas med tillhjälp av för året beviljade expensmedel. Även för år 1919 synes det därför nödvändigt att upptaga posten för värme till åtminstone det belopp, som år 1916 förbrukades för detta ändamål, eller avrundat 9,500 kronor.

På grund av den efter år 1913 inträdda allmänna prisstegringen hava emellertid även övriga utgifter, som bestridas genom expensanslagen, undergått avsevärda ökning. Framst gäller detta sådana poster som inköp och underhåll av inventarier, instrument, skriv- och ritmateriel, laboratorie- och fotografautensilier, inbindning av böcker och handlingar m. m. Åtskilliga av de nödigaste utgifterna för ovan nämnda ändamål hava hittills kunnat bestridas, tack vare att vissa besparingar kunnat göras å andra poster, innan ännu de nya lokalerna och särskilt museet hunnit fullt tagas i anspråk för sina ändamål. I andra fall hava behöfliga utgifter tills vidare måst uppskjutas. Endast genom dessa omständigheter i förening var det möjligt att under år 1916 begränsa bristen å expensanslagen till ovan nämnda belopp av 4,903 kronor 7 öre. Givetvis bliva ännu större inskränkningar nödvändiga under innevarande år och 1918, så mycket mera som från och med instundande år ovan asyftade besparingar å vissa poster icke längre kunna göras. På grund härav föreligger ett starkt behov av att expensmedlen för år 1919 måtte få utgå med ett belopp, som åtminstone i någon mån motsvarar den efter år 1914 inträdda prisstegringen. Oavsett den ökning av 6,200 kronor, som kommer på posten för värme, beräknar jag därför, att de övriga expensutgifterna böra upptagas till åtminstone 3,800 kronor mera än nu utgående belopp, vadan det extra expensanslaget för år 1919 skulle böra höjas till 18,800 kronor.»

I likhet med undersökningens chef finner jag det oundvikligt, att ifrågavarande expensanslag för år 1919 sättes avsevärt högre än det belopp av 13,800 kronor, vartill utgifterna från anslaget beräknats för åren 1917 och 1918. Den inträdda ytterligare prisstegringen särskilt å bränsle spelar härvid främsta rollen men även det anförda behovet att icke längre genom alltför kännbara inskränkningar å andra utgifter från anslaget vara nödsakad att spara ihop medel till bränsleutgifterna. Då emellertid det är möjligt, att prisförhållandena år 1919 komma att ställa sig fördelaktigare än de, på vilka undersökningens chef nu grundat sina beräkningar, anser jag anslagsökningen kunna göras något mindre än han föreslagit och anslaget begränsas till 17,000 kronor, vilket innebär en ökning av 3,200 kronor utöver 1918 års anslag.

Anslaget synes böra erhålla naturen av reservationsanslag.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till expenser för Sveriges geologiska undersökning å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 17,000.

d. *Praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län.*

[96.]
Praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län.
(extra anslag.)

I framställningar från länsstyrelsen i Jämtlands län och Sveriges geologiska undersökning har fråga väckts om anordnande på statens bekostnad genom sistnämnda institutions försorg av en praktiskt-geologisk undersökning av fjälltrakterna i norra delen av Jämtlands län samt Västerbottens län, förnämligast för utredning av därvarande malmförekomster.

Nämnda länsstyrelse har i skrivelse den 27 december 1916 härom anfört följande:

»Under det krigstillstånd, som för närvarande är rådande mellan flera av Europas stater och som även haft ett stort inflytande på förhållandena inom de neutrala staterna, har med allt större klarhet framträtt angelägenheten av att i möjligaste måtto sätta landet i stånd att, för dess förseende med förnödenheter och med råvaror m. m. för industriens behov, tillgodogöra sig vad av dylika varor finnes eller kan åstadkommas inom landet självt. En råvara, som det på sista tiden framträtt stora svårigheter att i tillräcklig mängd anskaffa, är svavelkis för tillgodoseende förnämligast av trämasseindustriens behov. Endast en ringa kvantitet av det erforderliga behovet har hittills kunnat anskaffas inom Sverige och största delen därav har måst importeras, till icke ringa mängd från Norge. Importen såväl därifrån som från andra länder har emellertid, efter vad känt är, på senaste tiden väsentligen försvårats.

Uti skrivelse den 27 oktober 1915 till statsrådet och chefen för civildepartementet angående verkställande av undersökning och upprättande av kostnadsberäkning rörande kanalisering av Ströms vattudal och Kvarnbergsvattnet, en undersökning som sedan kommit till stånd och snart lär vara slutförd, meddelade Kungl. Maj:ts befallningshavande, att tillstånd uppgivits vara meddelat till utförsel över Ströms vattudal av intill 30,000 ton svavelkis årligen från gruvor i Skorovass i närheten av gränsen på norska sidan. Denna uppgift visade sig oriktig, i det att det begärda tillståndet härtill vägrades. Men en mindre kvantitet, efter vad uppgivits omkring 400 ton, varför redan tidigare erhållits licens och som varit nedförd till det svenska vattendraget, har för prov förbrukats vid trämassefabriker i Sverige och befunnits vara av mycket god beskaffenhet. I anledning av de fyndigheter, som alltså gjorts på norska sidan i närheten av gränsen till Frostvikens socken, har tanken uppkommit, att även på den svenska sidan av gränsen liknande fyndigheter skulle vara till finnandes. Särskilt har denna tanke på senaste tiden tagit sig uttryck i undersökningar, som på privat väg gjorts efter svavelkisförekomster; och anledning har därvid givits, att sådana även på svenska sidan i nämnda socken givas i större omfattning än man tidigare förmodat. Så har inmutats en gruva vid Ankarvattnet, vid vilken under denna vinter lär skola försöksvis för ett svenskt bolags räkning brytas 2,000 ton. avsedda att köras den 7 mil långa vägen till Gäddede för att

nästa sommar pramas ned över Ströms vattudal. Även på andra platser, närmare intill den ifrågasatta farleden, lära gjorts fyndigheter, av vilka åtminstone någon eller några sagts vara avsedda att inom den närmaste framtiden exploateras. Det synes ock finnas anledning att antaga, att på än flera platser inom orten svavelkis kan förekomma, som kunde ägna sig att tillgodogöras. Det lär derjämte kunna antagas, att den godartade beskaffenhet, som, enligt vad ovan meddelats, utmärker den svavelkis, som brutits på den norska sidan av gränsen, skall förefinnas även hos enahanda slags kis på den svenska sidan.

På grund av vad sålunda förekommit synes det Kungl. Maj:ts befallningshavande, som om denna angelägenhet förtjänade en närmare undersökning, vilken väl lär bäst kunna åstadkommas och säkrast lända till nytta för det allmänna, om den verkställes genom statens försorg och på dess bekostnad. Ävenledes torde härvid böra bemärkas, att staten i de så kallade renbeteslanden själv är ägare till ej så obetydliga områden, vilka såsom undantagna från inmutningsrätten hittills, såvitt känt är, icke varit föremål för undersökning, men å vilka tilläventyrs fyndigheter kunde givas. Någon plan eller kostnadsberäkning för den ifrågasatta undersökningen är Kungl. Maj:ts befallningshavande icke i tillfälle att kunna avgiva; men torde åtminstone en första och förberedande undersökning icke behöva draga någon i förhållande till det resultat, som avses att vinnas, mera avsevärd kostnad. För att bliva till äsyftat gagn synes emellertid undersökningen, ifall en sådan skall komma till stånd, böra igångsättas och bedrivas med all möjlig skyndsamhet.»

Sedan kommerskollegiet anbefallts att avgiva utlåtande i ämnet, inhämtade kollegiet yttrande av Sveriges geologiska undersökning, som i skrivelse den 22 januari 1917 anförde huvudsakligen följande:

»Sveriges geologiska undersökning, som även tidigare haft anledning att uppmärksamma och undersöka vissa förekomster av svavelkis, kopparkis, krommalm och järnmalm i nordligaste Jämtland, företog sommaren 1915 på anhållan av järnvägsstyrelsen och för dennas utredning rörande ifrågasatta tvärbanor genom övre Norrland en undersökning av de inom Ströms vattudal förekommande malmfyndigheterna. Härvid blevo särskilt alla på senare tid tagna inmutningar på svavelkis, kopparkis och magnetkis inom Frostvikens socken besiktigade. I sammanhang därmed förekom någon rekognoscering i malmgeologiskt syfte av närmaste omgivningarna till de tagna inmutningarna — — — —.

Undersökningen utfördes huvudsakligen av statsgeologen H. E. Johansson, vilken den 5 oktober 1915 avgav en av en karta beledsagd berättelse, vilken förekommer tryckt (såsom bilaga A) i »Tvärbanor mellan inlandsbanan och stambanan genom övre Norrland. Del II. Ekonomisk statistisk utredning på uppdrag av kungl. järnvägsstyrelsen utarbetad av Sven Norrman».

Under hänvisning till innehållet i nu nämnda publicerade berättelse vill geologiska undersökningen framhålla, att det genom den ovannämnda utredningen får anses ådagalagt, att av det betydande antalet inmutningar, som blivit gjorda inom Frostvikens socken, flertalet måste betecknas såsom värdelösa, att icke någon förekomst dittills blivit påträffad, som under förut rådande normala tidsförhållanden kunde tillmätas någon större nationalekonomisk betydelse samt att endast två av fyndigheterna, nämligen Ankarvattnets och Stormyrgruvans (nordväst om St. Blåsjön), voro av sådan beskaffenhet, att man kunde hysa förhoppningar att genom mera

[96.] omfattande undersökningsarbeten vid eller i anslutning till dem kunna påvisa brytvärda malmtillgångar — — —.

Men om sålunda trakterna vid och närmast omkring de hittills tagna immutningarna i Frostviken näppeligen för närvarande böra göras till föremål för ytterligare undersökningar från statens sida, anser Sveriges geologiska undersökning en undersökning av vissa i malmgeologiskt hänseende föga kända områden på längre avstånd ifrån de ifrågavarande fyndigheterna i hög grad önskvärd. En sådan undersökning borde delvis avse de av 1915 års undersökning ej berörda, i främsta rummet kronan tillhöriga områdena i nordligaste Frostviken. Men den borde icke stanna därvid utan också utsträckas till vissa delar av fjälltrakterna i Västerbottens län. De delar av sistnämnda län, vilka komma norr om Frostvikens socken, tillhöra i geologiskt hänseende de minst kända delarna av vårt land. Man känner blott ytterst schematiskt berggrundens allmänna sammansättning och vet, att den i stort någorlunda liknar berggrunden i norra Jämtland och angränsande delar av Norge. Man vet också, att flerstädes inom dessa trakter malmanledningarna blivit upptäckta och immutade. Särskilt hava inom övre delarna av Tärna och Sorsele socknar ett stort antal fyndigheter, huvudsakligen avseende koppar- och svavelkis, inrapporterats och tidtals även varit belagda med immutningar. På grund av det avlägsna läget hava dessa malmanledningar hittills ej blivit underkastade undersökningar av fackmän, och, då de äro belägna å kronomark, hava de på grund av gällande immutningsförbud ej heller kunnat föranleda till närmare efterforskningar av enskilda. Med inlandsbanans framdragande genom södra Lappland har intresset för de västerbottniska fjällområdena givetvis i hög grad stegrats. En undersökning och kartläggning av bergbyggnaden inom dessa områden med särskild hänsyn fästad på förekomsten av malmer och andra nyttiga mineral borde därför enligt geologiska undersökningens förmenande nu komma till stånd. I själva verket skulle en sådan undersökning redan hava varit uppförd på geologiska undersökningens arbetsprogram, om ej verkets begränsade anslag för fältarbeten hittills omöjliggjort detta utan undanskjutande av vissa av ämbetsverkets i gång varande ordinarie arbeten. Därest emellertid ett extra anslag för ändamålet kunde erhållas, skulle en sådan undersökning kunna komma till stånd redan till instundande sommar.»

I skrivelsen framlades slutligen i stora drag en plan för dessa undersökningsarbeten, vilka beräknades draga en kostnad av 20—25,000 kronor och en tid av 2 å 3 somrar.

För egen del åberopade kommerskollegiet allenast geologiska undersökningens yttrande i det utlåtande kollegiet avgav den 25 januari 1917 och som den 22 februari samma år överlämnades från finans- till jordbruksdepartementet.

Därefter har i en till mig ställd P. M. den 15 oktober 1917 chefen för Sveriges geologiska undersökning avgivit följande kompletterande framställning:

»Sedan Kungl. Maj:ts befallningshavande inom Västerbottens län den 20 juni 1917 anhållit om en undersökning av malmfyndigheter inom Tärna och Vilhelmina socknar av Västerbottens län närmast för bedömandet av, i vilken mån sådana fyndigheter till äventyrs kunde böra inverka på uppdragandet av vissa ägo gränser vid

de i dessa socknar pågående avvitrtingarna, täcktes Kungl. Maj:t, efter av mig den 25 juni i ärendet avgivet utlåtande, den 6 juli 1917 ställa till Sveriges geologiska undersöknings förfogande ett belopp av 1,500 kronor utöver av undersökningen för sådant ändamål redan tillgängliga medel för en undersökning under år 1917 av sådana malmförekomster inom Tärna socken.

På grund härav har statsgeologen Tegengren under den förflutna sommaren undersökt samtliga förut inmutade eller på annat sätt bekantgjorda malmanledningarna inom Tärna socken. Undersökningen har utvisat, att flertalet av förekomsterna måste, särskilt i betraktande av det avlägsna läget, betecknas såsom icke ekonomiskt brytvärda. Andra (såsom en del täljstensförekomster) äro visserligen ganska stora, men deras produkter äro ej tillräckligt värdefulla för att motivera nyanläggning av dyrbara kommunikationsleder, vadan de äga praktisk betydelse endast för tillfredsställande av lokala behov. Annorlunda torde emellertid förhållandet kunna vara med en grupp av ansefliga rostfält, som påträffats på kronans mark omkring 20 kilometer WNW om Tärna by. Ifrågavarande rostfält utgöra påtagligen de i dagtjän förvittrade produkterna av kisförekomster av anseflig utbredning. De för sommarens undersökning tillgängliga medlen medgävo ej utförandet av sådana arbeten, som krävas för fastställandet av dessa kismassors närmare beskaffenhet och värde. Detta kan emellertid ske genom att gå ned med ett antal sänkningar av obetydligt djup genom ifrågavarande fyndigheter, och beräknas dessa arbeten kunna utföras under en tid av två månader och för en total kostnad av högst 7,000 kronor. Som bekant har under kristiden behovet av nya svavelkistillgångar inom landet gjort sig starkt gällande, och det vore givetvis även framdeles synnerligen fördelaktigt att i avseende på denna råvara vara oberoende av import ifrån utlandet. Då nu möjligheten föreligger att inom ifrågavarande områden i Tärna uppåga värdefulla svavelkisförekomster, och då frågan härom kan besvaras för ett så relativt blygsamt belopp som det nyssnämnda, så vill jag livligt hemställa, att de nödiga medlen måtte beviljas för ändamålet. Det synes mig önskvärt, att denna utredning göres snarast möjligt även av den anledningen, att kännedomen om ifrågavarande fyndigheters verkliga värde helst torde böra föreligga, innan nu gällande provisoriska förbud för inmutning å kronomark till äventyrs upphäves eller utbytes mot andra bestämmelser.

Till de i min ovan nämnda skrivelse av den 22 januari 1917 anförda skälen för en undersökning och kartläggning av berggrunden inom fjälltrakterna i Västerbottens län och nordligaste Jämtland har sedermera tillkommit, att Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län önskar en utredning av eventuella malmfyndigheter inom Vilhelmina socken för den pågående avvitrtingen därstädes. Det synes mig under sådana förhållanden önskvärt att redan instundande sommar kunna påbörja dessa arbeten. Arbetena under år 1918 skulle i främsta rummet bedrivas så, att om möjligt redan under detta år erfarenhet vunnas om, i vad mån befintliga malm- och bergartsfyndigheter böra påverka uppdragandet av vissa ägo-gränser inom socknen, varjämte de ovan föreslagna ytterligare undersökningsarbetena vid kisyndigheterna i Tärna skulle utföras. Den fullständigare undersökning och kartläggning av hela det vidsträckta, men i geologiskt hänseende hittills så gott som okända området, som mitt förslag avser, bör däremot, bl. a. på grund av den begränsade tillgången på lämpliga arbetskrafter, utsträckas över en tid av omkring 3 år.

[96.]

Med ledning av erfarenheterna från sistlidna sommar rörande arbetarlöner och andra omkostnader inom ifrågavarande trakter beräknas hela den föreslagna undersökningen av berggrunden inom Västerbottens och nordligaste Jämtlands fjälltrakter komma att draga en kostnad av omkring 20,000 kronor förutom det belopp av 7,000 kronor, som erfordras för utredningen av värdet av de påträffade kisfyndigheterna i Tärna. Inalles behövas alltså 27,000 kronor för utförandet av den föreslagna praktiskt-geologiska undersökningen i Västerbottens län och nordligaste Jämtland. Av detta belopp borde 14,000 kronor få utgå för arbetena under år 1918, medan återstående 13,000 kronor föreslås fördelade med 6,500 kronor på vart och ett av åren 1919 och 1920.»

Departements-
chefen.

De sålunda ifrågasatta undersökningarna synas mig kunna bliva av stor betydelse. Såsom i handlingarna frambålles, är det möjligt, att fyndigheter av ansevärt värde kunna påträffas i dessa i malmgeologiskt hänseende föga kända trakter. Den omnämnda kisförekomsten i Tärna tyder härpå. Om än de fyndigheter, som må bliva anträffade, svårigen kunna bliva så snabbt exploaterade, att de kunna i nämnvärd mån bidra att minska den nuvarande bristen å vissa för näringarna erforderliga mineral, är det likväl av stor vikt att äga kännedom om de tillgångar, som tilläventyrs må finnas. Att detta är händelsen för uppdragandet av vissa ägogränser, har länsstyrelsen i Västerbottens län särskilt framhållit. Kännedomen om dylika förekomster kan även inverka på anordnandet av vägförbindelser och andra kommunikationer, på bebyggelsens anordning genom kolonisering, där sådan kan ifrågakomma, samt i flera andra avseenden och bör för övrigt förefinnas, när fråga eventuellt uppstår om ändring i nuvarande förbud mot inmutning å kronomark.

Den beräknade kostnaden synes mig ej större, än att ändamålets vikt fullt motiverar dess nedläggande på dessa undersökningar. Mot planen för arbetets gång och kostnadernas fördelning på tre år har jag ej något att erinra.

Då av det behövlige anslaget, 27,000 kronor, 14,000 kronor skulle utgå under innevarande år och därför bära upptagas å tilläggsstat för år 1918, varom jag kommer att göra särskild hemställan, samt anvisandet av anslag för år 1920 bör anstå till 1919 års riksdag, får jag nu allenast hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för anordnande genom Sveriges geologiska undersöknings försorg av en praktiskt-geologisk undersökning av fjälltrakterna i nordligaste delen av Jämtlands län och i Västerbottens län, förnämligast för utredning av därvarande malmförekomster, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 6,500.

2. Meteorologiska och hydrografiska undersökningar.

a. Statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

Den 6 mars 1913 avgav lönerogleringskommittén två betänkanden, det ena angående hydrografiska byrån och det andra angående statens meteorologiska centralanstalt.

I förstnämnda betänkande meddelade kommittén, att vid ärendets behandling inom kommittén ifrågasatts, huruvida det icke tilläventyrs skulle kunna ur flera synpunkter vara önskvärt och gagneligt att till en gemensam institution sammanföra en del vetenskapliga mindre anstalter, såsom hydrografiska byrån, nautisk-meteorologiska byrån och meteorologiska centralanstalten. Det hade därvid särskilt framhållits, att de arbeten, som utfördes av de nämnda anstalterna, ägde sådana beröringspunkter med varandra, att man borde söka åstadkomma en intimare samverkan dem emellan.

Även hade inom kommittén framställts den tanken, att man utan en sammanslagning av de nämnda anstalterna skulle kunna, åtminstone till en viss grad, vinna det syfte, som avsåges med berörda åtgärd. I sådant hänseende hade ifrågasatts att för de tre anstalterna inrätta en gemensam oavlönad styrelse, vilken skulle hava till huvudsaklig uppgift att årligen uppgöra förslag till arbetsplaner för arbetenas bedrivande inom de särskilda anstalterna och att yttra sig uti viktigare frågor rörande anstalternas organisation och verksamhet m. m. Genom en sådan anordning skulle kunna vinnas, att arbetena vid de särskilda anstalterna bleve organiserade och planlagda på bästa möjliga sätt och så, att vid den ena anstaltens arbeten i görligaste mån hänsyn toges till de övriga anstalternas uppgifter och arbeten samt att dubbelarbete undvekes. Påpekats hade ock, att genom insättande i den ifrågasatta styrelsen av representanter för såväl de teoretiska som de praktiska intressena garanti skulle kunna vinnas mot att arbetena vid någon av anstalterna ensidigt riktades åt det ena eller andra hållet. Jämväl hade erinrats, att för de topografiska, ekonomiska och geologiska kartverken samt sjökarteverket redan funnes ett slags gemensam överstyrelse — med åligganden i väsentliga hänseenden motsvarande dem, som tänkts skola tillkomma den ifrågasatta styrelsen för de tre ovannämnda anstalterna — nämligen den genom brev den 28 maj 1880 inrättade kommissionen för de allmänna kartarbetena.

Med hänsyn emellertid till den ingående prövning av frågan om

[97.]
Statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.
Inledning.

[97.] den hydrografiska byråns ställning, som ägde rum, innan beslut träffades om densammas inrättande, hade kommittén ansett sig icke böra för det dåvarande framlägga något förslag varken i den ena eller i den andra riktningen utan allenast velat omförmäla vad i nämnda avseenden inom kommittén förekommit, på det att, därest, såsom kommittén för sin del hölle före, saken befunnes förtjänt av vidare uppmärksamhet, det måtte genom sakkunnig utredning kunna utrönas, om och i vad mån någon av de antydda anordningarna eller tilläventyrs annan anordning kunde böra träffas i angivet syfte.

Vid 1913 års riksdag framlade Kungl. Maj:ts sedermera proposition angående uppförande å ordinarie stat av statens hydrografiska byrå m. m. (nr 267).

Till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet den 4 april 1913, yttrade jag såsom dåvarande chef för jordbruksdepartementet beträffande tanken att till en gemensam institution sammanföra en del vetenskapliga mindre anstalter, att näppeligen några fördelar av ett dylikt sammanförande syntes mig vara att förvänta och att det icke borde förbises, att avsevärda olägenheter skulle kunna därigenom uppstå. Kommittén hade ej heller framställt förslag därom, utan inskränkt sig till att genom en bestämmelse i avlöningsvillkoren hålla möjligheten av en dylik sammanföring öppen. Jag ansåg också detta vara för det dåvarande till fyllest.

I utlåtande den 16 maj 1913, nr 144, anförde jordbruksutskottet, att, då fråga väckts om hydrografiska byråns upphörande såsom självständig anstalt och densammas uppgående i en gemensam större institution, det syntes utskottet mindre lämpligt, att utredningen om den sålunda ifrågasatta omorganisationen föregreps genom anstaltens ställande å ordinarie stat och i sammanhang därmed skeende lönereglering för anstalten. Av sådan anledning och då utskottet på grund av den långt framskridna tiden icke såge sig i stånd att ägna Kungl. Maj:ts proposition den ingående granskning, som frågans vikt krävde, hade utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Vid sådant förhållande hemställde utskottet, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte i vidare mån bifallas, än att riksdagen i anledning av densamma måtte för uppehållande av verksamheten vid den hydrografiska byrån med under densamma omedelbart lydande observationsstationer samt för verkställande av hydrogeologiska specialundersökningar fortfarande anvisa anslag på extra stat.

Riksdagen fattade sitt beslut i överensstämmelse med utskottets hemställan, varemot motiveringen till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut uteslöts.

I betänkandet angående reglering av löneförhållanden m. m. vid meteorologiska centralanstalten erinrade löneregleringskommittén, att anstalten alltsedan densammas inrättande varit en självständig institution, dock ställd under vetenskapsakademiens överinseende, samt återopade i fråga om den ställning, som anstalten för framtiden kunde böra intaga inom statsförvaltningen, vad i sådant hänseende yttrats i kommitténs oförmälda betänkande angående hydrografiska byrån.

Till 1913 års riksdag avlät Kungl. Maj:t därefter proposition, nr 270, angående ny stat för meteorologiska centralanstalten.

Till det propositionen bifogade statsrådsprotokollet den 11 april 1913 erinrade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet om mitt ovan återgivna yttrande i fråga om sammanförande till en gemensam institution av en del vetenskapliga mindre anstalter samt anförde för egen del, att — jämte det han biträdde vad jag sålunda yttrat — han ville särskilt betona, att frågan om ny stat för meteorologiska centralanstalten, sådan denna fråga föreläge, syntes kunna behandlas fullkomligt oberoende av spörsmålet om anstaltens förening med närstående anstalter. Huru man än tänkte sig meteorologiska centralanstaltens framtida ställning i organisatoriskt hänseende, syntes det nämligen få anses givet — särskilt om man toge hänsyn till den utveckling av anstaltens verksamhet, som på senare tider förekommit, bland annat för tillgodo-seende av vissa, direkt praktiska syften — att den personal, som enligt det föreliggande förslaget skulle vara uppförd på ordinarie stat, under alla förhållanden komme att bliva nödvändig för verksamhetens upprätthållande. Den nya statens antagande komme sålunda icke att på något sätt försvåra meteorologiska centralanstaltens sammanförande med andra anstalter, därest en dylik anordning skulle framdeles befinnas ändamålsenlig, och lika litet skulle därigenom läggas något hinder i vägen för inrättande, på sätt löneregleringskommittén alternativt ifrågasatt, av en för meteorologiska centralanstalten m. fl. anstalter gemensam styrelse.

I allt väsentligt i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag fattade riksdagen beslut om meteorologiska centralanstaltens ordinarie stat. Då riksdagen meddelade sitt beslut i ämnet, erinrade riksdagen emellertid, att av löneregleringskommittén framstälts tanken att till en gemensam institution sammanföra en del vetenskapliga mindre anstalter, såsom hydrografiska byrån, nautisk-meteorologiska byrån och meteorologiska centralanstalten, samt uttalade, att riksdagen icke av vad chefen för ecklesiastikdepartementet anført mot en dylik anordning blivit övertygad om, att icke densamma skulle kunna visa sig både ur organisa-

[97.] torisk och ekonomisk synpunkt fördelaktig. Något bestämt uttalande i denna fråga ansåge sig riksdagen dock icke kunna i ärendets dåvarande skick göra. En av Kungl. Maj:t föranstaltad utredning i ämnet syntes emellertid önskvärd, och uttalade riksdagen den förväntan, att Kungl. Maj:t icke skulle underlåta att för riksdagen framlägga det förslag till åtgärder i antydda riktning, vartill denna utredning kunde föranleda.

Den 4 juli 1913 uppdrog Kungl. Maj:t åt lönerogleringskommittén att verkställa den av riksdagen ifrågasatta utredning samt att till Kungl. Maj:t avgiva det yttrande och förslag, som av utredningen kunde föranledas.

För att tagas i övervägande vid fullgörande av kommitténs uppdrag hava därefter till kommittén remitterats särskilda till Kungl. Maj:t inkomna framställningar, bland andra en skrivelse från hydrografiska byråns styrelse den 2 november 1915 angående ordinarie stat för byrån m. m., enligt vilken den ordinarie staten skulle sluta på 62,400 kronor, samt anslag å extra stat till byrån utgå med sammanlagt 22,000 kronor.

Sedan professorn Svante Arrhenius förordnats att under ärendets behandling vara ledamot av lönerogleringskommittén samt de särskilda institutionernas föreståndare såsom sakkunniga biträtt kommittén, har denna den 1 juni 1917 avgivit betänkande i frågan. Utlåtanden över detsamma hava avgivits av ett flertal myndigheter och institutioner. Innan jag redogör härför, torde jag få i korthet erinra om ifrågavarande institutioners uppkomst, organisation och nuvarande stat m. m.

Historik m. m.

Hydrogra-
fiska byrån.

Hydrografiska byrån inrättades på grund av beslut av 1907 års riksdag. Efter vidlyftiga utredningar framlade Kungl. Maj:t för nämnda riksdag grunder för verkställande av en hydrografisk undersökning av Sveriges färskvatten under ledning av nämnda byrå, varjämte särskilda hydrogeologiska specialundersökningar skulle verkställas av Sveriges geologiska undersökning samt vissa för ändamålet erforderliga meteorologiska undersökningar utföras under meteorologiska centralanstaltens ledning och kontroll. Under den förberedande behandlingen av ärendet hade ifrågasatts, huruvida den särskilda institution, som syntes erforderlig, borde erhålla en fristående ställning eller om den ej kunde ingå såsom en underavdelning i något redan befintligt verk eller någon institution. Såsom chef för jordbruksdepartementet framhöll jag, att sistnämnda anordning säkerligen skulle medföra en viss kostnadsbesparing, samt yttrade vidare därom huvudsakligen följande.

De verk och inrättningar, som därvid först och främst vore att tänka på, vore väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning och meteorologiska centralanstalten.

Vad då först anginge väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, höll jag före, att man genom att förlägga den hydrografiska institutionen direkt under denna styrelse skulle utsätta sig för risken av en viss ensidighet. Särskilt syntes mig nämnda styrelse av naturliga skäl icke väl ägnad att tillvarataga de icke oviktiga vetenskapliga intressen, som skulle vara förbundna med byråns verksamhet.

Sveriges geologiska undersökning lämpade sig visserligen synnerligen väl att övertaga de hydrogeologiska specialundersökningarna, men, vad övriga delar av hydrografien anginge, låge dessa så pass långt på sidan om detta ämbetsverks egentliga verksamhetsfält, att, även om, med någon förstärkning i verkets ordinarie arbetskrafter, inom detsamma skulle kunna bildas en fullt kompetent hydrografisk underavdelning, en sådan uppdelning lätteligen skulle kunna vålla en för det mål, verket framför allt hade att tillgodose, ödesdiger splittring av dess och särskilt chefens arbetskrafter.

Med meteorologiska centralanstalten måste, enligt vad den förebragta utredningen gäve vid handen, den hydrografiska institutionen alltid komma att stå i det intimaste samarbete. Den meteorologiska centralanstalten vore emellertid en rent vetenskaplig institution och lydde såsom sådan närmast under vetenskapsakademien. Skulle även huvudparten av landets hydrografiska undersökning förläggas under meteorologiska centralanstalten, skulle det, enligt min åsikt, bortsett från de stora organisatoriska svårigheter, som därvid oundvikligen skulle uppstå, lätt kunna hända, att den praktiska sidan av hydrografien i längden icke komme till sin rätt.

Av sålunda anförda skäl fann jag mig även i själva organisationsfrågan böra i princip ansluta mig till förslaget om inrättande av en särskild fristående institution, en hydrografisk byrå.

Därför syntes emellertid föreligga även ett annat, visserligen mera på sidan om själva saken liggande skäl. I skrivelse den 10 maj 1904 hade riksdagen hos Kungl. Maj:t anhållit om revision av den s. k. lukrativa vattenrätten och därvid särskilt framhållit önskvärdheten av att även hos oss, liksom det redan skedde i en del främmande länder, komme att föras en s. k. vattenbok. Inom den kommitté, som tillsatts för att verkställa den begärda revisionen, hade man redan haft blicken fäst på den blivande hydrografiska byrån såsom den institution, åt vilken förändret av den påtänkta vattenboken borde kunna uppdragas.

Utan att närmare inlåta mig på frågan om lämpligheten därav ansåg jag mig böra framhålla, att möjligheten av en sådan anordning enligt mitt förmenande bättre tillgodosåges, om byrån från början finge en självständig ställning, än om den inordnades under annat verk eller annan institution.

Riksdagen beviljade de på extra stat begärda anslagen och förklarade sig instämma i vad jag anfört i fråga om grunderna för den hydrografiska undersökningens verksamhet.

Anslag å extra stat hava därefter årligen anvisats för ifrågavarande ändamål. För år 1918 uppgå de under nionde huvudtiteln till 62,900 kronor för hydrografiska byrån med observationsstationer och 3,000 kronor för hydrografiska specialundersökningar, tillhoppa 65,900

[97.] kronor, samt under åttonde huvudtiteln till 12,100 kronor för meteorologiska observationer.

Det bör här erinras, att hydrografiska byrån sedan år 1911 åtnjutit bidrag jämväl från ett under sjätte huvudtiteln anvisat anslag för åstadkommande av en schematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall. Dessa arbeten verkställas av vattenfallsstyrelsen, hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten. För år 1918 har härtill av riksdagen anvisats å extra stat ett anslag av 40,500 kronor, vilket fördelats med 33,500 kronor på hydrografiska byrån samt 7,000 kronor å meteorologiska centralanstalten, varemot av särskilda orsaker några medel för vattenfallsstyrelsens ifrågavarande arbeten ej ansetts erforderliga för detta år.

Instruktion för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten utfärdades den 18 januari 1908 och har beträffande § 3 undergått jämkning den 23 april 1909. Överinseendet över undersökningen utövas av styrelsen för hydrografiska byrån, bestående av chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen såsom ordförande samt vattenfallsdirektören, chefen för Sveriges geologiska undersökning, byråchefen för agrikulturtekniska ärenden i lantbruksstyrelsen, föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt och föreståndaren för hydrografiska byrån såsom ledamöter.

Beträffande byråns personal och till densamma utgående avlöningar samt övriga utgifter för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten tillåter jag mig hänvisa till nedanstående av Kungl. Maj:t fastställda stat för samma undersökningar för år 1918.

A. Den hydrografiska byrån med under densamma omedelbart lydande observationsstationer.

Inkomster:

Statsanslag för hydrografiska byråns verksamhet, förslagsanslag, högst	kronor 62,900
Statsanslag för åstadkommande av en vattenfallsförteckning, reservationsanslag	» 33,500
Inkomster av försålda publikationer under år 1917, förslagsvis	» 100
Inkomster av flygelprövningar, förslagsvis	» 200
Bidrag av intressenter för undersökningar i Fyrisåns område	» 500
	<hr/>
	Summa kronor 97,200.

Utgifter:

Arvode åt föreståndaren	kronor 7,500
» » en byråingenjör	» 5,000
	<hr/>
	Transport kronor 12,500

Nionde huvudtiteln.

273

[97.]

	Transport kronor	12,500
Arvode åt en byråingenjör	»	5,000
» » » vaktmästare	»	1,100
Extra biträden samt gratifikation åt vaktmästaren (högst 500 kronor), förslagsvis	»	23,000
Publikationer, förslagsvis	»	9,100
Expenser, förslagsvis	»	4,000
Resekostnader och hantlangning vid mätningar, förslagsvis	»	21,000
Observatörers arvoden, förslagsvis	»	14,000
Komplettering och underhåll av peglar och utrustning, förslagsvis	»	4,800
Lokalhyra	»	2,700
	Summa kronor	97,200.

Anm. Jämlikt kungl. brevet den 31 december 1914 skall vaktmästaren, så länge han i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, vidkännas avdrag å sin lön med 150 kronor för år räknat.

B. De meteorologiska observationerna.

Inkomster:

Statsanslag till meteorologiska iakttagelser för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten, reservationsanslag kronor	12,100
Statsanslag för åstadkommande av en vattenfallsförteckning, reservationsanslag	» 7,000
	Summa kronor 19,100.

Utgifter:

Arvoden åt observatörerna, förslagsvis	kronor 16,200
Instrumenter och apparater, förslagsvis	» 800
Inspektionsresor, förslagsvis	» 700
Prövning av instrumenter och apparater, granskning, beräkning och tabellering av iakttagelserna över nederbörd och snötäcke, diverse skrivgöromål m. m., förslagsvis	» 1,400
	Summa kronor 19,100.

C. De hydrogeologiska specialundersökningarna.

Inkomster:

Statsanslag, förslagsanslag, högst	kronor 3,000.
--	---------------

Utgifter:

Fältarbeten, förslagsvis	» 2,500
Publikationer, förslagsvis	» 500
	Summa kronor 3,000.

[97.]

Enär i den följande framställningen upprepade gånger hänvisas till styrelsens för hydrografiska byrån förslag år 1915 till ordinarie stat för byrån jämte anslag å extra stat, meddelas detta förslag här, under framhållande att förslaget icke innefattar utgifter från anslaget till vattenfallsförteckningen elier till meteorologiska och hydrogeologiska ändamål.

På ordinarie stat.

	Lön	Tjänstgöringspennin- gar	Orts- tillägg	Summa	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Chefen	5,700	2,500	800	9,000	
1 förste byråingenjör	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 » byråingenjörer	7,200	3,600	800	11,600	
1 byråingenjör	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor samt efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 »	2,200	1,500	300	4,000	
1 kvinnligt biträde av högre lönegrad	900	550	150	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
2 kvinnliga biträden av högre lönegrad	1,800	1,100	300	3,200	
1 kvinnligt biträde av lägre lönegrad	700	350	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 » » » » »	700	350	150	1,200	
1 vaktmästare	900	450	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Till ersättningar åt extra biträden, gratifikationer och vikariatsersättningar	—	—	—	6,300	
Till arvoden åt observatörer	—	—	—	9,000	
Till expenser	—	—	—	4,000	
Kronor	—	—	—	62 400	

Anm. Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

På extra stat.

Till resekostnader och hantlangning vid mätningar, förslagsvis	kronor	9,500
Till publikationer, förslagsvis	»	8,000
Till komplettering och underhåll av peglar och utrustning, förslagsvis ...	»	4,500
	kronor	22,000

Härtill skulle komma lokalhyra.

Beträffande tillkomsten av statens meteorologiska centralanstalt torde jag få erinra, att sedan anslag för meteorologiska observationers anställande å särskilda orter inom riket anvisats vid riksdagen 1856—1858 samt vid riksdagen 1859—1860 sammanförts med ordinarie anslaget till vetenskapsakademien och vid år 1872 års riksdag förhöjts för inrättande av en meteorologisk centralanstalt under vetenskapsakademien vård och inseeende, riksdagen år 1876 godkände av Kungl. Maj:t framlagt förslag till stat för nämnda centralanstalt. Vid 1892 års riksdag upptogs anslaget i riksstaten under särskild rubrik.

Den nu gällande, av riksdagen år 1913 fastställda ordinarie staten för anstalten är av följande lydelse:

[97.]
Meteorolo-
giska central-
anstalten.

	Lön	Tjänst- görings- pennin- gar	Orts- till- lägg	Summa	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Föreståndare	5,000	2,500	—	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 meteorolog	3,600	1,800	400	5,800	
1 »	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor.
1 kvinnligt biträde av högre lönegrad	900	550	150	1,600	
1 vaktmästare	900	450	150	1,500	Efter fem år kan lönen höjas med 200 kronor och efter tio år med ytterligare 200 kronor.
Till arvode åt vetenskapligt bildat extra biträde samt vikariatsersättningar	—	—	—	5,000	
Summa	—	—	—	27,200	Efter fem år kan lönen höjas med 100 kronor.

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstilllägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

Dessutom utgå till särskilda ändamål vid anstalten anslag å extra stat under åttonde huvudtiteln, vilka i riksstaten för år 1918 upptagas sålunda:

Till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer samt för räknebiträden, anskaffande och underhåll av instrument, underhåll av meteorologiska centralanstaltens telegraf och materiel m. m., reservationsanslag	kronor 16,400
» utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten, reservationsanslag	» 25,000

[97.]	Till upprätthållande av två meteorologiska stationer (i Gällivare och Särna), reservationsanslag	kronor	700
»	utförande av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten, reservationsanslag	»	12,100
»	bidrag från Sverige till den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren, förslagsanslag, högst.....	»	720
»	utgivande av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang, reservationsanslag	»	5,500
»	meteorologiska observationer å Pärtetjåkko, reservationsanslag	»	6,000.

Det bör tillika erinras, att riksdagen år 1900 för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram under tjugu års tid från Färöarna och Island beviljat ett anslag av 144,000 kronor. Härav hava hittills anvisats 39,938 kronor. För åren 1917 och 1918 har någon anvisning icke funnits behöflig, enär befintliga besparingar å förut anvisade medel ansågos lämna tillräcklig tillgång till bestridande av förekommande utgifter för ändamålet.

Därjämte har, såsom förut nämnts, en del av det å extra stat under sjätte huvudtiteln anvisade anslaget till vattenfallsförteckningen tillförts meteorologiska centralanstalten för utförande av vissa undersökningar.

Gällande bestämmelser angående meteorologiska centralanstaltens verksamhet återfinnas dels i vetenskapsakademiens av Kungl. Maj:ts den 15 april 1904 fastställda grundstadgar, dels i av akademien antagna ordningsregler för akademien och instruktion för centralanstalten, dels ock i Kungl. Maj:ts brev den 14 november 1913 angående tillsättandet av vissa befattningar vid anstalten m. m. och den 12 december 1913 angående fortsatt tillämpning tillsvidare av nu nämnda stadganden med viss jämkning. Av dessa stadganden må här endast omförälas, att anstalten är ställd under vetenskapsakademiens inseende och vård, att akademien väljer föreståndare för anstalten men att valet skall underställas Kungl. Maj:ts prövning och stadfästelse, samt att övriga tjänstemän utses av akademien.

Nautisk-
meteorolo-
giska byrån

I fråga om nautisk-meteorologiska byrån torde först böra nämnas, att densamma inrättats enligt beslut vid 1877 års riksdag, som härtill

anvisade ett anslag å femte huvudtiteln under rubriken »handeln», samt att nu gällande stat för anstalten antogs av 1915 års riksdag och slutar på 26,100 kronor.

Därjämte har på extra stat anvisats ett förslagsanslag å högst 3,500 kronor för arvode åt ytterligare en assistent vid byrån.

Instruktion för nautisk-meteorologiska byrån är utfärdad den 29 november 1907. Enligt denna angives byråns allmänna ändamål sålunda:

a) att mot den ersättning, som av Kungl. Maj:t fastställes, undersöka fartygslanternor, kompasser och övriga nautiska instrument, såväl i Stockholm som vid byråns kontrollstationer, samt att över de undersökta lanternorna och instrumenten föra journaler och utfärda certifikat, utvisande deras egenskaper;

b) att anställa och bearbeta regelbundet återkommande magnetiska rekognosceringar utefter landets kuster;

c) att utöva uppsikten över och handhåva vården av vid rikets kuster anordnade vattenhöjdmätungsstationer samt tillsynen över sex vattenhöjdmätningsspeglar och vid desamma anställda observationer;

d) att samla och i den utsträckning, som kan finnas lämplig, bearbeta meteorologiska iakttagelser, anställda ombord å svenska fartyg;

e) att utöva insendet över och bearbeta meteorologiska och hydrografiska iakttagelser, anställda å de under byrån lydande stationerna; samt

f) att söka gagna sjöfarten genom att i mån av tillgång dels anskaffa och för sjöfarande förevisa även andra instrument än rent meteorologiska, dels anskaffa och hålla tillgängliga böcker och kartor, som äro av vikt i nautiskt och meteorologiskt hänseende, dels ock söka väcka och underhålla fartygsbefälhavares och redares intresse för samlandet av meteorologiska och hydrografiska iakttagelser och av sådana upplysningar, som kunna vara av vikt för navigationen å såväl världshaven som Sverige närmast omgivande farvatten, och i sådant syfte bland sjöfarande sprida meteorologiska och hydrografiska under rättelser och kännedom om de resultat, som vunnits av de hithörande frågor behandlande vetenskaperna.

Det lör i detta sammanhang nämnas, att i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift, daterad den 15 december 1916, filosofie doktorn Gustaf Ekman och f. d. professorn Otto Pettersson i egenskap av representanter för Sverige uti den internationella havsforskningen och ledamöter av den svenska hydrografisk-biologiska kommissionen på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes vid en förestående reglering av meteorologiska centralanstaltens och hydrografiska byråns i Stockholm verksamhet taga

*Förslag an-
gående en
anstalt för
väterka-
tjänst m. m.
i Göteborg.*

[97.] under övervägande, huruvida en arbetsfördelning mellan nämnda institutioner kunde åstadkommas i den riktning, att alla observationer, som inginge i väderlekstjänsten och stormvarningstjänsten, förlades under en centralanstalt för väderlekstjänst och marin meteorologi med säte i Göteborg, under det alla iakttagelser av klimatologisk art, t. ex. nedrördsobservationerna m. m., lades under hydrografiska byrån i Stockholm, varest den stode i samarbete med vattenfallsstyrelsen m. fl. institutioner. Liksom till följd av denna samverkan hydrografiska byråns naturliga plats vore i huvudstaden, syntes enligt sökandenas mening fördelaktigaste platsen för en meteorologisk centralanstalt för väderlekstjänst och stormvarningar vara vid Sveriges västkust, varest den kunde vara sjöfarten och havsfisket till största nytta.

Sökandena säga sig hava förvissat sig om, att intresse finnes i Göteborg för åstadkommande av en sådan centralanstalt, som tillika skulle vara förenad med en station för marin meteorologi och aerologiska undersökningar. Förflyttning av centralanstaltens verksamhet i nämnda riktningar syntes sökandena fördenskull kunna ske utan större utgifter för statsverket. Sökandena hölle vidare för sannolikt, att det intresse, som komme att visas från Göteborgs stads och från enskildas sida, komme att taga sig uttryck i tillhandahållande av lämplig lokal för centralanstalten. Behovet av apparater och litteratur, vilket därefter syntes komma att göra sig gällande, ansåge sökandena antagligen komma att uppfyllas genom enskild offervillighet.

I yttranden över denna framställning hava vetenskapsakademien, lantbruksstyrelsen och styrelsen för hydrografiska byrån ställt sig avvisande mot förslaget och avstyrkt anordnande av en central institution utav angivet slag med säte i Göteborg. Lantbruksstyrelsen och styrelsen för hydrografiska byrån ävensom vetenskapsakademiens ledamot f. d. professorn H. Hildebrandsson hava emellertid förordat inrättande i Göteborg av ett meteorologiskt observatorium eller institution till gagn för sjöfarten, fisket och de internationella havsundersökningarna. Hydrografisk-biologiska kommissionen och styrelsen för Göteborgs och Bohus läns havsfiskeförening hava däremot uttalat sin anslutning till förslaget.

Under erinran om uttalandena år 1913 angående en eventuell sammanslagning av förenämnda tre stat-institutioner har löneregleringskommittén i detta ämne nu anfört följande:

»Då kommittén nu efter verkställda förarbeten skall söka att framlägga de fördelar, som enligt kommitténs mening borde kunna vinnas genom en sammanslagning av antydd art, vill kommittén emellertid till en början framhålla, att kommittén härvid närmast riktar tanken på hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten, medan däremot av skäl, som i det följande angivas, frågan om nautisk-meteorologiska byråns ställning endast delvis kommer i betraktande i detta sammanhang.

[97.]

Sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten.

De nämnda vetenskapliga anstalterna tillhöra gruppen av mindre sådana, där endast ett jämförelsevis litet antal personer äro anställda. Denna personalens fåtalighet innebär en viss fara för ensidighet i arbetsuppgifter och arbetssätt. Med andra ord, den vidsynthet kan komma att saknas, som ensam förmår att göra det vetenskapliga arbetet fruktbarande genom att anpassa detsamma efter de alltjämt skiftande yttre omständigheterna. Genom sammanförande av två eller flera dylika anstalter, vilkas arbetsområden, såsom i föreliggande fall, gränsa till och delvis övergå i varandra, vinnes ett kraftigt stöd mot faran av ensidighet. Samarbetet och de därmed följande gemensamma överläggningarna rikta uppmärksamheten på nya arbetsmöjligheter och på viktiga spörsmål, särskilt inom de vanligen fruktbara gränsområdena, vilka spörsmål eljest skulle kunna bliva förbisädda.

En vetenskaplig statsanstalt av ungefärligen samma omfattning som en genom sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten bildad institution förefinnes i Sveriges geologiska undersökning. Denna kan så mycket hellre tagas såsom exempel, som de inom densamma bearbetade olika undersökningsområdena äro sinsemellan ungefär lika skiljaktiga som de motsvarande vid den nu avsedda institutionen. Den geologiska undersökningen har så utvecklat sig, att densamma numera torde intaga den utan gensägelse ledande ställningen inom den geologiska forskningen i vårt land. Därigenom har också en livlig och gagnarik samverkan kommit till stånd mellan sagda anstalt och de geologiska institutionerna vid våra universitet, högskolor och naturhistoriska riksmuséet, vilken omständighet tagit sig uttryck i personutbyte mellan den geologiska undersökningen å ena och övriga nämnda institutioner å andra sidan.

Det är således att förvänta, att den nu avsedda institutionen genom mångsidigheten av de där företrädde intressena skall, även den, komma att intaga en ledande ställning inom de vid densamma bearbetade forskningsområdena, varigenom också en fruktbringande samverkan med motsvarande institutioner vid landets universitet och högskolor skulle komma till stånd, till största båtnad för det vetenskapliga och för det praktiska arbetet inom de hydrografiska och meteorologiska forskningsområdena.

Kommittén vill också framhålla, att en sammanslagning så mycket lättare låter sig här utföra, som flertalet av våra meteorologer jämväl arbetat på det hydrografiska forskningsfältet och likaså våra vetenskapligt utbildade hydrografer på det meteorologiska.

Särskilt påtaglig är, såsom ovan antytts, vinsten av en sammanslagning för de frågor, som falla inom gränsområdena mellan hydrografien och meteorologien. Kommittén vill påpeka några av dessa frågor, som synas vara av största betydelse huvudsakligen från praktikens synpunkt.

I sådant avseende må erinras om betydelsen av förutsägelser rörande vattenståndet såväl nu som än mera efter genomförandet av våra sjöregleringar. Dessa

[97.]

förutsägelser äro beroende på studier över sambandet mellan de meteorologiska och hydrografiska företeelserna och på snabba meddelanden rörande de meteorologiska förhållandena inom flodområdena.

Det för närvarande aktuella spörsmålet angående studier av isförhållandena vid Bottniska vikens kust till gagn för en utsträckt sjöfart under vinterhalvåret är ett annat exempel, som visar behovet av gemensamma havshydrografiska, meteorologiska och färskvattenshydrografiska undersökningar.

Frågan om klimatets beroende av havsvattnet och dess strömningar bör kunna med framgång studeras icke blott genom samarbete med hydrografisk-biologiska kommissionens havsforskning utan jämväl genom studier av våra kustvatten.

I våra fjälltrakter skapas av nederbörd och snömagasinerings våra stora floder med deras rika kraftkällor och stora regleringsmöjligheter. För dessa kraftkällors och möjligheters tillgodogörande har det visat sig nödvändigt att utföra hydrografiska och meteorologiska undersökningar i fjälltrakterna, såsom exempelvis inom Luleälvens område, dels genom hydrografiska byrån, dels genom vattenfallsstyrelsen, dels ock genom professor A. Hambergs av staten understödda forskningar.

Därvid erbjuda sig också tillfällen att närmare studera flera viktiga dynamiskt-meteorologiska förhållanden, vilka orsakas i och sträcka sina verkningar till trakter vida omkring, varjämte också glaciärerna erbjuda studiefält, som äro av vikt både för den praktiska och vetenskapliga hydrografien och meteorologien. Forskningarna i dessa mera svårtillgängliga trakter måste givetvis underlättas, om uppgifterna ligga inom ramen för en och samma institutions verksamhet.

Det har på senaste tiden konstaterats, i vilket höggradigt beroende vår årsväxt står till temperaturens och nederbördens växlingar och huru förhållandena härutinnan växla i landets olika delar. Det är mycket sannolikt, att undersökningar i sådant hänseende skulle kunna avvinnas än större praktisk nytta, därest, utom de klimatiska faktorerna, jämväl de hydrografiska och speciellt de hydrogeologiska faktorerna i form av jordens vattenhalt och grundvattnets riklighet kunde tagas i betraktande.

Sådana sedan gammalt olösta frågor som rörande utdikningens inverkan på frostländigheten, skogsavverkningars inflytande på klimat och vattenhushållning och över huvud flera frågor av betydelse för vårt jordbruk och våra vattenregleringsföretag, exempelvis avdunstningen, fordra ett så intimt samarbete, som är svårt att anordna mellan skilda institutioner, vadan en sammanslagning skulle underlätta arbetenas organisation och utförande.

Dylika gemensamma frågors bearbetning har förut förorsakat ett dubbelarbete, som efter sammanslagningen bör kunna undvikas.

Av det anförda torde framgå, att genom en sammanslagning av antydd art större enhetlighet i undersökningarna skulle vinnas och arbetet bliva mera mångsidigt och fruktbarande samt lämna rikare resultat för vårt näringsliv.

Om sålunda ur organisatorisk synpunkt en sammanslagning av ifrågavarande institutioner uppenbarligen skulle erbjuda otvetydiga fördelar, gäller emellertid att även taga i betraktande, huruvida en dylik anordning ur ekonomisk synpunkt skulle vara att förorda framför den nuvarande.

Härvid må dock genast framhållas, att de önskemål, som i detta avseende kommo till synes i riksdagens ovanberörda yttrande¹⁾, icke numera torde i händelse

¹⁾ År 1913.

av en sammanslagning av ifrågavarande institutioner låta sig genomföra. Sedan spörsmålet senast var föremål för riksdagens prövning, har nämligen utvecklingen på området i fråga, liksom på så många andra, varit i starkt framåtskridande, och då berättigade krav på ökade arbetskrafter och ökade utvecklingsmöjligheter för såväl hydrografiska byråns som meteorologiska centralanstaltens vidkommande för närvarande föreligga, är det uppenbart, att genom en sammanslagning av dessa institutioner en besparing icke numera torde kunna vinnas i förhållande till de kostnader, dessa institutioner år 1913 betingade.

Emellertid måste enligt kommitténs mening de ovan antydda fördelarna av en sammanslagning anses så stora och betydelsefulla, att man icke av ekonomiska skäl bör ställa sig avvisande mot en anordning av förevarande art. Det må i detta hänseende betonas, att en sålunda anordnad institution komme att stå det produktiva arbetet nära och genom sin insats i vårt näringsliv torde kunna bidra till skapandet av sådana ekonomiska värden, att desamma med fog kunna förväntas i framtiden bliva likvärdiga med avsevärda besparingar. En sammanslagning synes alltså kunna förväntas bliva ekonomiskt fördelaktig för landet, även om dess genomförande skulle visa sig ej medföra besparing i jämförelse med de nuvarande utgifterna.

Kommittén håller fördenskull före, att en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten skulle ur flera synpunkter vara fördelaktig.

Inom kommittén har varit föremål för behandling, om och i vad mån vissa uppgifter, vilka för närvarande tillkomma nautisk-meteorologiska byrån, skulle kunna överföras till en genom hydrografiska byråns och meteorologiska centralanstaltens sammanslagning bildad institution, eller över huvud vilken ställning nautisk-meteorologiska byrån skulle komma att i avseende å delvis gemensamma verksamhetsområden intaga till den nybildade institutionen.

Nautisk-meteorologiska byråns ställning till den förestagna institutionen.

I denna fråga har till kommittén överlämnats en av föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån den 16 december 1916 avgiven promemoria, för vilken kommittén vill i korthet redogöra.

I denna promemoria erinras till en början, hurusom genom instruktionen den 29 november 1907 riktlinjerna för byråns utveckling fastslagits och hurusom byrån vid sin därmed skedda omdaning till en centralanstalt för det nautiska undersökningsväsendet inom landet fått sitt närmaste syfte sig anvisat genom kungl. förordningen den 23 december 1915 angående fartygs byggnad och utrustning.

Den i 1907 års instruktion föreskrivna första jordmagnetiska rekognosceringen av landets farvatten och närliggande delar hade redan nått sin provisoriska avslutning, varefter arbetet å den noggrannare detaljmätningen skulle vidtaga.

Byråns hydrografiska arbeten hade ock letts in på nyare banor, dels i samarbete med hydrografisk-biologiska kommissionen, dels i syften, som bestämts av yrkanden från marininstaben och inspektören för flottans övningar till sjöss samt högste befälhavaren över kustflottan. Dessa arbeten hade nu fortgått sedan ungefär ett och ett halvt år och begynte lämna eftersträfvade resultat.

Därunder hade byråns meteorologiska arbeten fortgått efter förut bestämda mått, men kompletterats och moderniserats, särskilt med hänsyn till stationernas instrumentala utrustning. Med den knappa tillgång till arbetskrafter, som stått byrån till förfogande, hade det meteorologiska arbetet huvudsakligen varit av upp-

[97.]

samlande och rent statistisk natur, där det icke avsett av myndigheter eller enskilda begärda utredningar och utlåtanden.

Efter vad promemorian ytterligare giver vid handen, hade den del av byråns hydrografiska verksamhet, som omfattade studiet av »strandlinjeförskjutningarna» hos landets kuster och som utfördes i samverkan med den s. k. internationella jordmätningen, kompletterats genom anläggande av två nya registreringsstationer, en vid västkustens norra del och en i övre Norrland; den senare hade begynt sin verksamhet i slutet av år 1915.

Byråns verksamhet hade sålunda, framhåller dess föreståndare, drivits fram efter riktlinjer, som bestämt divergerade från dem, vilka följdes av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten, änskönt samarbetet med den senare på samhöriga områden på senare tid gestaltat sig allt intimare.

Det föreläge enligt föreståndarens mening ingen anledning att vänta en förkovran för uppnäendet av nautisk-meteorologiska byråns ändamål genom dess anslutning till, än mindre inordnande under någon av de båda nyss nämnda anstalterna.

En lämplighets- och än mera en kostnadsfråga ansåge föreståndaren det vara, om någon och i så fall vilken av nautisk-meteorologiska byråns nuvarande funktioner med fördel skulle kunna därifrån överflyttas till någondera av de nämnda anstalterna eller till ett genom deras eventuella sammanförande bildat ämbetsverk. Med den frågans avgörande syntes emellertid böra anstå, tills en dylik omorganisation genomförts eller till dess ytterligare erfarenhet vunnits om effektiviteten och ändamålsenligheten hos de senaste, delvis ännu oavslutade omformningarna inom nautisk-meteorologiska byrån.

Efter tagen närmare kännedom om de arbetsuppgifter, som falla eller som äro avsedda att falla inom ramen för nautisk-meteorologiska byråns verksamhet, har kommittén kommit till den uppfattning, att ett sammanförande av denna byrå med den institution, som skulle bildas av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten, icke torde för nautisk-meteorologiska byråns utveckling inom dess speciella områden vara lämpligt eller ändamålsenligt.

Därest det av en eller annan orsak skulle befinnas fördelaktigt, att denna byrå upphörde att vara en självständig institution och i stället inginge såsom integrerande del i en större anstalt, torde det ligga närmare till hands att tänka sig, att, i anslutning till förhållandet i vissa större kulturländer, nautisk-meteorologiska byråns funktioner komme att utövas av en fysikalisk teknisk statsanstalt, som därjämte skulle sträcka sin verksamhet över en stor del närbesläktade områden.

Då kommittén icke anser sig böra närmare ingå på ett sådant spörsmål och då nautisk-meteorologiska byrån synes kommittén åtminstone tills vidare böra i det hela bibehållas vid den för densamma avsedda verksamheten, har kommittén i detta sammanhang funnit sig endast hava att till prövning upptaga, i vad mån vissa till hydrografiska eller meteorologiska undersökningar hörande arbeten skulle kunna från byrån överföras till en institution, bildad genom sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten.

De tre grupper av arbetsuppgifter, som i detta avseende skulle kunna tänkas komma i fråga, torde vara de rent meteorologiska uppgifterna, de kusthydrografiska undersökningarna och de hydrografiska observationerna rörande Mälaren.

Vad de sistnämnda angår, kunna dessa, enligt vad kommittén inhämtat, omedelbart överflyttas från nautisk-meteorologiska byrån, och då detta lär vara till

fördel såväl för denna byrå som för den institution, dit de böra förläggas, vill kommittén förorda en dylik åtgärd. [97.]

Vidkommande de två andra arbetsuppgifterna finner kommittén, principiellt sett, vissa skäl kunna andragas för deras överflyttande; ett successivt genomförande härav skulle säkerligen kunna från ekonomisk synpunkt erbjuda fördelar. Utan att emellertid i frågans nuvarande läge yttra sig närmare härutinnan, vill kommittén till vidare övervägande framföra spörsmålet härom, vilket bäst torde kunna upptagas till prövning först sedan den nya institutionen kommit till stånd och dess verksamhet tagit fastare konturer.

Med den ståndpunkt, kommittén nu ansett sig böra intaga beträffande nautisk-meteorologiska byråns ställning, har kommittén saknat anledning att i förevarande betänkande yttra sig över den i föreståndarens skrivelse den 6 december 1916 innefattade, till kommitténs utlåtande remitterade framställningen om vissa förändringar i nautisk-meteorologiska byråns stat. Därom ämnar kommittén framdeles avgiva särskilt utlåtande.

Den institution, som skulle uppstå genom en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten ävensom genom överförande dit av vissa delar av nautisk-meteorologiska byråns arbetsområden, skulle hava till studieområde

1) de atmosfäriska förhållandena i landet och vid dess kuster d. v. s. vårt lands meteorologi och klimatologi,

2) landets vatten i form av sjöar, floder, glaciärer och kustvatten, d. v. s. vårt lands hydrografi.

Undersökningarna av de landet omgivande haven skulle däremot åtminstone tills vidare bedrivas genom hydrografisk-biologiska kommissionen, med vilken dock ett ordnat samarbete borde finnas.

Undersökningarna av landets grundvatten och övriga hydrogeologiska förhållanden skulle fortfarande bedrivas genom Sveriges geologiska undersökning, då dessa undersökningar stå i intimt samband med geologien och en överflyttning till den nya institutionen av dessa arbeten torde medföra ökade kostnader. Jämväl med Sveriges geologiska undersökning borde därför ett ordnat samarbete äga rum.

Liksom verksamhetsområdet för Sveriges geologiska undersökning är landets jordskorpa, dess berggrund och lösa jordlager, skulle den nya institutionens verksamhetsområde bliva de båda intimt sammanhörande huvudelementen, atmosfären och vattnet. Överensstämmelsen mellan de båda institutionerna med hänsyn till deras verksamhetsområden skulle därför vara synnerligen stor. De skulle komplettera varandra och tillsammans avsåga de utforskandet av Sveriges organiska natur.

I vissa avseenden likartade institutioner för utforskandet av den organiska naturen äro statens skogsförsöksanstalt, som har landets skogar till sitt verksamhetsområde, och centralanstalten för jordbruksförsök, som har landets odlade jord till sitt studiefält. Det har ock föreslagits att inrätta en biologisk anstalt för fisket.

Om alla de nämnda institutionerna gäller det, att deras uppgift är att med vetenskapens hjälp och med vetenskapliga metoder gagna landets näringsliv. Skogsförsöksanstalten skall sålunda främja vår skogshushållning, centralanstalten för jordbruksförsök vårt jordbruk och boskapsskötsel, hydrografisk-biologiska kommis-

*Den
föreslagna
gemensamma
institutionens
uppgifter.*

[97.] sionen vårt havsfiske, den för fiske föreslagna biologiska anstalten vårt insjöfiske och Sveriges geologiska undersökning bergshandlingen i vidsträcktaste bemärkelse och jordbruket; den meteorologiska centralanstaltens verksamhet gagnar landets sjöfart och fiske genom stormvarningarna och jordbruket genom de klimatiska undersökningarna och väderleksförsägelserna; hydrografiska byråns verksamhet gagnar dels vattenkraftsindustrien och vattenbyggnadsföretagen, dels jordbruket med hänsyn till torrläggning av mark o. d., dels trävaruhanteringen med hänsyn till flottningen.

Vad angår kustvattenshydrografen är denna till gagn för sjöfart och fiske. Även om från den nuvarande nautisk-meteorologiska byrån de meteorologiska och hydrografiska undersökningarna utbrytas, återstår för en nautisk byrå den viktiga uppgiften att till sjöfartens och flottans tjänst prova nautiska instrument och att därför studera landets magnetiska förhållanden.

Jämsides med den verksamhet, som är mera direkt föranledd av praktiska uppgifter, åligger det nämnda institutioner att följa med den vetenskapliga utvecklingen på respektive områden och bidra till denna utveckling genom vetenskapliga arbeten. Det gäller också om samtliga befintliga, nu nämnda institutioner utom nautisk-meteorologiska byrån, att de i stor omfattning meddela resultaten av sin verksamhet i form av publikationer. Givetvis bör emellertid det vetenskapliga arbetet vid dessa institutioner i särskild grad inriktas direkt på uppgifter av gagn för vårt näringsliv.

Den föreslagna gemensamma institutionens förläggning i administrativt avseende.

För närvarande lyder meteorologiska centralanstalten under ecklesiastikdepartementet och står under inseeende av vetenskapsakademien, nautisk-meteorologiska byrån lyder under sjöförsvarsdepartementet och hydrografiska byrån under jordbruksdepartementet.

Till sistnämnda departement höra jämväl Sveriges geologiska undersökning, statens skogsförsöksanstalt, centralanstalten för jordbruksförsök och hydrografisk-biologiska kommissionen.

I nu förevarande avseende torde man kunna bortse från nautisk-meteorologiska byrån, då det här endast gäller ett eventuellt överflyttande av en del av dess verksamhet till den ifrågasatta nya institutionen.

Vid en sammanslagning av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån stå två möjligheter till buds. Antingen skulle hydrografiska byrån överflyttas till ecklesiastikdepartementet och i så fall sammanförd med meteorologiska centralanstalten ställas under vetenskapsakademiens inseeende, eller ock skulle med meteorologiska centralanstaltens överflyttning från ecklesiastikdepartementet den nya institutionen förläggas under jordbruksdepartementet.

Med hänsyn till de förut nämnda praktiska uppgifterna torde en överflyttning av hydrografiska byrån till ecklesiastikdepartementet ej vara lämplig. Däremot torde meteorologiska centralanstaltens överflyttning till jordbruksdepartementet vara att förorda med hänsyn dels till dess praktiska uppgifter dels därtill, att övriga praktiskt naturvetenskapliga institutioner tillhöra detta departement.

Med hänsyn till meteorologiska centralanstaltens praktiska uppgifter må blott erinras, att stormvarningarna avse att gagna sjöfart och fiske; att instruktionen för dessa är utfärdad av lantbruksstyrelsen efter samråd med föreståndaren för meteorologiska centralanstalten; att väderleksutsikterna meddelas till sjöfartens och jordbrukets tjänst; att nederbördsobservationerna delvis tillkommit i och för den

hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten, d. v. s. till gagn för industri, trävaruhantering och jordbruk; samt att de klimatiska undersökningarna äro av största betydelse för jordbruket och skogshushållningen.

Att meteorologiska centralanstaltens vetenskapliga intressen skulle bliva lidande på en överflyttning från ecklesiastikdepartementet torde ej vara att befara. Tvärtom synes det sannolikt, att även dessa intressen i stället skulle komma att vinna på den närmare kontakten med näringslivets behov. Dessutom har gjorts gällande, att dessa intressen kunde tillvaratagas därigenom, att en representant för vetenskapsakademien insattes i en eventuell styrelse eller rådgivande församling för den nya institutionen.

Visserligen torde det kunna sägas, att de praktiska intressena skulle kunna tillgodoses, även om den nya institutionen förlades under ecklesiastikdepartementet. Med hänsyn till detta departements verksamhetsområde i övrigt lär det dock få anses otvivelaktigt, att den nya institutionen skulle komma att stå mycket isolerad, därest den förlades till ecklesiastikdepartementet.

Att ställa den under vetenskapsakademiens inseende skulle enligt kommitténs mening medföra flera olägenheter. I sådant hänseende har för kommittén framställt i främsta rummet den förvaltningsapparat, varmed akademien och dess underlydande institutioner arbeta, i ty att akademien själv, dess avdelningar, dess sekreterare, institutionernas inspektorer och föreståndare skola behandla ett flertal ärenden. För en institution, som skall stå i nära kontakt med det praktiska livet, och i en tid, som med alla skäl strävar efter förenklade arbetsmetoder, är tydligen en dylik förvaltningsform föga passande. Att under sådana förhållanden öka akademiens verksamhetsområde såsom organ för statsförvaltningen synes kommittén olämpligt, helst ringa eller rent av inga fördelar torde kunna stå att vinna därav. Någon egentlig besparing av förvaltningskostnader torde näppeligen därigenom kunna åstadkommas, men väl ett avsevärt dubbelarbete (inom institutionen själv samt inom akademiens sekreterar- och kamrerarexpeditioner).

En väsentlig fördel av meteorologiska centralanstaltens och hydrografiska byråns sammanförande under jordbruksdepartementet synes däremot vara, att därigenom alla de vetenskapligt-praktiska institutionernas ärenden komme att handläggas i samma departement och av samme departementschef.

Det torde i detta avseende jämväl förtjäna att erinras, att landshövding A. Schotte i sitt nyligen avgivna betänkande angående statsdepartementens verksamhetsområden och arbetsformer m. m. ansett åtskilliga skäl tala för, att ej endast hydrografiska byrån utan även meteorologiska centralanstalten borde höra under jordbruksdepartementet, dit för närvarande vore förlagda andra anstalter, med vilka hydrografiska byrån intimt samarbetade.

Med hänsyn till det nu anförda får kommittén förorda, att den föreslagna nya institutionen förläggas under jordbruksdepartementet.

Kommittén har i det föregående i korthet omnämnt en till Kungl. Maj:t ingiven framställning om förläggande till Göteborg av en centralanstalt för väderleks-tjänst och marin meteorologi ävensom vissa myndigheters och institutioners däröver avgivna utlåtanden. Såsom av handlingarna i detta ärende framgår, hava av de myndigheter, som ställt sig avvisande mot det framkomna förslaget, vissa dock uttalat sig för önskvärdenheten av förläggande till nämnda stad av ett meteorologiskt observatorium.

*Fråga om
förläggande
till Göteborg
av en central-
anstalt för
väderleks-
tjänst och
marin
meteorologi.*

[97.]

Enligt kommitténs mening bör den institution, som skulle komma att bildas genom sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten, vara förlagd i Stockholm. Tvivelsutan skulle det emellertid från statens synpunkt vara förenat med avsevärda fördelar, därest en filial till den av kommittén förordade institutionen kunde komma till stånd i Göteborg. Kommittén anser sig dock sakna anledning att i förevarande sammanhang till närmare prövning upptaga detta spörsmål. Det torde böra ankomma på styrelsen för den nya institutionen att, sedan denna organiserats och vunnit erforderlig stadga, upptaga denna sak till behandling.

Spörsmålet har emellertid av kommittén uppmärksamrats vid avfattandet av förslag till avlöningsvillkor för befattningshavare vid den ifrågasatta institutionen, i det att bland dessa villkor även intagits en bestämmelse om skyldighet för befattningshavare att låta sig förflyttas till annan ort, dock mot ersättning för flyttningskostnad.

Den föreslagna institutionens organisation m. m.

Under förutsättning av en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten till en gemensam institution med de arbetsuppgifter, som ovan angivits, anser kommittén, att denna institutions karaktär av en central statsmyndighet även bör komma till uttryck i benämningen.

Då kommittén härvid förordar benämningen »riksanstalten för meteorologi och hydrografi» (alternativt: »meteorologisk-hydrografiska riksanstalten»), vill kommittén erinra, att, enligt vad kommittén tänkt sig, till institutionen i fråga skulle komma att förläggas ej endast den till hydrografiska byrån nu förlagda färskvattenshydrografen utan eventuellt även vissa arbetsuppgifter, tillhörande havsvattenshydrografen, vilka för närvarande tillkomma nautisk-meteorologiska byrån.

Styrelse.

Kommittén håller före, att överinseendet över den föreslagna institutionen bör omhänderhavas av en styrelse, dock med vissa begränsade uppgifter.

Att åt en särskild styrelse, med antydd begränsning, anförtro överinseendet över institutionen betingas därav, att ett samarbete bör äga rum med Sveriges geologiska undersökning och hydrografisk-biologiska kommissionen. Det synes ock önskvärt, att vetenskapsakademien må fortfarande hava tillfälle att utöva inflytande på institutionens arbeten. Därjämte torde böra tagas i betraktande, hurusom flera näringsgrenar med ofta rätt stridiga önskemål äro intresserade av de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma institutionen i fråga.

Då kommittén gått att bedöma de uppgifter, som lämpligen böra anförtros åt en styrelse för den nu föreslagna institutionen, har kommittén ansett denna styrelse böra organiseras i huvudsaklig överensstämmelse med hydrografiska byråns nuvarande styrelse, om ock med vissa modifikationer, betingade av ett vidsträcktare verksamhetsfält.

Enligt kommitténs mening bör åt den nya institutionens styrelse anförtros huvudsakligen en övervakande verksamhet. Den bör icke hava att befatta sig med detaljfrågor eller löpande ärenden.

Därest densamma erhåller en sådan ställning, som nu antytts, torde den för fullgörande av sina åligganden behöva sammanträda allenast ett fåtal gånger årligen. Vid sådant förhållande torde det vara av mindre vikt, att dess medlemsantal be-

gränsas till det minsta möjliga, än att i densamma placeras representanter för de intressen, som beröras av institutionens verksamhet.

[97.]

Av de nuvarande medlemmarna i hydrografiska byråns styrelse torde chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsdirektören och chefen för Sveriges geologiska undersökning böra vara ledamöter i den nya institutionens styrelse. Med hänsyn till såväl de meteorologiska som de hydrografiska arbetena synes chefen för lantbruksstyrelsen böra äga säte i styrelsen (byråchefen för agrikulturtekniska ärenden i lantbruksstyrelsen är ledamot i hydrografiska byråns styrelse). Hydrografisk-biologiska kommissionen torde böra hava en representant i styrelsen för den nya institutionen, något som ock ansetts önskvärt för vetenskapsakademiens vidkommande. De enskilda praktiska intressena synas böra äga anspråk på en representant, utsedd av Kungl. Maj:t. Självfallet bör jämväl institutionens chef vara ledamot av styrelsen.

Därest den sistnämnde jämväl bliver föredragande inom styrelsen, torde särskild föreskrift böra meddelas i syfte att han i sådana till det hydrografiska eller det meteorologiska verksamhetsområdet hörande frågor, i vilka han icke kan betraktas såsom fackman, har att före deras framläggande för styrelsen rådföra sig med vederbörande sakkunniga inom institutionen.

Ordförande i styrelsen torde böra utses av Kungl. Maj:t bland styrelsens ledamöter.

Då det nu vidare gäller att pröva, huru den egentliga ledningen av den föreslagna institutionen skall ordnas, torde först böra klargöras, huruvida institutionen bör organiseras med två relativt fristående avdelningar, den ena huvudsakligen för de hydrografiska arbetena och den andra huvudsakligen för de meteorologiska, eller om det är lämpligare att söka åvägbringa en mer eller mindre fullständig sammanlagning av dessa avdelningar.

Chef.

Under hänvisning till vad kommittén i det föregående anfört till stöd för ett sammanförande till en enhetlig institution av de två nuvarande särskilda verken — hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten — håller kommittén för sin del före, att de principer, som legat till grund för kommitténs förslag i detta avseende, böra få sitt uttryck jämväl i avseende å den yttre organisationen av ifrågavarande institution.

Det torde nämligen icke kunna förnekas, att en uppdelning av en så pass stor institution som den nu föreslagna på två relativt självständiga avdelningar med var sin föreståndare lätt kan leda till stridiga uppfattningar angående verksamhetens ordnande och ändamål; följden därav måste då bliva den, att den verkliga ledningen skulle förläggas hos styrelsen. Med den sammansättning av denna styrelse, som kommittén tänkt sig, måste detta emellertid anses föga lämpligt.

För att i största möjliga mån sammanjämka de olika intressena och skapa en enhetlig utveckling anser kommittén det därför vara att förorda, att institutionen ställes under ledning av *en* chef, liksom fallet är med Sveriges geologiska undersökning. Det förtjänar även att i detta avseende framhållas, hurusom den föreslagna institutionen jämväl skulle hava till uppgift att vara en opartisk myndighet i de talrika tvistigheter, som förekomma på det hydrografiska området såväl mellan staten och enskilda som mellan enskilda sinsemellan, och att nämnda uppgift nödvändiggör, att institutionen erhåller behörig auktoritet.

Det har ingalunda av kommittén förbisetts, hurusom vissa viktiga delar av

[97.] den tilltänkta institutionens verksamhet komme att vara av rätt olikartad beskaffenhet, krävande var för sig en viss konstant ledning av särskilda tjänstemän, nämligen på det meteorologiska området väderlekstjänsten, inklusive stormvarningarna, på det hydrografiska området vattenmängdsmätningarna och profilavvägningarna, och på gränsen mellan båda områdena de klimatiska undersökningarna, till vilka de för den hydrografiska undersökningen inrättade nederbördsobservationerna jämväl hänförs. Kommittén har emellertid förutsatt såsom givet och självklart, att institutionens chef, som ej kan antagas komma att hava speciell fackkunskap inom samtliga områden av institutionens verksamhetsfält, skall låta sig angeläget vara, för att icke säga vara pliktig, att vid behandling av viktiga frågor, som beröra gebit utom hans eget speciella ämnesområde, rådföra sig med den inom institutionen förefintliga sakkunskapen och att chefen jämväl i övrigt skall fatta det såsom en synnerligen viktig omsorg, att samarbetet mellan institutionens särskilda befattningshavare må bliva det bästa möjliga.

Den omständighet, som nu berörts, synes kommittén i intet avseende böra utgöra ett hinder för förläggande av institutionens ledning i *en* hand. Det må härvid ock erinras, att Sveriges geologiska undersökning företrädes av *en* chef och att inom denna anstalt forskningsområdena uppvisa ej mindre olikheter, än vad fallet skulle bliva i fråga om nu förevarande institution.

Vidare må betonas, att från sakkunnigt håll framhållits såsom ett framtidsmål att, därest en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten kommer till stånd, utbilda personer vid den nya institutionen till kompetens på dess båda huvudområden. Såsom ett önskemål har även uppställts, att ett intimare sammanförande av de hydrografiska och meteorologiska forskningsgrenarna må lända till en allmännare uppfattning av att dessa forskningsgrenar tillsammans utgöra ett organiskt helt.

Kommittén får alltså föreslå, att ledningen av den ifrågasatta institutionen må anförtros åt *en* chef med benämningen överdirektör. I avseende å dennes avlöningsförmåner vill kommittén förorda, att dessa, i likhet med vad fallet är för överdirektören och chefen för Sveriges geologiska undersökning och eljest för överdirektör i normalgrad, sättas till 9,000 kronor, därav 5,700 kronor lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 800 kronor ortstillägg.

Tjänstemän
av andra
lönegraden.

Å meteorologiska centralanstaltens stat äro för närvarande uppförda två meteorologer med avlöningar, motsvarande vad som enligt nyare regleringar tillkommer tjänstemän av andra lönegraden i centrala ämbetsverk. Anstaltens föreståndare har en avlöning av 7,500 kronor, därav 5,000 kronor lön och 2,500 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kan komma ett ålderstillägg till lönen å 600 kronor efter fem år.

I hydrografiska byrån äro för närvarande, med avlöning från anslag å extra stat, anställda två byråingenjörer och en biträdande ingenjör. Arvodet till en var av byråingenjörerna utgjorde till en början 4,500 kronor, motsvarande begynnelseavlöningen för tjänstemän i andra normalgraden enligt gammal stat vid centrala ämbetsverk; genom beslut av 1914 års senare riksdag höjdes arvodet till 5,000 kronor. Till den biträdande ingenjören utgår ett arvode av 3,600 kronor.

I — — — — framställning av den 2 november 1915 har styrelsen för hydro-

grafiska byrån föreslagit uppförande å ordinarie stat av tre förste byråingenjörer med den avlöning, som tillkommer tjänstemän av andra normalgraden i nyreglerade centrala ämbetsverk. Förslaget innebär följaktligen en ombildning av nuvarande två extra byråingenjörbefattningar till ordinarie tjänster av andra lönegraden samt inrättande av ytterligare en ordinarie tjänst av samma lönegrad i stället för den nuvarande befattningen som biträdande ingenjör. De arbeten, som i främsta rummet borde tillgodoses genom den sistnämnda andragsgradstjänsten, vore de för agrikulturteknikens befrämjande nödvändiga arbetena ävensom de geodetiska.

Det från hydrografiska byråns styrelse sålunda framställda förslaget har kommittén funnit väl grundat och har fördens skull intet att erinra däremot. De föreslagna befattningarna böra alltså enligt kommitténs mening uppföras å den nya institutionens stat.

De å meteorologiska centralanstaltens nuvarande stat upptagna meteorologbefattningarna böra jämväl överföras å den nya institutionens stat; och enär, vid bifall till vad kommittén ovan förordat, den tilltänkta gemensamma institutionen skulle hava allenast *en* chef, har kommittén ansett den tjänst, som nu innehaves av föreståndaren för meteorologiska centralanstalten, böra förändras till en andragsgradsbefattning. Då den nuvarande föreståndaren för meteorologiska centralanstalten torde under loppet av år 1918 komma att efter uppnådd högsta pensionsålder avgå från sin befattning, lärer den av kommittén i sistberörda hänseende föreslagna anordningen så mycket lättare kunna genomföras, som Kungl. Maj:t ej torde underlåta att under tiden efter den nuvarande föreståndarens avgång och intill dess föreliggande ärende bliver slutligt avgjort låta denna tjänst uppehållas allenast medelst förordnande.

Enligt kommitténs mening böra följaktligen å den nya institutionens stat uppföras sex befattningar av andra lönegraden.

Inom kommittén har ifrågasatts, huruvida ej, med avseende å svårigheten för chefen för den föreslagna institutionen att behärska dess olika specialområden, man borde tänka sig vissa bestämda underavdelningar inom institutionen, under chefs inseeende ledda av särskilda tjänstemän, utsedda bland innehavarna av nyss avhandlade andragsgradstjänster och var för sig uppbärande särskilda tilläggsarvoden. Kommittén vill ingalunda förneka, att en sådan anordning kunde vara gagnelig och ändamålsenlig och att särskilda skäl kunde anföras därför beträffande väderlekstjänsten, i all synnerhet därest densamma åtminstone tills vidare måste förläggas i annan del av staden än institutionen i övrigt. Under hänvisning till förhållandet vid Sveriges geologiska undersökning (med dess olika specialområden), varest dylika tilläggsarvoden ej äro medgivna, har kommittén emellertid ansett sig ej böra tillstyrka uppförande å ordinarie stat av sådana arvoden för befattningshavare vid den nu föreslagna institutionen. Skulle emellertid, ur den nämnda lokalsynpunkten, särskilt tilläggsarvode böra tillerkännas den tjänsteman i andra graden, åt vilken anförtros den närmaste ledningen av väderlekstjänsten, torde arvodesbeloppet skäligen kunna bestämmas till 500 kronor, att tills vidare utgå å extra stat.

Vid kommitténs behandling av föreliggande organisationsfråga har från sakkunnigt håll betonats, hurusom inrättande av förstagsgradstjänster vid sidan av de ovan behandlade andragsgradstjänsterna vore att betrakta såsom synnerligen nödvän-

Tjänstemän
av första
lönegraden.

[97.] digt och nyttigt med hänsyn till möjligheten för verket att kunna förvärva och bibehålla dugliga arbetskrafter.

Kommittén anser även för sin del en sådan anordning lämplig.

Vad angår antalet sådana tjänstemän av första graden, upptager det statförslag, som styrelsen för hydrografiska byrån i sin skrivelse den 2 november 1915 framlagt, för denna byrås vidkommande två byråingenjörer med avlöning efter första normalgraden. Den ene av dessa skulle komma i stället för en extra manlig ritare, nu avlönad med ett arvode av 2,400 kronor, och skulle användas för kartografiska arbeten, vilka förekomma i stor omfattning. Åt den andre byråingenjören skulle uppdragas vattenmängdsmätningarnas bearbetning och liknande arbeten. Mot inrättande av dessa båda förstegradstjänster vid den föreslagna institutionen har kommittén icke något att erinra.

Av de vid meteorologiska centralanstalten tjänstgörande extra befattningshavarna är en avlönad med ett arvode av 3,600 kronor. I enlighet med hos kommittén framställt önskemål torde denna befattning bära ombildas till en förstegradstjänst vid institutionen i fråga. Dessutom finnas emellertid vid meteorologiska centralanstalten två extra befattningshavare, vilka avlönas med arvoden, den ene av 2,400 kronor och den andre av 1,800 kronor, båda med särskild ersättning för övertidsarbete. Dessa befattningshavare äro, enligt vad kommittén inhämtat, fullt upptagna av sitt arbete ävensom sysselsatta med uppgifter av kvalificerad vetenskaplig beskaffenhet. Det synes kommittén billigt, att den ena av dessa befattningar ombildas till en förstegradstjänst. Arvodet för den andra torde bära beräknas till 3,600 kronor, vartill kommittén återkommer i det följande.

Enligt kommitténs mening bära alltså å den nya institutionens stat uppföras fyra förstegradstjänster med de för dylika befattningar vid centrala ämbetsverk i allmänhet vedertagna avlöningsförmåner.

Beträffande benämningen av nu bemälda tjänstemän av första och andra graden anser kommittén såväl med hänsyn till nuvarande förhållanden som särskilt i betraktande av den framtida utvecklingen tre olika möjligheter kunna ifrågasättas. Antingen skulle de samtliga kallas byråingenjörer respektive förste byråingenjörer, eller ock skulle, vid bifall till sammanslagningen, tjänstemän, som huvudsakligen hava sin verksamhet på det hydrografiska området benämnas byråingenjörer respektive förste byråingenjörer, medan de huvudsakligen på det meteorologiska området använda tjänstemän skulle, med bibehållande delvis av nuvarande titulatur, kallas meteorologer respektive förste meteorologer. Den tredje möjligheten är att benämna den ena kategorien statshydrografer respektive förste statshydrografer och den andra statsmeteorologer respektive förste statsmeteorologer.

Inom kommittén har det sista förslaget ansetts vara det mest ändamålsenliga. Kommittén har, utan att emellertid bestämt uttala sig i förevarande avseende, i sitt statförslag upptagit dessa sistnämnda benämningar.

Kvinnliga
biträden.

I nu gällande stat för meteorologiska centralanstalten finnes uppfört ett kvinnligt biträde av högre lönegrad (= andra lönegraden).

I sitt år 1913 avgivna betänkande angående hydrografiska byrån föreslog kommittén uppförande å byråns stat av tre då redan befintliga kvinnliga biträdesbefattningar, därav två av högre grad (= andra lönegraden) och en av lägre grad

(= första lönegraden). Av det extra anslaget till uppehållande av verksamheten vid hydrografiska byrån utgå också för närvarande arvoden till två kvinnliga biträden av högre grad och ett biträde av lägre grad. I styrelsens för sagda byrå ovanberörda framställning den 2 november 1915 har föreslagits anställande vid byrån av ytterligare två kvinnliga biträden, ett huvudsakligen för ritarbeten och ett huvudsakligen för räknearbeten. Det ena av dessa syntes styrelsen böra erhålla avlöning efter högre lönegrad och det andra efter lägre lönegrad. Häremot har kommittén ansett sig icke böra göra någon erinran.

Vid meteorologiska centralanstalten äro för närvarande sysselsatta, utom det förenämnda ordinarie biträdet, ytterligare åtta kvinnliga biträden. Av dessa hava tre biträden, i likhet med det å ordinarie stat uppförda, stadigvarande sysselsättning å tjänsterummet minst sex timmar varje söckendag. För kommittén har framhållits önskvärdheten av att dessas befattningar måtte uppföras å ordinarie stat. Kommittén vill på det sätt biträda detta förslag, att ett av dessa biträden uppföres i andra lönegraden och de två övriga i första graden.

Vidare har framhållits behovet av att på den nya institutionens stat uppföra en kvinnlig biträdesbefattning av tredje lönegraden. De göromål, som skulle anförtros innehavaren av denna befattning, skulle huvudsakligen bestå i diarieföring, kassagöromål och räkenskapsföring ävensom till en del skötsel av institutionens bibliotek. Göromålens omfattning och beskaffenhet, särskilt ansvaret för kassörsgöromålens omhändertagande, synas kommittén innebära fog för den sålunda föreslagna befattningens uppförande i staten såsom kvinnlig biträdesbefattning av tredje lönegraden.

Kommittén tillstyrker alltså, att å den nya institutionens stat uppföras tio kvinnliga biträdesbefattningar, därav en av tredje, fem av andra och fyra av första graden.

Å staten för meteorologiska centralanstalten är för närvarande uppförd en vaktmästarbefattning med de för förste vaktmästartjänst i allmänhet vedertagna avlöningsförmåner. Jämlikt beslut av 1913 års riksdag åtnjuter innehavaren av denna befattning dessutom en särskild årlig ersättning av 200 kronor för biträde vid telegrams mottagande och dechiffrering m. m. Sistnämnda ersättning utgår av anslag å extra stat. För ifrågavarande vaktmästare utgör alltså sammanlagda begynnelseavlöningen 1,700 kronor och slutavlöningen 1,800 kronor.

Vaktmästare.

I sitt den 14 november 1916 avgivna betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m. för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare har kommittén för vaktmästaren vid meteorologiska centralanstalten föreslagit enahanda avlöningsförmåner, som kommittén förordat för förste vaktmästare i allmänhet, d. v. s. 1,600 kronor, därav 900 lön, 550 tjänstgöringspenningar och 150 ortstillägg, vartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen å 100 kronor. Då avsett var, att den särskilda ersättningen av 200 kronor fortfarande skulle komma att utgå till honom, skulle sålunda sammanlagda begynnelseavlöningen uppgå till 1,800 kronor och slutavlöningen till 2,000 kronor.

Vid hydrografiska byrån finnes anställd en vaktmästare med 1,000 kronors arvode, vilket efter fem års anställning kan höjas med 100 kronor; härjämte kan honom tilldelas gratifikation med högst 500 kronor för skötande av särskilda göromål.

I sitt ovanberörda betänkande angående reglering av löneförhållanden m. m.

[97.] för vaktmästare m. fl. framhöll kommittén, att, därest frågan om lönereglering för vaktmästare skulle komma till prövning vid tidigare riksdag än nu förevarande ärende, ifrågavarande befattningshavare vid hydrografiska byrån borde få sitt arvode höjt med 100 kronor, varemot kommittén, med hänsyn särskilt till medgivandet om gratifikation åt honom, ansåg sig sakna anledning att då föreslå någon ökning av ålderstilläggens antal.

Det har emellertid nu inom kommittén i fråga om vaktmästarbefattningarna vid meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån framhållits, att på dessas innehavare ställas helt andra anspråk än på vaktmästare vid de centrala verken i allmänhet. Dels vore nämligen deras arbete i regel mera ansvarsfullt och krävande än en vanlig vaktmästares göromål, dels fordrades ock av dem en viss grad av yrkesskicklighet. Väderlekstjänsten krävde en särskilt utbildad vaktmästare, likaså skötseln och expeditionerna av de hydrografiska instrumenten. Även efter en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten komme deras nuvarande vaktmästare att arbeta på sina särskilda områden, i det hela oberoende av varandra.

I betraktande av vad sålunda blivit framhållet har kommittén funnit skäligt att, med frångående av vad kommittén i fråga om dessa vaktmästare i sitt senast omfördälda betänkande uttalat och förordat, föreslå ett jämnställande av dem i avlöningshänseende med vissa vaktmästare vid karolinska institutet m. fl. (institutionsvaktmästare). Deras avlöning skulle i så fall bli 1,500 kronor, därav 800 lön. 550 tjänstgöringspenningar och 150 ortstillägg, vartill skulle kunna komma tre ålderstillägg till lönen å 100 kronor. Slutavlöningen å stat skulle sålunda bli densamma, som kommittén föreslagit för förste vaktmästare.

Den särskilda ersättning, som av riksdagen medgivits åt nuvarande vaktmästaren vid meteorologiska centralanstalten, 200 kronor, torde fortfarande böra till honom utgå. Likaså torde den vid hydrografiska byrån nu anställda vaktmästaren, i likhet med vad hittills varit fallet, kunna få för skötandet av vissa särskilda göromål tilldelas en gratifikation, om än, med avseende å förhöjd avlöning å stat, till mindre belopp än för närvarande.

Om sålunda nu berörda avlöningstillägg ansetts böra fortfarande utgå till de nuvarande vaktmästarna, följer därav givetvis icke, att de må kunna omedelbart tilldelas nya befattningshavare, utan torde detta få bero på särskild prövning i behörig ordning och efter det de nya befattningshavarna genom uppövad yrkesskicklighet kunna anses hava gjort därav förtjänta.

Arbetstid

I sammanhang med löneregleringar under de senare åren för ett flertal ämbetsverk har meddelats föreskrift därom, att samtliga ordinarie befattningshavare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter prövning medgivas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar varje söckendag. Därjämte gäller enligt kungl. kungörelse den 10 juni 1912 angående allmänna villkor och bestämmelser beträffande å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar av andra och första lönegraderna, att i verk, där arbetstiden å tjänsterummet är för tjänstemännen bestämd till sex timmar, biträdes arbetstid skall vara nämnda tid samt biträdet vara pliktigt att i särskilda fall, när arbetets behöriga gång det kräver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme.

Motsvarande föreskrifter torde böra bli gällande för befattningshavare i

den nu föreslagna institutionen. Härvid må emellertid uppmärksammas, att hinder icke synes böra möta, att, där så, exempelvis beträffande väderlekstjänsten, befinnes lämpligt, tjänstgöringen förlägges till olika delar av dagen.

I fråga om de fältarbeten, som för vissa undersökningar erfordras, torde särskilda föreskrifter böra utfärdas.

Erinras må jämväl, att arbete vid meteorologiska centralanstalten för närvarande måste vad väderlekstjänsten angår äga rum även under sön- och helgdagar, dock med iakttagande, att den, som arbetar vid väderlekstjänsten, får åtnjuta lika många fria söckendagar som det antal sön- och helgdagar han varit sysselsatt vid nämnda tjänst. I fråga om de befattningshavare, som vid den föreslagna institutionen skulle komma att utföra sådant arbete, har kommittén icke avsett någon ändring.

Det torde få anses vara till väsentlig fördel för vårt lands näringsliv, därest för de många ekonomiskt viktiga uppgifter, som å hithörande områden vänta på sin lösning, må kunna påräknas biträde av den föreslagna institutionens tjänstemän med deras i tjänsten vunna omfattande erfarenhet. Dessa utredningar åt kommuner och enskilda kunna lämna ett värdefullt komplement till de på allmän bekostnad verkställda undersökningarna. Det är väl ock tydligt, att dylikt arbete ökar tjänstemännens egen erfarenhet, särskilt på det praktiskt hydrografiska området, samt deras därav härflytande intresse för sina uppgifter.

Bestämmelser i nämnda hänseende finnas intagna i gällande instruktion för hydrografiska byrån och torde jämväl böra meddelas i instruktion för den föreslagna nya institutionen, därvid även instruktionen för Sveriges geologiska undersökning må anföras såsom vägledande exempel.

Ett anlitande av tjänsteman hos den nya institutionen för arbeten, varom nu är fråga, åt kommun eller enskild, torde, såvitt de äro avsedda att utföras å annan tid än tjänstemannens semester och alltså skulle nödvändiggöra tjänstledighet för honom, böra anses förutsätta, att arbetena kunna förväntas bliva till mera allmänt gagn. Och utgår kommittén vidare därifrån, att tjänstledighet, som nu nämnts, ej må ifrågakomma under andra villkor än dels att tjänstledighet icke må föranleda någon ofördelaktig rubbning av tjänstearbetet inom eller för institutionen och dels att tjänstledigheten ej må föranleda någon kostnad för det allmänna, utan att, i enlighet med i allmänhet gällande och jämväl härnedan föreslagna avlöningsvillkor, kostnaden för ersättning till eventuell vikarie för den tjänstledige må gottgöras genom vad den tjänstledige förpliktas avstå av sin avlöning.

Vid uppgörande av förslag till avlöningsvillkor har kommittén tagit behörig hänsyn i tillämpliga delar såväl till nu gällande sådana villkor för meteorologiska centralanstalten som ock till bestämmelser, som vid senare årens riksdagar antagits vid åtskilliga då beslutade lönerogleringar, ävensom, i avseende å gruppering och uppställning m. m., till bestämmelser, som av kommittén upptagits i vissa, under år 1917 framlagda förslag till lönerogleringar.

Det torde böra här erinras, att enligt de för meteorologiska centralanstalten gällande avlöningsvillkor innehavare av ordinarie befattning därstädes är — därest anstaltens ställning inom statsförvaltningen så förändras, att densamma ej längre kan anses såsom självständig institution, eller därest vissa anstalten tillhörande

Bestämmelser rörande undersökningar åt kommuner och enskilda.

Avlöningsvillkor.

[97.] göromål överflyttas till annan institution — pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de göromål, som honom anförtros, eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra inom den institution, till vilken göromålen överlämnas.

Vid avgivande år 1913 av sitt betänkande angående hydrografiska byrån ansåg kommittén sig ej kunna ifrågasätta för byråingenjörerna rätt att för löneförhöjning räkna sig till godo tid, som förflutit före den då föreslagna statens ikraftträdande; Kungl. Maj:t gillade denna kommitténs uppfattning.

Då kommittén nu ställts inför spörsmålet, huruvida kommittén ej fortfarande borde intaga samma ståndpunkt beträffande byråingenjörerna vid hydrografiska byrån, för så vitt de må vara befordrade till tjänstemän av andra graden vid den föreslagna nya institutionen, har emellertid för kommittén framstått billigheten av att ett undantag göres för den av de nuvarande ifrågavarande tjänstemännen Magnus Albrecht Richard Smedberg, som innehaft sin befattning ända sedan byråns tillkomst.

Det har i sådant hänseende erinrats, att, efter det Kungl. Maj:t på förslag av kommittén vid 1913 års riksdag gjort framställningar om uppförande å ordinarie stat såväl av hydrografiska byrån som av vissa befattningar vid meteorologiska centralanstalten, riksdagen på statsutskottets hemställan biföll vad i sistnämnda hänseende föreslagits, varemot på jordbruksutskottets hemställan framställningen i det förra avseendet, med särskild hänsyn till frågan om sammanslagning av nämnda institutioner, av riksdagen avlogs.

Hade riksdagens bifall vunnits även för hydrografiska byråns vidkommande, skulle nu ifrågavarande, där anställda tjänsteman hava blivit ordinarie från och med år 1914, i likhet med vad fallet var med oförmålda befattningar vid meteorologiska centralanstalten, och sålunda, om i övrigt gällande avlöningsvillkor uppfyllts, berättigats att för löneförhöjning tillgodoräkna tiden från och med år 1914.

Då emellertid i följd av flera samverkande omständigheter förslaget om sammanslagningen först nu kommit att framläggas, synes det kommittén billigt, att, vid bifall till detta förslag och därest byråingenjören Smedberg befordras till tjänsteman av andra graden vid den nya institutionen från och med ikraftträdandet av staten för densamma, honom må för ålderstillägg tillgodoföras tiden från och med år 1914.

Övriga anslag
å ordinarie
stat.

För bedömande av spörsmålet om de övriga anslag å ordinarie stat, vilka för den ifrågasatta nya institutionens verksamhet må vara erforderliga, vill kommittén i korthet erinra om de anslag, vilka av styrelsen för hydrografiska byrån äro föreslagna å ordinarie stat för nämnda byrås vidkommande, ävensom angående vissa anslag å ordinarie och extra stat, vilka äro beviljade till uppförande i 1918 års riksstat för meteorologiska centralanstalten, och vilka samtliga anslag antingen helt eller delvis avse ändamål, som för den nya institutionen synas böra tillgodoses förmedelst ordinarie anslagsmedel.

Å statförslaget för hydrografiska byrån äro såsom ordinarie anslag uppförda till ersättningar åt extra biträden, gratifikation och vikariatsersättningar 6,300 kronor, till arvoden åt observatörer 9,000 kronor och till expenser 4,000 kronor.

Å meteorologiska centralanstaltens ordinarie stat är upptaget ett anslag å 5,000 kronor till arvode åt vetenskapligt bildat extra biträde och vikariats-

ersättningar. Av detta belopp äro 3,600 kronor beräknade till det extra biträdet och 1,400 kronor till vikariatsersättningar.

Till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. är på extra stat för år 1918 beviljat ett reservationsanslag av 16,400 kronor. Nämnade anslag är, enligt vad kommittén inhämtat, avsett att utgå med följande belopp till nedannämnda ändamål:

till observatörsarvoden	kronor	8,000
» expenser	»	3,000
» utrustning	»	2,000
» resor	»	600
» gratifikation åt vaktmästaren	»	200
» extra kvinnliga biträden	»	2,600

tillhopa kronor 16,400.

Vidare är å extra stat för år 1918 beviljat ett reservationsanslag av 700 kronor till upprätthållande av två meteorologiska stationer, den ena i Gällivare och den andra i Särna.

Till utförande under meteorologiska centralanstaltens ledning och kontroll av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten utgår å extra stat ett reservationsanslag av 12,100 kronor. Detta anslag är fördelat på följande poster:

till arvoden åt observatörer	kronor	9,700
» underhåll av instrument och apparater	»	300
» inspektionsresor	»	700
» prövning av instrument och apparater, granskning, beräkning och tabellering av iakttagelserna, diverse skrivgöromål m. m.	»	1,400

tillhopa kronor 12,100.

Det å vederbörande styrelses förslag till stat för hydrografiska byrån uppförda anslaget till ersättningar åt extra biträden m. m., 6,300 kronor, inbegriper jämväl ett för vikariatsersättningar avsett belopp å 1,800 kronor. Frändrages sistnämnda belopp, återstår för extra biträden och gratifikationer för hydrografiska byråns vidkommande en föreslagen summa av 4,500 kronor. Kommittén har intet att erinra mot detta belopp.

Från det å meteorologiska centralanstaltens ordinarie stat uppförda anslaget å 5,000 kronor till arvode åt vetenskapligt bildat extra biträde och vikariatsersättningar utgå för närvarande arvoden till två manliga biträden. Den ena av dessa befattningar har föreslagits att ombildas till en förstagradsstjänst vid den nya institutionen. Det har emellertid framhållits såsom synnerligen önskvärt, att även vid bifall till nämnda förslag man fortfarande finge räkna med ett arvode å 3,600 kronor till en vetenskapligt bildad extra tjänsteman på det meteorologiska området, och har kommittén icke ansett sig böra motsätta sig detta önskemål.

För beredande av semesterledighet för befattningshavare vid den nya institutionen måste givetvis finnas tillgång till vikariatsersättningar, varvid beräkning bör ske efter av riksdagen godtagna grunder. Hänsyn bör jämväl tagas till eventuellt behov av medel utöver tjänstgöringspenningar till avlönande av vikarier för kvinn-

[97.] liga biträden och vaktmästare under sjukdom ävensom, i den mån så befinnes nödigt, till erforderliga särskilda ersättningar åt vikarier under befattninghavares tjänsteresor. I betraktande härav har kommittén ansett medel till vikariatsersättningar böra beräknas till 4,000 kronor.

Vid beräkning av nu ifrågavarande anslags belopp böra vidare beaktas det från extra reservationsanslaget till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. utgående beloppet å 200 kronor till gratifikation åt meteorologiska centralanstaltens vaktmästare ävensom det fortfarande behövlige belopp å 2,600 kronor till extra kvinnliga biträden, som jämväl för närvarande ingår i samma reservationsanslag.

I nu ifrågavarande anslag skulle inberäknas den post å 1,400 kronor till prövning av instrument och apparater, granskning, beräkning och tabellering av iakttagelser, diverse skrivgöromål m. m., som för närvarande ingår i det extra anslaget till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten. Vid bifall till kommitténs ovan framlagda förslag om uppförande å ordinarie stat av tio kvinnliga biträden synes nämnda anslagspost böra minskas med ett belopp av 1,200 kronor, motsvarande vad från densamma hittills utgått till ersättning åt kvinnlig arbetskraft; i anslutning härtill torde i förevarande anslag endast böra inräknas skillnaden, som erhålles genom avdrag av sistberörda belopp från angivna 1,400 kronor, eller alltså 200 kronor.

Nu nämnda olika poster böra sammanföras till ett gemensamt anslag till ersättningar åt extra biträden, gratifikationer och vikariatsersättningar, vilket anslag alltså synes böra i staten uppföras till ett belopp av 15,100 kronor.

Å statförslaget för hydrografiska byrån är såsom ordinarie upptaget ett anslag till arvoden åt observatörer å 9,000 kronor. Vad till stöd för detta anslags belopp anförts har icke givit kommittén anledning till erinran.

Av det extra reservationsanslaget å 12,100 kronor till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten utgår till arvoden åt observatörer ett belopp av 9,700 kronor.

Då, enligt vad kommittén inhämtat, göromålen för de observatörer, till vilka avlöning skulle utgå från nu nämnda två anslag, äro ganska likartade och det ansetts medföra fördel ur ekonomisk synpunkt att i framtiden på vissa ställen hava gemensamma observatörer för både nederbörd och vattenstånd, har det syntts kommittén lämpligt, att arvoden för nämnda ändamål utgå från ett gemensamt ordinarie anslag.

Till detta anslag torde jämväl böra läggas det belopp å 8,000 kronor, vilket beräknats till observatörsarvoden från det extra reservatanslaget till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. Dessutom synes det lämpligt att i ett sådant gemensamt ordinarie anslag även inbegripa det extra reservationsanslaget (för år 1918 700 kronor) till upprätthållande av två meteorologiska stationer.

Samtliga nu nämnda poster torde sålunda böra sammanföras till ett gemensamt anslag till arvoden åt observatörer, vilket alltså skulle bestämmas till 27,400 kronor. Anslaget synes böra hava reservationsanslags natur.

Å statförslaget för hydrografiska byrån är uppfört såsom ordinarie ett anslag till expenser å 4,000 kronor; nämnda belopp har icke givit kommittén anledning

till erinran. Till detta anslag torde böra läggas jämväl det belopp å 3,000 kronor, vilket utgår till expenser från det extra reservationsanslaget till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. Å den ifrågasatta nya institutionens ordinarie stat bör alltså uppföras ett anslag till expenser å 7,000 kronor.

Till utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten är å extra stat uppfört ett reservationsanslag av 25,000 kronor. Av detta anslag äro 3,600 kronor beräknade till arvode åt ett extra biträde, varjämte ersättningar å 1,200 kronor beräknats utgå till kvinnliga biträden. Anslaget till utvidgad väderlekstjänst synes fortfarande böra utgå å extra stat. Då vid bifall till kommitténs förslag om uppförande å ordinarie stat för den ifrågasatta institutionen av fyra förstegradstjänster ävensom tio kvinnliga biträdesbefattningar ovannämnda arvoden eller ersättningar å 3,600 kronor och 1,200 kronor icke vidare bliva erforderliga, synes ifrågavarande anslag böra minskas till 20,200 kronor.

Anslag å
extra stat.

Till resekostnader och hantlangning vid mätningar har för hydrografiska byråns vidkommande föreslagits ett extra anslag å 9,500 kronor. Till detta belopp, i avseende varå kommittén icke har något att erinra, torde böra vid en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten läggas dels det till 700 kronor beräknade beloppet till inspektionsresor, vilket för närvarande utgår från det extra reservationsanslaget till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten, dels ock det belopp å 600 kronor, vilket utgår till resor från det extra reservationsanslaget till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. Till resekostnader och hantlangning vid mätningar för den föreslagna institutionen torde alltså å extra stat erfordras ett anslag av 10,800 kronor. Med hänsyn därtill att omkostnaderna för dessa ändamål äro särskilt växlande år från år, synes även detta anslag böra hava karaktär av reservationsanslag.

Till publikationer har för hydrografiska byråns vidkommande föreslagits ett extra anslag av 8,000 kronor. Därest en sammanslagning av ifrågavarande institutioner kommer till stånd, bör detta anslag sammanslås med det för närvarande å extra stat utgående reservationsanslaget å 5,500 kronor till utgivande genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang. Till utgivande av publikationer skulle sålunda för den föreslagna institutionen erfordras ett extra anslag av 13,500 kronor, vilket torde böra hava reservationsanslags natur.

Till komplettering och underhåll av peglar och utrustning har för hydrografiska byrån beräknats ett extra anslag av 4,500 kronor. I händelse av godtagande av detta belopp bör vid en sammanslagning av ifrågavarande institutioner till detsamma läggas dels det belopp å 2,000 kronor till utrustning, som beräknas utgå ur ovan omförmälda extra reservationsanslag till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m., dels ock en summa av 300 kronor, vilken för närvarande utgår till underhåll av instrument och apparater från det extra reservationsanslaget till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten. För ifrågavarande ändamål skulle alltså för den föreslagna institutionen erfordras ett extra anslag av 6,800 kronor. Detta anslag synes böra tilläggas reservationsanslags karaktär.»

[97.]
Stat och
kostnads-
beräkning.

Under åberopande av vad sålunda anförts har kommittén fram-
lagt följande förslag till ordinarie stat för riksanstalten för meteorologi
och hydrografi.

	Lön Kr.	Tjänst- görings- penningar Kr.	Orts- tillägg Kr.	Summa Kr.	
1 överdirektör och chef	5,700	2,500	800	9,000	
1 tjänsteman av andra lönegraden (förste statsmeteorolog, förste statshydrograf)	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
5 dito (dito)	18,000	9,000	2,000	29,000	
1 tjänsteman av första lönegraden (statsmeteorolog, statshydrograf)	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
3 dito (dito)	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,100	750	150	2,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde av andra graden	900	550	150	1,600	
4 dito	3,600	2,200	600	6,400	
1 kvinnligt biträde av första graden	700	350	150	1,200	
3 dito	2,100	1,050	450	3,600	
1 vaktmästare	800	550	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 10 år med ytterligare 100 kronor och efter 15 år med än ytterligare 100 kronor.
1 dito	800	550	150	1,500	
Till ersättningar åt extra biträden, gratifikationer och vikariats- ersättningar	—	—	—	15,100	
Till arvoden åt observatörer, <i>re- servationsanslag</i>	—	—	—	27,400	
Till expenser	—	—	—	7,000	
Summa	—	—	—	127,100	

Anm. Därest bostad med bränsle eller med bränsle och lyse anvisas åt vaktmästare, skall han av
sin lön avstå för bostad med bränsle 250 kronor samt för bostad med bränsle och lyse 275 kronor, allt
för år räknat. Åtnjutes lyse, åligger befattningshavare att själv bekosta armatur och lampor.

Kommittén har vidare ansett, att å extra stat borde uppföras:
till utvidgad väderlekstjänst, *reservationsanslag* kronor 20,200
» resekostnader och hantlangning vid mätningar, *re-
servationsanslag* » 10,800
» utgivande av publikationer, *reservationsanslag* » 13,500
» komplettering och underhåll av peglar och utrustning,
reservationsanslag » 6,800

tillhopa kronor 51,300.

Totalsumman av föreslagna ordinarie och extra anslag skulle alltså utgöra 178,400 kronor.

Nu utgående eller till utgående under år 1918 beviljade anslag äro *under nionde huvudtiteln*:

för hydrografiska byrån med observationsstationer (extra anslag)..... kronor 62,900

därav 2,700 kronor till lokalhyra;

under åttonde huvudtiteln:

meteorologiska centralanstalten (ordinarie anslag) » 27,200

till arvoden åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. (extra anslag) » 16,400

» utvidgad väderlekstjänst vid meteorologiska centralanstalten (extra anslag) » 25,000

» upprätthållande av två meteorologiska stationer (extra anslag) » 700

» utförande av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten (extra anslag)..... » 12,100

» utgivande genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang (extra anslag) » 5,500

tillhopa kronor 149,800.

Då i detta belopp ingå 2,700 kronor till lokalhyra, men någon motsvarande post icke finnes upptagen i de föreslagna anslagen, bör för jämförelsens skull samma belopp avdragas från de nu utgående anslagen. Drages det återstående beloppet av dessa anslag, 147,100 kronor, från ovannämnda summa å 178,400 kronor, erhålles ett belopp av 31,300 kronor, vilket alltså utgör den kostnadsökning, som skulle betingas av vad kommittén föreslagit.

Vid uppgörandet av kommitténs kostnadsberäkning har, enligt vad kommittén framhållit, icke, vare sig å ena eller andra sidan, hänsyn tagits till de extra anslag, som utgå och enligt kommitténs åsikt fortfarande borde utgå dels under nionde huvudtiteln till hydrogeologiska specialundersökningar dels under sjätte huvudtiteln till åstadkommande av en schematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall dels ock under åttonde huvudtiteln för vederbörande anstalts förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island.¹⁾

¹⁾ Likaledes har kommittén icke tagit hänsyn till de extra anslagen under åttonde huvudtiteln för publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren samt till meteorologiska observationer å Pärtetjäkko.

[97.] Likaså har hänsyn ej tagits till ålderstillägg åt ordinarie befattningshavare vid den föreslagna nya institutionen, vilka lönetillägg syntes böra utgå av vederbörande huvudtitels gemensamma förslagsanslag till ålderstillägg.

Slutligen har kommittén yttrat följande:

»I det föregående har frågan om lokaler åt den nya institutionen icke blivit berörd. För närvarande har meteorologiska centralanstalten lokaler dels i vetenskapsakademiens f. d. hus vid Drottninggatan, dels, för sin väderlekstjänst, i telegrafstationens hus vid Skeppsbron nr 2, medan hydrografiska byrån hyr lokaler av Stockholms stad i arméförvaltningens f. d. hus vid Munkbrogatan nr 2. Uti sin skrivelse den 2 november 1915 föreslog styrelsen för hydrografiska byrån, att en provningsanstalt för hydrometriska instrument skulle anordnas, och yttrade, att detta eventuellt kunde ske i samband med beredande av nya lokaler för byrån, i vilket fall i en eventuell nybyggnad jämväl borde beredas plats för meteorologiska centralanstalten, vare sig en sammanslagning ägde rum eller icke.

Kommittén har icke ansett sig böra ingå närmare på ordnandet av dessa lokalfrågor, som givetvis kräva en särskild utredning, Därvid torde ett förslag att uti en påtänkt nybyggnad för centraltelegrafstationen i Stockholm bereda plats för både meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån vara särskilt förtjänt av beaktande, då därigenom väderlekstjänsten bleve förlagd i nära samband såväl med institutionen i övrigt som med telegrafstationen. I avvaktan på en dylik utredning och därav eventuellt föranledda byggnadsåtgärder bör emellertid, enligt kommitténs mening, lokalfrågan tills vidare provisoriskt ordnas.»

Vid löneregleringskommitténs betänkande finnas fogade särskilda yttranden av de såsom sakkunniga anlitade föreståndarna vid de tre ifrågavarande institutionerna.

*Särskilda
yttranden
av institu-
tionernas
föreståndare.*

Föreståndaren vid hydrografiska byrån, filosofie doktorn A. W. Wallén har därvid förklarar sig av anförda skäl anse, att två av de föreslagna andragsbefattningarna hade bort uppföras såsom befattningar i mellangrad mellan chefens och andragsbefattningarna, förslagsvis såsom byråföreståndare med professors avlöning. Därest ekonomiska skäl skulle för det närvarande förhindra en sådan lösning, syntes åtminstone tilläggsarvoden å 500 kronor hava bort upptagas å ordinarie stat för två av andragsstjänstemännen.

Föreståndaren vid nautisk-meteorologiska byrån, filosofie doktorn C. G. Fineman har riktat anmärkningar mot den föreslagna sammanslagningen av de bägge andra anstalterna och sammanfattat sin mening härom sålunda, att han ansåge, att ett realiserande av kommitténs förslag skulle medföra dels ett icke önskvärt förryckande av hydrografiska byråns ställning inom den allmänna organisationen, dels en för meteorologiska centralanstaltens utveckling och arbeten icke gagnelig förändring av denna anstalts ställning och organisation, dels ock en

avsevärd kostnadsökning utan motsvarande vinst på andra områden samt att fördenskull en sådan åtgärd skulle komma att visa sig förfelad.

Jämväl föreståndaren vid statens meteorologiska centralanstalt, professorn N. G. Ekholm har ansett den föreslagna sammanslagningen skadlig, särskilt i vetenskapligt hänseende. Han har framhållit fördelen av att vetenskapsakademien granskat och bekostat tryckningen av anstaltens årsbok »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» och av många utav anstaltens tjänstemän utarbetade avhandlingar, vilket medfört, att den vetenskapliga delen av anstaltens verksamhet blivit gynnad och befordrad. Genom sammanslagningen till en institution, som icke skulle stå under vetenskapsakademiens inseende, skulle denna fördel gå förlorad.

Ekholm har vidare framhållit den stora omfattningen av anstaltens verksamhet och dess stora personal, ifall däri finge inräknas de nära 700 observatörerna i landsorten. Kommitténs påstående, att en vetenskaplig statsanstalt av ungefärligen samma omfattning, som den sammanslagna institutionen skulle få, funnes i Sveriges geologiska undersökning, vore märkvärdigt, då ju sistnämnda institution hade långt mindre personal än anstalten ensam. Hydrografien vore ett vetenskapligt gränsområde men av synnerligen stor praktisk betydelse och med speciella mätning-metoder. Därför hade man också i de flesta kulturländer inrättat självständiga hydrografiska institut. I Nordamerikas Förenta Stater hade man emellertid låtit hydrografien lyda under det geologiska institutet. Endast undantagsvis och i liten skala funne man i utlandet hydrografien sammankopplad med något meteorologiskt institut. Den nuvarande svenska organisationen med två skilda institut stöde i full överensstämmelse med den organisation, som i de stora kulturländerna blivit prövad och godkänd såsom varande den lämpligaste. Den meteorologiska centralanstalten intoge i Sverige en så dominerande ställning inom den meteorologiska forskningen, att den gott kunde på sitt område jämföras med Sveriges geologiska undersökning på dess område. Genom sammankoppling med hydrografiska byrån skulle i detta avseende icke något nämnvärt vinnas. Däremot skulle anstalten därigenom riskera att förlora utvecklingsmöjligheter, som den nu såsom självständig institution åtnjote.

Slutligen har Ekholm framhållit, hurusom redan föreståndarskapen för de bägge särskilda institutionerna ställde så stora krav på innehavarnas kompetens, att det vore svårt att finna personer, som fyllde måttet, samt anförde, att härav följde, att det torde bli så gott som omöjligt att finna en person med kompetens att på ett tillfredsställande sätt såsom överdirektör sköta den sammansatta riksanstalten.

[97.]
Utlåtanden
över löne-
reglerings-
kommitténs
förslag.

Över löneregeringskommitténs ifrågavarande förslag hava infor-
rade utlåtanden avgivits av styrelsen för hydrografiska byrån, förestån-
daren vid statens meteorologiska centralanstalt, föreståndaren vid nautisk-
meteorologiska byrån, Sveriges geologiska undersökning, svenska hydro-
grafisk-biologiska kommissionen, vattenfallsstyrelsen, väg- och vatten-
byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statskontoret och vetenskapsaka-
demien. Dessutom har yttrande inkommit från svenska teknolog-
föreningen.

I dessa utlåtanden tillstyrkes löneregeringskommitténs samman-
slagningsförslag i huvudsak av Sveriges geologiska undersökning,
vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen — med reservation av byråchefen
Ewe — och teknologföreningen. I vissa hänseenden hava dock i några
av dessa utlåtanden avvikande förslag framställts. Avstyrkande utlå-
tanden hava avgivits av föreståndarna vid meteorologiska centralanstal-
ten och nautisk-meteorologiska byrån, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
och statskontoret. Även styrelsen för hydrografiska byrån har med ord-
förändens utslagsröst mot tre reservanter avstyrkt förslaget. Svenska
hydrografisk-biologiska kommissionen samt vetenskapsakademien — dock
med reservationer — hava slutligen förordat, att ärendet måtte bliva
föremål för förnyad utredning. I flera av de utlåtanden, som utmynna
i avstyrkande eller begäran om ny utredning, hava eventuellt framställts
vissa detaljerinringar mot förslaget.

Ur dessa vidlyftiga handlingar torde följande böra här återgivas.

I Sveriges geologiska undersöknings utlåtande anföres bland annat:

* Sveriges
geologiska
undersökning.

»Sveriges geologiska undersökning är för sin del övertygad om, att en sam-
manslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten till en
gemensam institution under en chef skulle på grunder, som blivit anförda i det
remitterade betänkandet, innebära flera och betydande fördelar. Det förefaller
undersökningen uppenbart, att därigenom arbetena inom de nu av varandra oberoende två anstalterna skulle kunna anordnas på ett mera kraftbesparande sätt, dubbelarbete i göriligaste mån kunna undvikas samt utredningar särskilt av de många i praktiskt som teoretiskt hänseende viktiga frågor, vilka tillhöra gränsområdena mellan de båda institutionernas verksamhetsfält, kunna föras med större lätthet och framgång, än om de jämväl i framtiden förbliva av varandra oberoende anstalter med vardera sin ledning. De farhågor mot sammanslagningens verkningar, som framförts av särskilt meteorologiska centralanstaltens föreståndare, professor Ekholm, och föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, doktor Fineman, synas geologiska undersökningen icke väl grundade. Så vitt undersökningen kan finna, lämnar ingenting i det föreliggande förslaget stöd för antagandet, att meteorologien genom den föreslagna nya organisationen skulle komma att bliva tillbakasatt i förhållande till hydrografien samt därigenom hämmad i sin utveckling. Oavsett det

intima samband, som existerar mellan meteorologi och hydrografi, torde den nya institutionens chef ungefär lika ofta komma att vara en person, vars föregående arbeten huvudsakligen fallit inom det rent meteorologiska området, som en vars verksamhet och intressen mera legat åt det rent hydrografiska hållet; och även i sistnämnda fall lär det, på grund av den grundläggande betydelse, som meteorologien äger jämväl för hydrografien, få anses uteslutet, att till chef skulle komma att utnämnas någon, som vore i saknad av nödig kompetens i meteorologi. På grund av de meteorologiska och hydrografiska arbetenas med varandra närbesläktade natur synes det undersökningen icke heller böra bliva svårare för chefen för den föreslagna institutionen att, under förutsättning av i övrigt lämplig organisationsform, med tillräcklig sakkunskap utöva chefskapet till såväl de meteorologiska som de hydrografiska arbetenas fromma, än för en chef för snart sagt vilket av våra övriga ämbetsverk eller större institutioner som helst att följa arbetena inom sitt verks eller sin institutions olika grenar. Åtminstone håller undersökningen före, att svårigheterna i detta hänseende inom den föreslagna nya institutionen i intet hänseende skola ställa sig större än t. ex. inom den till jämförelse i betänkandet ofta åberopade Sveriges geologiska undersökning, av vars olika arbetsgrenar flera äro minst lika mycket skiljaktiga ifrån varandra som nuvarande meteorologiska centralanstaltens arbetsuppgifter ifrån hydrografiska byråns.

Tydligt torde väl även vara, att, om de av professor Ekholm åberopade talrika meteorologiska observatörernas i landsorten arbeten kunnat övervakas och bearbetas genom meteorologiska centralanstaltens hittillsvarande relativt fåtaliga byråpersonal, detta åtminstone lika verksamt bör kunna ske genom den sammanslagna, för såväl den meteorologiska som hydrografiska avdelningen utvidgade större riksanstalten.

Sveriges geologiska undersökning får alltså för sin del förorda sammanförandet av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten till en riksanstalt för meteorologi och hydrografi.

Likaledes anser undersökningen det vara naturligt och riktigt, att denna riksanstalt liksom ett flertal andra praktiskt-vetenskapliga anstalter, med vilka den till en del kommer att samarbeta, förläggas under kungl. jordbruksdepartementet, ävensom givetvis, att den nya institutionen bör vara förlagd i Stockholm.

Undersökningen har ingen invändning att framställa beträffande sammansättningen av den föreslagna styrelsen för riksanstalten och de uppgifter, som enligt förslaget skulle tillkomma densamma.

Beträffande själva riksanstaltens organisation vill undersökningen endast framhålla, att det enligt dess förmenande skulle vara ur flera synpunkter synnerligen fördelaktigt, om mellan chefen och andrageradstjänstemännen funnes avdelningsföreståndare, så att arbetena kunde fördelas på två underavdelningar eller byråer, den ena för meteorologi med huvudvikten lagd på väderlekstjänst och stormvarningar, den andra för hydrografi med särskild hänsyn till dess praktiska grenar. Beskaffenheten av de löpande detaljarbeten, vilka skulle komma att falla inom var och en av dessa båda underavdelningar, synes göra en sådan uppdelning naturlig och befogad. Om en sådan uppdelning icke sker, kommer det att åligga chefen att själv övervaka alla det löpande arbetets detaljer, såväl i fråga om väderlekstjänsten som i fråga om vattenmängdsmätningarna och profilavvägningarna m. m. och det förefaller undersökningen, som om man härigenom skulle riskera, att che-

[97.] fens tid i alltför hög grad komme att upptagas av det löpande detaljarbetet, så att han icke i tillräcklig utsträckning bleve i stånd att följa den allmänna utvecklingen och framstegen inom vetenskapen och i synnerhet inom de näringsgrenar, som riksanstalten skall gagna. Organiserandet av arbetet på två underavdelningar med var sin föreståndare, som i avlöningshänseende skulle intaga en förmånligare ställning än andragsgradstjänstemännen, skulle vidare givetvis hava stor betydelse för verkets rekrytering och särskilt för kvarbehållandet av de bästa förmågorna inom detsamma. Även om det är möjligt att med andra grads löneförmånerna åt institutionen förvärva goda unga krafter, kommer den av löneregeringskommittén föreslagna organisationen efter all sannolikhet att verka så, att de bästa förmågorna någon tid efter uppnådd andra grads tjänsteställning söka så vitt möjligt lägga sina arbeten så, att dessa kunna meritera för högre avlönade statstjänster på annat håll, t. ex. för professorer vid universiteten. Även om de direkta speciemensarbetena för sådan framtida anställning utom riksanstalten utföras utom tjänstetiden, lära de ej kunna undgå att åtminstone i många fall inverka splittrande och menligt på intresset för det direkta tjänstearbetet. Däremot skulle det helt visst gagna arbetet inom anstalten i såväl kvalitativt som kvantitativt hänseende, om de bästa förmågornas befordringsutsikter förlade konkurrensen dem emellan inom anstaltens egna huvuduppgifter, vilket i regeln skulle bliva fallet, därest två av andragsgradstjänsterna ombildades till bättre avlönade avdelningsföreståndarbefattningar.

Då löneregeringskommittén särskilt hänvisat på Sveriges geologiska undersökning såsom en institution, där arbetena under i övrigt tämligen likartade förhållanden kunnat organiseras under en chef och utan särskilda avdelningsföreståndare, vill undersökningen erinra om, att vid utarbetandet av förslaget om dess organisation och överförande till ordinarie stat år 1907 från undersökningens sida starkt betonades önskvärdheten av liknande avdelningsföreståndare liksom vid många motsvarande institutioner i utlandet. ehuru detta förslag icke upptogs av löneregeringskommittén. Den erfarenhet, som förvärvats vid Sveriges geologiska undersökning under tiden efter 1907, har än mer övertygat undersökningen om, att det skulle hava varit lyckligt, om även inom denna institution förefunnits en viss uppdelning av arbetet på olika avdelningar med under chefen stående avdelningsföreståndare, och det är ej minst med utgångspunkt från denna erfarenhet, som undersökningen vill förorda inrättandet av dylika befattningar vid den föreslagna riksanstalten.

På grund av det anförda får Sveriges geologiska undersökning, på samma gång den förordar sammanförandet och organiserandet i huvudsaklig överensstämmelse med löneregeringskommitténs förslag av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten till en riksanstalt för meteorologi och hydrografi, i underdånighet föreslå, att tvenne av de föreslagna andragsgradstjänsterna ombildas till avdelningsföreståndarbefattningar, så att arbetena härigenom uppdelas på två underavdelningar eller byråer, den ena för meteorologi och den andra för hydrografi.»

Statsgeologen Svenonius har till undersökningens protokoll avgivit särskilt yttrande, innefattande motivering för tillstyrkandet, så vitt på honom ankomme.

»I likhet med kommittén häller vattenfallsstyrelsen före, att en sammanslagning bör ske av nuvarande hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten till en gemensam institution, benämnd meteorologisk-hydrografiska riksanstalten. Den största fördelen, en dylik sammanslagning skulle medföra, är givetvis, att den intimare samverkan mellan nämnda anstalter, som vid utförandet av dem åliggande arbeten visat sig erforderlig, härigenom bäst skulle kunna förverkligas. Såsom förhållandena hittills varit, hava, såsom kommittén framhållit, vissa gemensamma frågors bearbetning förorsakat ett dubbelarbete, som efter sammanslagningen borde kunna undvikas, vilket i sin tur otvivelaktigt komme att medföra, att arbetskrafterna kunde utnyttjas i vidare omfattning än hittills.

Den av kommittén förordade sammansättningen av den för institutionen föreslagna styrelsen, i vilken, bland andra, vattenfallsdirektören skulle vara ledamot, finner sig vattenfallsstyrelsen jämväl böra tillstyrka.

Beträffande organisationen av den nya institutionen instämmer däremot vattenfallsstyrelsen, med hänsyn till institutionens huvudsakligen i två större grupper fördelade verksamhet, i vad en av de särskilt tillkallade sakkunniga, fil. doktor A. W. Wallén, i sådant avseende anfört, nämligen att verket lämpligen bör uppdelas på två avdelningar eller byråer, vardera under sin chef. För att till dessa befattningar må kunna förvärfvas tillräckligt högt kvalificerade personer, synas desamma böra vara förenade med professors löneförmåner. Vid dylikt förhållande skulle i stället två av de föreslagna andragsgradsbefattningarna utgå. Då genom en sådan anordning befordringsutsikterna komme att ökas, förefinnes givetvis utsikt till, att mera kvalificerade tjänstemän kunna vara att påräkna vid institutionen.

Vattenfallsstyrelsen, som icke ansett sig böra ingå på en mera detaljerad granskning av förslaget, har i övrigt intet att däremot erinra.»

I lantbruksstyrelsens utlåtande anföres huvudsakligen följande:

*Lantbruks-
styrelsen.*

»Genom vattnets kretslopp i naturen (avdunstning, nederbörd, avrinning) stå de meteorologiska och hydrografiska forskningsområdena i nära beroende av varandra. Särskilt torde detta gälla sötvattenshydrografien och den del av den meteorologiska vetenskapen, som har att undersöka de klimatiska förhållandena, klimatologien. Det ligger därför nära till hands att tänka sig och synes jämväl vara förenat med avsevärda fördelar att till en gemensam institution sammanföra de institutioner, vilkas uppgift det är att samla och bearbeta iakttagelsematerialet rörande dessa förhållanden samt framlägga resultaten av detta arbete i en sådan form, att de skola kunna bliva till nytta för olika praktiska näringar såsom jordbruk, industri, fiske och sjöfart. Å andra sidan stå även meteorologiens två stora huvudavdelningar, väderleksläran och klimatologien, i så intimt beroende av varandra, att en uppdelning av dessa båda forskningsområden på tvenne olika institutioner, såsom lantbruksstyrelsen redan förut i underdånigt utlåtande den 4 januari 1917 angående inrättande av en centralanstalt för väderlektjänst och marinmeteorologi i Göteborg framhållit, säkerligen skulle bliva till skada för vardera av nämnda institutioner och därjämte medföra praktiska olägenheter och ökade utgifter. Lantbruksstyrelsen anser sig därför böra förordna den av lönerogleringskommittén föreslagna sammanföringen av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån till en gemensam riksanstalt för meteorologi och hydrografi.

[97.]

Då den ifrågavarande riksanstaltens uppgift måste i huvudsak bliva att gagna vissa av landets mest betydelsefulla näringar — således av praktisk natur, oaktat anstaltens arbetsmetoder givetvis måste vara strängt vetenskapliga —, anser sig lantbruksstyrelsen även kunna förorda löneregleringskommitténs förslag i avseende å anstaltens förläggande under jordbruksdepartementet — — —.

Vidkommande åter organisationen av den ifrågavarande gemensamma institutionen, så kan lantbruksstyrelsen icke ansluta sig till löneregleringskommitténs förslag i detta avseende. Då, såsom av det föregående framgår, denna institution skulle hava att syssla med tre till sina ändamål olika, fastän med varandra nära förbundna forskningsområden, nämligen väderleksläran med stormvarningar, klimatologien och hydrografien, anser lantbruksstyrelsen, att den föreslagna gemensamma institutionen bör uppdelas på tre särskilda avdelningar, motsvarande dessa forskningsområden och med var sin avdelningsföreståndare. Endast därigenom torde åt vart och ett av dessa forskningsområden kunna beredas den ställning inom institutionen, som kräves för att denna skall kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sin maktpåliggande uppgift. Därtill kommer, att löneregleringskommitténs förslag att vid den gemensamma institutionen skulle anställas, förutom en chef, endast andra och första gradens tjänster, skulle minska utsikterna att för befattningarna i fråga kunna erhålla fullt kompetenta personer. Lantbruksstyrelsen anser därför, att de av styrelsen föreslagna tre avdelningsföreståndarna i avseende å löneförmåner böra likställas med föreståndarna för de olika avdelningarna i centralanstalten för jordbruksförsök och skogsförsöksanstalten. Genom att sålunda inom den föreslagna riksanstalten inrätta tre särskilda avdelningar med var sin väl avlönade chef tillförsäkras anstalten möjlighet att erhålla de krafter, som erfordras till utveckling av de forskningsgrenar, varom frågan nu gäller.

För att åstadkomma det nödiga samarbetet mellan de olika avdelningarna anser lantbruksstyrelsen, såsom ovan antytts, att dessa böra underordnas en gemensam chef. Denne jämte avdelningsföreståndarna synas böra utgöra institutionens styrelse. Att inrätta en särskild utom institutionen stående styrelse med uppgift att hava överinseendet över densamma, anser lantbruksstyrelsen däremot icke vara behöfligt, då nödigt samarbete med andra institutioner och ämbetsverk kan åvägbringas även utan en dylik styrelse.»

Reservation.

Skiljaktig mening uttalades av byråchefen Ewe, vilken åberopade styrelsens för hydrografiska byrån av honom biträdde utlåtande.

Svenska teknologföreningen.

Ur svenska teknologföreningens yttrande må följande återgivas:

»Ehuru meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån till synes hava så alldeles skilda studieområden, den ena vårt lands meteorologi och klimatologi och den andra dess hydrografi, finnes dock ett intimt samband och många beröringspunkter mellan deras verksamhet. De observationer, som göras av den ena anstalten, äro icke blott till nytta utan i viss mån nödvändiga för att den andra anstalten skall kunna på ett effektivt sätt lösa sina uppgifter. Så t. ex. måste ett systematiskt studium av nederbörd och avdunstning vara nödvändigt för de hydrografiska arbetena och måste det å andra sidan vara av synnerligt stor vikt för meteorologien att hava lätt tillgång till resultaten av observationer över vattenstånds-

och avrinningsförhållandena hos våra insjöar, floder och glaciärer. Denna växelverkan kommer med all säkerhet att i ännu högre grad bliva nödvändig vid en fortsatt utveckling av dessa vetenskapsgrenar. [97.]

Redan nu har det också visat sig nödvändigt att avvägbringa ett samarbete mellan anstalterna genom utbyte av observationsmaterial och på annat sätt.

Att ett intimt samband råder mellan de båda anstalternas vetenskapliga verksamhetsområden framgår också därav, att vetenskapsmännen inom desamma fått i stort sett samma vetenskapliga utbildning.

På ovan anförda grunder synes det föreningen, att en sammanslagning av de båda anstalterna icke i och för sig kan vara till skada varken för den vetenskapliga verksamheten eller för tillgodogörandet av denna verksamhet för industrien och övriga näringar, utan att tvärtom avsevärda fördelar därigenom skulle kunna vinnas.

Ser man först på den framtida utvecklingen av de vetenskapsgrenar, som de båda anstalterna representera, synes det teknologföreningen till och med ligga en viss fara i att hava dem skilda på tvenne anstalter, då utnyttjandet av de jämförelsevis fåtaliga vetenskapligt bildade krafter, som stå var och en av de båda institutionerna till buds, måste medföra en alltför långt driven specialisering, varigenom forskningar på gränsområdena till de båda vetenskapsgrenarna kunna bliva försummade. I en större, hela området omfattande anstalt blir det lättare att bereda rum och arbete för vetenskapsmän, som ägnat sig åt studiet av den viktiga växelverkan mellan de företeelser, som ligga till grund för meteorologien och hydrografien och som för den praktiska tillämpningen äro av stor betydelse.

Därigenom att de båda anstalterna ställas under en gemensam chef, kan man med säkerhet räkna med ett mera planmässigt utnyttjande av personal och observationer och ett fruktbarande samarbete mellan de under honom sammanförda institutionerna.

Sammanslagningen torde dock få sin största betydelse för tillgodogörandet av vetenskapen för det praktiska livet. Under förutsättning att till chef väljes en person, som icke blott är skicklig vetenskapsman inom det verksamhetsområde den blivande riksanstalten skulle komma att omfatta, utan som dessutom är en dugande organisatorisk förmåga med öppen blick för de behov, som efter hand göra sig gällande, skulle riksanstaltens arbeten komma att bliva av alltjämt växande nytta för näringslivet. För att i möjligaste mån kunna utnyttja en blivande chefs förmåga av initiativ synes det teknologföreningen vara nödvändigt, att chefen blir i möjligaste mån befriad från detaljarbete. Den tid chefsarbetet möjligen lämnar övrig torde lämpligen kunna uppfyllas av rent vetenskapligt arbete, bland annat i syfte att sammanföra och belysa samhörigheten mellan arbetsresultaten inom anstaltens olika verksamhetsgrenar.

Teknologföreningen anser sig sålunda böra i princip förorda den av löne-regleringskommittén föreslagna sammanslagningen av meteorologiska anstalten och hydrografiska byrån till en riksanstalt för meteorologi och hydrografi.

I detta sammanhang vill teknologföreningen också framhålla, att de skäl, som förefinnas för en sammanslagning av de ovan nämnda anstalterna, i huvudsak synas vara gällande även för att under samma riksanstalt inordna hydrografisk-biologiska kommissionen, varför ett dylikt inordnande vid därför lämplig tidpunkt synes vara önskvärt.

[97.]

Beträffande återigen löneregeringskommitténs organisationsförslag med en chef och under honom ett antal tjänstemän av andra och första graden, anser sig teknologföreningen icke kunna biträda detsamma.

Föreningen anser, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om genom sammanslagningen fara skulle uppstå för att den vetenskapliga sidan av riksanstaltens verksamhet icke skulle i fortsättningen bliva tillräckligt tillgodosedd. Finnes ej tillräckligt kvalificerad vetenskaplig arbetskraft inom båda de vetenskapsgrenar, som riksanstalten skulle omfatta, för att icke blott följa med utvecklingen utan även verksamt befrämja densamma, så måste detta komma att synnerligen menligt inverka jämväl på ett rationellt tillgodogörande av vetenskapens resultat för det praktiska livet. Det storartade arbete, som meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån var i sin stad utfört för att göra vetenskapen fruktbringande, är av allt för stor betydelse för landet för att bibehållandet av den vetenskapliga nivån skulle få göras beroende av avlöningsfrågan för ett par ledande befattningar. Den elementära sanningen, att det inom alla tillämpningsvetenskaper framför allt kommer an på att vara i kontakt med vetenskapens sista framsteg, vilket å sin sida kräver, att en ledare själv deltar i arbetet, gäller i särskilt hög grad meteorologien och hydrografien, båda unga vetenskaper i kraftig utveckling.

För närvarande hava de båda anstalterna var sin ledande tjänsteman av professors kvalifikation. Med hänsyn till de stora framtida värden det här gäller att utvinna för industri och övriga näringar anser teknologföreningen det vara absolut otillräckligt att knappa in på dessa kvalifikationer, när anstalterna skola sammanföras.

Den av löneregeringskommittén föreslagna organisationen skulle få till följd icke blott att en eller snarare båda befattningarna av professors kvalifikation skulle berövas ifrågavarande institutioner, utan den skulle med all säkerhet också medföra en allmän sänkning av den vetenskapliga nivån hos tjänstemännen inom riksanstalten. Unga lovande förmågor söka sig nämligen i regel dit, där de hava största utsikten att för sin kommande utbildning få den bästa vetenskapliga ledningen. Med den organisation, som löneregeringskommittén föreslagit, torde det därför komma att bliva svårt att vinna verkligt dugande krafter för den blivande riksanstaltens befattningar.

Löneregeringskommittén har sannolikt räknat med, att chefen skulle i vetenskapligt avseende ersätta den ena av de två mot professorsbefattningar svarande platserna. Redan härigenom skulle emellertid den nya riksanstalten få en väsentligt sämre vetenskaplig ställning än vad fallet är före sammanslagningen.

Men teknologföreningen måste därtill framhålla, att chefen, som skall leda en i stark utveckling stadd större riksanstalt, tydligen blir betydligt mer upptagen av administrativt arbete än vad fallet är med någon av de nuvarande föreståndarna, och kommer naturligtvis detta förhållande att skärpas i samma mån som anstaltens verksamhet utvidgas. Dessutom må framhållas, att på chefen måste ställas andra kvalifikationer än på den, som har överinseendet över en avdelnings vetenskapliga arbeten. Utan att frånse nödvändigheten av att chefen själv är vetenskapsman inom anstaltens arbetsområde, framstår dock vid sidan därav och kanske i främsta rummet den fordran, att han samtidigt skall vara en administrativ och organisatorisk kapacitet. För befattningen att under chefen vara föreståndare för en avdelning måste man däremot uteslutande taga hänsyn till den vetenskapliga skickligheten.

I likhet med vad reservationsvis föreslagits av hydrografiska byråns före-

ståndare, doktor A. Wallén, vill teknologföreningen sålunda föreslå, att två av de föreslagna andragsbefattningarna omändras till tvenne befattningar såsom byråföreståndare med professors avlöning och professors kompetens. Med den av löneregeringskommittén föreslagna organisationen skulle en sammanslagning enligt föreningens mening komma att medföra en väsentlig försämring i utsikterna att kunna tillgodogöra meteorologien och hydrografien för landets näringsliv, och kan föreningen därför icke biträda löneregeringskommitténs förslag i berörda avseende.

[97.]

Beträffande sammansättning och uppgifter för den tillämnade riksanstaltens styrelse vill föreningen mot det av löneregeringskommittén framlagda förslaget endast erinra, att ett större direkt inflytande åt näringslivets synpunkter än som kan vinnas enbart genom en av Eders Kungl. Maj:t utsedd styrelseledamot torde böra ifrågakomma, exempelvis genom att ytterligare en sådan ledamot utses efter förslag av intresserade enskilda korporationer såsom svenska teknologföreningen och svenska vattenkraftföreningen.»

Det utlåtande, som avgivits av föreståndaren vid statens meteorologiska centralanstalt, professor Ekholm, går, som förut nämnts, i avstyrkande riktning. Huvudinnehållet i detsamma är följande.

Föreståndaren vid statens meteorologiska centralanstalt.

På grund av brådska vid ärendets behandling hade löneregeringskommittén lämnat i sak oriktiga och vilseledande uppgifter om såväl meteorologiska centralanstaltens som hydrografiska byråns och Sveriges geologiska undersöknings omfattning och verksamhet. Sistnämnda institution vore i fråga om personalen betydligt mindre än de båda andra och ej tvärtom, såsom kommittén sagt. Arbetets art nödvändiggjorde för meteorologiska centralanstalten att hava ett mycket stort antal över hela riket spridda medarbetare, som en eller flera gånger dagligen utförde iakttagelser av flera slag för att följa de ständigt växlande företeelserna i den lätt rörliga atmosfären. Jordskorpan, som vore föremål för geologiska undersökningens arbeten, hölle sig däremot oförändrad under årtal och dess utforskande kunde därför anordnas helt annorlunda. De hydrografiska undersökningarna intoge en mellanställning. Till dessa förhållanden hade kommittén ej tagit någon hänsyn.

Vad kommittén anförde om vinsten av sammanslagningen för de frågor, som fülle inom gränsområdena mellan meteorologien och hydrografien, varvid påpekats några frågor, som syntes vara av största betydelse från praktikens synpunkt, vore jämväl vilseledande. Detta vore fallet med yttrandet om betydelsen av förutsägelser rörande vattenstånden i vattendrag. Sådana förutsägelser berodde av nederbörden, men varken dennas mängd eller beskaffenhet kunde på vetenskapens nuvarande ståndpunkt förutsägas i tillräckligt god tid och med nödig tillförlitlighet. Ej ens längre periodiska växlingar kunde förutsägas. I varje fall vore det obegripligt, varför lösningen av dessa rent meteorologiska problem skulle lyckas bättre genom sammanslagningen än utan densamma. Säkerligen skulle de komma i sämre läge efter genomförandet av kommitténs förslag, enligt vilket föreståndarbefattningen vid meteorologiska centralanstalten skulle ersättas av en andragsradstjänst. I vårt land funnes blott två professurer i meteorologi och det vore tydligtvis obefogat att förespegla större framgång än hittills för den meteorologiska forskningen i Sverige, om

[97.]

man på föreslaget sätt degraderade den ena av dessa. Även de praktiska kravens tillgodoseende skulle därigenom skadas.

Att kommittén trodde, att det aktuella spørsmålet angående studier av isförhållandena vid Bottniska vikens kust till gagn för vintersjöfarten visade behovet av samverkan mellan havshydrografiska, meteorologiska och färskvattenshydrografiska undersökningar, berodde på misstag. Färskvattenhydrografien spelade därvid icke någon nämnvärd roll. Metoden vore rent meteorologisk.

Även andra av kommittén omnämnda särskilda frågor kunde lika bra studeras under det nuvarande systemet.

Någon besparing i ekonomiskt hänseende skulle, såsom kommittén också framhållit, icke vinnas genom dess förslag, men förslaget skulle medföra ytterligare förlust för staten, dels därigenom att meteorologiska centralanstaltens vetenskapliga och praktiska prestationsförmåga skulle minska genom sammanslagningen, dels också därigenom att anstalten då torde komma att förlora en del av den rätt avsevärda och alljämt växande inkomst, som nu inflöte på grund av dess åliggande att tillhandagå ämbetsverk, myndigheter och allmänheten mot ersättning till självkostnadspris med uppgifter om väderlek och klimat. Enligt kommitténs förslag skulle nämligen tjänsteman vid den nya institutionen kunna erhålla tjänstledighet för att gå kommuner och enskilda tillhanda med arbeten, för vilka han och icke institutionen skulle uppbära inkomsten. För övrigt vore arbetet vid meteorologiska centralanstalten av den krävande art, att kompetent vikarie vid dylik tjänstledighet i allmänhet icke kunde erhållas. Att bestämmelser av det föreslagna innehållet funnes i instruktionerna för geologiska undersökningen och hydrografiska byrån, visade just att vid dessa institutioner förhållandena vore så olika mot vid meteorologiska centralanstalten, att även detta vore ett skäl mot sammanslagningen.

Då kommittén definierat den blivande institutionens meteorologiska uppgifter att omfatta »de atmosfäriska förhållandena i landet och vid dess kuster, d. v. s. vårt lands meteorologi och klimatologi», vore detta oriktigt dels därutinnan, att klimatologien endast vore en underavdelning av meteorologien, och dels i det hänseendet, att meteorologien icke kunde vara begränsad till vårt land utan måste för de dagliga väderleksutsikterna och stormvarningarna bygga på uppgifter från större delen av Europa samt vid vissa mera ingående studier utsträcka forskningarna till hela atmosfären, såvitt iakttagelser därifrån kunde erhållas.

Av kommitténs upplysning å sid. 121 syntes framgå, att nämnda plan till den föreslagna riksanstaltens studieområde vore hämtad ur en promemoria, som föreståndaren för hydrografiska byrån, filosofie doktor Wallén utarbetat och på begäran ställt till kommitténs förfogande. Om så vore förhållandet, så vore detta ytterligare ett talande skäl emot den förordade sammanslagningen, ty det vore att befara, att en i sitt fack framstående, men om meteorologiska centralanstaltens verksamhet och arbetsuppgifter okunnig vetenskapsman, i fall sammanslagningen komme till stånd, kunde få ett alltför stort inflytande på den meteorologiska forskningen i Sverige och förrycka både dess vetenskapliga och praktiska utveckling. Detta vore en fara, som kunde hota redan i en snar framtid. Men samma fara skulle, om den förordade sammanslagningen komme till stånd, kunna återkomma vid varje tillsättning av ny överdirektör för ifrågakvarande riksanstalt. Frågan vore alltså synnerligen viktig och allvarlig.

Det vore en genomgående föreställning i kommitténs förslag, att det skulle

vara nyttigt för meteorologiens och hydrografiens främjande i Sverige att centralisera arbetena på dessa vetenskapsområden. Centralisation vore en god och nyttig sak, om man kunde finna personer kompetenta att ordentligt sköta alla ärenden, som anförtroddes dem. Men det vore just däri, som svårigheten låge. En människas intelligens och arbetsförmåga, även den mest begåvades, vore ganska begränsad, och på grund härav krävdes för ärendenas behöriga skötande en lämplig arbetsfördelning. En sådan krävdes framförallt vid vetenskaplig verksamhet, helst av så svår och tankekrävande art som den meteorologiska. Den organisation, som f. n. vore av statsmakterna antagen för meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån såsom två skilda institutioner, hade i detta avseende visat sig vara ändamålsenlig och borde alltså bibehållas.

Kommittén hade ansett, att meteorologiska centralanstaltens överflyttning till jordbruksdepartementet vore att förorda med hänsyn dels till dess praktiska uppgifter, dels därtill att övriga praktiskt naturvetenskapliga institutioner tillhörde detta departement.

Man kunde visserligen med skäl säga, att om meteorologien så utvecklades, att väderleken kunde för längre tid eller åtminstone för några dagar med full säkerhet förutsägas, så bleve meteorologien kanske bland alla vetenskaper den, som gjorde allmänheten den största nyttan, ty alla vore vi för vårt uppehälle, liv och hälsa beroende av väderleken. Men så långt hade denna vetenskap ej ännu kommit, den stode ännu på försöksstadiet, vad förutsägelserna beträffade. Av detta skäl syntes det vara synnerligen viktigt, att den vetenskapliga sidan av meteorologiska centralanstaltens verksamhet på allt sätt uppmuntrades och befördrades, ty endast därigenom kunde denna anstalt bliva i stånd att oavbrutet förbättra de nuvarande metoderna för väderleksförutsägelser samt, om möjligt, uppfinna och utarbeta nya mera rationella metoder än de nu för detta ändamål använda. Men om anstalten organiserades som ett vanligt ämbetsverk under jordbruksdepartementet, syntes den löpa fara att stanna i sin vetenskapliga utveckling.

Om man däremot såsom kommittén betraktade frågan huvudsakligen från administrativ synpunkt och därvid toge vederbörlig hänsyn till meteorologiska centralanstaltens av dess praktiska uppgifter betingade samarbete även med övriga ämbetsverk än de av kommittén anförda, så komme man till den slutsats, att anstalten borde lyda under samma departement som telegrafverket, således under civildepartementet. Ty anstalten hade med telegrafverket ett dagligt samarbete på grund av den telegrafiska väderlekstjänsten, vilken för vinnande av största möjliga besparing av tid och arbete vore förlagd till en lokal i centraltelegrafens hus vid Skeppsbron. Även med telegrafstyrelsen stode anstalten i livligt samarbete. På grund av detta livliga samarbete hade redan för många år sedan från meteorologiska centralanstaltens sida framställts förslag, att anstalten borde få hela sin ämbetslokal förlagd i samma hus, som centraltelegrafens. -

Men dessutom stode meteorologiska centralanstalten i rätt livligt samarbete med lotsstyrelsen och nautisk-meteorologiska byrån, vilka båda lydde under sjöförsvarsdepartementet. Av dessa skäl skulle man kunna föreslå, att anstalten lades under sjöförsvarsdepartementet.

I betraktande av det mångfaldiga samarbete med ämbetsverk, som meteorologiska centralanstaltens praktiska uppgifter ålade densamma, och då detta samarbete hitills icke, trots dessa ämbetsverks fördelning på olika departement, erbjudit

[97.] några svårigheter, så syntes det befogat att med hänsyn till den stora betydelsen av anstaltens vetenskapliga verksamhet låta densamma fortfarande förbliva under vetenskapsakademiens inseende, således lydande under ecklesiastikdepartementet.

Ekholm har slutligen hemställt, att meteorologiska anstalten måtte få förbliva en under vetenskapsakademiens inseende stående, från hydrografiska byrån skild statsinstitution eller, om den förebragta utredningen i detta ämne ej ansåges tillräcklig, att ärendet måtte återförvisas till löneregleringskommittén.

Föreståndaren vid nautisk-meteorologiska byrån.

Föreståndaren vid nautisk-meteorologiska byrån, fil. doktorn Fineman har ifråga om vad kommittén anfört angående denna byrå allenast inlagt gensaga mot uttalandet, att eventuellt vissa arbetsuppgifter, tillhörande havsvattenshydrografien, borde förläggas till den nya anstalten. I övrigt må ur hans yttrande anföras följande.

Medan kommittén konsekvent betraktat alla tre anstalterna såsom vetenskapliga institut, ansåge Fineman visserligen meteorologiska centralanstalten vara huvudsakligen vetenskaplig med en del praktiska uppgifter, men de bägge byråerna vore huvudsakligen anpassade för att utöva bestämda funktioner av framförallt stor praktisk såväl statsfinansiell som privatekonomisk betydelse, om än vetenskaplig metod och skolning nödvändigtvis förutsattes. Huvuduppgifterna vore alltså olika, och en sammanslagning vore därför olämplig. För att icke äventyra, att vid sammanslagning antingen den vetenskapliga eller den praktiska verksamheten skulle bli tillbakasatt, funnes ingen annan effektiv utväg än att organisera två självständiga avdelningar. Men då hade ombildningen blott lett till skapandet av en ny chefsbeställning av högre grad, vilken vinst icke motsvarade kostnaden. Bättre vore då att för de bägge till sammanslagning föreslagna institutionerna skapa en gemensam styrelse. Härtill borde reformen inskränka sig.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande är i huvudsak av följande innehåll:

»Då — — får styrelsen först framhålla, att det synes styrelsen, som om organisationsformen med ungefär samma effektivitet kan vara mycket varierande, och att arbetsresultatet i huvudsak måste bli beroende på vederbörande tjänstemäns och chefers kapacitet. I detta fall torde i anslutning till vad som under frågans behandling förekommit kunna ifrågasättas antingen att bibehålla de båda nuvarande anstalterna under var sin eller möjligen en gemensam styrelse eller att sammanlå dem med varandra eller möjligen även med andra anstalter och att antingen giva detta nya verk en särskild styrelse eller låta chefen och de högre tjänstemännen i verket bilda en sådan.

Till ledning för bedömande av vilkendera av dessa organisationsformer, som helst bör tillämpas, torde en jämförelse böra göras mellan de olika synpunkter, som — — under utredningsarbetet gjort sig gällande.

Av löneregleringskommittén har som första skäl för sammanslagningen anförts, att därigenom skulle vinnas ett skydd mot ensidighet. Häremot har med

visst fog erinrats, att tvärtom ensidighet kunde framkallas på den grund, att chefen i allmänhet torde komma att hava sin huvudsakliga kompetens och sitt intresse inriktade på den ena av de båda huvudgrenarna för anstaltens verksamhet, varigenom den andra grenen skulle menligt påverkas, och att till förekommande härav åtminstone tvenne avdelningschefer med högre kompetens erfordrades. Denna senare anordning synes även väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i händelse av sammanslagning vara oundgängligen nödvändig.

Som andra skäl framhållies av löneregleringskommittén, att anstalten skulle bli i stånd att vinna en ledande ställning och att ett fördelaktigt samarbete med landets högskolor möjliggjordes. Vad härutinnan invänts av reservanterna synes väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vara fullt riktigt, och även i detta avseende bleve det tydligtvis av behovet påkallat, att avdelningschefer med högre kompetens tillsattes.

Det tredje av kommittén anförda skälet var den vinst, som syntes böra göras för behandlingen av frågor inom gränsområdet mellan meteorologien och hydrografien, varutinnan vissa spörsmål i kommitténs förslag särskilt omnämnas.

Det synes — — — väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som om samtliga dessa arbeten och deras bedrivande ej kunna i nämnvärd mån påverkas av eller särskilt gynnas genom den föreslagna sammanslagningen. Därför synes också doktor Fine-mans uttalande, att vad i kommitténs yttrande anföres om undvikande av dubbelarbete syntes äga föga beviskraft, vara fullt motiverat.

Härutöver har av professor Ekholm gjorts den viktiga och riktiga invändningen, att genom en omorganisation i enlighet med det framlagda förslaget meteorologiska centralanstalten skulle förlora i vetenskaplighet, särskilt som dess föreståndare skulle ersättas med en tjänsteman i andra lönegraden. På sätt av professor Hildebrandsson och även av doktor Wallén betonats, torde enda möjligheten att, om sammanslagningen genomföres, undvika denna olägenhet vara, att särskilda avdelningschefer tillsättas, vilkas ställning då synes böra ungefär motsvara befattning i tredje lönegraden. Denna anordning måste således från många synpunkter erkännas vara nödvändig.

Om sådana avdelningschefer till ett antal av minst två tillsättas, synes också, som om anordningen med en särskild styrelse skulle kunna bliva överflödig.

Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen emellertid, på grund av vad ovan anförts, icke kan finna, att en sammanslagning skulle medföra några avsevärda fördelar — en sådan i enlighet med löneregleringskommitténs förslag skulle till och med medföra en bestämd försämring — och då de båda anstalternas utveckling bäst torde befördas och deras olika uppgifter bäst fyllas, om de fortfarande få arbeta självständigt var för sig, synes det styrelsen olämpligt att företaga en så genomgripande förändring i de nuvarande anstalternas organisation, då för en sådan åtgärd synes böra uppställas som ett oeftergivligt villkor, att åtminstone fullt påtagliga och övervägande fördelar skulle kunna vinnas. Förvisso kunna, på sätt ovan antytts, ett flertal olika organisationsformer användas, men då de nu använda icke befunnits vara till olägenhet, utan anstalterna fastmer visat sig kunna på ett fullt tillfredsställande sätt fylla sin uppgift, så bör icke heller en ny organisation tillgripas. Styrelsen får därför i underdånighet föreslå, att det föreliggande förslaget icke måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Däremot får väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i underdånighet på det livli-

[97.] gaste tillstyrka, att såväl meteorologiska centralanstalten som hydrografiska byrån måtte i mån av nya arbetskrav få tillfälle att utvecklas och förstärkas. Vad då hydrografiska byrån beträffar — — — får styrelsen framhålla vikten av att densamma, då dess betydelse för såväl forskningen på det hydrografiska området som för landets näringsliv numera torde fullt klart framstå, med snaraste sättas på ordinarie stat. — — —.»

Styrelsen för
hydrografiska
byrån.

Då styrelsen för hydrografiska byrån den 18 september 1917 till behandling företog frågan om utlåtande över lönerregleringskommitténs ifrågavarande betänkande, förelågo dessutom till styrelsens prövning *dels* en skrivelse den 30 juni 1917 från doktor Wallén, innefattande bemötande av doktor Finemans och professor Ekholms reservationer, *dels* en skrivelse den 6 september 1917 från Sveriges geologiska undersökning med förslag om anslag å sedvanligt belopp, 3,000 kronor, för år 1919 till hydrogeologiska specialundersökningar, *dels* en skrivelse den 11 september 1917 från professor Ekholm med begäran att för år 1919 måtte utverkas ej mindre ett extra reservationsanslag å 21,600 kronor under åttonde huvudtiteln till bestridande av kostnaderna för meteorologiska iakttagelser och undersökningar för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten än även ett extra förslagsanslag å 8,200 kronor till snabb och fullständig publikation av månatliga tabeller, ordnade efter flodområden, över den dagliga nederbörden vid samtliga meteorologiska stationer i riket och över samtliga iakttagelser och mätningar över snötäckets tjocklek och vattenvärde, *dels* en skrivelse från Wallén den 14 september 1917 med förslag till stat och anslag för den meteorologisk-hydrografiska riksanstalten, *dels* och ett av Wallén den 15 september 1917 på anmodan uppgjort statförslag jämte kostnadsberäkning för år 1919 för hydrografiska byrån under förutsättning att denna byrå förbleve en självständig institution men uppfördes å ordinarie stat.

Det i Ekholms nyssberörda förslag den 11 september 1917 begärda anslaget å 21,600 kronor motsvarar det hittills utgående anslaget å 12,100 kronor till meteorologiska observationer, vilket alltså skulle höjas med 9,500 kronor. Den begärda ökningen till de särskilda ändamålen med detta anslag framgår av följande sammanställning:

	Nuvarande anslag Kr.	Begärt anslag Kr.
Arvoden åt nuvarande observatörer	9,700	13,000
» » nya »	—	2,800
Instrument och apparater	300	2,800
Inspektionsresor	700	900
Prövning av instrument och apparater, granskning och beräkning av iakttagelser m. m.	1,400	2,100
Summa kronor	12,100	21,600

Det av Wallén den 15 september 1917 på anmodan framlagda förslaget till ordinarie stat för hydrografiska byrån såsom självständig anstalt har följande utseende:

[97.]

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts- tillägg	Summa	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Chefen	5,700	2,500	800	9,000	
1 förste byråingenjör	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 » byråingenjörer	7,200	3,600	800	11,600	
1 byråingenjör	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor samt efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 »	2,200	1,500	300	4,000	
1 kvinnligt biträde av högre lönegrad	900	550	150	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
2 kvinnliga biträden av högre lönegrad	1,800	1,100	300	3,200	
1 kvinnligt biträde av lägre lönegrad	700	350	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde av lägre lönegrad	700	350	150	1,200	
1 vaktmästare	900	550	150	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Till ersättningar åt extra biträden, gratifikationer och vikariatersättningar	—	—	—	8,000	
Till arvoden åt observatörer	—	—	—	12,000	
Till expenser	—	—	—	5,000	
Kronor	—	—	—	68,200	

Ann. Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till honom ävensom å lönen avdragas 100 kronor årligen.

På extra stat skulle dessutom behövas:

Till resekostnader och hantlangning vid mätningar, förslagsvis	kronor 12,000
» publikationer, förslagsvis	» 10,000
» komplettering och underhåll av pglar och utrustning, förslagsvis	» 6,000

kronor 28,000.

Härtill skulle komma lokalhyra, som syntes böra beräknas till 12,000 kronor.

[97.]

Styrelsen för hydrografiska byrån, vars utlåtande avfattats enligt den mening, som uttalats av styrelsens ordförande, chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen översten O. J. F. Wijnbladh samt ledamöter professorn Ekholm och byråchefen Ewe, har åberopat och förklarat sig till alla delar instämma i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande i ämnet. Styrelsen har ytterligare anfört följande.

»Under förutsättning att, i enlighet med vad styrelsen sålunda i underdånighet föreslagit, hydrografiska byrån förbliver en självständig institution och uppföres på ordinarie stat från och med år 1919, får styrelsen för hydrografiska byrån med hänsyn till de krav, som anstalten numera har att möta, i underdånighet hemställa, att detta sker i enlighet med styrelsens för hydrografiska byrån underdåniga förslag den 2 november 1915 med de ökningar för extra ersättningar och expenser, som särskilt av de senaste årens prisstegringar nödvändiggöras enligt ett av byråns föreståndare upprättat den 15 innevarande månad dagtecknat — — — förslag till kostnadsberäkning, varav framgår, att dessa ökningar uppgå till 5.800 kronor och den ordinarie staten inalles till 68.200 kronor. På extra stat skulle erfordras ett belopp av 28.000 kronor, vartill kommer ett till 12.000 kronor beräknat belopp för lokalhyra.

Beträffande för år 1919 erforderliga anslag för de till den hydrografiska undersökningen hörande meteorologiska observationer och hydrografiska specialundersökningar förordar styrelsen för hydrografiska byrån i fråga om de förra att, i enlighet med vad föreståndaren för meteorologiska centralanstalten efter samråd med föreståndaren för hydrografiska byrån i skrivelse till denna byrås styrelse den 11 innevarande månad föreslagit, nådig proposition till nästkommande års riksdag avlåtes om beviljande för år 1919 av ett extra reservationsanslag under åttonde huvudtiteln av 21,600 kronor till bestridande av kostnaderna för meteorologiska iakttagelser och undersökningar i och för den hydrografiska utforskningen av Sveriges färskvatten enligt närmare specifikation i skrivelsen.

Då vidare styrelsen anser, i överensstämmelse med de yttranden, som avgivits av professor Ekholm, — — — att det betydliga arbete, som vid meteorologiska centralanstalten nedlägges på utarbetandet av månatliga tabeller, ordnade efter flodområden, över den dagliga nederbörden vid samtliga meteorologiska stationer i riket, och över samtliga iakttagelser och mätningar över snötäcket tjocklek och vattenvärde, vilka tabeller i form av tryckfärdiga manuskript tillhandahållas hydrografiska byrån, icke gör den därmed avsedda nyttan för allmänheten, så vida icke dessa tabeller bliva så hastigt och fullständigt som möjligt publicerade, och då hydrografiska byrån saknar arbetskraft för en dylik publikation, samt då dessutom meteorologiska centralanstalten, som har att anordna och övervaka utförandet av ifrågakvarande meteorologiska observationer, givetvis också har största kompetensen att publicera desamma i en vetenskapligt och praktiskt tillfredsställande form förordar styrelsen, att nådig proposition avlåtes till nästkommande riksdag om beviljande åt meteorologiska centralanstalten för år 1919 av ett extra förslagsanslag av högst 8,200 kronor till snabb och fullständig publikation av ovannämnda månatliga tabeller. Underdåniga framställningar om dessa båda sistnämnda anslag böra göras av vetenskapsakademien och anslagen utgå från åttonde huvudtiteln.

I fråga om det anslag, som för år 1919 bör äskas för de hydrogeologiska specialundersökningarna. — — — hemställer styrelsen, — — — att nådig proposition

avlåtes till nästkommande års riksdag om beviljande av 3,000 kronor för år 1919 till dessa undersökningar — — —.»

[97].

Ledamöterna av hydrografiska byråns styrelse chefen för vattenfallsstyrelsen, generaldirektören F. V. Hansen, chefen för Sveriges geologiska undersökning, överdirektören A. O. Gavelin samt byråns föreståndare doktor Wallén reserverade sig mot beslutet, att utlåandet skulle få härovan angivet innehåll, och ansågo, att det bort hänföra sig till Walléns förenämnda skrivelse den 14 september 1917 med förslag beträffande den meteorologisk-hydrografiska riksanstalten samt hava följande huvudsakliga lydelse:

Reservation.

»Styrelsen finner det ådagalagt, att den föreslagna sammanslagningen med nedannämnda ändring i lönerogleringskommitténs förslag skall bliva till gagn både för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten och för den svenska meteorologiska forskningen. Vad den hydrografiska undersökningen angår kommer den genom sammanslagningen att få lättare tillgång till de meteorologiska observationerna och flera för densamma mycket viktiga meteorologisk-hydrografiska spörsmål kunna genom en dylik organisation bättre bliva utredda. Vad den meteorologiska forskningen beträffar kommer den genom att ställas i närmare kontakt med det praktiska livet med dess stora krav på hithörande undersökningar av stor ekonomisk räckvidd att lättare utvecklas och vara till större gagn för det allmänna än med nuvarande organisation och därigenom måste också de vetenskapliga intressena komma att befordras. Det har såväl inom kommittén som i flera med anledning av dess betänkande avgivna yttranden med styrka framhållits, att utforskandet av de viktiga frågor, som med nödvändighet kräva ett intimt samarbete, skulle betydligt underlättas, och detta torde icke med fog kunna bestridas. Att likaledes vid en sådan större institution som den föreslagna riksanstalten de svenska fackmännen på hithörande områden skola bliva bättre utnyttjade, synes styrelsen klart.

Därest organisationen bliver sådan, att den nuvarande kompetensen vid de båda institutionerna icke sänkes, utan tvärtom höjes, måste enligt styrelsens mening kommitténs förslag om sammanslagning innebära en vinst för både staten och de enskilda intressen, som hava gagn av hithörande arbeten. För att detta mål emellertid med säkerhet skall nås, anser styrelsen det oundgängligen nödvändigt, att två av de föreslagna andragsbegräddningarna inrättas såsom befattningar med avlöning såsom avdelningsföreståndare och professor, på det att arbetet lättare skall kunna uppdelas på två avdelningar med i sitt fack fullt kompetenta föreståndare, en för meteorologi (speciellt den dynamiska meteorologien) och en för hydrografi (speciellt den praktiska, tekniken mera närstående, hydrografen). Därest så sker, blir den nya institutionens kompetens på det högre stadiet större än förut, och de anmärkningar härutinnan, som framställes, komma att förfalla.

Från statens synpunkt synes den obetydliga kostnadsökning, som därav blir följden, för ingen del kunna anses spela någon roll, om hänsyn tages till den vinst, som sammanslagningen i övrigt måste anses medföra. Lönerogleringskommittén har också starkt framhållit det orätta uti att i ett fall av denna art anlägga endast sparsamhetssynpunkter — — —.

[97.]

Beträffande staten för den nya anstalten i övrigt finner styrelsen, att de av föreståndaren för hydrografiska byrån i omnämnda bilagda skrivelse anförda ökningarna äro av den art, att de böra tillstyrkas.

Med hänsyn till det anförda får styrelsen i underdånighet tillstyrka löne-regleringskommitténs förslag med den ändrade stat, som återfinnes i den bilagda skrivelsen.»

Vad särskilt anginge förslagen om att anslaget till de meteorologiska observationerna för hydrografiska undersökningens räkning måtte höjas till 21,600 kronor samt ett anslag å 8,200 kronor begäras till publikation av vissa tabeller, hänförde sig reservanterna till Walléns nyssnämnda skrift den 14 september 1917.

Före-
ståndarens
vid hydro-
grafiska
byrån
skrivelse
1917.

I den sålunda av reservanterna åberöpede skrivelsen den 14 september 1917, vilken även innefattar motivering för vissa anslagsökningar i det av styrelsemajoriteten förordade statförslaget, har doktor Wallén efter en återblick på tidigare utredningar angående de hydrografiska undersökningarna m. m. yttrat bland annat följande.

»Av den historiska översikt, som jag nu lämnat, framgår, att det skarpt betonats, att den svenska hydrografiska undersökningen avser att tillgodose både vetenskapliga och praktiska intressen. Såsom jag redan framhållit uti den redogörelse, som jag år 1909 utgav rörande byråns organisation, råder härutinnan en väsentlig skillnad mellan den svenska organisationen och flertalet utländska. Uti min skrivelse till styrelsen den 30 juni 1917 har jag redan påpekat detta och jämväl framhållit, hurusom dessa länders hydrografiska statsanstalter i regel icke blott äro undersökningsinstitut utan administrativa ämbetsverk med uppgift att tekniskt utföra och övervaka hithörande arbeten. Detta är tydligen fallet överallt, där de hydrografiska undersökningarna blott äro byråer inom dylika tekniska verk, vilka då äro de statsanstalter, som ha hand om de hydrografiska undersökningarna. Så är förhållandet i Bayern, där en hydroteknisk byrå finnes inom Oberste Baubehörde; i Baden, där Zentralbyrån för meteorologi och hydrografi är en byrå i Oberdirektion des Wasser- und Strassenbaues; i Württemberg, där en hydrografisk byrå är en avdelning av Ministerialabteilung für den Strassen- und Wasserbau; i Sachsen, där det hydrotekniska verket är en avdelning i die Wasserbauverwaltung; i Finland, där hydrografiska byrån lyder under överstyrelsen för väg- och vattenbyggnader, och i Norge, där den hydrografiska undersökningen bedrivs av en under vasdragsdirektören sorterande byrå. I de fall, där de hydrografiska institutionerna äro mera självständiga såsom i Österrike och Nordtyskland, stå de emellertid helt nära respektive väg- och vattenbyggnadsförvaltningar och hava en huvudsakligen teknisk ledning och personal med vetenskapligt bildade biträden på helt underordnade platser. Så har Landesanstalt für Gewässerkunde i Berlin utgått ur den tekniska byrån i vattenutskottet och den bildar en byrå i ministeriet för offentliga arbeten. Ledningen skall enligt statuterna uppdragas åt ett tekniskt råd i ministeriet för de allmänna arbetena med två byggnadsråd såsom avdelningsföreståndare samt två vetenskapligt bildade medarbetare.

Vad åter angår sammanförandet av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån till en anstalt synes mig detta, såsom löneregleringskommittén tänkt sig detsamma, icke kunna möta betänkligheter från hydrografisk synpunkt. — — — Den genom sammanslagningen uppkomma riksanstalten blir då en enhetlig praktiskvetenskaplig institution av i huvudsak samma karaktär som Sveriges geologiska undersökning, med främsta uppgift att medelst vetenskapliga undersökningar och metoder gagna näringslivet.

Såsom av löneregleringskommittén uppvisats skulle genom sammanslagningen större enhetlighet i undersökningarna vinnas och arbetet bliva mera mångsidigt och fruktbarande samt lämna rikare resultat för vårt näringsliv och därför bliva ekonomiskt fördelaktigt, även om dess genomförande skulle visa sig ej medföra besparing i jämförelse med de nuvarande utgifterna. Att de olika grenarna av den nya riksanstaltens verksamhetsområde icke komma att ligga varandra så fjärran, att icke en gemensam ledning kan erhållas, har kommittén jämväl visat. — — —

Att de praktiska intressena också i längden bäst befordras genom det vetenskapliga arbetet, inriktat på praktiska mål, och icke genom lösandet av blott de närmast till hands liggande praktiska uppgifterna, står i full överensstämmelse med den moderna uppfattningen om vetenskap och näringsliv, sådan denna funnit flera uttryck i den tekniska litteraturen. Denna min åsikt stödes också därav, att flera av den svenska industriens och teknikens mest framstående märkesmän — — — skänkt planerna på en sammanslagning sitt understöd.

Jag anser också, att det ur den historiska översikten framgår, att det föreliggande förslaget om en gemensam meteorologisk-hydrografisk riksanstalt väl harmonierar med avsikten med hydrografiska byrån vid dess tillkomst och med den verksamhet, som av styrelsen och byrån hittills utförts.

— — — Beträffande organisation och stat får jag — — — föreslå vissa förändringar — — —.

Uti mitt särskilda yttrande har jag ansett, att tvenne av de föreslagna andragsbefattningarna bort upptagas såsom *befattningar i mellangrad* mellan chefens och andragsbefattningarna, förslagsvis såsom byråföreståndare med professors avlöning. Under hänvisning till den därstädes anförda motiveringen får jag föreslå, att staten ändras i överensstämmelse därmed.

Vad angår avlöningarna åt vaktmästarna får jag vidare hemställa, att styrelsen måtte föreslå, att de komma att utgå med de belopp, som av Kungl. Maj:t komma att föreslås för andra motsvarande vaktmästare.

Beträffande ersättningar åt *extra biträden, gratifikation*er och *vikariatsersättningar* får jag framhålla, att löneregleringskommittén uti avlöningsvillkoren upptagit följande bestämmelse:

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras till följd av tjänsteresor eller för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid anstalten, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår, ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar men eljest däremot svarande belopp.

Uti avlöningsvillkoren för Sveriges geologiska undersökning förekomma i denna bestämmelse icke orden 'till följd av tjänsteresor eller'.

Därest det av löneregleringskommittén föreslagna avlöningsvillkoret anses böra

[97.] bibehållas, är det av kommittén beräknade beloppet för vikariatsersättningar (4,000 kronor) otillräckligt. — — —

Av detta belopp har 1,400 kronor beräknats till vikariatsersättningar inom meteorologiska centralanstalten med dess hittillsvarande personal och 1,800 kronor av styrelsen för hydrografiska byrån beräknats för samma ändamål till hydrografiska byrån. Såsom av kommitténs betänkande sid. 62 och 63 framgår, har styrelsen uti sin framställning den 2 november 1915 visat, att en ökning av detta anslag med 1,200 kronor behövdes, därest vikariatsersättningar skulle utgå även under befattningshavarens tjänsteresor, och ett visst anslag för motsvarande ändamål till den meteorologiska personalen vore även erforderligt. Skall alltså löneregeringskommitténs avlöningsvillkor fastställas, borde anslaget till vikariatsersättningar sättas åtminstone till 5,000 kronor i stället för till 4,000 kronor. Då jag icke föreslår denna ökning, beror det därpå, att jag anser den för Sveriges geologiska undersökning föreslagna bestämmelsen kunna tillämpas även inom den meteorologisk-hydrografiska riksanstalten. Jämväl kommittén torde genom sitt yttrande, 'i den mån så befinnes nödigt till erforderliga särskilda ersättningar åt vikarier under befattningshavarens tjänsteresor' hava medgivit möjligheten av en dylik anordning.

Till *arvoden åt observatörer* har föreslagits ett belopp av 27,400 kronor. — — —

Uti skrivelse till vattenfallsstyrelsen den 24 augusti 1917 angående anslag till den schematiska förteckningen över Sveriges vattenfall under år 1918 anförde styrelsen rörande de ur detta anslag utgående observatörsarvodena följande:

'Slutligen tillkommer, att en allmän höjning av de hittillsvarande observatörsarvodena synes oundgängligen nödvändig. Nuvarande normalersättning har såväl för hydrografiska byrån som meteorologiska centralanstaltens observatörer utgjort 3 kronor i månaden. Klagomål över denna avlöning hava emellertid i talrik mängd förekommit och ett flertal uppsägelser på grund av för liten ersättning hava förekommit. En höjning av normalavlöningen synes därför nödvändig, om det skall bliva möjligt att behålla de äldre observatörerna och vid behov erhålla nya. Jämväl måste det ju erkännas, att den nuvarande ersättningen, och detta särskilt, om man beaktar den allmänna prisstegringen, är mycket låg med hänsyn till det viktiga och stor samvetsgrannhet krävande arbete, som observatörerna hava att utföra. En ökning synes icke kunna sättas lägre än till 1 krona per månad, varvid normalavlöningen skulle bliva 4 kronor per månad, och även med denna höjning blir det så, att observatörernas intresse för iakttagelserna nog får uppväga ersättningens knapphet. Denna höjning motsvarar en ökning av ifrågavarande anslag med $\frac{1}{3}$.'

Professor Ekholm har i sin skrivelse den 25 augusti 1917 ävenledes framhållit, att de nuvarande observatörsarvodena äro för låga, och föreslagit en ökning från 3 kronor i månaden till 4 kronor i månaden, vilket bör göra, att det nuvarande anslaget å 9,700 kronor ökas med cirka $\frac{1}{3}$ d. v. s. med 3,300 kronor.

Vidare har professor Ekholm framhållit, att antalet nederbördsstationer i rikets mindre bebodda trakter allt fortfarande är för litet, och därför föreslagit, att de med avlönade observatörer anordnade nederbördsstationernas antal ökas med omkring ett femtital. Med hänsyn till observationer jämväl av snöns vattenvärde bör härför beräknas en summa av 2,800 kronor. Då jag anser en sådan ökning av stationernas antal motiverad, får jag föreslå styrelsen att begära, att anslaget till observatörsarvoden sålunda ökas med 2,800 kronor.

Vidare har professor Ekholm anført, att det hädanefter måste tillkomma

meteorologiska centralanstalten att med 250 kronor bekosta observationerna vid den meteorologiska stationen av andra klassen vid Experimentalfältet. Då på av professor Ekholm anförda skäl denna station måste anses synnerligen betydelsefull, bör denna summa av 250 kronor jämväl upptagas under observatörsarvoden.

Av ovan anförda skäl får jag även föreslå, att jämväl anslaget till hydrografiska byråns observatörer ökas med $\frac{1}{3}$ d. v. s. med 3,000 kronor.

Det ordinarie anslaget till observatörsarvoden skulle alltså numera behöva beräknas enligt följande grunder.

Ur meteorologiska centralanstaltens reservationsanslag	kronor	8,000
Anslaget till tvenne meteorologiska stationer	»	700
Anslag till observationer vid Experimentalfältet	»	250
Till nederbördsobservatörer för den hydrografiska undersökningen	»	9,700
Ökning av detta anslag med cirka $\frac{1}{3}$	»	3,300
Till cirka 50 nya observatörer	»	2,800
Till hydrografiska byråns observatörer	»	9,000
Ökning av detta anslag med $\frac{1}{3}$	»	3,000

Summa kronor 36,750.

Jag får alltså föreslå styrelsen att i statförslaget upptaga för arvoden åt observatörer 36,750 kronor i stället för 27,400 kronor.

Till *expenser* har å riksanstaltens ordinarie stat upptagits ett anslag av 7,000 kronor, — — —. Med den fördyring, som alla hithörande förnödenheter såsom frakter, bränsle, papper o. d. undergått, är det nödvändigt, att detta belopp höjes, och synes detta böra ske med 1,000 kronor för vardera institutionen och anslaget alltså sättas till 9,000 kronor.

Av anslagen å extra stat återfinnes först ett anslag å 20,200 kronor till *utvidgad väderlekstjänst*. Anslaget har förut utgjort 25,000 kronor, men har löne-regleringskommittén ansett, att detsamma borde nedsättas med 4,800 kronor, motsvarande arvodet åt en tjänsteman och ett kvinnligt biträde, vilkas arvoden uppförts på ordinarie stat. Professor Ekholm har nu emellertid anført, att, under förutsättning, att fred inträder före eller under år 1919 och således utländska väderlekstelegram åter kunna erhållas regelbundet och i tillräckligt antal för väderlekstjänstens behöriga skötande, samt alltså stormvarningar då kunna börja utsändas till rikets hela kust, en summa av 25,000 kronor fortfarande torde komma att erfordras till bestridande av eventuell ökning av portot för de utländska väderlekstelegrammen ävensom med hänsyn till fördyringen å andra förnödenheter, som bekostas av detta anslag. I enlighet därmed anser jag mig böra föreslå detta anslag till 25,000 kronor.

Till *reskostnader och hantlangning vid mätningar* har beräknats ett extra anslag av 10,800 kronor. Då emellertid sedan 1915 utgifterna per resedag till följd av höjda järnvägsavgifter, skjutstaxor och framför allt hantlangningspriser ansenligt ökats, vilket framgår av följande tablå, angivande kostnaderna för resedag

1912	1913	1914	1915	1916	1917
26.04	26.47	27.03	28 28	32.80	cirka 35

anser jag det oundvikligt att jämväl höja detta anslag åtminstone med cirka 25 procent till 13,500 kronor, i vilket belopp jämväl inräknats den av professor Ekholm

[97.]

föreslagna förhöjningen med 200 kronor i anslaget till inspektionsresor för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten.

Till *utgivande av publikationer* har av löneregleringskommittén upptagits ett belopp av 13,500 kronor, — — —.

Professor Ekholm har nu ansett, att ett ytterligare publikationsanslag kräves för en betydligt snabbare och fullständigare publikation av nederbördsobservationerna, än vad som är fallet, då blott månadsvärden publiceras uti 'Månadsöversikt över väderleken i Sverige' och samma månadsvärden jämte årsvärden samt iakttagelserna av snötäckets tjocklek och vattenvärde uti hydrografiska byråns årsbok, som utkommer först långt efter den tid observationerna avse. — — —. Kostnaden för publicerandet av de dagliga nederbördsiakttagelserna beräknas av professor Ekholm till 8,200 kronor, varemot kostnaderna för publicerandet uti hydrografiska byråns årsbok av dylika uppgifter kunde inbesparas. Dessa beräknas av professor Ekholm till 2,500 kronor, vadan merkostnaden för staten skulle inskränkas till 5,700 kronor. I själva verket kosta emellertid dessa tabeller och kartor i hydrografiska byråns årsbok cirka 2,000 kronor, vadan endast denna summa skulle kunna inbesparas.

Frågan om det nödvändiga uti att på av professor Ekholm föreslaget sätt publicera de dagliga nederbördsmängderna är en principfråga av ganska stor räckvidd. Det är först och främst tydligt, att för de teknici, som hava gagn av de hydrografiska iakttagelserna, de dagliga värdena å vattenstånden i våra älvar och sjöar äro av ännu större vikt än de dagliga nederbördsobservationerna. Anser man sålunda, att de sistnämnda skola publiceras, bör detta med än större nödvändighet ske med vattenstånden och därmed ökas kostnaderna med ytterligare åtskilliga tusentals kronor.

För min del har jag följt den principen och anser den fortfarande vara den riktigaste, att man icke bör publicera iakttagelserna, om de icke äro så efterfrågade, att nyttan därav uppväger kostnaderna. Iakttagelserna skola däremot tillhandahållas å de respektive anstalterna i den form, att avskrifter grafiskt eller tabellariskt utan onödig omgång kunna erhållas. — — —.

Jag är emellertid ense med professor Ekholm däri, att det vore mycket önskvärt, att nederbörds- och vattenståndsakttagelser publicerades mycket snabbt. Skulle en sammanslagning komma till stånd, blir detta också mycket lättare möjligt och torde säkerligen komma till stånd. Skulle en sammanslagning ej bliva utav, har jag givetvis ingenting att invända mot att nederbördsakttagelserna publiceras genom meteorologiska centralanstalten. Men med hänsyn därtill att sammanslagningsfrågan ännu är oavgjord, synes det mig olämpligt att nu begära anslag för ett visst sätt att publicera meteorologiska centralanstaltens iakttagelser, helst därför fordras en ganska stor utgift och anslagen i alla fall på de flesta poster krävt icke obetydliga förhöjningar. Jämväl anslaget till utgivande av publikationer måste med hänsyn till de ökade priserna å tryckning och papper ökas, om det skall bliva möjligt att fortsätta det enligt min mening synnerligen viktiga arbetet med iakttagelsernas vetenskapliga bearbetning och de därvid vunna resultatens utgivning. — — —. Med hänsyn till tryckningskostnadernas ökning synes mig det beräknade anslaget, 13,500 kronor, böra höjas med cirka 30 procent till 17,500 kronor.

På extra stat har slutligen upptagits ett anslag av 6,800 kronor för *komplettering och underhåll av pglar och utrustning*, eller bättre, för komplettering och

underhåll av stationer och utrustning. Med hänsyn till de ofantligt ökade priserna på den mängd av förnödenheter, som ingå under detta anslag, är en ökning jämväl av detta anslag oundviklig, och torde denna böra sättas till 2,200 kronor, varuti då inberäknas den summa av 1,200 kronor, som ingår i den av professor Ekholm föreslagna förhöjningen av anslaget till meteorologiska observationer för Sveriges färskvatten. Jämväl torde däri kunna inräknas den ökning med 50 kronor, som erfordras för underhåll av förut omnämnda andra klassens station vid Experimental-fältet. Anslaget blir då 9,000 kronor.

Härtill kommer, att för anordnande av 50 nya nederbördsstationer behöves ett organisationsanslag för år 1919 av 2,000 kronor.

Vid uppgörandet av staten för den meteorologisk-hydrografiska riksanstalten har lönerregleringskommittén icke tagit hänsyn till det under åttonde huvudtiteln utgående anslaget för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga *meteorologiska telegram från Färöarna och Island*. Professor Ekholm har nu anfört, att det högsta belopp, som möjligen kan behöva beviljas för år 1919, är 2,500 kronor. För fullständighetens skull synes jämväl detta belopp böra uppföras, då det vid bifall till sammanslagningen torde böra utgå under nionde huvudtiteln.

Slutligen synes det vara av behovet påkallat att på extra stat upptaga ett anslag av 20,000 kronor till lokalhyra för den nya riksanstalten, i avvaktan på närmare utredning om förläggningen. Beträffande denna får jag anföra följande. Utikommitténs betänkande framhåller ett förslag att uti en påtänkt nybyggnad för centraltelegrafstationen i Stockholm bereda plats för både meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån, såsom särskilt förtjänt av beaktande, då däri-genom väderlekstjänsten bleve förlagd i nära samband med såväl institutionen i övrigt som med telegrafstationen. — — — I avvaktan därpå måste emellertid lokalfrågan provisoriskt ordnas. Att därvid behålla de nuvarande lokalerna med förläggning till tre från varandra mycket avlägsna ställen synes icke lämpligt, utan vore det utan tvivel ett önskemål att kunna sammanföra hela riksanstalten utom avdelningen för väderlekstjänsten, som fortfarande bör bibehållas i telegrafstationens hus, i en gemensam lokal. En beaktansvärd möjlighet härtill erbjuder sig, därest vattenfallsstyrelsen får tillstånd att inköpa vissa föreslagna hus i kvarteret Björnen. Bland dessa är huset med tomtnummer 1 och adressnummer 10 Karduansmakaregatan avsett att först i framtiden disponeras av vattenfallsstyrelsen, och synas mig synnerligen starka skäl tala för att i detta hus lokaler anordnas åt den nya riksanstalten. Därigenom undvekes förläggningen till tre olika platser och avståndet till avdelningen för väderlekstjänsten bleve betydligt förminskat. Dessutom skulle det ansemliga samarbetet med vattenfallsstyrelsen, vilket ju bland annat omfattar det gemensamma utgivandet av 'Förteckning över Sveriges vattenfall', befordras. Vattenfallsstyrelsen har beräknat en lokalhyra av 22 kronor per kvadratmeter för sina lokaler efter ombyggnaden och under förutsättning av samma pris också för lokalerna i tomten nr 1 skulle en summa av cirka 20,000 kronor vara erforderlig. I stället skulle hyran för hydrografiska byråns nuvarande lokaler, som enligt meddelande från hyresvärden från 1 oktober 1917 beräknas efter 5,000 kronor om året, icke erfordras ävensom de nu av meteorologiska centralanstalten disponerade lokalerna kunna användas för andra statens ändamål.

[97.]

Med hänsyn till vad sålunda anförts får jag vördsamt hemställa, att styrelsen behagade anhålla om nådig proposition å en summa av 231,350 kronor för meteorologisk-hydrografiska riksanstaltens verksamhet under 1919 enligt följande beräkning:

På ordinarie stat:

	Lön	Tjänstgöringspennningar	Orts-tilllägg	Summa	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1 överdirektör och chef	5,700	2,500	800	9,000	
1 avdelningsföreståndare och professor	5,000	2,500	—	7,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 avdelningsföreståndare och professor	5,000	2,500	—	7,500	
1 tjänsteman av andra lönegraden (förste statsmeteorolog, förste statshydrograf)	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
3 dito (dito)	10,800	5,400	1,200	17,400	
1 tjänsteman av första lönegraden (statsmeteorolog, statshydrograf) ...	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med ytterligare 500 kr.
3 dito (dito)	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,100	750	150	2,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kr. och efter 10 år med ytterligare 200 kr.
1 kvinnligt biträde av andra graden	900	550	150	1,600	
4 dito	3,600	2,200	600	6,400	
1 kvinnligt biträde av första graden	700	350	150	1,200	
3 dito	2,100	1,050	450	3,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr., efter 10 år med ytterligare 100 kr. och efter 15 år med ytterligare 100 kr.
1 vaktmästare	800	550	150	1,500	
1 "	800	550	150	1,500	
Till ersättningar åt extra biträden, gratifikationer och vikariatsersättningar	—	—	—	15,100	
Till arvoden åt observatörer, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	36,750	
Till expenser	—	—	—	9,000	
Summa	—	—	—	141,850	

Anm. Därest bostad med bränsle eller med bränsle och lyse anvisas åt vaktmästare, skall han av sin lön avstå för bostad med bränsle 250 kronor samt för bostad med bränsle och lyse 275 kronor för år räknat. Åtnjutes lyse, åligger befattningshavare att själv bekosta armatur och lampor.

På extra stat:

(97.)

Till utvidgad väderlekstjänst, <i>reservationsanslag</i>	kronor	25,000
» resekostnader och hantlangning vid mätning, <i>reservationsanslag</i>	»	13,500
» utgivande av publikationer, <i>reservationsanslag</i>	»	17,500
» komplettering och underhåll av stationer och utrustning, <i>reservationsanslag</i>	»	9,000
» inrättande av 50 nya nederbördsstationer, <i>förslagsanslag, högst</i>	»	2,000
» anstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island, <i>reservationsanslag</i>	»	2,500
» lokalhyra	»	20,000
Summa kronor		89,500.

Totalsumman skiljer sig från den av löneredgeringskommittén beräknade med ett belopp av 52,950 kronor. Därav äro emellertid 22,500 kronor anslag till hyra och vissa meteorologiska telegram, vilka icke upptagits i kommitténs stat. Av den återstående egentliga ökningen, som alltså utgör 30,450 kronor, kommer den största posten på den allmänna ökningen av observatörsarvodena samt på inrättandet av 50 nya stationer ävensom övertagandet av stationen Experimentalfältet, vilka åtgärder betingat en summa av 13,100 kronor. Ändringen i den ordinarie staten genom inrättandet av avdelningsföreståndare har endast ökat staten med 3,400 kronor. Övriga ökningar, som utgöra 13,950 kronor, äro helt och hållet betingade av den allmänna prisstegringen å erforderliga förnödenheter. Skulle före 1919 prisen hava återgått, har ju Kungl. Maj:t möjlighet att utanordna endast lägre belopp. Det synes emellertid oundvikligt att på nuvarande stadium taga den hänsyn till prisstegringen, som skett.

— — —. Beträffande de hydrogeologiska specialundersökningarna får jag i enlighet med chefens för Sveriges geologiska undersökning hemställan i skrivelse den 6 sistlidne september föreslå, att proposition till 1918 års riksdag måtte begäras å en summa av 3,000 kronor.»

Statskontorets utlåtande är i huvudsak av följande lydelse.

Statskontoret.

»Statskontoret håller för sin del före, att vid en sammanslagning av hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten på sätt nu föreslagits kostnadsökningen icke kommer att stanna vid vad som av löneredgeringskommittén angivits. Statskontoret vill härutinnan särskilt erinra, hurusom den av de tre i löneredgeringskommitténs överläggningar i förevarande fråga såsom särskilda sakkunniga deltagande personerna, vilken biträtt kommitténs förevarande förslag, i avgivet särskilt yttrande påyrkat högre arvoden åt tvenne av de tjänstemän, som enligt kommittén skulle erhålla avlöning enligt andra normalgraden — — —. Det synes statskontoret föreligga grundad anledning antaga, att, därest samanslagningen kommer att genomföras, nu berörda krav snart nog skola göra sig med styrka gällande.

Då således sammanslagningen i stället för den väntade fördelen i ekonomiskt hänseende torde komma att medföra ökad kostnad, och då det, efter vad i reservationerna anförts, synes ovisst, huruvida de av kommittén framhållna fördelarna i vetenskapligt och praktiskt avseende stå att vinna, har statskontoret icke funnit

[97.]

sig kunna för närvarande tillstyrka det framlagda förslaget. I stället vill statskontoret ifrågasätta, om icke tills vidare det gagn, som kommittén väntat sig av en närmare samverkan mellan de båda institutionerna på områden, där deras uppgifter beröra varandra, skulle kunna vinnas genom inrättande av en för anstalterna gemensam styrelse. Förutom de ledamöter, av vilka enligt löneregleringskommitténs förslag styrelsen för riksanstalten för meteorologi och hydrografi skulle bestå, borde i sådant fall i den gemensamma styrelsen ingå föreståndaren för meteorologiska centralanstalten. Möjligen skulle denna styrelse, utökad med chefen för nautisk-meteorologiska byrån, kunna intaga en övervakande ställning jämväl beträffande sistnämnda anstalt.

Inrättades en gemensam styrelse för nämnda institutioner, skulle kunna vinnas en på mera ingående erfarenhet grundad uppfattning, om en sammanslagning av institutionerna bör eftersträvas eller om ett friare samarbete dem emellan är att föredraga.

Såsom i löneregleringskommitténs förevarande betänkande erinras, tillstyrkte statskontoret i ett den 27 mars 1913 avgivet underdånigt utlåtande i huvudsak ett av samma kommitté sistnämnda år framlagt förslag om hydrografiska byråns uppförande å ordinarie stat. Därest det nu föreslagna sammanförandet av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån icke kommer till stånd, synes det statskontoret, att sistnämnda institutions uppförande å ordinarie stat icke längre bör uppskjutas.

I jämförelse med det av statskontoret 1913 förordade förslaget till stat för hydrografiska byrån innebär det ovanberörda, av styrelsen för hydrografiska byrån den 2 november 1915 framlagda och i underdånig skrivelse den 6 november 1916 ånyo förordade förslaget till stat vissa kostnadsökningar. Med hänsyn till vad som efter avgivandet av statskontorets förutnämnda utlåtande i frågan förekommit har statskontoret ej velat ifrågasätta någon avvikelse från vad styrelsen nu föreslagit — — —.

För den händelse Eders Kungl. Maj:t skulle finna avgörande skäl tala för att den föreslagna riksanstalten för meteorologi och hydrografi bör komma till stånd, vill statskontoret meddela, att statskontoret i fråga om nuvarande vaktmästarens vid meteorologiska centralanstalten blivande löneförmåner funnit det anmärkningsvärt, att kommittén efter en motivering å sid. 144, som ger anledning att vänta en höjning av de av kommittén förut föreslagna löneförmåner, slutar med att å sid. 145 föreslå sänkning därav. Då emellertid, enligt vad statskontoret erfarit, frågan om lönereglering för vaktmästare i statens tjänst läser komma att i annat sammanhang upptagas i statsverkspropositionen till nästkommande riksdag, har statskontoret endast velat fästa uppmärksamheten på förenämnda omständighet. I övrigt föreligger enligt statskontorets uppfattning icke anledning till anmärkning mot löneregleringskommitténs förslag till lönestat samt om anslag i övrigt för institutionen och vad därmed sammanhänger.

Löneregleringskommittén har föreslagit, att byråingenjören hos hydrografiska byrån M. A. R. Smedberg, därest han befordras till tjänsteman av andra graden vid den nya institutionen från och med ikraftträdandet av staten för densamma, för ålderstillägg må tillgodoföras tiden från och med år 1914. Då huvudsakliga anledningen till att det av Eders Kungl. Maj:t för 1913 års riksdag framlagda för-

slaget om hydrografiska byråns uppförande å ordinarie stat av riksdagen avslogs, torde hava varit hänsynen till den ifrågasatta sammanslagningen av meteorologiska centralanstalten, hydrografiska byrån och nautisk-meteorologiska byrån, torde kommitténs berörda förslag böra bifallas. Motsvarande skäl tala emellertid enligt statskontorets förmenande för att den andra byråingenjören hos hydrografiska byrån E. O. Engström, vilken erhållit sin anställning år 1914, för vinnande av ålderstillägg får tillgodoräkna sig tiden från och med år 1915.

Då den reella grunden för den rätt, statskontoret nu förordad för de nuvarande byråingenjörerna vid hydrografiska byrån, icke kan vara någon annan än arten av deras föregående tjänstgöring, anser statskontoret, att nämnda rätt bör tillerkännas dem även för den händelse, att hydrografiska byrån utan sammanslagning med meteorologiska centralanstalten uppföres å ordinarie stat.

I ovan ej berörda delar har det föreliggande betänkandet icke föranlett någon erinran från statskontorets sida.»

Ur det utlåtande, som avgivits av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen, må följande återgivnas.

*Svenska
hydrografisk-
biologiska
kommissionen*

»Så tillvida är kommissionen ense med löneregleringskommittén, att meteorologiska centralanstalten även enligt kommissionens uppfattning lämpligen icke bör bestå såsom en självständig institution. Den del av centralanstaltens verksamhet, som omfattar insamlande av meteorologiska observationer från olika ställen inom landet, hör sålunda mycket intimt samman med hydrografiska byråns betydelsefulla uppgift. Dessa observationer angående regn, snö, frost och isläggning hava ett mycket högt värde för att bedöma förändringarna i våra floders och insjöars vattenstånd och den där samlade vattenkraften samt bilda en viktig grundval för hydrografiska byråns prognoser i detta avseende. Det vill därför förefalla fullt naturligt, att denna del, som för övrigt är av väsentligen registrerande och statistisk art, sammanföres under gemensam ledning med hydrografiska byrån.

Däremot kan kommissionen icke dela löneregleringskommitténs uppfattning, att jämväl den del av meteorologiska centralanstaltens nuvarande uppgifter, som avser de dagliga väderleksförutsägelserna och stormvarningarna, böra läggas under hydrografiska byrån.

Kommissionens ledamöter filosofie doktor Gustaf Ekman och f. d. professor Otto Pettersson hava tidigare väckt förslag, att dessa uppgifter skulle förläggas till en centralanstalt för väderlektjänst och marinmeteorologi med säte i Göteborg. Kommissionen har förut uttalat sin anslutning till detta förslag och har sedermera icke funnit anledning att frångå sin mening härutinnan.

Först och främst äro stormvarningarna av betydelse för havsfisket. Detta bedrivs under hösten och vintern, sålunda under en tid, då väderleksförhållandena medföra betydlig risk för såväl manskapet som för båtar och redskap. Området för sillfisket, vilket ännu för 15—20 år sedan var ett kust- och fjordfiske, omfattar nu hela Kattegatt och en stor del av Skagerak. Fisket i öppna havet har föranlett en stor utveckling i tekniskt avseende, framför allt genom anskaffande av större motorbåtar; men den omständigheten, att dessa båtar fiska på så avlägsna platser såsom trakten från Anholt till Skagen och till och med därutanför och att fisket

[97.]

bedrives även nattetid under högvintern, gör att fisket nu mera än förr är förenat med fara vid plötsligt inträffande stormar, isläggning m. m. Men även för sjöfarten, såväl kustfarten som den större sjöfarten, lärer nyttan av stormvarningar ligga klar.

Nu torde emellertid med visst fog kunna påstås, att stormvarningsväsendet och de därmed sammanhängande väderleksunderrättelserna — oavsett stormvarningarnas nedläggande under krigstiden — hittills icke fungerat så tillfredsställande, som varit önskligt. På västkusten offentliggöras sålunda rapporter endast en gång om dagen, och detta utan att väderlekskartor samtidigt publiceras, varigenom det helas värde för sjöfarten väsentligt minskas. Från sjöfartshåll hava anmärkningar icke heller uteblivit. Detta torde sammanhänga med centralanstaltens förläggning till Stockholm. Enligt kommissionens åsikt skulle underrättelseväsendet komma att fungera snabbare och bliva till större praktisk nytta både för fisket, sjöfarten och den sjöfartsintresserade allmänheten, om en centralanstalt för väderlekstjänsten finge sin huvudort i Göteborg. Redan Göteborgs västliga läge i omedelbar närhet av de hav, varifrån de talrikaste väderleksstörningarna komma, talar för en sådan anordning såsom varande den naturligaste. Det bör i detta sammanhang icke lämnas oanmärkt, att västkusten i vissa avseenden erbjuder större möjlighet än ostkusten till direkta observationer av förhållanden, som äro av värde för stormvarningar. Göteborg är den största centralpunkten för Sveriges fiske, den är också landets största sjöfartsstad med en trafik, som till övervägande del går direkt ut till sjöss, mötande de ovädersbildningar, som västerifrån draga in mot våra kuster. Denna trafik är sålunda relativt mest i behov att få del av de senaste väderleksunderrättelserna, vilka givetvis lättast erhållas på den plats, där centralanstalten är förlagd. Även i telegraftekniskt hänseende torde Göteborg, i vad angår de meteorologiska telegrammen, äga ett visst företräde — — —. I detta sammanhang bör påpekas en annan viktig omständighet, nämligen att en trådlös telegrafstation med betydande kapacitet finnes i Göteborg. Genom denna kunna meddelanden till ledning vid väderleksprognoser erhållas omedelbart från fartyg ute på havet. Det har visserligen inväntats, att de försök i sådan riktning, som gjorts i utlandet, icke givit några större resultat. Dessa försök gjordes emellertid på en tid, då apparater med otillräcklig räckvidd användes, varför gnisttelegrammen måste omtelegrafieras från det ena fartyget till det andra för att nå kuststationen. Med den utveckling radiotelegrafien numera uppnått kan man påräkna dagliga underrättelser från hela Kattegatt, Skagerak och Nordsjön om lufttryck, vind, dimma, stiltje och om havsytans temperatur. Allt detta bör åt en centralstation i Göteborg lämna fylligare underlag för väderleksprognoser än som skulle stå en anstalt i Stockholm till buds. Man har för närvarande gnisttelegraf på mer än 50 svenska ångare, och de större rederibolagen hava förklarat, att intet hinder möter att erhålla dylika underrättelser från deras ångare ute på havet.

Vad kommissionen hittills anfört har haft avseende å stormvarningsväsendet och den del av väderlekstjänsten i övrigt, som berör förutsägelser för den närmaste eller den därpå följande dagen. Men även en annan uppgift bör åligga en meteorologisk centralanstalt i Sverige. Vårt lands klimat är underkastat stora växlingar av längre period, vilka måste studeras i ändamål att utfinna deras orsaker och på kannedomen därom grunda förutsägelser av längre räckvidd. Det gäller att utvidga vetenskapens synkrets, och detta kan ske genom att utsträcka meteorologiens

observationsfält till att även omfatta havet. Ett uppslag i denna riktning gjordes för 21 år sedan, då man fann, att små förändringar i havets temperatur kring Islands kust och i Nordhavet i november—december motsvarades av stora förändringar hos lufttemperaturen i Skandinavien under de följande vintermånaderna. Detta uppslag har fortsatt av tyska och norska forskare, och den internationella havsforsknings centralbyrå har på de svenska delegerades förslag utsträckt sina undersökningar över havsyttans temperaturvariationer till att omfatta hela norra Atlanten, och skall under detta år utgiva ett tabellverk med kartor över oceanens temperatur varje månad under 14 år alltifrån 1899 till 1914 i ändamål att lämna underlag åt meteorologiska förutsägelser för längre tid grundade på havets tillstånd. Att lämpligaste utgångspunkten för dylika undersökningar är Göteborg, torde utan vidare stå klart.

Att de viktiga undersökningarna av de högre luftlagren böra förläggas till en så västlig punkt som möjligt, lärer vara allmänt erkänt och framgår jämväl av det yttrande, som i ärendet avgivits av professor Hildebrandsson.

Uppenbart är, att det nödiga samarbetet med andra, i Stockholm förlagda institutioner icke ens i nämnvärd mån försvåras genom anstaltens förläggande till Göteborg. Det är därefter märkligt, att vid Göteborgs högskola finnes en oceanografisk institution och att svenska hydrografisk-biologiska kommissionen har sitt säte i Göteborg. Dessa inrättningar ligga i själva verket närmare verksamhetsområdet för en blivande centralanstalt för väderlekstjänst än några andra institutioner, och den intima samverkan, som med dem säkerligen skulle komma till stånd, skulle utan tvivel bliva till synnerligt gagn.

På dessa i korthet anförda skäl vidhåller kommissionen bestämt sin förut uttalade mening i förevarande fråga. Kommissionen får därför i underdånighet hemställa, att löneregleringskommitténs betänkande icke måtte läggas till grund för en framställning i ämnet till riksdagen utan att saken måtte upptagas till förnyad granskning. Då de svenska vetenskapligt sakkunniga i sina yttranden kommit till sina emellan motsägande resultat, vågar kommissionen slutligen ifrågasätta, hurvida icke i och för den nya utredning, som kommissionen hoppas Eders Kungl. Maj:t skall finna nödig, utlåtande borde infordras från utländska sakkunniga, — — —.»

Vetenskapsakademien har i frågan infordrat yttranden av sina sakkunniga ledamöter f. d. e. o. professorn vid universitetet i Uppsala H. Hildebrandsson och f. d. professorn H. E. Hamberg. Ur professor Hildebrandssons yttrande må följande här meddelas.

*Vetenskaps-
akademien.*

»För mig har det sedan lång tid synts vara ett önskemål, att samtliga arbeten rörande alla delar av den teoretiska fysiken inordnades under en stor centralanstalt under enhetlig ledning — — —.

*Professor
Hilde-
brandsson.*

Under vissa förutsättningar, varom mera nedan, kan jag alltså icke annat än förorda den föreslagna sammanslagningen av till en början den meteorologiska centralanstalten och den hydrografiska byrån under en gemensam chef — — —.

Frågan under vilket departement det ifrågasatta ämbetsverket bör förläggas, synes mig från vetenskaplig synpunkt vara tämligen likgiltig — — —. Den meteorologiska verksamheten är i olika länder förlagd under snart sagt alla möjliga mini-

[97.]

sterier — — —. Jag har aldrig funnit, att detta haft den minsta betydelse för de olika institutens verksamhet. Dennas större eller mindre framgång beror uteslutande på chefens och personalens, speciellt avdelningschefernas, duglighet, lärdom och intresse samt på deras materiella resurser.

Till vilket ministerium institutet förts, tyckes i varje land hava berott på, vilka av de praktiska tillämpningarna av dess verksamhet i varje fall syntes viktigast. Att det här ställes under jordbruksdepartementet, synes mig lämpligt från denna synpunkt.

Vad tjänstepersonalen och dess avlöningsförmåner angår, så synes självklart vara, att ämbetsverket har *en* chef, och att han erhåller rang och lön som överdirektör synes i detta fall lämpligt. Att andra gradens tjänstemäns avlöning ställts lika med statsgeologer, förste arkivarier och bibliotekarier torde ock vara lämpligt. liksom jag ej heller har något att erinra mot övriga i förslaget till stat uppförda avlöningar.

Men i detta förslag förefinnes en betänkelig brist, som ovillkorligen måste fyllas, nämligen platser motsvarande byråcheferna för verkets olika avdelningar. Doktor Wallén har ock i sin reservation (Betänkande s. 163—164) framhållit detta. F. n. finnas inom meteorologiska anstalten och hydrografiska byrån två platser med professorskompetens. Efter sammanslutningen skulle blott finnas en, nämligen chefen. Den andra platsen är degraderad till en plats av andra lönegraden, vilket betyder en väsentlig minskning av verkets kompetens. Detta är så mycket mera att beklaga, som vetenskapens fortgående utveckling och vikten av dess praktiska tillämpningar tvärtom borde motivera en ökning av denna högre kompetens. Det måste också med styrka framhållas, att man måste kunna förvärva de bästa krafter, som stå att få, och även kunna inom verket behålla de mest kompetenta personerna, men intetdera är möjligt med de föreslagna avlöningarna, vilka måste göras så stora, att dessa befattningar kunna upptaga konkurrens med universitetsprofessorerna och med bättre anställningar i det praktiska livets tjänst.

Men även för arbetet inom verket är det oundgängligen nödvändigt, att för varje avdelning finnes en avdelningschef, såsom fallet är vid alla våra ämbetsverk. Chefen skall leda det hela, han måste följa med ej blott vetenskapens utveckling utan ock näringslivets på alla de områden, som beröra verkets arbeten, och han bör ock, så långt han förmår, bidra med vetenskapliga arbeten till denna utveckling. Han kan omöjligen själv deltaga i detaljarbetet på de olika avdelningarna.

På alla större meteorologiska institut är arbetet uppdelat på avdelningar med var sin avdelningschef, vilka i allmänhet hava en mot professorer svarande ställning. Antalet avdelningar är högst olika i olika länder — — —.

Av det ovan sagda synes, att tre av de föreslagna andra-klassens tjänstemän böra förvandlas till professorer, nämligen en i klimatologi, en i väderlekslära med stormvarningar och en i hydrografi.

Kostnaden härför kan ej anses betydande. Begynnelselönen för en professor är 7,500 kronor och för en av de föreslagna andra gradens tjänstemän 5,800, således för varje tjänst en ökning av 1,700 kronor.

Skulle emellertid en så stor höjning i budgeten ej för tillfället kunna erhållas, så vore åtminstone nödvändigt, att begynnelselönen för minst två av de föreslagna

andra-gradens tjänstemän, en på den meteorologiska och en på den hydrografiska avdelningen, höjes med 600 kronor, eller till 6,400 kronor. Därigenom bleve deras avlöning åtminstone lika med professorernas vid Chalmers tekniska institut och lantbruksinstitutet — — —.

Denna förändring synes mig av den eminenta betydelse, att akademien måste göra den till oeftergivligt villkor för sitt godkännande av förslaget. Det är akademiens plikt att nu tillse, att ej en minskning i vetenskaplig kompetens drabbar den meteorologiska verksamheten.

Kommittén säger själv, att en sådan anordning kunde vara gagnelig och ändamålsenlig, men hänvisar till geologiska byrån, där en sådan visat sig obehörlig. Detta exempel är dock synnerligen missvisande. Tjänstemännen äro alla geologer och måste vara hemma i alla de viktigare delarna av sin vetenskap. Många av dem, som arbeta på fältet om somrarna, arbeta på laboratorier eller ritsalar om vintrarna, och byrån är faktiskt icke uppdelad på avdelningar med så väsentligt olika arbetsområden, som det nu föreslagna verket, varest en sådan fördelning med nödvändighet måste finnas, vare sig den är föreskriven eller ej.

Vad slutligen angår den föreslagna styrelsen, så synes en sådan knappast vara behörlig mera än fallet är vid statistiska centralbyrån och geologiska byrån, såvida ovannämnda ändring i personalens sammansättning äger rum. Det synes, som skulle chefen och avdelningscheferna böra utgöra styrelse, på samma sätt som i andra verk är föreskrivet — — —.»

Professor Hamberg har bland annat yttrat följande:

»De båda institutionerna hava med ett ord uppvuxit och utvecklats var och en efter sin art vid sidan av varandra och utan något egentligt behov av intimare förening. Detsamma synes vara fallet i andra kulturländer, varest dylika institutioner sedan längre eller kortare tid tillbaka varit inrättade — — —.

Professor
Hamberg.

Om detta betraktelsesätt har något berättigande, vill man gärna i löne-regleringskommitténs betänkande finna synnerligen kraftiga skäl för att just i vårt land — som dock är ett kulturland, med en areal som bekant icke mycket understigande Frankrikes eller Tysklands och en kustlängd uppgående till två tredjedelar av Storbritanniens — vad de båda institutionerna beträffar, förorda ett motsatt förfaringsätt.

Man torde icke misstaga sig om, att kommittén i början enligt riksdagens anvisning lagt största vikten på den organisatoriska och ekonomiska synpunkten, men då vid närmare övervägande åtminstone någon avsevärd direkt ekonomisk besparing icke kunde påräknas, ha i stället en del andra skäl av olika slag framförts. Sålunda fästes mycket stort avseende vid att de båda institutionerna äro små, och att ett jämförelsevis litet antal personer där äro anställda, vilken omständighet från förvaltningssynpunkt skulle göra en sammanslagning önskvärd — — —.

Då nu kommittén ställer i utsikt, och det enligt min mening med rätta, att det blott är en tidsfråga, när vissa av nautisk-meteorologiska byråns funktioner komma att överflyttas till de båda ifrågavarande institutionerna eller till den för- enade, — — — så bli dessa institutioners arbetsfält, dess personal och utgiftsstat

[97.] ytterligare icke obetydligt tillökade, och de redan förut alltjämt växande kraven, som ställas på ledningen eller ledarna av desamma, än större.

Men ej nog härmed. Kommittén håller före, att ett sammanförande av dessa båda vetenskapliga institutioner skulle medföra större vidsynhet, förhindra ensidighet, rikta uppmärksamheten på nya arbetsmöjligheter och viktiga spörsmål, vilka eljest skulle bli förbisedda, och att till och med en fruktbringande samverkan med motsvarande institutioner vid landets universitet och högskolor skulle komma till stånd etc. Ja, kommittén påpekar såsom exempel några frågor av största praktiska betydelse, som den nya institutionen skulle taga hand om — — —.

Detta program för den föreslagna dubbelinstitutionen är onekligen mycket vackert och tilltalande. Men jag tillåter mig först anmärka, att flera av dessa undersökningar äro av den omfattande, för att icke säga vittsvävande natur, att de kräva åratals arbete för att kunna fullbordas och svårligen kunna utföras av institutionens egen personal utan men för de löpande göromålen.

Jag vill emellertid icke bestrida, att en dubbelinstitution möjligen skulle vara mera initiativkraftig och kanske lättare kunna utverka anslag och anskaffa behöfliga vetenskapliga krafter för uppgifter av mera omfattande och krävande natur, men detta endast under förutsättning av en för den vetenskapliga verksamheten fullt betryggande och ändamålsenlig anordning.

Vad begär man nu av denne chef? Jo, han skall administrativt, praktiskt och oavlåtligt sköta och övervaka de löpande ärendena vid en institution, som bleve ungefär dubbelt så stor som var och en av de förutvarande, således med en byråpersonal, som skulle något överstiga 30 personer och en mängd observatörer för mycket skiftande ändamål, för närvarande uppgående till omkring 1,600; han skall utvälja och tillsätta dugliga arbetskrafter, högre såväl som lägre, och genom kloka anordningar tillse, att var och en fyller sin plats på ett ekonomiskt och ändamålsenligt sätt; han skall vara huvudredaktören för institutionens omfattande årsböcker och övriga publikationer; han skall följa med och i sin mån befordra vetenskapens utveckling på två skilda områden; han skall leda eller åtminstone hava ett vaksamt öga på alla arbeten och observationer, som utföras, vare sig av vetenskaplig eller mera praktisk natur. Han bör med ett ord icke allenast vara den sammanhållande och drivande kraften inom den nya dubbelinstitutionen utan därjämte den vidsynte representanten för svensk forskning i de båda omfattande ämnena meteorologi och hydrografi och det icke minst gent emot utlandet, såväl vid skriftliga förhandlingar som vid de icke sällan påkommande internationella överläggningarna på kongresser, konferenser och kommittésammanträden.

Men var finnes den man, som kan nöjaktigt motsvara dessa fordringar? Jag befarar, att en sådan endast i undantagsfall skall kunna påträffas. Snarare har man i regel att påräkna antingen en god administratör med förmåga att handlägga löpande ärenden och omedelbart praktiska uppgifter men som skjuter undan de mera vetenskapliga och krävande arbetena på de lägre tjänstemännen, eller en lärd teoretiker utan större praktisk läggning, som lämnar de administrativa bestyren, de praktiska uppgifterna och den oavlåtliga tillsynen av observationerna m. m. i samma tjänstemäns eller underordnade biträdens vård. I bägge fallen länder det till föga bättnad för institutionen och därmed för vårt land — — —.

För att uppehålla den höga nivån i vetenskapligt och praktiskt avseende, som kommittén avser med de båda institutionernas sammanslagning under en gemensam chef och styrelse, och för att tillvarata de båda avdelningarnas speciella intressen, ser jag ingen annan utväg än att på vardera avdelningen i stället för den föreslagna nya andragsgrads-tjänsten införa en mellanlänk mellan den föreslagne överdirektören och de lägre andragsgrads-tjänstemännen, nämligen en avdelningschef med professors löneförmåner. På den meteorologiska avdelningen, där denna borde hava titel av professor, är detta i det närmaste liktydigt med behållandet av den hittillsvarande föreståndarbefattningen — — —.»

Såsom sammanfattning av sin mening har professor Hamberg uttalat:

»1) mitt livligaste avstyrkande av kommitténs förslag om sammanslagning, i den form som den tänkt sig, av statens meteorologiska centralanstalt med hydrografiska byrån;

2) att en sammanslagning endast i det fall kan tänkas möjlig, att, åtminstone vad meteorologiska avdelningen beträffar, den hittillsvarande föreståndarbefattningen vid meteorologiska centralanstalten bibehålls med titel av professor såsom chef för den meteorologiska avdelningen inom den föreslagna gemensamma riksanstalten, men att fördelarna även i denna form av sammanslagning sannolikt skulle uppvägas av avsevärda olägenheter, oberäknat den förökade kostnaden;

3) att meteorologiska centralanstalten helst bör bibehållas sådan den är, dock ställd under en särskild, om möjligt avlönad styrelse, varvid jag icke lägger någon större vikt uppå, under vilket departement den inordnas;

4) att sistnämnda anstalt och hydrografiska byrån böra inrymmas i omedelbart grannskap till varandra, om möjligt i samma hus, och, i meteorologiska centralanstaltens intresse, helst så nära som möjligt till centraltelegrafstationen.»

På uppdrag av vetenskapsakademien verkställde akademiens ledamöter f. d. riksbibliotekarien E. W. Dahlgren, professorn Ekholm och filosofie doktorn K. Sondén en sammanfattning av vad som dittills förekommit i ärendet. De anförde för egen del bland annat följande:

Vetenskaps-
akademiens
ledamöter
Dahlgren,
Ekholm och
Sondén

»Då undertecknade sökt sammanfatta vad i frågan sålunda förekommit, har uppmärksamheten i första rummet riktats därpå, att några bestämda skäl för den föreslagna sammanslagningen mellan meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån icke synas vara förebragta. Lönerregleringskommittén har i avseende härå åberopat grunder av ganska opreciserad och allmän natur, såsom angelägenheten av att undvika ensidighet i arbetsuppgifter och arbetssätt, förmånen av det vetenskapliga arbetets anpassning efter skiftande behov, vinsten av samarbete och gemensamma överläggningar m. m., vilket allt förmenas skola bättre ernås genom sammanförandet till en enhet av institutioner med till varandra gränsande arbetsområden. Endast en omständighet av påtaglig beviskraft har blivit berörd, då angelägenheten av dubbelarbets undvikande blivit framhållen, men i avseende härå har å andra sidan blivit bestritt, att dubbelarbete för närvarande förekommer i annan mån, än att hydrografiska byrån i sin årsbok avtryckt vissa förut publicerade meteoro-

[97.] logiska observationer. Det har vidare syns oss anmärkningsvärt, att frågan om den ifrågasatta anordningens inflytande på det vetenskapliga arbetet knappast blivit berörd samt att särskilt den meteorologiska forskningen beroende av internationellt samarbete och på grund därav träffade överenskommelser lämnats utan beaktande. Såsom en väsentlig brist i utredningen bör också framhållas, att alla upplysningar saknas om liknande anordningar i andra länder; de enda uppgifter, som i sådant avseende återfinnas i de avgivna utlåtandena, utvisa, att det här ifrågasatta sammanförandet av meteorologiens och hydrografiens intressen icke synes äga motsvarighet i något av de större kulturländerna, men att närmare underrättelser om vederbörande organisationer för närvarande ej stå till buds.

Angående den föreslagna gemensamma anstaltens överstyrelse och plats inom administrationen hava sines emellan olika åsikter blivit framställda. Från akademiens sida torde böra framhållas att, såvitt för akademien är bekant, ingen olägenhet försports av att den meteorologiska centralanstalten hittills stått under akademiens inseende och förvaltning. Å andra sidan torde ett förslag om lösandet av detta samband icke inom akademien hava att vänta något avgjort motstånd, under förutsättning att övertygelse kan vinnas om att i sammanhang därmed ifrågasatta åtgärder äro lämpliga och riktiga. Att akademien icke kan anse önskvärt, att dess förvaltningsomsorger utsträckas även till de hydrografiska angelägenheternas vårdande, torde däremot vara otvivelaktigt.

Frågan om lämpligheten och möjligheten att åt en person anförtro ledningen av såväl de meteorologiska som de hydrografiska angelägenheterna sammanhänger givetvis med den förevarande sammanslagningsfrågan i allmänhet. Starka tvivel hava blivit uttalade om möjligheten att för detta chefskap finna en man med full kompetens och tillräcklig förmåga. Men oavsett antydda svårighet har yrkande framställts om att för tillvaratagande av de skilda intressen, som skulle stå under den gemensamma chefs ledning, den blivande anstaltens verksamhet skulle uppdelas på två eller tre avdelningar, en eller två meteorologiska och en hydrografisk, var och en med sin avdelningsföreståndare av professors kompetens. I denna fråga hava samtliga över kommittébetänkandet avgivna utlåtanden varit eniga, och det torde kunna tagas för givet, att samma åsikt inom vetenskapsakademien skall vinna enhälligt godkännande. Men om en härmed överensstämmande organisation skulle hava utsikt att vinna slutligt godkännande, så uppstår frågan, huruvida den ifrågasatta sammanslagningen över huvud är behövlig, och om ej den åsyftade enheten skulle kunna vinnas lika väl genom de båda verksamhetsgrenarnas ställande under en gemensam styrelse, som om de förenades under ledningen av en gemensam chef.

Vi hava härmed velat antyda några av de punkter, varutinnan den hittills lämnade utredningen synes oss bristfällig. Dessa brister och andra i särskilt utlåtande anförda men ovan icke refererade omständigheter hava föranlett undertecknad Ekholm att bestämt avstyrka det förevarande förslaget. För undertecknade Dahlgren och Sondén står frågan icke lika klar. Vi dela visserligen de uttalade betänkligheterna mot förslagets huvudpunkter, men vilja icke alldeles förneka möjligheten av att dessa betänkligheter genom en fullständigare utredning skulle kunna undanröjas. Såsom undertecknades samfälliga mening få vi åter framhålla, huruvida vi finna det oavvisligen nödvändigt att, vilken organisationsform än måtte komma till stånd, åt de meteorologiska intressenas närmaste vårdare måtte beredas en ställning, som i avseende å vetenskaplig kompetens och möjlighet att göra den-

samma gällande ej må vara underlägsen den, som för närvarande tillkommer föreståndaren för meteorologiska centralanstalten.»

[197.]

Professor
Richert

Vid det sammanträde med vetenskapsakademien, då frågan behandlades, avgav professorn I. G. Richert med instämmande av professorn friherre G. J. De Geer särskilt skriftligt yttrande av följande huvudsakliga innehåll.

»De processer, som gemensamt bilda vad man kallar vattnets kretslopp i naturen, äro nederbörd, avdunstning, avrinning och infiltration. Nederbördsfenomenen behandlas nu av meteorologiska centralanstalten; avrinningen minskad med avdunstningen, eller den s. k. effektiva avrinningen, som är den utslagsgivande faktorn vid bedömande av vattendragens kapacitet och betydelse i övrigt, är föremål för hydrografiska byråns mätningar och beräkningar; infiltrationen, som på grund av vårt lands säregna geologiska byggnad icke har någon avsevärd hydrografisk betydelse, men en så mycket större hydrologisk betydelse, faller närmast inom Sveriges geologiska undersöknings studieområde. Enligt min uppfattning vore det en stor fördel, om samtliga dessa på vattenhushållningen inverkan frågor kunde behandlas gemensamt. Då emellertid någon förändring icke blivit ifrågasatt rörande Sveriges geologiska undersökning, och då för övrigt lämpligheten av denna institutions sammanslagning med de övriga bör skärskådas även från andra synpunkter, vill jag här endast yttra några ord om lämpligheten att till en gemensam central anstalt förlägga behandlingen av frågor, som röra nederbörd och avrinning.

Ser man saken från den synpunkt, som bör ligga denna församling närmast om hjärtat, nämligen den rent vetenskapliga, torde det få anses såsom självklart, att dessa båda frågor stå i ett intimt inbördes samband. Då resultaten av hydrografiska byråns avrinningsberäkningar alltid måste hänföras till motsvarande nederbördssiffror, är det av den största betydelse, att meteorologiska och hydrografiska observationer ledas enligt en enhetlig plan, lämpad efter varje särskilt flodområdes beskaffenhet och betydelse. Sverige är om icke de tusen så åtminstone de hundra reglerbara sjöarnas land, och ett rationellt utnyttjande av dessa värdefulla naturliga ackumulatörer förutsätter först och främst en systematisk vetenskaplig behandling av alla de faktorer, som gemensamt bliva bestämmande för den praktiska behandlingen.

Visserligen ingå i båda anstalternas verksamhetsområden jämväl andra arbeten och observationer, vilka ej stå i samma intima inbördes samband, men anstalternas sammanslagning torde ej kunna anses medföra någon risk för att utvecklingen i det ena eller andra avseendet hämmas.

Redan nu förefinnes ett partiellt samarbete mellan de båda anstalterna, i det meteorologiska centralanstalten verkställer en del speciella observationer, som erfordras för hydrografiska byråns beräkningar. Det synes mig då vara ändamålsenligt att taga steget fullt ut och sammanföra båda anstalterna till ett organiskt helt under en gemensam chef. Förutsättningen för ett gott resultat är givetvis ett gott samarbete mellan de båda avdelningarnas ledande fackmän, vilka böra vara jämställda i avseende å kvalifikationer och ställning i övrigt och var för sig representera den högsta sakkunskapen inom landet. Denna synpunkt har ej blivit tillräckligt beaktad i löneregleringskommitténs förslag, men väl i doktor Walléns därtill fogade utlåtande.

[97.]

Därjämte tillåter jag mig att påpeka sammanslagningens praktiska fördelar. Tiden går i koncentrationens tecken. En större central anstalt med förbättrad representation får större möjlighet att vinna gehör hos statsmakterna och att av dem erhålla det ekonomiska stöd, som är den nödvändiga förutsättningen för vetenskapligt framåtskridande.

På grund av vad här anförts, får jag vördsamt föreslå, att från akademiens sida meteorologiska centralanstaltens sammanslagning med hydrografiska byrån förordas, under förutsättning att anstaltens arbeten fortfarande komma att ledas av professorer eller därmed likställda fackmän.»

Vetenskaps-
akademien.

Vetenskapsakademiens utlåtande lyder sålunda.

»Av nu återopade handlingar framgår, att samtliga avgivna utlåtanden överensstämma däruti, att meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån, vare sig de förbliva självständiga eller på något sätt ställas i närmare förbindelse med varandra, böra vardera hava en föreståndare med professors eller byråchefs ställning och avlöning.

Denna åsikt delas även av akademien.

Enär löneregeringskommittén i detta hänseende varit av annan mening, har den saknat anledning att närmare utreda, huruvida en gemensam chef även i dylikt fall vore behövlig eller om det nödiga samarbetet likaväl kunde vinnas genom de båda verksamhetsgrenarnas ställande under en gemensam styrelse. Akademien anser därför, att en ytterligare utredning, som utgår från denna i alla utlåtandena såsom nödvändig framhållna förutsättning, bör verkställas.

På grund härav får akademien i underdånighet hemställa, att en sammanslagning av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån *i den form*, som löneregeringskommittén föreslagit, ej måtte vinna Eders Kungl. Maj:ts bifall; samt att Eders Kungl. Maj:t, därest sammanslagningen *i annan form* skulle anses böra fullföljas, innan frågan slutligen avgöres täcktes underställa ärendet i hela dess omfattning en förnyad utredning genom tillkallade sakkunniga eller på annat lämpligt sätt samt att denna utredning särskilt måtte taga hänsyn såväl till de föreslagna anordningarnas inflytande på de vetenskapliga intressenas tillvaratagande, som ock till den ledning vid sakens bedömande, som synes vara att vinna genom införskaffade upplysningar om motsvarande förhållanden i andra länder, i synnerhet sådana där längre tids erfarenhet rörande samarbete mellan meteorologi och hydrografi erhållits.»

Göteborgs
handelskam-
mare m. m.

Till Kungl. Maj:t hava därefter ingivits särskilda skrifter från handelskammaren i Göteborg samt handels- och sjöfartsnämnden i samma stad ävensom nautiska föreningens i Göteborg styrelse, vari förslaget om förläggande till Göteborg av en självständig anstalt för väderlekstjänst och marinmeteorologi i huvudsaklig överensstämmelse med Petterssous och Ekmans förslag livligt tillstyrkes.

Därjämte hava i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift fyra i Göteborg

bosatta personer, Axel Carlander, Gustaf Boman, Justus A. Waller och Gustaf Ekman, förbundit sig att — under förutsättning att en anstalt för dynamisk och marin meteorologi såsom en självständig institution förlades till Göteborg — till staten överlämna en för en dylik institution uppförd byggnad enligt ritningar, som av Kungl. Maj:t bleve fastställda, att av staten fritt disponeras, så länge den toges i anspråk för nu avsett ändamål. Enligt preliminära beräkningar skulle kostnaden, oberäknat tomt — vilken skriftens undertecknare toge för givet, att staden komme att upplåta avgiftsfritt — belöpa sig till omkring 100,000 kronor. Därjämte hava samma personer förbundit sig att ställa till statens förfogande de vetenskapliga instrument och utensilier, som funnes nödiga för en första uppsättning, intill 25,000 kronor.

I särskilda skrivelser har vetenskapsakademien gjort framställningar om anslag till meteorologiska centralanstalten och vissa med dess verksamhet sammanhängande ändamål, under förutsättning att anstalten bibehölles såsom särskild institution.

I skrivelse den 24 augusti 1917 har sålunda akademien anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för år 1919 åt nämnda anstalt bevilja

Vetenskapsakademien
angående anslag till meteorologiska centralanstalten m. m.

dels en förhöjning av det ordinarie anslaget med	kronor 12,000
till avlöning åt 2 tjänstemän av första graden à 4,000 kronor, ett kvinnligt biträde av andra lönegraden à 1,600 kronor och 2 kvinnliga biträden av första lönegraden à 1,200 kronor	
dels på extra stat:	
till arvoden åt observatörer vid rikets meteorologiska stationer samt till räknebiträden, anskaffande och underhåll av instrument, underhåll av meteorologiska anstaltens telegraf och materiel ävensom för andra behov vid anstalten, <i>reservationsanslag</i>	» 16,700
till utvidgad väderlekstjänst, <i>reservationsanslag</i>	» 25,000
till upprätthållande av två meteorologiska stationer, den ena i Gällivare, den andra i Särna, <i>reservationsanslag</i>	» 700
till utgivande genom meteorologiska centralanstaltens försorg av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» jämte bihang, <i>reservationsanslag</i>	» 5,500
till fortsättande efter oförändrad plan av de meteorologiska iakttagelserna i Abisko, <i>reservationsanslag</i>	» 3,150

Tillsammans kronor 63,050.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[97.]

Dessa framställningar grunda sig på en skrivelse den 24 augusti 1917 från professor Ekholm, som erinrat om löneregleringskommitténs förslag till inrättande av en riksanstalt samt förklarat sig anse, att de av honom under förutsättning av meteorologiska centralanstaltens bibehållande såsom självständig institution nu begärda anslagen vore behövliga, även om sammanslagningen komme till stånd.

I avseende å höjningen av den ordinarie staten för anställande av fem nya ordinarie befattningshavare har Ekholm hänfört sig till löneregleringskommitténs motivering.

Till arvoden åt observatörer m. m. utgår nu till anstalten å extra stat ett anslag av 16,400 kronor. Samtliga i detta anslag ingående poster hava av löneregleringskommittén med oförändrade belopp upptagits i förslagen till anslag å ordinarie eller extra stat. Ekholm har nu förordat anslaget höjning med 300 kronor för övertagande av stationen vid Experimentalfältet, vilken hittills bekostats av den agrrikulturkemiska avdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, som dock numera förklarat sig ej hava medel därtill.

Till utvidgad väderlektjänst utgår även nu ett anslag å extra stat å 25,000 kronor. Löneregleringskommittén har ansett detta anslag, som fortfarande borde utgå å extra stat, kunna sänkas till 20,200 kronor på grund av inrättandet av nya ordinarie befattningar. Ekholm har nu framhållit, att de av dyrtiden förorsakade prisförhöjningarna å blankettryck, skrivmaterialier m. m. gjorde anslaget bibehållande vid oförändrat belopp önskligt. När normala förhållanden åter inträdde, kunde det möjligen sänkas något.

Anslagen till de två särskilda meteorologiska stationerna samt till utgivande av »Meteorologiska iakttagelser i Sverige» utginge redan nu med de begärda beloppen och vore oberoende av övriga ifrågasatta förändringar.

Angående det begärda anslaget till meteorologiska iakttagelser i Abisko, för vilket ändamål anslag av statsmedel icke förut utgått, torde jag längre fram få återkomma.

I skrivelse den 10 oktober 1917 har därefter vetenskapsakademien hemställt dels om ett extra reservationsanslag å 21,600 kronor till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten, dels ock ett extra förslagsanslag å högst 8,200 kronor för publikation av månatliga tabeller över nederbörd m. m.

Beträffande dessa framställningar anför Ekholm i sin ovannämnda skrivelse den 24 augusti 1917 bland annat följande.

»De sakkunniga i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, åtskilliga privatanställda i vattenbyggnad och lantbruk, m. fl. ha flera gånger påpekat, att antalet nederbördsstationer i rikets mindre bebodda trakter allt fortfarande är för litet för deras behov. Detta har föranlett mig att efter samråd med de övriga ledamöterna av hydrografiska byråns styrelse föreslå, att de med avlönade observatörer anordnade nederbördsstationernas antal ökas med omkring ett femtital. Dessutom har det visat sig, att, särskilt i dessa mindre bebodda trakter, det ofta är svårt, om icke omöjligt, att för det nuvarande arvodet, 3 kronor i månaden, få duglig observatör. Därför synes det nödvändigt att höja detta arvode, och vi ha efter samråd ansett en höjning till 4 kronor vara det minsta, som kan komma i fråga. Allt detta kräver en ökning — — — med omkring 9,500 kronor, varav för en gång till de 50 nya stationernas utrustning omkring 2,000 kronor och en årlig kostnad för arvoden och underhåll av omkring 7,500 kronor.

Dessutom kräves — — — en betydligt snabbare och fullständigare publikation av dessa nederbörds- och snötäckes-iakttagelser och mätningar än för närvarande, därest de skola göra den därmed avsedda nyttan för vattenbyggnaderna, vattenregleringarna och lantbruket. — — —

Det här ovan föreslagna extra anslaget till dessa tabellers snabba och fullständiga publikation bör alltså begäras såsom ett förslagsanslag å högst 8,200 kronor.»

Det bör observeras, att de av Ekholm och vetenskapsakademien sålunda begärda höjningarna i anslagen till meteorologiska centralanstalten samt nya anslag till samma anstalt blivit, utom beträffande anslagen till iakttagelserna vid Abisko och till snabbare publikation av vissa nederbördstabeller m. m., av Wallén tagna i beräkning vid hans till hydrografiska byråns styrelse den 14 september 1917 framlagda förslag till stat och anslag angående den föreslagna riksanstalten.

I särskild skrivelse den 24 augusti 1917 har därjämte vetenskapsakademien anhållit, att, i likhet med vad förut skett under en följd av år, Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat bevilja ett anslag av 720 kronor såsom bidrag från Sverige till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren. Anslag för detta ändamål har från och med år 1914 med samma belopp utgått under åttonde huvudtiteln och har i 1918 års riksstat karaktär av förslagsanslag, högst.

[97.]
Departementschefen.

Beträffande den i förevarande ärende ifrågasatta sammanslagningen av vissa vetenskapliga mindre statsanstalter har jag samrått med cheferna för sjöförvarsdepartementet och ecklesiastikdepartementet.

Vad nautisk-meteorologiska byrån angår, finner jag frågan om dess införlivande med annan statsorganisation böra, såsom löneregleringskommittén ock ansett, nu lämnas å sido och tillsvidare endast observationerna rörande Mälaren avskiljas från denna byrås verksamhetsområde. Chefen för sjöförvarsdepartementet har förklarat sig dela denna uppfattning.

I fråga om de bägge andra till sådan sammanslagning ifrågasatta anstalterna, nämligen statens meteorologiska centralanstalt och hydrografiska byrån, hava bland dem, som yttrat sig i frågan, meningarna varit mycket delade och skäl av större eller mindre betydelse hava förebragts från ömse sidor.

Jag tillåter mig erinra, att då jag år 1907 hade att taga ställning till frågan om den då föreslagna hydrografiska institutionens ställning inom statsförvaltningen, jag tillstyrkte en fristående anstalt. Efter att av närmare angivna skäl hava avvisat tanken på att ansluta den nya institutionen till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen eller Sveriges geologiska undersökning, yttrade jag beträffande ifrågasatt sammanslagning med meteorologiska centralanstalten, att jag icke heller kunde tillstyrka sådan anordning, enär sistnämnda anstalt vore en rent vetenskaplig institution, som lydde under vetenskapsakademien, och att en sådan sammanslagning, som för övrigt vore förenad med stora organisatoriska svårigheter, skulle kunna medföra, att den praktiska sidan av hydrografien i längden icke komme till sin rätt. Dessa betänkligheter torde emellertid numera hava mindre betydelse. Dels innebär nämligen det nu framlagda förslaget, att meteorologiska centralanstalten skall lösgöras från vetenskapsakademien, varigenom det väsentliga av de organisatoriska svårigheterna undanröjes. Dels hava även åt meteorologiska centralanstalten under senare tid anförtrotts åtskilliga uppgifter av direkt praktisk innebörd, och då därjämte hydrografiska byråns verksamhet är förnämligast av praktisk läggning, lär ej längre grundad anledning finnas att befara, att vid en sammanslagen större anstalt de praktiska uppgifterna skola obehörigt eftersättas för de vetenskapliga. De farhågor, som i det nu föreliggande ärendet framkommit angående dessa bägge uppgifters inbördes ställning vid en gemensam anstalt, hava tvärtom gällt vetenskaplighetens tillbakasettande.

Det skäl för en fristående hydrografisk anstalt, som jag år 1907 fann ligga i att förändret av vattenboken då tänkts skola anförtros åt hydrografiska byrån, har numera förlorat sin giltighet, sedan förändret

av sagda bok ansetts böra överlämnas åt de vattenrättsdomare, om vilkas inrättande förslag torde komma att framläggas.

[97.]

Att jag år 1913 med anledning av ett uttalande i lönerogleringskommitténs motivering, som dock ej föranlett något direkt förslag av kommittén, fann mig böra för det dåvarande skjuta frågan om en sammanslagning av hydrografiska byrån med andra statsanstalter å sido, under framhållande av att näppeligen några fördelar skulle vinnas av en sådan åtgärd, men däremot avsevärda olägenheter kunna uppstå, berodde på, att jag ansåg denna då alldeles outredda fråga icke böra stå hindrande i vägen för hydrografiska byråns uppförande å ordinarie stat. Då i allt fall möjlighet till dylik sammanslagning skulle lämnas öppen genom viss bestämelse i avlöningsvillkoren, fann jag detta vara för det dåvarande tillräckligt. Sedan numera under lång och noggrann utredning frågan blivit skärskådad från alla sidor, kunna fördelar och olägenheter vägas mot varandra. Frågan synes därför både kunna och böra nu upptagas till slutligt avgörande.

Det från några håll framkomna yrkandet om ytterligare utredning kan nämligen icke av mig biträdas. Frågan har så länge hållits svävande, att dess lösning icke längre bör undanskjutas. Utredningens grundlighet torde för övrigt ge all anledning antaga, att några ytterligare skäl eller synpunkter av större betydelse näppeligen kunna föreläggas. För ärendets omedelbara avgörande finnes dessutom det skäl, att den nuvarande föreståndaren vid meteorologiska centralanstalten torde under år 1918 komma att lämna sin befattning, varigenom sammanslagningen underlättas.

Då det därefter gäller att avväga fördelar och olägenheter av sammanslagningen, synes mig såsom totalintryck av utredningen framgå, att fördelarna äro övervägande. Det är härvid för mig av stor betydelse, att de statsinstitutioner och andra organ, som få anses bedöma frågan ur näringslivets eller eljest mera praktiska synpunkter, förordat sammanslagningen. Jag vill icke upprepa alla de vägande skäl, som anförts till stöd för denna mening, utan får hänvisa till den nu därom lämnade redogörelsen. Jag vill dock ej underlåta att framhålla, att en större institution bör kunna på ett smidigare och mera arbetsbesparande sätt ordna arbetet och att densamma lättare bör kunna tillgodose de skiftande uppgifter, som kunna framstålla sig. Såväl större arbetsduglighet som större sparsamhet med statens medel torde därför kunna angivas såsom fördelar av sammanslagningen, ifall denna anordnas på tillfredsställande sätt.

Enär det från visst håll framhållits, att tillräcklig utredning saknades angående organisationen av motsvarande anstalter i utlandet,

[97.] kan jag nämna, att utförlig sådan redogörelse ingår i hydrografiska byråns meddelande nr 8.

De anmärkningar, som nu framställts mot det av löneregleringskommittén framlagda förslaget, äro, fränsett vissa erinringar i särskilda avseenden, till vilka jag återkommer, väsentligen två. Den ena gäller, att vetenskapligheten inom anstaltens bägge huvudsakliga arbetsområden men särskilt i meteorologiskt hänseende icke skulle bliva tillräckligt tillgodosedd, och den andra, att någon kostnadsbesparing icke skulle uppstå, isynnerhet ifall behövliga ändringar i staten vidtoges för att befordra vetenskapligheten, vadan den ekonomiska vinsten bleve ingen.

Förstnämnda anmärkning, som med styrka framställts i nästan samtliga utlåtanden över förslaget, torde icke kunna fränkännas ett visst berättigande vid den organisation, som löneregleringskommittén föreslagit för den sammanslagna anstalten. Den synes dock icke med nödvändighet träffa själva det principiella i sammanslagningen utan snarare den föreslagna personaluppsättningens beskaffenhet och anordning. I detta avseende torde viss jämkning av kommitténs förslag böra vidtagas, varigenom befogenheten av sagda anmärkning synes mig i allt väsentligt undanröjas. Härtill skall jag snarast återkomma.

Vad besparingsfrågan angår vill jag först framhålla, att jämförelsen med de föreslagna kostnaderna för den nya anstalten, naturligtvis icke bör gälla de nuvarande kostnaderna för de bägge anstalter som skulle uppgå i den nya, utan de kostnader dessa bägge anstalter nu skulle betinga, därest hydrografiska byrån särskilt uppfördes på ordinarie stat och bägge anstalterna utrustades till att kunna tillsammans utveckla lika stor och betydelsefull verksamhet, som avses med den sammanslagna anstaltens organisation. Jag vill i detta hänseende erinra, att kostnaden för den sammanslagna anstalten skulle enligt löneregleringskommitténs förslag uppgå till, förutom lokalhyra, 178,400 kronor. Hydrografiska byråns styrelses nu framlagda förslag till särskild ordinarie stat för denna byrå samt anslag till densamma å extra stat, utom lokalhyra, slutar på 96,200 kronor. Vetenskapsakademiens förslag den 24 augusti 1917 till anslag för meteorologiska centralanstalten, med tillägg av anstaltens ordinarie anslag men med uteslutande av det nya särskilda anslaget till iakttagelser vid Abisko, innefattar en kostnad av 87,100 kronor. Därjämte har akademien i skrivelse den 10 oktober 1917 särskilt begärt 29,800 kronor till meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen samt till publikation av vissa tabeller. Tillhoppa göra dessa sistnämnda tre poster 213,100 kronor. Även om vid bibehållande av de bägge anstalterna såsom två fristående institu-

tioner nedsättningar borde ske å de sålunda begärda anslagen, vilket beträffande motsvarande anslagskrav delvis skett i lönerogleringskommitténs förslag, synes mig den stora skillnaden — icke mindre än 34,700 kronor — utvisa, att någon besparing därigenom icke skulle uppstå. Jag vill för övrigt erinra om lönerogleringskommitténs uttalande, vari jag instämmer, att fördelarna av en sammanslagning äro så stora och betydelsefulla, att man icke av ekonomiska skäl bör ställa sig avvisande mot en anordning av förevarande art.

I detta sammanhang anser jag mig böra yttra mig om ett eventuellt framställt förslag att begränsa anstalternas sammanförande till inrättandet av en för bägge gemensam styrelse. De fördelar, som härav skulle uppstå, synas mig med hänsyn till såväl styrelsens begränsade uppgifter som den sammansättning styrelsen i detta fall måste få och vilken skulle omöjliggöra någon kraftigare inverkan på anstalternas arbete, skola bliva mycket små, under det att olägenheterna komme att kvarstå nästan oförminskade. Någon besparing skulle i alla händelser icke vinnas. Detta förslag kan jag därför icke understödja.

Förslaget att till Göteborg förlägga en självständig centralanstalt för väderlekstjänst och marin meteorologi samt till denna avskilja vissa av den föreslagna sammanslagna anstaltens arbetsuppgifter har rönt understöd från vissa håll, och har under denna förutsättning från personer i Göteborg inkommit ett frikostigt erbjudande i fråga om lokal, instrument m. m. Från andra håll har tillstyrkts, att i Göteborg skulle inrättas allenast en meteorologisk institution jämte observatorium till gagn för sjöfarten, fisket och de internationella havsundersökningarna. Denna fråga befinner sig ännu i ganska outrett läge. Att nu avskilja vissa arbetsuppgifter till en *självständig* institution i Göteborg finner jag mig icke kunna tillstyrka. En sådan åtgärd synes mig icke stå i god överensstämmelse med den bärande tanken i sammanslagningsförslaget. Den splittring å två anstalter, som nu råder, skulle i sådant fall fortfarande, allenast att skiljelinjen mellan anstalternas verksamhetsområden skulle dragas på annat — och ingalunda med säkerhet fördelaktigare — sätt än nu. Vissa betydande organisatoriska svårigheter skulle också uppstå beträffande ledningen av de meteorologiska observationsstationerna, från vilka uppgifter skulle behöva ingå till båda anstalterna. Olägenheterna i nu nämnda avseenden skulle tydligen minskas, om den till Göteborg förlagda anstalten inordnades under statsanstalten i Stockholm såsom en avdelning av denna. Att Göteborg i vissa avseenden kan erbjuda fördelar såsom förläggningssort för någon särskild *del* av den gemensamma anstaltens verksamhet, torde nämligen icke

[97.] kunna bestridas. Jag håller före, att genom en sådan anordning de fördelar skulle i samma utsträckning ernås, som man velat vinna genom inrättande i Göteborg av en självständig anstalt. Huruvida emellertid fördelarna av en förläggning till Göteborg av en avdelning av den gemensamma anstalten vid jämförelse med eventuella olägenheter äro så stora, att de böra föranleda en sådan åtgärd, kan i ärendets nuvarande skick ej med säkerhet bedömas. Då väsentligen samma telegrammaterial användes för bearbetning till såväl stormvarningar som de dagliga väderleksrapporterna och därmed förenade väderleksförutsägelser, vilka huvudsakligen tillkommit för jordbrukets behov, låter det tänka sig att, även om en förläggning till Göteborg skulle vara fördelaktig för västkusten och sjöfarten å dit angränsande vatten, densamma skulle medföra olägenheter för vissa av landets övriga delar och särskilt för jordbruket därstädes. Jag vill härvid erinra om ett av hushållnings-sällskapens ombud väckt, nu hos Kungl. Maj:ts vilande förslag om utvidgat system för väderleksrapporter för jordbrukets behov, vilket förslag i allmänhet rönt tillstyrkan av hörda myndigheter och hushållnings-sällskapens förvaltningsutskott. Det bör även beaktas, att, i fall olika delar av väderlektjänsten skulle skötas samtidigt i Stockholm och Göteborg eller om hela denna tjänst förlades till sistnämnda plats, ökade telegramkostnader säkerligen skulle föranledas. Frågan visar sig alltså vara, även om densamma erhåller en tillfredsställande lösning beträffande lokal och utrustning, i åtskilliga viktiga hänseenden så pass invecklad, att den icke nu kan definitivt avgöras utan bör lämnas beroende på ytterligare utredning. Därest det förslag, jag nu ämnar framlägga, vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, torde en utredning om förläggning till Göteborg av viss avdelning av den sammanslagna anstalten böra utan dröjsmål igångsättas. Detta bör emellertid icke få verka till hinder för realiserande av sammanslagningstanken och för hydrografiska byråns uppgående i en institution å ordinarie stat.

Jag vill därför tillstyrka, att en sammanslagning av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån sker enligt de huvudsakliga riktlinjer, som innefattas i lönerегleringskommitténs förslag. Chefen för ecklesiastikdepartementet har meddelat mig, att han delar min uppfattning härutinnan.

Vad därefter angår själva organisationen av den nya statsinstitutionen möter först frågan om dess förläggning i administrativt hänseende. På de av lönerегleringskommittén angivna skäl, vilka vunnit anslutning i nästan alla utlåtandena, och efter överläggning med chefen

för ecklesiastikdepartementet anser jag den nya anstalten böra höra under jordbruksdepartementet. Till följd härav torde även samtliga de anslag, som hittills under åttonde huvudtiteln beviljats till ändamål, som sammanhånga med den meteorologiska centralanstaltens verksamhet, framdeles böra anvisas under nionde huvudtiteln. Däremot torde anslaget till vattenfallsförteckningen böra bibehållas under sjätte huvudtiteln.

Beträffande den nya institutionens benämning har löneregleringskommittén ifrågasatt »riksanstalten för meteorologi och hydrografi», alternativt »meteorologisk-hydrografiska riksanstalten». Häremot har chefen för riksförsäkringsanstalten hos mig framhållit, att sistnämnda anstalt, särskilt i landsorten, ofta benämndes »riksanstalten» och att till följd därav förväxlingar skulle kunna uppstå. Med hänsyn härtill och i anslutning till benämningarna: statens veterinärbakteriologiska anstalt och statens skogsförsöksanstalt samt i viss mån även statens meteorologiska centralanstalt får jag för min del föreslå namnet »statens meteorologisk-hydrografiska anstalt».

Anstalten skulle enligt löneregleringskommitténs förslag stå under överinseende av en styrelse, bestående av åtta personer, nämligen cheferna för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och Sveriges geologiska undersökning, en ledamot utsedd av vetenskapsakademien och en av svenska hydrografisk-biologiska kommissionen, en av Kungl. Maj:t utsedd representant för de enskilda praktiska intressena samt slutligen anstaltens chef. Från vissa håll har anordnandet av en särskild styrelse ansetts överflödigt. Då hydrografiska byrån redan har en styrelse och då av styrelsen kunna givas betydelsefulla direktiv för anstaltens verksamhet samt anläggas synpunkter, som kanske ej så lätt skulle eljest kunna göra sig gällande, vill jag ansluta mig till kommitténs förslag härtinnan. Svenska teknologföreningen har emellertid hemställt, att ytterligare en representant för näringslivets intressen måtte beredas plats i styrelsen. Detta synes mig lämpligt, och antalet styrelseledamöter bör därför ökas till nio. De bägge representanterna för enskilda praktiska intressen böra utses av Kungl. Maj:t efter förslag av korporationer, som på detta område kunna anses representativa. Kungl. Maj:t bör förordna någon av styrelsens ledamöter till ordförande.

Löneregleringskommitténs förslag att ställa anstalten under närmaste ledning av en chef med överdirektörs ställning och avlöning ger mig icke anledning till erinran. De invändningar, som velat göra gällande, att en chef icke skulle kunna tillräckligt behärska anstaltens vidsträckt arbetsområde för att överallt kunna utöva verkligt sakkunnigt ledning,

[97.] finner jag icke förtjäna särdeles stort beaktande. Liknande svårigheter möta flerstädes inom förvaltningen och skulle säkerligen ej bliva större här än på många andra håll. I sina konsekvenser skulle en dylik åskådning leda till uppdelandet av förvaltningen i ett stort antal smärre ämbetsverk och institutioner, vilket uppenbarligen ej är önskligt. Denna åskådning synes mig för övrigt knappast vara uttryck för en rätt uppfattning av chefens ställning och uppgifter. Enligt min mening är det icke oundgängligen nödvändigt, att han är specialist inom varje område, som tillhör institutionens arbetsfält. Med det nära samband, som råder mellan meteorologi och hydrografi samt dessas olika grenar, och i betraktande av den till stor del gemensamma utbildning, som kräves av dem, som ägna sig åt dessa verksamhetsområden, synes mig icke någon anledning finnas att befara, att den person, vars övriga kvalifikationer göra honom lämplig som chef, icke skall besitta fullt tillräcklig sakkunskap inom anstaltens arbetsområde.

En viktig fråga är, huruvida någon eller några befattningar böra inrättas i ställning mellan chefen och de föreslagna andragsradstjänstemännen. Nästan från alla håll i utlåtandena har en dylik anordning tillstyrkts och som huvudmotiv anförts, att det vetenskapliga arbetet, särskilt det meteorologiska, eljest icke kunde förväntas bliva tillfyllest tillgodosett. Denna omständighet har, såsom jag ovan framhållit, utgjort ett av huvudmotiven för dem, som yrkat avslag å sammanslagningen. Såsom jag också redan framhållit, synes mig denna erinran hava visst fog för sig.

Löneregleringskommittén har haft frågan under övervägande vid bedömande av spörsmålet, huruvida man borde tänka sig vissa bestämda underavdelningar, ledda av särskilda tjänstemän, utsedda bland innehavarna av andragsradstjänster och var för sig uppbärande särskilda tilläggsarvoden. Kommittén har förklarat sig visserligen ingalunda vilja förneka, att en sådan anordning kunde vara gagnelig och ändamålsenlig och att särskilda skäl kunde anföras därför beträffande väderlekstjänsten, i all synnerhet därest denna åtminstone tillsvidare måste förläggas i annan del av staden än institutionen i övrigt. Under hänvisning till förhållandet vid Sveriges geologiska undersökning, varest dylika tilläggsarvoden ej äro medgivna, har kommittén emellertid ansett sig ej böra tillstyrka dylika arvoden å ordinarie stat. Skulle arvode, ur den nämnda lokalsynpunkten, böra tillerkännas den andragsradstjänsteman, åt vilken den närmaste ledningen av väderlekstjänsten anförtröddes, syntes ett tilläggsarvode å 500 kronor kunna utgå å extra stat.

Denna kommitténs uppfattning har från nästan alla, som avgivit

utlåtande, mött gensaga. Jag tillåter mig hänvisa till den redogörelse för de avgivna utlåtandena, som jag förut lämnat. Mot nämnda uppläggning torde särskilt kunna anföras, att den blivande anstaltens meteorologiska och hydrografiska arbetsområden väl måste anses vara till arten något mer åtskilda än de särskilda grenarna av geologiska undersökningens arbetsfält. Detta synes även kommittén hava vitsordat genom att för tjänstemännen inom verkets särskilda grenar föreslå skilda benämningar (statsmeteorolog och statshydrograf). Det bör även beaktas, att geologiska undersökningen uppkommit och utvecklats såsom en enhet, under det att det här är fråga om att sammanslå två redan existerande anstalter. Till jämförelse kan anföras, att rikets allmänna kartverk är delat på tre avdelningar och att särskilda civila avdelningschefer finnas för de geodetiska och ekonomiska avdelningarna. Jag vill vidare erinra, att vid skogsförsöksanstalten finnas inrättade två särskilda avdelningar. Även centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet är fördelad i ett flertal avdelningar. Denna anstalts organisation är dock i övrigt ganska olik den nu föreslagna. Där finnes sålunda exempelvis icke någon gemensam chef, ifall ej lantbruksakademiens sekreterare skall betraktas såsom sådan. Oberoende av jämförelser anser jag emellertid i likhet med nästan alla dem, som yttrat sig över förslaget, det önskvärt, att vid den nu ifrågasatta statsanstalten sådana anordningar träffas, att chefen får till sin hjälp befattningshavare för övertagande av närmaste ledningen av olika delar av verksamheten. Detta behöver icke och bör ej enligt min mening medföra, att själva staten för anstalten uppdelas å särskilda avdelningar, utan torde det vara tillräckligt, att höjd avlönning upptages åt ledande befattningshavare. Det bör ej förbises, att genom en sådan anordning befodringsutsikterna inom verket ökas och därigenom även dess förmåga att förvärva och bibehålla verkligt dugande krafter.

Det kan, om detta åskådningssätt gillas, uppstå tvekan, huru många sådana platser som erfordras. I utlåtandena hava allmänt föreslagits två dylika platser. Jag vill särskilt erinra om de motiv härför, som anförts av teknologföreningen gent emot eventualiteten, att blott en dylik plats inrättades. Även jag finner det knappast vara tillräckligt, om blott *en* avdelningsföreståndare anställes. I sådant fall skulle det åligga chefen att jämte chefskapet för det hela utöva närmaste ledningen av viss del av anstalten. Detta skulle antagligen allt för mycket inkräkta på hans verksamhet såsom chef och skulle för övrigt lätteligen kunna i olämplig grad göra honom till specialist, varav hela anstalten skulle kunna röna ofördelaktig inverkan. Anstalten blir så pass stor och har så betydelsefulla uppgifter både i vetenskapligt hänseende och

[97.] till praktiskt gagn för industri och andra näringar sig förelagda — vilka uppgifter med tiden sannolikt komma att allt mer utvidgas —, att den jämförelsevis ringa kostnadsökning, som anställande av två avdelningsföreståndare medför, icke bör tillmätas alltför stor betydelse, då det gäller att organisera anstalten på bästa sätt.

Vad därefter avdelningsföreståndarnas ställning och avlöning angår hava olika förslag framställts. Såsom förut nämnts har löneregleringskommittén ansett sig på grund av lokalförhållandena kunna eventuellt tillstyrka ett tilläggsarvode av 500 kronor å extra stat. Doktor Wallén har i sin reservation vid kommitténs betänkande föreslagit professors avlöning, men om ekonomiska skäl för närvarande förhindrade en sådan lösning, förordat tillsvidare två tilläggsarvoden å 500 kronor. Vattenfallsstyrelsen har föreslagit professors avlöning, för att till dessa befattningar måtte kunna förvärvas tillräckligt högt kvalificerade personer. Enahanda avlöning föreslås av lantbruksstyrelsen under hänvisning till avlöningarna för avdelningsföreståndare vid skogsförsöksanstalten och centralanstalten för jordbruksförsök. Teknologföreningen har ansett det absolut otillräckligt att knappa in på professorskvalifikation för avdelningsföreståndarna, och till följd härav borde dessa även erhålla professors avlöning. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som avstyrkt sammanslagningen, har ansett att, om denna dock genomfördes, det vore nödvändigt att inrätta avdelningschefsbeftattningar, vilkas ställning styrelsen ansåge böra motsvara beftattning i tredje lönegraden (byråchef). Professor Hildebrandsson föreslår professorer såsom avdelningsföreståndare under chefen med avlöning av 6,400 kronor liksom professorer vid Chalmers tekniska institut och lantbruksinstitutet. Professor Hamberg anser även anställandet av två professorer nödvändigt och förordar för dem universitetsprofessors avlöningsförmåner. Vetenskapsakademien förordar professors eller byråchefs avlöning.

Vid valet mellan dessa och andra förefintliga möjligheter torde först böra avgöras, huruvida ändamålet kan anses vinnas allenast genom medgivande av visst tilläggsarvode till andragsavlöningen eller om särskilda högre avlönade tjänster böra inrättas. För min del håller jag, i likhet med alla, som yttrat sig över kommittéförslaget, före att, även om tilläggsarvodet sattes högre än löneregleringskommitténs eventuellt angivna summa av 500 kronor, denna anordning icke skulle befinnas tillfredsställande, särskilt med hänsyn till pensionsförhållandena.

Vid avvägandet av den ordinarie avlöning, som alltså enligt min mening bör medges, bör beaktas, å ena sidan, att denna avlöning icke sättes högre än som kan för ändamålet anses behöfligt, och å andra

sidan att den icke sättes så obetydligt över andragsavlöningen, att syftet med anordningen förfelas. Av förstnämnda skäl bör förslaget om byråchefsavlöning lämnas å sido. Av det senare skälet kan jag ej heller ansluta mig till förslaget om den så kallade lägre professorlönen å 6,400 kronor, och detta särskilt i betraktande av de två med andra gradstjänst förenade ålderstilläggen, varigenom slutlönen för dylik tjänst blir 6,800 kronor eller blott 200 kronor lägre än nyssnämnda professorers slutlön, 7,000 kronor. För övrigt finner jag det föga lämpligt att å nya tjänster av nu ifrågavarande natur tillämpa en närmast för undervisningsväsendet avsedd avlöningstyp, helst som sådan förut existerande tillämpning ansetts böra upphöra beträffande statstjänster, vilkas natur är analog med den nu föreslagna statsanstaltens, nämligen statsgeologernas, och ej heller nu föreslagits för övriga tjänster å den sammanslagna anstaltens stat.

Såväl på grund av sistnämnda skäl, som enär jag icke är övertygad, att så hög avlöning som den för universitetsprofessorer och likställda eller 7,500 kronor är behöfelig för att kunna besätta dessa avdelningsföreståndarbefattningar med tillräckligt kompetenta innehavare, kan jag icke heller förorda sistnämnda avlöningsanordning.

Jag har däremot trott mig finna en lämplig avlöning i den för byrådirektörer i patent- och registreringsverket bestämda och i fjol beträffande en byrådirektörsbefattning å extra stat i lantmäteristyrelsen analogivis tillämpade, nämligen 6,800 kronor, därav 4,200 kronor i lön, 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 600 kronor i ortstillägg, var till kan efter fem år komma ett ålderstillägg å 600 kronor. Slutlönen blir då 7,400 kronor. Då denna begynnelselön uppgår till samma belopp som andragsgradstjänstemans slutlön, torde därjämte rätt böra medgivas till avdelningsföreståndare utnämnd andragsgradstjänsteman att för ålderstillägg tillgodoräkna sig tid över tio år i andragsgradstjänsten. Denna avlöning överstiger andragsavlöningen med 1,000 kronor i begynnelselön och 600 kronor i slutlön. Högsta pensionen är 4,800 kronor mot 4,600 kronor för andragsgradstjänst. Att pensionen för byrådirektör blir, innan ålderstillägget intjänats, 400 kronor mindre än för den andragsgradstjänsteman, som erhållit bägge ålderstilläggen såsom sådan, torde vara utan avsevärd praktisk betydelse.

Då »avdelningsföreståndare» eller »avdelningschef» knappast är en lämplig benämning, synes mig titeln byrådirektör böra användas, vilket faller sig desto naturligare, som chefen skulle benämnas överdirektör.

Den av denna förändring föranledda ökningen å kommitténs föreslagna avlöningsstat begränsar sig till 2,000 kronor. Utgifterna för ålderstillägg bliva minskade i jämförelse med kommittéförslaget.

[97.] Mot löneregleringskommitténs förslag beträffande andragradstjänstemännen har jag ej annat att erinra, än att deras antal bör till följd av inrättandet av byrådirektörsbefattningarna minskas till fyra.

Vad kommitténs statförslag innehåller beträffande tjänstemän av första lönegraden, kvinnliga biträden, vaktmästare samt ersättning åt extra biträden m. m. har icke givit mig anledning till erinran. De av kommittén i statförslaget använda benämningarna å andra- och tredje-gradstjänstemännen synas kunna godkännas. De föreslagna avlöningarna åt vaktmästare torde böra under frågans behandling i riksdagen undergå den jämkning, som må föranledas av särskild proposition angående dylika befattningshavares förmåner.

I fråga om kommittéförslagets med 27,400 kronor uppförda post till arvoden åt observatörer har föreståndaren för hydrografiska byrån med instämmande av två andra ledamöter av denna byrås styrelse och, vad beträffar de i denna post ingående belopp, som hämtats från meteorologiska centralanstaltens nuvarande stat och anslag, i överensstämmelse med föreståndarens för sistnämnda anstalt av vetenskapsakademien understödda åsikt, i sin skrivelse den 14 september 1917 föreslagit, att posten måtte höjas till 36,750 kronor. Förnämsta skälet härtill har angivits vara behov av ökning i arvoden å observatörerna med en krona för månad eller från 3 till 4 kronor. Samma ökning hade av professor Ekholm föreslagits beträffande de observatörsarvoden, som utgå från det extra anslaget under sjätte huvudtiteln till vattenfallsförteckningen. Under erinran, att chefen för civildepartementet förut i dag förklarar sig finna en dylik höjning betingad av omständigheterna samt tillstyrkt därav föranledd höjning av sistnämnda extra anslag, vill jag tillstyrka, att nu ifrågavarande anslagspost av samma anledning måtte undergå erforderlig förhöjning, beräknad till 6,300 kronor. Därjämte har föreslagits höjning med 250 kronor för övertagande av den meteorologiska stationen vid Experimentalfältet. Även detta tillstyrkes. Slutligen har ifrågasatts höjning med 2,800 kronor till omkring 50 nya observatörer vid nederbördsstationer. Om än en ökning av dessa observatörers antal kan vara behöflig, anser jag densamma böra, då anslagen till anstalten nu i allt fall komma att utgå med väsentligt höjda belopp, kunna tillsviðare göras något mindre än som föreslagits. Anslagsposten i sin helhet synes mig kunna lämpligen upptagas till jämnt 35,000 kronor.

Till expenser upptager statförslaget ett belopp av 7,000 kronor, vilket erhållits genom sammanslagning av motsvarande poster i hydrografiska byråns statförslag år 1915 och nuvarande anslag å extra stat till meteorologiska centralanstalten. Hydrografiska byråns föreståndare har i nys-

nämnda skrivelse hemställt, att på grund av fördyring å förbrukningsartiklar denna anslagspost måtte höjas till 9,000 kronor. Jag finner en viss förhöjning vara av angivna orsaker motiverad och vill föreslå, att anslagsposten till expenser bestämmes till ett belopp av 8,000 kronor. [97.]

Emellertid synes det mig föga lämpligt, att posten till arvoden åt observatörer upptages uti staten på föreslaget sätt, enär denna post enligt löneregleringskommitténs mening, som jag biträder, bör hava reservationsanslags natur. Statskontoret har i annat ärende gjort anmärkning mot en dylik anordning och jag finner detta befogat. Jag anser för övrigt goda skäl föreligga för att även posten till expenser betecknas såsom reservationsanslag, varigenom anstalten själv får intresse att med sparsamhet handhava densamma. Den del av det föreslagna expensbeloppet, som överförts från meteorologiska anstaltens anslag, har hittills haft reservationsanslags natur. Under erinran om den fördelning, som finnes tillämplad beträffande rikets allmänna kartverk, vill jag därför föreslå, att ur anstaltens stat uteslutas de båda sista posterna samt att anstaltens ordinarie anslag fördelas i ett bestämt anslag, motsvarande statens återstående utgiftsposter, samt två särskilda reservationsanslag, nämligen till arvoden åt observatörer, 35,000 kronor, och till expenser, 8,000 kronor.

Ifråga om den dagliga arbetstiden instämmer jag i vad kommittén därom uttalat.

Avlöningstvillkoren torde böra avfattas i enlighet med löneregleringskommitténs förslag med en av statskontoret föreslagen redaktionsändring och med erforderliga ändringar och tillägg på grund av tillkomsten av byrådirektörsbefattningarna samt en mindre jämkning i fråga om vikariat under tjänsteresor. Jag vill särskilt uttala min anslutning till kommitténs förslag till bestämmelser angående verkställande genom tjänstemännen av undersökningar och utredningar åt kommuner och enskilda. Vad som föreslagits av kommittén beträffande byråingenjören Smedberg och av statskontoret ifråga om byråingenjören Engström om rätt att tillgodoräkna sig viss tjänstetid vid erhållande av andragradstjänst finner jag mig böra biträda.

Ålderstillägg till befattningshavare vid ifrågavarande anstalt torde böra utgå från nionde huvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

Jag vill vidare framhålla, att rese- och traktamentsersättning bör tillkomma överdirektören efter andra klassen, byrådirektörerna och andragradstjänstemännen efter tredje klassen samt tredjegradsstjänstemännen efter fjärde klassen i resereglementet.

Till de anslag för anstaltens behov, som ifrågasatts att för år 1919

[97.] utgå å extra stat, torde jag i följande punkter få återkomma. Jag vill här endast anmärka, att med hänsyn till det ovissa läge, vari frågan om lokaler för närvarande befinner sig, något anslag härtill icke torde nu böra begäras utan frågan ordnas provisoriskt. Jag vill tillika erinra, att sedan hyran för hydrografiska byråns nuvarande lokal från den 1 oktober 1917 höjts från 2,700 kronor till 5,000 kronor för år, har Kungl. Maj:t den 9 november 1917 till gäldande av den förhöjda hyran intill utgången av år 1918 anvisat medel från nionde huvudtitelns expensanslag.

Jag tillåter mig nu framlägga följande förslag till stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt att tillämpas från och med år 1919:

	Lön	Tjänstgöringspennningar	Orts-tilllägg	Summa	
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1 överdirektör och chef	5,700	2,500	800	9,000	
1 byrådirektör	4,200	2,000	600	6,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 dito	4,200	2,000	600	6,800	
1 tjänsteman av andra lönegraden (förste statsmeteorolog, förste statshydrograf)	3,600	1,800	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
3 dito (dito)	10,800	5,400	1,200	17,400	
1 tjänsteman av första lönegraden (statsmeteorolog, statshydrograf)	2,200	1,500	300	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
3 dito (dito)	6,600	4,500	900	12,000	
1 kvinnligt biträde av tredje graden	1,100	750	150	2,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 kvinnligt biträde av andra graden	900	550	150	1,600	
4 dito	3,600	2,200	600	6,400	
1 kvinnligt biträde av första graden	700	350	150	1,200	
3 dito	2,100	1,050	450	3,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor, efter 10 år med ytterligare 100 kronor och efter 15 år med än ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare	800	550	150	1,500	
1 dito	800	550	150	1,500	
Till ersättning åt extra biträden, gratifikationer och vikariatsersättningar	—	—	—	15,100	
Summa	—	—	—	94,700	

Anm. Därest bostad med bränsle eller med bränsle och lyse anvisas åt vaktmästare, skall han av sin lön avstå för bostad med bränsle 250 kronor samt för bostad med bränsle och lyse 275 kronor, allt för år räknat. Åtnjutes lyse, åligger befattningshavare att själv bekosta armatur och lampor.

För åtnjutande av de i denna stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner får jag föreslå följande villkor och bestämmelser, nämligen:

[97.]

i fråga om ändrad tjänstgöringsskyldighet, förflyttning till annan tjänst, förening av tjänster m. m.:

att befattningshavare skall, därest vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden vid en möjligen inträdande förändrad organisation av anstalten eller eljest kan varda stadgad, ävensom därest anstaltens ställning inom statsförvaltningen så förändras, att densamma ej längre kan anses såsom självständig institution, eller därest vissa ifrågavarande anstalt tillhörande göromål överflyttas till annan institution, vara pliktig att, med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de göromål, som honom anförtros, eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra inom den institution, till vilken göromålen överlämnas;

att befattningshavare är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning uti innehavande grad, där han, till befordrande av arbetets oavbrutna gång, befinnes vara lämplig och behöflig;

att befattningshavare vidare skall, likaledes med bibehållande av den tjänstegrad och den avlöning han innehar, vara pliktig att, när helst så av Kungl. Maj:t prövas lämpligt, låta sig förflyttas till annan befattning inom förvaltningen på ifrågavarande område, i sådant hänseende även till annan ort, dock i sistnämnda fall mot ersättning för flyttningskostnad;

att med ordinarie befattning vid anstalten icke må förenas annan tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning vid anstalten ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroy eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, såframt ej, vad angår chefen eller byrådirektör, Kungl. Maj:t och, vad angår innehavare av annan befattning, styrelsen för anstalten uppå därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid anstalten, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tills vidare bibehållas;

att innehavare av ordinarie befattning vid anstalten allenast genom anstaltens förmedling och under villkor i övrigt, som varda angivna i dess instruktion, må åtaga sig praktiskt hydrografiska eller meteorologiska undersökningar och utredningar åt kommuner och enskilda;

i fråga om avlöningsförmånens uppbärande m. m.:

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget men att den, som eljest undfår ledighet, såsom för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag, eller i behörig ordning avstänges

[97.]

från tjänstgöring eller av annan anledning är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så mycket av lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt;

att avlöning ej må utgå till befattningshavare för tid, varunder han avhållit sig från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest befattningshavare varder avstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, den del av hans avlöning, som icke provas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej provas skäligt låta honom uppbära något därav;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester eller när förordnande av vikarie under tjänsteresa anses böra äga rum, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid anstalten, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därvid att, i stället för egna tjänstgöringspenningar, åtnjuta vid sjukdomsförfall de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men eljest däremot svarande belopp;

att emellertid, därest chefen till följd av tjänsteresa eller för handläggning av särskilda ärenden är under allenast några få, högst sex dagar, hindrad att sköta sin befattning, byrådirektör skall vara pliktig att utan särskild ersättning sköta de till chefsbefattningen hörande löpande göromålen;

att den, som tillträder den nya staten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande av eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed; samt

att vid avgång från tjänsten till följd av avskedstagande, entledigande eller dödsfall själva lönen ävensom ortstillägget utgå till månadens slut:

i fråga om ålderstillägg:

att, därest förhöjning av lönen efter viss tids fortsatt innehavande av befattning i samma lönegrad är i staten medgiven, tidpunkten för

första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehavaren under mer än fyra femtedelar av den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med gott vitsord bestritt sin egen eller, på grund av förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit semester eller ledighet för fullgörande av värnplikt, och

för andra förhöjningen, om sådan förekommer, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt

för tredje förhöjningen, där sådan äger rum, efter än ytterligare fem år, ävenledes på samma villkor,

under iakttagande, vad var och en av omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre avlöningen ej får tillräddas förr än vid början av kalenderåret näst efter det, varunder den stadgade tjänstaldern blivit uppnådd;

att därvid meteorolog vid meteorologiska centralanstalten, som övergår till tjänstemannabefattning av andra lönegraden vid den nya anstalten, bör tillgodoräknas den tid, som före den nya statens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till meteorologbefattningen;

att likaledes ordinarie kvinnligt biträde och vaktmästaren vid meteorologiska centralanstalten böra vid övergång till den nya anstalten bibehålla sin dittillsvarande rätt till tidsberäkning för ålderstillägg;

att kvinnligt biträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställt vid meteorologiska centralanstalten eller hydrografiska byrån och antages till ordinarie biträde i den nya anstalten från nämnda tidpunkt, må för åtnjutande av löneförhöjning räknas till goda den tid, hon omedelbart därförinnan mot fast arvode utfört arbete av motsvarande eller jämförlig beskaffenhet vid någon av nyssnämnda institutioner;

att byrådirektör må för åtnjutande av löneförhöjning tillgodoräknas tjänstetid i befattning av andra lönegraden vid anstalten, i den mån denna tid överstiger tio år;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är skyldig att avgå från tjänsten, icke må tillträda samma förhöjning;

i fråga om semester, skyldighet att avgå från tjänsten och pensionsrätt:

att semester årligen må, när det kan ske utan hinder för göromålsens behöriga gång, åtnjutas av chefen, byrådirektörer och tjänstemän av andra lönegraden under en och en halv månad, av tjänstemän av första lönegraden och kvinnliga biträden under en månad samt av vaktmästarna under femton dagar;

att befattningshavare, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid av året, som av chefen bestämmes, begagna sig av semester;

att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skall gälla vad i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension är vid tiden för den nya statens ikraftträdande eller, såvitt angår innehavare av befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgat;

i fråga om särskilda föreskrifter för kvinnliga befattningshavare:

att beträffande de i staten upptagna kvinnliga befattningshavare de föreskrifter i övrigt skola lända till efterrättelse, som äro eller kunna varda utfärdade angående allmänna villkor och bestämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar.

På grund av vad jag sålunda anfört och under erinran, att chefen för ecklesiastikdepartementet förut i dag hemställt, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att under förutsättning av bifall till inrättande av en statens meteorologisk-hydrografiska anstalt ur riksstaten utesluta det under åttonde huvudtiteln nu uppförda ordinarie anslaget å 27,200 kronor till meteorologiska centralanstalten, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig framlagda förslaget till stat för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt, att tillämpas från och med år 1919, ävensom de villkor och bestämmelser, som av mig föreslagits för åtnjutande

[97.]

av de i samma stat för ordinarie befattningshavare upptagna avlöningsförmåner;

dels förklara, att en var, som med eller efter ingången av år 1919 tillträder ordinarie befattning vid ifrågavarande anstalt, skall vara pliktig att underkasta sig ovanberörda villkor och bestämmelser;

dels medgiva att, därest byråingenjörerna vid hydrografiska byrån Magnus Albrecht Richard Smedberg och Erik Olof Engström befordras till tjänstemän av andra graden vid den nya anstalten från och med ikraftträdandet av staten för densamma, dem må för ålderstillägg tillgodoföras, Smedberg tiden från och med år 1914 och Engström tiden från och med år 1915;

dels ock i riksstaten uppföra ett nytt ordinarie anslag till statens meteorologisk-hydrografiska anstalt under följande uppställning:

bestämt anslag:

till avlöningar kronor 94,700

reservationsanslag:

till arvoden åt observatörer » 35,000
» expenser » 8,000

Summa kronor 137,700.

b. *Diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.*

[98.]

*Diverse behov
vid statens
meteorologisk-
hydrografiska
anstalt.*

(extra anslag.)

*Utvidgad
väderleks-
tjänst.*

På sätt framgår av redogörelsen i nästföregående punkt har löne-regleringskommittén föreslagit, att till utvidgad väderlektjänst vid den nya institutionen för meteorologi och hydrografi borde å extra stat uppföras ett anslag av 20,200 kronor. Föreståndaren för meteorologiska centralanstalten har med instämmande av vetenskapsakademien föreslagit anslaget höjning till 25,000 kronor, med vilket belopp det ock upptagits i den av hydrografiska byråns föreståndare den 15 september 1917 uppgjorda och av honom jämte två andra ledamöter av byråns styrelse tillstyrkta beräkningen över den sammanslagna anstaltens utgifter under år 1919. Höjningen har motiverats med ökade kostnader å förbrukningsartiklar samt med ökade portokostnader, sedan det pågående kriget slutat och väderlekstelegram åter skulle kunna regelbundet er-

hållas. Jag anser emellertid en sådan höjning icke nu böra vidtagas utan anslag härtill anvisas med det av löneregeringskommittén föreslagna beloppet. I den mån de omständigheter, som skulle utgöra skäl för ökningen, visa sig föreligga år 1919, torde den ökning, som då må kunna visa sig oundviklig, kunna anvisas å tilläggsstat för samma år.

[98.]

Löneregeringskommittén har jämväl ansett, att till reskostnader och hantlangning vid mätningar borde för den nya institutionens för meteorologi och hydrografi behov anvisas å extra stat ett anslag av 10,800 kronor. Föreståndaren för hydrografiska byrån har förordat, att detta anslag måtte på grund av stegrade reskostnader till följd av höjda biljettpris, skjutstaxor och hantlangningskostnader ökas till 13,500 kronor.

Reskostnader
m. m.

Med hänsyn härtill och till den höjning i dagtraktamenteua, varom Kungl. Maj:t beslutat avlåta framställning till riksdagen, anser jag detta anslag för år 1919 icke kunna sättas lägre än till 18,000 kronor.

Då höjningen i dagtraktamentena är avsedd att träda i kraft redan under år 1918, samt kostnaden för järnvägsbiljetter höjts, behövs för hydrografiska byråns vidkommande ökade medel härtill, vilka synas kunna uppskattas till 5,000 kronor. Detta belopp torde böra anvisas å tilläggsstat, och jag kommer ått göra särskild hemställan därom.

Såsom förut meddelats har löneregeringskommittén i sitt betänkande angående en gemensam statsinstitution för meteorologi och hydrografi föreslagit, att till utgivande av publikationer måtte för sagda institutions räkning anvisas å extra stat ett reservationsanslag av 13,500 kronor. Professor Ekholm har, under förutsättning att den gemensamma institutionen icke komme till stånd, hemställt om ett särskilt anslag å 8,200 kronor till publikation av wånatliga tabeller över nederbörd m. m. På de i detta avseende av hydrografiska byråns föreståndare anförda skäl synes det mig icke behöfligt att vid den nu av mig tillstyrkta sammanläggningen av hithörande anstalter beräkna någon ökning i publikationsanslaget av sådan anledning. Däremot synes mig en höjning betingad av de ökade prisen å papper och tryckning. Hydrografiska byråns föreståndare har föreslagit anslagsbeloppet till 17,500 kronor. För min del vill jag tillstyrka 16,000 kronor.

Utgivande av
publikationer.

Löneregeringskommittén har, såsom förut meddelats, ansett, att å extra stat borde anvisas ett anslag av 6,800 kronor till komplettering

Stationer och
utrustning.

[98.] och underhåll av pglar och utrustning för den föreslagna gemensamma statsinstitutionen för meteorologi och hydrografi. Delvis i anslutning till av professor Ekholm gjorda framställningar har hydrografiska byråns föreståndare, doktor Wallén, ansett anslaget böra höjas till 9,000 kronor huvudsakligen på grund av ökade pris å de förnödenheter, som skola anskaffas av medel från detta anslag. Med hänsyn till att prisen måhända komma att nedgå, anser jag en höjning till 8,000 kronor tillräcklig.

Vidare hava Ekholm och Wallén ansett ett anslag av 2,000 kronor för en gång erforderligt för anskaffande av utrustning åt de av dem föreslagna 50 nya nederbördsstationerna. Då jag förut i dag tillstyrkt, att antalet dylika nya stationer måtte tillsvidare bliva mindre än som sålunda föreslagits, finner jag utrustningskostnaden kunna stanna vid 1,000 kronor.

På grund härav och med beaktande i visst avseende av en av hydrografiska byråns föreståndare framställd erinran beträffande beteckningen av anslaget ändamål anser jag, att till underhåll av stationer och utrustning för statens meteorologisk-hydrografiska anstalt samt anskaffande av utrustning åt nya nederbördsstationer bör för år 1919 utgå ett anslag av 9,000 kronor.

Oavsett det belopp av 5,000 kronor som torde böra utgå å tilläggsstat för innevarande år, har jag i denna punkt tillstyrkt anslag för år 1919 å tillhoppa 63,200 kronor. Med hänsyn till att åtminstone vissa av de med anslaget avsedda ändamål uppenbarligen böra tillgodos ses medelst reservationsanslag, synes åt hela anslaget lämpligen böra ges reservationsanslags natur. Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 63,200.

c. *Meteorologiska telegram från Färöarna och Island.*

[99.] Såsom jag omförmält vid behandlingen av frågan om samman-
 Meteorolo- slagning av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån till
 giska tele- en statsanstalt för meteorologi och hydrografi har riksdagen år 1900
 gram från en under åttonde huvudtiteln för meteorologiska centralanstaltens förseende
 Färöarna och Island. med dagliga meteorologiska telegram under tjugou års tid från Färöarna
 (extra anslag.)

[99.]

och Island beviljat ett anslag av 140,000 kronor, varav 39,938 kronor hittills anvisats. För åren 1917 och 1918 har någon anvisning icke skett, enär befintliga besparingar å förut anvisade medel ansetts lämna tillräcklig tillgång till bestridande av förekommande utgifter för ändamålet. Anslaget har använts till abonnemang å dylika telegram för 6,000 francs för år hos det store nordiske telegrafskab i Köpenhamn. Under krigsåren har telegrafering ej kunnat ske utan meddelandena försänts postledes.

Vetenskapsakademien har nu i skrivelse den 24 augusti 1917 under hänvisning till en framställning från professor Ekholm anhållit, att för ändamålet måtte för år 1919 anvisas 2,500 kronor.

Statskontoret har i utlåtande den 16 oktober 1917 meddelat, att vid 1916 års slut fanns å ifrågavarande anslag en besparing av 6,837 kronor 46 öre, samt anfört, att om det än syntes föga sannolikt, att före år 1919 så mycket av denna besparing komme att tagas i anspråk, att ej återstoden skulle förslå till bestridande under sistnämnda år av en utgift av 6,000 francs, statskontoret dock, då möjlighet till det motsatta förhållandet ju alltid föreläge, icke ansåge sig böra göra någon erinran mot akademiens hemställan.

Jag instämmer med vetenskapsakademien och statskontoret. Under erinran att ifrågavarande av riksdagen beviljade anslag bör överflyttas från åttonde till nionde huvudtiteln, samt att anvisade medel böra disponeras av den nya anstalten för meteorologi och hydrografi, hemställer jag därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det utav 1900 års riksdag för meteorologiska centralanstaltens förseende med dagliga meteorologiska telegram från Färöarna och Island beviljade anslag av 144,000 kronor å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 2,500, ävensom medgiva, att såväl detta belopp som befintliga besparingar å förut anvisade anslag för ändamålet må disponeras av statens meteorologisk-hydrografiska anstalt.

d. *Undersökningar av de högre luftlagren.*

Såsom bidrag från Sverige till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren har 1913 års riksdag för åren 1914—1916 beviljat ett anslag av 2,160 kronor, därav på extra stat för vart och

[100.]

Undersökningar av de högre luftlagren.
(extra anslag.)

[100.] ett av sistnämnda tre år anvisats ett belopp av 720 kronor, varjämte för ändamålet beviljats på extra stat för vardera av åren 1917 och 1918 ett anslag av 720 kronor.

I skrivelse den 24 augusti 1917 har vetenskapsakademien anhållit, att för berörda ändamål måtte jämväl för år 1919 anvisas samma belopp, 720 kronor.

Då anslag för ändamålet synes böra fortfarande utgå, torde framställning få avlätas till riksdagen i enlighet med vetenskapsakademiens hemställan. Anslaget torde med anledning av meteorologiska centralanstaltens föreslagna uppgående i statens meteorologisk-hydrografiska anstalt nu böra anvisas under nionde huvudtiteln.

I enlighet härmed hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag från Sverige för år 1919 till bekostande av den internationella kommissionens för vetenskaplig luftsegling publikation av undersökningar rörande de högre luftlagren å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 720.

e. *Meteorologiska observationer å Pärtetjäkko.*

[101.]
Meteorologiska
observationer å
Pärtetjäkko.
(extra anslag.)

Sedan under åtskilliga år anslag under åttonde huvudtiteln beviljats av riksdagen för fullföljande av professor Axel Hambergs vetenskapliga undersökningar av en del av Lule lappmarks fjällområde, beviljade 1916 års riksdag till fortsättande under två år från och med juli 1916 av de meteorologiska observationerna å Pärtetjäkko ett anslag av 12,000 kronor. Härav anvisades för år 1917 6,000 kronor. Av 1917 års riksdag har såsom reservationsanslag å 1918 års stat anvisats återstoden. Vid vardera anvisningen medgavs, att 3,000 kronor, som voro avsedda för senare delen av det löpande året, finge utgå förskottsvis.

I professor Ekholms i punkten 97 härovan omförmälda skrivelse till vetenskapsakademien den 24 augusti 1917 angående anslag till statens meteorologiska centralanstalt m. m. för år 1919 meddelas, att professor Hamberg anmält, att han ansåge sig böra anhålla om ett an-

slag till dessa observationer å 7,000 kronor för år 1919 men vore av sjukdom hindrad att uppsätta motiverad skriftlig framställning därom. [101.]

Sådan framställning har inkommit till jordbruksdepartementet den 4 januari 1918.

Jag biträder detta förslag. Det för senare halvåret 1918 avsedda beloppet, 3,500 kronor, torde uppföras å tilläggsstat för innevarande år. Jag ämnar göra särskild hemställan härom.

För år 1919 torde ett belopp av 7,000 kronor böra anvisas. Att professor Hamberg icke nu gjort hemställan om anslag även för senare halvåret 1919, beror tydligtvis på att han antagit, att sättet för anslags anvisande å riksstaten skulle vara det förut brukliga.

Jag får på grund härav hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsättande av de meteorologiska observationerna å Pärtetjäkko å *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 7,000.

f. Meteorologiska iakttagelser i Abisko.

Såsom jag omförmält vid behandlingen av frågan om inrättande av en statsanstalt för meteorologi och hydrografi har vetenskapsakademien i skrivelse den 24 augusti 1917 anhållit, bland annat, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för år 1919 bevilja åt meteorologiska centralanstalten å *extra stat* ett reservationsanslag av 3,150 kronor till fortsättande av de meteorologiska iakttagelserna i Abisko. Akademien anhållan grundar sig på en skrivelse från meteorologiska centralanstaltens föreståndare professor Ekholm, vari denne åberopar en framställning i ämnet från kommittén för den naturvetenskapliga stationen i Vassijaure och framhåller, att av anslaget 2,400 kronor vore avsedda för observatorns avlöning, instrumentens underhåll m. m. samt 750 kronor för iakttagelsernas bearbetning. Ekholm anför vidare härom:

»Det utmärkta arbete i meteorologiens tjänst, som nu i 12 år verkställts först i Vassijaure och sedan i Abisko utan någon kostnad för staten och som kommit ej mindre hydrografien än meteorologien till godo, har obestriddligen gjort sig synnerligen väl förtjänt av något understöd från det allmännas sida, i synnerhet som denna station är belägen i en så avlägsen och föga befolkad trakt av riket, att det

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[102.]
Meteorologiska iakttagelser i Abisko.

(extra anslag.)

[102.] i allmänhet är omöjligt att därstädes erhålla några frivilliga oavlönade observatörer ens för utförande av de enklaste iakttagelser, än mindre då för så fullständiga och noggranna, dygnet om pågående meteorologiska iakttagelser, som vid dessa tvenne stationer blivit utförda. För en fullständig kännedom om ett lands klimat erfordras som bekant kunskap om de olika meteorologiska elementens dagliga variation, och denna viktiga kunskap kan ej vinnas utan dylika mödosamma och dyrbara iakttagelser, som under denna kommittés ledning gjorts i Vassijaure och Abisko. Förut var nordligaste Sverige i detta avseende så gott som okänt, och däruti låg då ett svårt hinder för studiet av denna vidsträckt landsdels klimat. Detta hinder är nu i väsentlig mån undanröjt, men ännu återstå dock i denna landsdel ofantligt mycket att utforska uti ifrågavarande avseende, och därför är det av behovet påkallat, att staten lämnar det i förhållande till forskningsområdets storlek obetydliga bidrag, som här begäres. Jag vill alltså på det varmaste förorda, att akademien i underdånighet hos Kungl. Maj:t tillstyrker, att för år 1919 måtte hos nästkommande års riksdag äskas ett extra reservationsanslag av 3,150 kronor för det av nämnda kommitté avsedda ändamålet.»

I förenämnda kommittés av Ekholm åberopade skrivelse anföres, bland annat, att kommittén på egen bekostnad låtit utföra och bearbeta meteorologiska iakttagelser i den utsträckning, som föreskrivits för meteorologiska observatorier, först i Vassijaure under tiden juli 1905—november 1912 och därefter i Abisko. Redogörelserna för åren 1905—1916 vore färdigredigerade med undantag av 14 månader av åren 1908 och 1910. Tre års redogörelser hade utkommit från trycket såsom bihang till meteorologiska centralanstaltens årsbok. Dessa observationer vore jämte dem i Uppala de enda av sådan fullständighet i Sverige. Emellertid vore kommitténs utgifter för detta företag oproportionerligt stora i förhållande till dess inkomster och då dessa senare behövde tagas i bruk för arbeten inom andra områden, hade kommittén funnit sig icke längre vara i stånd att bekosta nämnda iakttagelser och deras redigering.

*Departement-
schefen.*

Då den enskilda naturvetenskapliga kommitté, som igångsatt och under en lång följd av år bekostat fullföljandet av de meteorologiska iakttagelserna vid ifrågavarande inom fjällområdet i vårt lands nordligaste trakter belägna station, förklarar sig av ekonomiska skäl ur stånd att fortsätta därmed, samt det säkerligen skulle vara till skada för utforskandet av vårt lands klimatiska förhållanden, om detta förtjänstfulla arbete måste upphöra av brist på medel, vill jag tillstyrka, att staten träder emellan medelst beviljande av statsbidrag. Mot det föreslagna beloppet har jag icke något att erinra. Anslaget bör utgå till den nya statsanstalten för meteorologi och hydrografi för att genom förbemälda kommitté användas för ändamålet.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå [102.]
riksdagen

att till fortsättande av de meteorologiska iakttagelserna i Abisko anvisa å *extra stat* för år 1919 ett reservationsanslag av kronor 3,150.

g. *Hydrogeologiska specialundersökningar.*

Oberoende av den föreslagna sammanslagningen av meteorologiska centralanstalten och hydrografiska byrån är anslag till oförändrat belopp, 3,000 kronor, för år 1919 erforderligt till de i den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten ingående, genom Sveriges geologiska undersökning utförda hydrogeologiska specialundersökningarna. [103.]
På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå [103.]
riksdagen *Hydrogeologiska specialundersökningar.* (extra anslag.)

att till utförande av hydrogeologiska specialundersökningar för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten anvisa å *extra stat* för år 1919 ett förslagsanslag, högst..... kronor 3,000.

I. **Veterinärväsendet.**

1. **Veterinärundervisningsanstalter.**

a. *Veterinärhögskolan.*

Under anslagstiteln »veterinärundervisningen» finnes upptaget ett ordinarie anslag till veterinärhögskolan till belopp av 174,600 kronor. [104.]
Den vid 1914 års förra riksdag godkända staten för högskolan med *Veterinärhögskolan.*
däri genom beslut av 1917 års riksdag vidtagna ändringar slutar visserligen på 204,050 kronor, men på grund av dels att en assistenttjänst, (ordinarie
dels att för fria bostäder avdrogos tillhopa 6,950 kronor, (anslag.)
dels ock att av högskolans stallar och smedja m. m. ansetts kunna be-

[104.] räknas en årlig nettoinkomst, som år 1917 upptogs till 20,000 kronor, har anslaget satts 29,450 kronor lägre än staten.

Staten innehåller *dels* en avlöningsstat, vars summa efter 1917 års riksdagsbeslut uppgår till 120,200 kronor och som upptager bland annat en befattning som professor i läran om nötkreaturens sjukdomar (bujatrik) och obstetrik, tillika föreståndare för ambulatoriska kliniken, med avlöning av 7,500 kronor samt en assistent vid nämnda klinik med arvode av 2,500 kronor, *dels* en övergångsstat upptagande en lektor i obstetrik, tillika föreståndare för den ambulatoriska kliniken, med avlöning av 4,000 kronor, *dels ock* en omkostnadsstat, som efter skedd höjning vid 1917 års riksdag slutar på 79,850 kronor, därav 19,850 kronor för de särskilda avdelningarna och 60,000 kronor för bränsle, belysning, renhållning m. m. Enligt anmärkning vid staten skulle lektorn i obstetrik å övergångsstat, så länge han på förordnande uppehölle undervisningen i läran om nötkreaturens sjukdomar m. m., åtnjuta ett tilläggsarvode av 2,500 kronor, som skulle utgå av den i staten uppförda avlöningen för en professor i samma ämnen. Tillika bestämdes i anmärkning vid staten, att befattningen såsom assistent vid den ambulatoriska kliniken skulle tillsättas först, sedan lektoratet i obstetrik å övergångsstat indragits vid dåvarande innehavarens avgång.

Sedan nämnde lektor i obstetrik Måns Harry Stålfors den 16 mars 1917 efter att hava styrkt sin kompetens blivit utnämnd till innehavare av nämnda professur, kan förenämnda övergångsstat uteslutas ur högskolans stat, varigenom hela statens slutsumma minskas med 4,000 kronor.

Veterinärhög-
skolans
styrelse
25/5 1917.

I skrivelse den 25 maj 1917 anmälde styrelsen för veterinärhögskolan, att det i staten för högskolan under rubriken omkostnadsstat upptagna allmänna anslaget för bränsle, belysning, renhållning m. m., för år 1917 upptaget med ett belopp av 58,000 kronor, på grund av avsevärt stegrade kol- och vedpriser samt fortsatt prisstegring å övriga förbrukningsartiklar visat sig otillräckligt för verksamhetens uppehållande till årets slut, och anhöll styrelsen, att ett ytterligare anslag å 32,400 kronor måtte för täckande av förestående utgifter under det allmänna anslaget ställas till styrelsens disposition under år 1917.

Såsom skäl för denna framställning anförde styrelsen huvudsakligen följande.

Då styrelsen efter tagen kännedom om de belopp, till vilka vissa utgiftsposter under den gångna delen av året uppgått, funnit anledning till antagande, att det för året anvisade anslaget till omkostnader skulle komma att visa sig otillräckligt för verksamhetens uppehållande till årets slut, hade styrelsen låtit verkställa en

närmare undersökning och från högskolans kamrerare införskaffat en tablå rörande utgifterna å det allmänna anslaget till bränsle m. m. för tiden 1 januari—22 maj 1917. Av densamma framginge, bland annat, att utgifterna från anslaget redan då utgjort något över 45,000 kronor. Utgiftsposten för bränsle hade sprungit upp till över 35,600 kronor eller vida högre belopp än för hela föregående året, då den utgjorde omkring 28,500 kronor. Orsaken härtill vore dels den alldeles ovanligt långa och svåra vintern, dels ock de oerhört stegrade kolprisen, som vore fem gånger så höga som de, vilka legat till grund för de beräkningar, efter vilka bränsle-anslaget från början bestämts. För den återstående bränslesäsongen av året ansåge styrelsen, under förutsättning att kolprisen ej komme att ytterligare stiga, kostnaderna för erforderligt kolbränsle kunna beräknas till 15,000 kronor. Dessutom erfordrades till gäldande av ett parti björkved ett belopp av i runt tal 2,000 kronor. Sammanlagda beloppet av nödiga utgifter för bränsle under återstoden av år 1917 hade av styrelsen alltså beräknats till 17,000 kronor.

Enligt bifogat förslag hade byggnadsreparationer beräknats till 4,410 kronor, varvid vore att bemärka, att endast de nödvändigaste reparationerna för att förhindra byggnadernas förfall medtagits. Utom detta belopp ansåges under årets senare hälft för samma ändamål erfordras förslagsvis 2,000 kronor, varigenom sammanlagda beloppet av dessa utgifter skulle belöpa sig till i runt tal 6,400 kronor.

Priset på gas och elektricitet hade avsevärt stigit, varigenom utgifterna härför under den tid tablåen omfattade uppgått till närmare 7,000 kronor. För mötande av återstående utgifter under år 1917 för gas och elektricitet syntes krävas ytterligare omkring 8,000 kronor.

Styrelsen beräknade vidare utgifterna under då återstående delen av år 1917 för vattenförbrukningen till 1,500 kronor, för inventarier till 500 kronor och för renhållning till 5,000 kronor, varjämte till diverse utgifter syntes böra anslås 7,000 kronor.

Summan av återstående utgifter för året, vilka hänförde sig till det allmänna anslaget, utgjorde alltså 45,400 kronor. Under förutsättning att inkomsterna från högskolans drift komme att uppgå till den i staten beräknade nettovinsten eller 12,000 kronor, funnes av det allmänna anslaget för bränsle m. m. kvar ett belopp av i runt tal 13,000 kronor. För att täcka återstoden av förberörda utgifter skulle alltså erfordras ett ytterligare anslag å 32,400 kronor.

Ehuru den ekonomiska förvaltningen vid högskolan handhades med största möjliga omsorg och med iakttagande av all erforderlig sparsamhet, hade sålunda en väsentlig höjning av det allmänna anslaget till bränsle m. m. visat sig erforderlig.

Styrelsen ville jämväl anmäla, att, ehuru redan under år 1915 icke oväsentliga förhöjningar i avgifterna i stallar och smedja ägt rum, ytterligare förhöjning i dessa avgifter beslutats, vad stallarna anginge med ej mindre än 25 öre per djur och dygn att utgå från och med den 1 juni 1917.

I anledning av denna framställning anvisade Kungl. Maj:t den 20 juli 1917 till styrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål ett anslag av 30,000 kronor att av statskontoret utanordnas förskottsvis av tillgängliga medel.